

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ-ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Νομού Κιλκίς

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΟΤΙΟΣ

ΜΧΠΠΑ

ΒΟΛΟΣ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2008

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 6570/1
Ημερ. Εισ.: 07-10-2008
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΜΧΠΠΑ
2008
ΤΣΙ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Νομού Κιλκίς

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΟΤΙΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ – ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2008

Σεπτέμβριος, 2008

Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Νομού Κιλκίς

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΣΙΟΥΛΙΑΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΟΤΙΟΣ

Μακέτα εξωφύλλου: Νίκος Δαλάκης

Φωτογραφίες εξώφυλλου: Lefteris Zopidis - www.flickr.com

Φωτογραφίες οπισθόφυλλου: google.com – Google Earth

Στους γονείς
και στον αδερφό μου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία διερευνά τον τρόπο με τον οποίο ο στρατηγικός σχεδιασμός συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας περιοχής. Αρχικά, περιλαμβάνει ένα θεωρητικό πλαίσιο γύρω από το τι είναι ο στρατηγικός σχεδιασμός και η βιώσιμη ανάπτυξη. Έπειτα, παρουσιάζεται το προφίλ της περίπτωσης που εξετάζεται, του Νομού Κιλκίς, και γίνεται μια αξιολόγηση των χαρακτηριστικών του. Ακολουθεί η χάραξη της στρατηγικής για την ανάπτυξη του Νομού Κιλκίς, ορίζοντας τους αναπτυξιακούς στόχους του Νομού και τις πολιτικές με τις οποίες θα επιτευχθούν οι συγκεκριμένοι στόχοι. Η εργασία κλείνει με την εξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων τα οποία αποτελούν μια σύντομη ανακεφαλαίωση των διαπιστώσεων που έγιναν κατά τη διάρκεια της εργασίας.

Λέξεις Κλειδιά: Στρατηγικός Σχεδιασμός, Βιώσιμη Ανάπτυξη

ABSTRACT

This project looks into the way with which the strategic planning contributes to the development of a region. Firstly, it includes a theoretical frame about what is strategic planning and sustainable development. Then, the profile of the case, which is examined, is presented, the Prefecture of Kilikis, with an evaluation of the characteristics of the area. Then, the strategy for the development of the Prefecture of Kilikis is drawn, with the policies that are necessary to succeed the strategic goals. The project concludes by taking deductions according to the findings that have been arisen during the project.

Keywords: Strategic Planning, Sustainable Development

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα εργασία δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί χωρίς την συμβολή των παρακάτω προσώπων, τα οποία θα ήθελα να ευχαριστήσω.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου, τον αδερφό μου, τους παππούδες μου, τις γιαγιάδες μου καθώς και όλη την οικογένειά μου που με υποστηρίζανε και μου συμπαρασταθήκανε όλα αυτά τα χρόνια για την επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών μου.

Επίσης θα ήθελα να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στους φίλους μου που με βοήθησαν και με στήριξαν σε κάθε δύσκολη στιγμή της φοιτητικής μου ζωής. Ονομαστικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τους: Βενέτη Αθανάσιο, Κουσκουλή Γεώργιο, Κοσμά Άσπα, Συρίγου Λαμπρινή, Περδίκη Κώστα, Βρύζα Κώστα, Γιαννηκώτσιου Θωμά, Γιαννηκώτσιου Νίκο, Χάλαρη Αντώνη.

Έπειτα, ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Κότιος Άγγελος, Καθηγητή Διεθνών Οικονομικών και Αντιπρύτανη Φοιτητικών Θεμάτων και Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, για την καθοδήγηση, τις χρήσιμες παρατηρήσεις και τον χρόνο που μου αφιέρωσε. Παράλληλα, ευχαριστώ τον κ. Γιάννη Σαράτση, στέλεχος του εργαστηρίου Αξιολόγησης Πολιτικών και Προγραμμάτων Ανάπτυξης του ΤΜΧΠΠΑ, για την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές, το εργαστηριακό προσωπικό και την Γραμματεία για την βοήθεια και τις γνώσεις που μου παρείχαν κατά την διάρκεια της φοιτητικής μου ζωής.

Τον κ. Πασσαλίδη Παύλος, διευθυντής της Αναπτυξιακής Εταιρείας Α.Ε. του Νομού Κιλκίς (ΑΝ.ΚΙ. Α.Ε.), και οι υπάλληλοι της συγκεκριμένης διεύθυνσης έδειξαν ειλικρινές ενδιαφέρον για την πορεία της εργασίας και μου παρείχαν ότι στοιχείο χρειάστηκα.

Την κα Ποζουκίδου Γεωργία, διδάσκων στο τμήμα Μ.Χ.Π.Π.Α. του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και υπάλληλος της Πολεοδομίας του Νομού Κιλκίς, η οποία με βοήθησε και μου παρείχε ότι στοιχεία χρειαζόμουν.

Τον Δαλάκη Νίκο, Μηχανικό Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, μου προσέφερε σημαντική βοήθεια, κυρίως με την δημιουργία της μακέτας του εξωφύλλου της εργασίας, αλλά και σε οτιδήποτε άλλο μου ήταν απαραίτητο.

Τον Νιάρο Βασίλη, τον Τριαντάφυλλο Πνευματικό και τον Μίμη Δημήτρη για τις χρήσιμες πληροφορίες και συμβουλές που μου παρείχαν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	18
Α' ΜΕΡΟΣ :.....	20
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΟ : ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ.....	22
1.1 ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ.....	22
1.1.1 Έννοια των ανισοτήτων.....	22
1.1.2 Βασικές θεωρίες και προσεγγίσεις ανισοτήτων.....	22
1.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ.....	24
1.2.1 Οικονομίες κλίμακας και συγκέντρωσης.....	25
1.2.2 Διεθνοποίηση οικονομικών δραστηριοτήτων.....	25
1.2.3 Χωρικές επιπτώσεις της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.....	25
1.2.4 Μεταβαλλόμενη γεωγραφία της ανάπτυξης.....	26
1.2.5 Επίδραση των οικονομικών κύκλων.....	27
1.2.6 Παραγωγική διάρθρωση και ανθρωπίνι πόροι.....	27
1.2.7 Τριτογενοποίηση της οικονομίας.....	27
1.2.8 Αλληλοσυσχέτιση των χωρικών επιπέδων.....	28
1.3 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ.....	28
1.3.1 Επίπεδα έκφρασης των ανισοτήτων.....	28
1.3.2 Οι ανισότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	29
1.3.3 Οι ανισότητες στην Ελλάδα.....	30
1.4 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	31
1.4.1 Εισαγωγή.....	31
1.4.2 Αναγκαιότητα και κριτήρια άσκησης περιφερειακής πολιτικής.....	31
1.4.3 Επίπεδα άσκησης περιφερειακής πολιτικής.....	32
1.4.4 Στόχοι της περιφερειακής πολιτικής.....	33
1.4.5 Μέσα άσκησης περιφερειακής πολιτικής.....	34
1.4.6 Άλλες πολιτικές.....	35
1.5 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013.....	35
1.5.1 Η στρατηγική ανάπτυξης της ΕΕ μετά τη διεύρυνση.....	35
1.5.2 Οι νέοι γενικοί στόχοι της ΕΕ για την πολιτική συνοχής (2007-2013).....	36
1.5.3 Η στρατηγική ανάπτυξης σε εθνικό επίπεδο.....	39
1.5.4 Η στρατηγική ανάπτυξης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.....	44
1.6 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ.....	46
1.6.1 Ο στρατηγικός σχεδιασμός ως εργαλείο τοπικής ανάπτυξης.....	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο: ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	50
Β' ΜΕΡΟΣ :.....	55
ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^Ο: ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ.....	57
1.1 Ο ΕΥΡΥΤΕΡΟΣ ΧΩΡΟΣ – ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.....	57
1.1.1 Θέση και Ρόλος της Περιφέρειας σε Εθνικό και Διαπεριφερειακό Επίπεδο.....	57
1.1.2 Θέση και Ρόλος της Περιφέρειας στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Χωρικό Σύστημα.....	58
1.1.3 Ενδοπεριφερειακή Αναπτυξιακή Δυναμική.....	61
1.1.4 Θέση και Ρόλος του Νομού Κιλκίς σε Διαπεριφερειακό, Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο.....	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο : ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ.....	66
2.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	66
2.1.1 Εισαγωγή.....	66
2.1.2 Βασικά Δημογραφικά Χαρακτηριστικά.....	66
2.1.3 Δημογραφικοί Δείκτες Νομού και Δήμων Κιλκίς.....	81
2.1.4 Μετανάστευση.....	83
2.1.5 Επίπεδο Εκπαίδευσης.....	87
2.1.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	93
2.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	95

2.2.1 Εισαγωγή	95
2.2.2 Επίπεδο Ανάπτυξης του Νομού Κιλκίς.....	95
2.2.3 Διάρθρωση της Παραγωγής στο Νομό Κιλκίς.....	98
2.2.4 Διάρθρωση της Απασχόλησης στο Νομό Κιλκίς.....	102
2.2.5 Η αγορά εργασίας στο Νομό Κιλκίς.....	108
2.2.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	109
2.3 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	111
2.3.1 Διαρθρωτικά Χαρακτηριστικά.....	111
2.3.2 Φυτική Παραγωγή.....	112
2.3.3 Ζωική Παραγωγή.....	116
2.3.4 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	119
Προβλήματα.....	121
2.4 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	124
2.4.1 ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	124
2.4.2 Κατασκευές.....	130
2.4.3 Μεταποίηση.....	132
2.4.4 Ενέργεια.....	141
2.4.5 Ορυχεία – Λατομεία	142
2.4.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	144
2.5 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	145
2.5.1 Διαρθρωτικά Χαρακτηριστικά.....	145
2.5.2. Υπηρεσίες	146
2.5.3 Χονδρικό – Λιανικό Εμπόριο	149
2.5.4 Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.....	152
2.5.5. Τουρισμός	152
2.5.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	156
2.6 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	157
2.6.1 Εισαγωγή	157
2.6.2 Επιχειρηματική εξέλιξη	158
2.6.3 Το εξαγωγικό προφίλ του Νομού Κιλκίς.....	160
2.6.4 Υπαγωγές στον Αναπτυξιακό Νόμο 3299/2004 το έτος 2005.....	161
2.6.5 Συμπεράσματα	162
2.7 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	162
2.7.1 Ιστορικά Στοιχεία.....	162
2.7.2 Πολιτισμικά Στοιχεία.....	165
Προβλήματα.....	169
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ - ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ ...	170
3.1 ΦΥΣΙΚΟ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	170
3.1.1 Μορφολογία.....	170
3.1.2 Κλιματολογικά Χαρακτηριστικά	171
3.1.3 Γεωλογικά και Σεισμολογικά Χαρακτηριστικά	172
3.1.4 Ορυκτός Πλούτος	176
3.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ.....	180
3.2.1 Περιφέρεια – Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση	180
3.2.2 Α' Βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Γεωγραφική Διάρθρωση	180
3.3 ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	181
3.3.1 Ιεράρχηση Οικιστικού Δικτύου	181
3.3.2 Αστικές Λειτουργίες και Ρόλος των Οικισμών.....	185
Προβλήματα.....	187
3.3.3 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	187
3.4 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ.....	189
3.4.1 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	190
3.5 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	192
3.5.1 Φυσικό Περιβάλλον	192
3.5.2 Ανθρωπογενές Περιβάλλον	201
3.5.3 Πηγές Ρύπανσης.....	203
3.5.4 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	207
3.6 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....	210
3.6.1 Υποδομές Μεταφορών.....	210
3.6.2 Υποδομές Ενέργειας-Τηλεπικοινωνιών	215

3.6.3 Υδραυλικές Υποδομές	217
3.6.4 Υποδομές Διαχείρισης Απορριμμάτων	219
3.6.5. Υποδομές στα όρια του Νομού.....	221
3.6.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	222
3.7 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	226
3.7.1 Υποδομές Εκπαίδευσης	226
3.7.2 Υποδομές Υγείας	228
3.7.3 Υποδομές Πρόνοιας.....	229
3.7.4 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	229
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4Ο: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ	232
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	232
4.2 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ.....	232
4.3 ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ.....	233
4.4 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ.....	237
4.5 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ	239
4.6 ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	241
4.7 ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	242
4.8 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	246
4.9 ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	249
4.10 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	250
Γ' ΜΕΡΟΣ :	252
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ, ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	252
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^Ο: Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	254
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	254
1.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	255
1.3 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	257
1.3.1 Κατευθύνσεις Στρατηγικής.....	257
1.3.2 Κατευθύνσεις τοπικής ανάπτυξης.....	260
1.3.3 Γενικότερες εξελίξεις και διαδικασίες που αναμένεται να επηρεάσουν το Νομό κατά την περίοδο μετά το 2008.....	261
1.3.4 Πολιτικό και χρηματοδοτικό πλαίσιο του τοπικού προγραμματισμού	263
1.3.5 Δυνάμεις, Αδυναμίες, Ευκαιρίες και Κίνδυνοι του Νομού Κιλκίς	266
1.3.6 Μακροπρόθεσμες επιδιώξεις του στρατηγικού σχεδίου	268
1.3.7 Ο Στρατηγικός Στόχος και το Όραμα του Νομού Κιλκίς	269
1.3.8 Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του Νομού ΚΙΛΚΙΣ	270
1.3.9 Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του Νομού Κιλκίς.....	273
1.3.10 Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας.....	283
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο: ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	287
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	287
2.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΑΞΟΝΩΝ.....	287
2.3 ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	288
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^Ο: ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	291
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	291
3.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	291
3.3 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ	292
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	365
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	370

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1: Δημογραφικά Χαρακτηριστικά (Μόνιμος Πληθυσμός).....	66
Πίνακας 2.2: Αστικότητα Πληθυσμού 2001 (Πραγματικός Πληθυσμός).....	68
Πίνακας 2.3: Πληθυσμιακή Εξέλιξη 1961-2001(Μόνιμος Πληθυσμός).....	69
Πίνακας 2.4: Πληθυσμιακή Εξέλιξη 1961-2001 (μεταβολές %).....	69
Πίνακας 2.5: Πληθυσμιακή εξέλιξη νομού Κιλκίς.....	70
Πίνακας 2.6: Κατανομή του πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών 5 ετών για τον Ν. Κιλκίς και την Ελλάδα για το 2001 (Μόνιμος Πληθυσμός).....	75
Πίνακας 2.7: Κατανομή του πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών 5 ετών για τον Ν. Κιλκίς και την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας για το 2001 (Μόνιμος Πληθυσμός).....	77
Πίνακας 2.8: Σύνολο Πληθυσμού Νομού Κιλκίς ανά Δήμο	79
Πίνακας 2.9: Ποσοστό πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα	80
Πίνακας 2.10: Δημογραφικοί δείκτες 1991 και 2001.....	81
Πίνακας 2.11: Μετανάστευση 1991 και 2001.....	83
Πίνακας 2.12: Αριθμός μόνιμων κατοίκων ανά χώρα υπηκοότητας.....	85
Πίνακας 2.13: Αριθμός μόνιμων κατοίκων ανά χώρα υπηκοότητας	85
Πίνακας 2.14: Επίπεδο εκπαίδευσης και ποσοστά για τα έτη 1991 και 2001	87
Πίνακας 2.15: Επίπεδο Εκπαίδευσης (Ελλάδα - Ν. Κιλκίς) για το 2001	89
Πίνακας 2.16: Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.....	91
Πίνακας 2.17: Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	91
Πίνακας 2.18: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Δημογραφικό-Εκπαιδευτικό επίπεδο).....	93
Πίνακας 2.19: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (σε εκ. €)	95
Πίνακας 2.20: Διαχρονική εξέλιξη του κ.κ. ΑΕΠ την περίοδο 1995-2004 (σε €)	96
Πίνακας 2.21: Τομεακή διάρθρωση του ΑΕΠ την περίοδο 1991-2004 (%)	98
Πίνακας 2.22: Τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης (1991).....	101
Πίνακας 2.23: Τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης (2001)	103
Πίνακας 2.24: Απασχολούμενοι και ποσοστό ανεργίας ανά κλάδο	104
Πίνακας 2.25: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός (1991)	106
Πίνακας 2.26: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός (2001)	106
Πίνακας 2.27: Οικονομικά ενεργός πληθυσμός, απασχόληση και ανεργία (%)	107
Πίνακας 2.28: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Οικονομικό επίπεδο).....	109
Πίνακας 2.29: Παραγωγή γεωργικών προϊόντων στο νομό Κιλκίς το 2001.	112
Πίνακας 2.30: Γεωργικά μηχανήματα που χρησιμοποιούνται στο νομό (2000).....	114
Πίνακας 2.31: Ζωική εκμετάλλευση νομού Κιλκίς.....	115
Πίνακας 2.32: Παραγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων στο ν. Κιλκίς, 2001.....	116
Πίνακας 2.33: Χορηγήσεις Αγροτικής Τράπεζας στο νομό Κιλκίς.....	118
Πίνακας 2.34: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Πρωτογενής τομέας).....	121
Πίνακας 2.35: Μέγεθος, εξέλιξη και διάρθρωση του ενεργού πληθυσμού στο Ν. Κιλκίς (2002).....	125
Πίνακας 2.36: Συμμετοχή του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ του Νομού Κιλκίς (1995-2004).....	126

Πίνακας 2.37: Συμμετοχή του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004).....	127
Πίνακας 2.38: Αριθμός Επιχειρήσεων Δευτερογενή Τομέα και Κύκλος Εργασιών ανά Νομό, 2002.....	129
Πίνακας 2.39: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου των κατασκευών στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004).....	130
Πίνακας 2.40: Νέες μεταποιητικές επιχειρήσεις (Α.Ε. & Ε.Π.Ε.) 2000 – 2004.....	133
Πίνακας 2.41: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου της μεταποίησης στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004).....	134
Πίνακας 2.42: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου της ενέργειας στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004).....	140
Πίνακας 2.43: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου της μεταποίησης στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004).....	142
Πίνακας 2.44: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Δευτερογενής τομέας).....	143
Πίνακας 2.45: Μέγεθος, εξέλιξη και διάρθρωση του ενεργού πληθυσμού στον τριτογενή τομέα	145
Πίνακας 2.46: Αφίξεις – αποστολές ενδοκοινοτικού εμπορίου στο νομό Κιλκίς	149
Πίνακας 2.47: Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία του Νομού Κιλκίς.....	152
Πίνακας 2.48: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Τριτογενής τομέας).....	155
Πίνακας 2.49: Εγγραφές/ διακοπές επιχειρήσεων την περίοδο 2003-2005.....	157
Πίνακας 2.50: Ισοζύγιο εγγραφών/ διακοπών	159
Πίνακας 2.51: Εξαγωγικές επιχειρήσεις (2004)	160
Πίνακας 2.52: Κατανομή επενδυτικών σχεδίων που έχουν υπαχθεί στον Αναπτυξιακό Νόμο (2005).....	160
Πίνακας 3.1: Οι οικισμοί του Ελληνικού χώρου, οι οποίοι δίνονται στο χάρτη ζωνών σεισμικής επικινδυνότητας.....	175
Πίνακας 3.2: Σεισμική επιτάχυνση εδάφους A=ag (g επιτάχυνση της βαρύτητας)	175
Πίνακας 3.3: Πρόταση διάρθρωσης οικιστικού δικτύου Ν. Κιλκίς κατά ΥΧΟΠ '84	183
Πίνακας 3.4: Κτίρια αποκλειστικής χρήσης το 2000.....	185
Πίνακας 3.5: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Οικιστικό Δίκτυο).....	187
Πίνακας 3.6: Κατανομή χρήσης γης Νομού Κιλκίς	188
Πίνακας 3.7: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Φυσική – Πολιτιστική κληρονομιά)	208
Πίνακας 3.8: Μονάδα Επεξεργασίας Απορριμμάτων και Χ.Υ.Τ. Υπολειμμάτων 2ης Διαχειριστικής Ενότητας Νομού Κιλκίς.....	219
Πίνακας 3.9: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Τεχνικές υποδομές)	223
Πίνακας 3.10: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Κοινωνικές υποδομές)	229
Πίνακας 4.1: Συγκριτική αξιολόγηση με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ.....	232
Πίνακας 4.2: Δηλωθέν εισόδημα κατά κεφαλήν	233
Πίνακας 4.3: Αποταμιεύσεις κατά κεφαλήν	233
Πίνακας 4.4: Οικιακή χρήση ηλεκτρικού ρεύματος κατά κεφαλήν	234

Πίνακας 4.5: Επιβατηγά αυτοκίνητα Ι.Χ. σε κυκλοφορία ανά 100 κατοίκους	235
Πίνακας 4.6: Τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους	236
Πίνακας 4.7: Μεταβολή πληθυσμού από το 1961	236
Πίνακας 4.8: Πυκνότητα κατοίκησης	237
Πίνακας 4.9: Αστικός πληθυσμός	239
Πίνακας 4.10: Συμμετοχή του δευτερογενούς τομέα παραγωγής στο ΑΕΠ (%).....	240
Πίνακας 4.11: Συμμετοχή του τριτογενούς τομέα παραγωγής στο ΑΕΠ (%)	239
Πίνακας 4.12: Ενεργός πληθυσμός	241
Πίνακας 4.13: Απασχολούμενος πληθυσμός.....	242
Πίνακας 4.14: Δείκτης κεντρικότητας	242
Πίνακας 4.15: Όγκος νέων κατοικιών ανά 10.000 κατοίκους.....	243
Πίνακας 4.16: Κλίνες ξενοδοχείων ανά 1.000 κατοίκους	244
Πίνακας 4.17: Εισιτήρια σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία ανά 1.000 κατοίκους.	244
Πίνακας 4.18: Αριθμός εκπαιδευτηρίων ανά 10.000 μαθητές.....	247
Πίνακας 4.19: Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους	248
Πίνακας 4.20: Αριθμός κλινών θεραπευτηρίων ανά 10.000 κατοίκους	248
Πίνακας 4.21: Βιομηχανική χρήση ηλεκτρικού ρεύματος ανά 100 κατοίκους	249
Πίνακας 4.22: Συνθετικός Δείκτης Ευημερίας και Ανάπτυξης (ΣΔΕΑ)	250
Πίνακας:Δυνάμεις, Αδυναμίες, Ευκαιρίες και Κίνδυνοι.....	266

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 2.1: Εξέλιξη Πληθυσμιακών Μεταβολών 1961-2001.....	71
Διάγραμμα 2.2: Πληθυσμιακή εξέλιξη νομού Κιλκίς	72
Διάγραμμα 2.3: Πληθυσμιακή Πυραμίδα για την Ελλάδα,2001	76
Διάγραμμα 2.4: Πληθυσμιακή Πυραμίδα για το Ν. Κιλκίς,2001.....	77
Διάγραμμα 2.5: Πληθυσμιακή Πυραμίδα για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, 2001.....	78
Διάγραμμα 2.6: Αριθμός μόνιμων κατοίκων ανά χώρα υπηκοότητας	86
Διάγραμμα 2.7: Μορφωτικό επίπεδο Κατοίκων Ν. Κιλκίς.....	91
Διάγραμμα 2.8: Διαχρονική εξέλιξη του κ.κ. ΑΕΠ (1995-2004)	98
Διάγραμμα 2.9: Ποσοστιαία μεταβολή συμμετοχής του πρωτογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ την χρονική περίοδο 1991-2004	100
Διάγραμμα 2.10: Ποσοστιαία μεταβολή συμμετοχής του δευτερογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ την χρονική περίοδο 1991-2004	101
Διάγραμμα 2.11: Ποσοστιαία μεταβολή συμμετοχής του τριτογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ την χρονική περίοδο 1991-2004	101
Διάγραμμα 2.12: Αριθμός απασχολούμενων ανά δραστηριότητα	105
Διάγραμμα 2.13: Ποσοστό ανεργίας ανά δραστηριότητα	106
Διάγραμμα 2.14: Παραγωγή γεωργικών προϊόντων στο νομό Κιλκίς το 2001.....	114
Διάγραμμα 2.15: Μεταβολή ως προς το Μ.Ο. της πενταετίας 1996-2000.....	115
Διάγραμμα 2.16: Ζωική εκμετάλλευση νομού Κιλκίς	117
Διάγραμμα 2.17: Παραγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων στο ν. Κιλκίς, 2001.....	118
Διάγραμμα 2.18: Εξέλιξη της συμμετοχής του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό προϊόν του Νομού Κιλκίς (1995-2004)	128
Διάγραμμα 2.19: Εξέλιξη της συμμετοχής του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό προϊόν της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004)	129
Διάγραμμα 2.20: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου των κατασκευών στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004)	132
Διάγραμμα 2.21: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου της μεταποίησης στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004)	136
Διάγραμμα 2.22: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου της ενέργειας στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995- 2004).....	142
Διάγραμμα 2.23: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου της μεταποίησης στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004)	143
Διάγραμμα 2.24: Εγγραφές επιχειρήσεων την περίοδο 2003-2005.....	159
Διάγραμμα 2.25: Διακοπές επιχειρήσεων την περίοδο 2003-2005.....	159
Διάγραμμα 2.26: Ισοζύγιο εγγραφών/ διακοπών	160
Διάγραμμα 3.1 : Κατανομή χρήσης γης Νομού Κιλκίς	190

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1.1 : Διαγραμματική απεικόνιση της θέσης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας στον Ελλαδικό χώρο	59
Χάρτης 2.1: Μεταβολή πληθυσμού 1991-2001 ανά νέο Δήμο	67
Χάρτης 2.2 : Κατανομή πληθυσμού νομού Κιλκίς	73
Χάρτης 2.3: Απασχόληση ανά τομέα και νέο Δήμο 1991.....	102
Χάρτης 2.4 : Χωροθέτηση βιομηχανιών Ν. Κιλκίς	138
Χάρτης 2.5 : Χωροθέτηση βιοτεχνιών Ν. Κιλκίς	239
Χάρτης 2.6: Χωροθέτηση Επιχειρήσεων Παροχής Υπηρεσιών Νομού Κιλκίς	247
Χάρτης 2.7: Χωροθέτηση Εμπορικών Επιχειρήσεων Νομού Κιλκίς	150
Χάρτης 2.8: Περιοχές Αγροτουρισμού Νομού Κιλκίς	154
Χάρτης 3.1: Γεωφυσικός χάρτης Ν. Κιλκίς	172
Χάρτης 3.2: Κατηγορίες ζωνών σεισμικής επικινδυνότητας	174

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

Α/Κ	Ανισόπεδος Κόμβος
Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρεία
Α.Ε.Ι.	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
Α.Π.Ε.	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΒΕ.ΠΕ.	Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές
ΒΙ.ΠΑ.	Βιομηχανικό Πάρκο
ΒΙ.ΠΕ.	Βιομηχανική Περιοχή
ΒΙΟ.ΠΑ	Βιοτεχνικό Πάρκο
Βλ	Βλέπε
Γ.Π.Σ.	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
Δ.Δ.	Δημοτικό Διαμέρισμα
Δ.Ε.Η.	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
Δ.Ε.Τ.Α.Ι.	Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Ανάπτυξης Ιωαννίνων
Δ.Ε.Υ.Α.Ι.	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Ιωαννίνων
ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.	Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο
Δ.Ο.Υ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.Λ.	Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων
Ε.Η.Μ.	Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών
Ε.Ο.	Εθνική Οδός
Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Π.	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ε.Π.Δ.Π.	Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων
Ε.Σ.Π.Α.	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
Ε.Σ.Υ.Ε.	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
Ε.Τ.Α	Έρευνα, Τεχνολογία και Ανάπτυξη
Ε.Τ.Π	Εφαρμογές Τεχνολογίας Πληροφοριών
Ι.Γ.Μ.Ε.	Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών
Ι.Ε.Κ.	Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης
Κ.Α.Π.	Κοινή Αγροτική Πολιτική
Κ.Α.Π.Η.	Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων
Κ.Π.Σ.	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
Κ.τ.Π.	Κοινωνία της Πληροφορίας
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
Λ.Τ.	Λυκειακές Τάξεις
Μ/Σ	Μεθοριακός Σταθμός
Μ.Α.Δ.	Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης
Μ.Ι.Π.	Μέγεθος Ισοδύναμου Πληθυσμού
Μ.Μ.Ε.	Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
Μ.Π.Ε.	Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

Ν.Π.Ι.Δ.	Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου
Ο.Α.Ε.Δ.	Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.Π.Α.Α.Χ.	Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικών Χώρων
Ο.Τ.Α.	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Π.Α.Θ.Ε.	Πατρών Αθηνών Θεσσαλονίκης Ευζώνων (άξονας)
Π.Γ.Δ.Μ.	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Π.Ε.Γ.	Πολεοδομική Επιτροπή Γειτονιάς
Π.Ε.Π.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Π.Ι.	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
Π.Σ.	Πολεοδομικό Συγκρότημα
Π.Σ.Ε.	Πρόγραμμα Σπουδών Επιλογής
Ρ.Σ.	Ρυθμιστικά Σχέδια
Σ.Α.Κ.Χ.	Σχέδιο Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου
Σ.Ε.Υ.Π.	Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας
Σ.Μ.Α.	Σταθμός Μεταφοράς Απορριμμάτων
Σ.ΤΑ.Κ.Ο.Δ.	Στατιστική Ταξινόμηση των Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας
Τ.Α.Π.	Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα
Τ.Ε.Ε.	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
Τ.Ε.Ι.	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Τ.Ε.Σ.	Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές
Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.	Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Τ.Π.Ε.	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας
Υ/Σ	Υδροηλεκτρικός Σταθμός
Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΥΠ.ΟΙ.Ο	Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών
ΥΠ.ΠΟ.	Υπουργείο Πολιτισμού
Υ.Χ.Ο.Π.	Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
Χ.Α.Δ.Α.	Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων
Χ.Υ.Τ.Α.	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων
S.W.O.T.	Strengths Weaknesses Opportunities Threats
T.E.M.	Trans European Motorway

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία έχει τίτλο «Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Νομού Κιλκίς» και σκοπός της είναι η ανάλυση και αξιολόγηση των αναπτυξιακών δεδομένων του Νομού Κιλκίς και η κατάθεση μιας συγκεκριμένης πρότασης για την ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξη του Νομού, η οποία θα περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους και μέσα υλοποίησης.

Το θέμα επιλέχθηκε για δυο λόγους. Πρώτον, λόγω της καταγωγής μου από τον εν λόγω Νομό. Δεύτερον, το θέμα επελέγη λόγω της ανάγκης που έχει προκύψει σε εθνικό, αλλά και τοπικό, επίπεδο για στρατηγικό σχεδιασμό. Η ανάγκη αυτή προέκυψε διότι η ανάπτυξη μιας χώρας ή ειδικότερα μιας περιφερειακής ή τοπικής οικονομίας δεν είναι πλέον μια απλή εσωτερική διαδικασία, όπως θα ίσχυε σε μια απολύτως κλειστή οικονομία με στρατηγική αυτάρκειας. Αντιθέτως, όσο πιο ενταγμένη στο διεθνές οικονομικό σύστημα είναι η περιφερειακή ή η τοπική οικονομία τόσο πιο έντονη είναι η εξάρτησή της από τις διεθνείς εξελίξεις στις αγορές και στις πολιτικές.

Η τοπική οικονομία του Νομού Κιλκίς είναι πλέον λειτουργικά ενταγμένη στη διεθνή, ευρωπαϊκή και βαλκανική οικονομία και, συνεπώς, εξαρτάται άμεσα από τις τρέχουσες αλλά και τις διαμορφούμενες ευρωπαϊκές και διεθνείς εξελίξεις. Το γεγονός αυτό καθιστά απαραίτητη τη διαμόρφωση κατάλληλης στρατηγικής, η οποία αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα – ευκαιρίες και ελαχιστοποιώντας τις επιπτώσεις των μειονεκτημάτων – απειλών για το Νομό, θα συμβάλλει στην ενδυνάμωση της περιοχής καθιστώντας την ανταγωνιστική και ικανή να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις, τόσο της τοπικής κοινωνίας, όσο και του οικονομικού συστήματος που την περιβάλλει.

Η εργασία χωρίζεται σε τρία μέρη. Το πρώτο μέρος παρουσιάζει ένα θεωρητικό πλαίσιο που βοηθά να ξεχωρίσουμε ορισμένες έννοιες, βασικές για την εργασία. Ποιες είναι οι βασικές θεωρίες και προσεγγίσεις των ανισοτήτων. Ποιοι είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν τις ανισότητες. Ποια είναι τα κριτήρια άσκησης και οι στόχοι της Περιφερειακής πολιτικής. Ποια είναι η στρατηγική ανάπτυξης για τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013. Ποιες είναι οι κατηγορίες και μορφές σχεδιασμού. Τι είναι ο Στρατηγικός Σχεδιασμός, πώς διαχωρίζεται από τα υπόλοιπα είδη σχεδιασμού και ποιος είναι ο ρόλος του στην τοπική ανάπτυξη. Επίσης, τι θεωρείται ως βιώσιμη ανάπτυξη και πώς προέκυψε αυτή η απαίτηση.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας ασχολείται με την υφιστάμενη κατάσταση του Νομού Κιλκίς. Παρουσιάζεται το προφίλ του Νομού με μια σειρά από χωροταξικά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά, δημογραφικά και οικονομικά στοιχεία. Έγινε μια προσπάθεια ώστε η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης να περιλαμβάνει μια μεγάλη γκάμα στοιχείων από διάφορους τομείς, χωρίς, ωστόσο, να είναι ιδιαίτερα εξαντλητική. Στο ίδιο μέρος, επίσης, γίνεται και μια αξιολόγηση των ισχυρών και αδύνατων σημείων του Νομού, καθώς και των ευκαιριών και απειλών που προκύπτουν από το εξωτερικό περιβάλλον (S.W.O.T. Analysis). Η ανάλυση SWOT στηρίζεται στα πορίσματα της υφιστάμενης κατάστασης και αποτελεί στην ουσία μια εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση, η οποία επιχειρεί να συνθέσει και να κωδικοποιήσει τα βασικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της περιοχής, καθώς και τη δυνατότητά της να ανταποκριθεί στις ευκαιρίες και προκλήσεις που εμφανίζονται. Η αξιολόγηση αυτή έγινε ανά κεφάλαιο με σκοπό να παρουσιάζονται τα στοιχεία της λεπτομερέστερα και να υπάρχει άμεση σύνδεσή της με την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης. Τέλος, γίνεται μια συγκριτική αξιολόγηση στον Νομό με βάση το κατά κεφαλή Α.Ε.Π..

Το τρίτο μέρος αποτελεί την στρατηγική για την ανάπτυξη του Νομού Κιλκίς και, λαμβάνοντας υπόψη του τα πορίσματα της αξιολόγησης που προηγήθηκε, προτείνει συγκεκριμένους αναπτυξιακούς στόχους για το Νομό, οι οποίοι προκύπτουν μέσα από μια διαδικασία κατανόησης και σύνθεσης των χαρακτηριστικών του τοπικού με το εθνικό και διεθνές περιβάλλον. Στο τρίτο μέρος, επίσης, γίνεται μια επιλογή και ιεράρχηση ενός συνόλου προτάσεων και μέτρων οι οποίες, εφόσον υλοποιηθούν, θα συμβάλλουν σημαντικά στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων. Οι προτάσεις αυτές λαμβάνουν υπόψη τον σχεδιασμό της αναπτυξιακής πολιτικής τόσο στο εθνικό όσο και στο περιφερειακό επίπεδο και εντάσσονται αρμονικά σε αυτόν.

Στο τέλος της εργασίας παρουσιάζονται εν συντομία ορισμένα συμπεράσματα και κάποιες σκέψεις που εξήχθησαν κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας.

Α' ΜΕΡΟΣ:

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο : ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

1.1Ανισότητες

1.1.1 Έννοια των ανισοτήτων

Η έννοια των ανισοτήτων αναφέρεται στην ύπαρξη, στο εσωτερικό μιας περιοχής, διαφοροποιήσεων που έχουν αρνητικές επιπτώσεις (όχι απλώς διαφοροποιήσεων: αν αυτές δεν έχουν αρνητικές συνέπειες τότε αναφερόμαστε σε ανομοιογένεια και όχι σε ανισότητες). Τέτοιες ανισότητες μπορούν να αφορούν οικονομικά μεγέθη (π.χ. κατά κεφαλήν εισόδημα, ανεργία) ή τα χαρακτηριστικά του ίδιου του χώρου όπως για παράδειγμα κατανομή πλουτοπαραγωγικών πόρων, ύπαρξη υποδομών, ύπαρξη δυναμικών πόλεων κ.α. (Οικονόμου,2007).

1.1.2 Βασικές θεωρίες και προσεγγίσεις ανισοτήτων

Το πρόβλημα των ανισοτήτων απασχολεί κυρίως την οικονομική επιστήμη για αρκετές δεκαετίες. Τα τελευταία 20-30 χρόνια, η ενασχόληση αυτή είναι συστηματική και έχει οδηγήσει στη συγκρότηση επιμέρους κλάδων, όπως η αστική και περιφερειακή οικονομική, η περιφερειακή ανάπτυξη και η περιφερειακή πολιτική. Παρά το γεγονός αυτό και παρά τον πλούτο των προσεγγίσεων, η οικονομική επιστήμη δεν έχει καταφέρει ακόμη να δώσει μια ενιαία και καθολικά αποδεκτή θεωρία για τις περιφερειακές ανισότητες.

Σύμφωνα με τους Πετράκο και Ψυχάρη (2004), οι θεωρίες που αναφέρονται στις περιφερειακές ανισότητες μπορούν να καταταγούν σε δύο βασικές προσεγγίσεις. Η πρώτη προσέγγιση, που ονομάζεται οικονομική της συσσώρευσης, υποστηρίζει σε γενικές γραμμές την άποψη ότι οι δυνάμεις της αγοράς δημιουργούν εσωτερικές και εξωτερικές οικονομίες κλίμακας, και συνεπώς ενισχύουν τις τάσεις συγκέντρωσης των δραστηριοτήτων στο χώρο. Αυτό, στο επίπεδο της πολιτικής, συνεπάγεται δύο πράγματα: Πρώτον, υποδηλώνει μια αναγκαιότητα σχεδιασμού αναπτυξιακών πολιτικών για τις περιοχές σε υστέρηση και, δεύτερον, θεωρεί απαραίτητο αυτές οι πολιτικές να ακολουθούν ένα συνολικό σχεδιασμό και να έχουν ένα κρίσιμο μέγεθος, ώστε να μπορέσουν να αντισταθμίσουν τις δυνάμεις της αγοράς και να δώσουν την αναγκαία ώθηση στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές.

Από την άλλη πλευρά, η νεοκλασική προσέγγιση όπως δομήθηκε σταδιακά, δεν ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τα αίτια των διαφορών στα επίπεδα ανάπτυξης. Αντίθετα,

ασχολήθηκε με τους μηχανισμούς ισορροπίας, προβλέποντας πως υπάρχουν τρεις τουλάχιστον μηχανισμοί στην οικονομία, που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων και στην επίτευξη ισόρροπης ανάπτυξης. Ο πρώτος μηχανισμός έχει σχέση με την τεχνολογία της παραγωγής, η οποία σε πλήρως ανταγωνιστικές αγορές (μια υποχρεωτική υπόθεση για το νεοκλασικό υπόδειγμα) χαρακτηρίζεται κατ' ανάγκη από σταθερές αποδόσεις κλίμακας (δηλαδή μια ταυτόχρονη αύξηση της εργασίας και του κεφαλαίου κατά 1% οδηγεί σε μια ισόποση αύξηση του προϊόντος κατά 1%).

Ο δεύτερος μηχανισμός σύγκλισης στηρίζεται στο διαπεριφερειακό εμπόριο και έχει αναπτυχθεί από τους Hekscher και Ohlin. Εδώ η βασική ιδέα είναι ότι δύο περιφέρειες που συνάπτουν εμπορικές σχέσεις θα εξειδικευτούν σε προϊόντα τα οποία κάνουν εντατική χρήση του συντελεστή παραγωγής, τον οποίο διαθέτουν σε σχετική αφθονία. Ο λόγος είναι απλός: η σχετική αφθονία του συντελεστή παραγωγής (εργασίας ή κεφαλαίου) εξασφαλίζει ότι θα είναι διαθέσιμος σε χαμηλό κόστος. Επομένως, η εξειδίκευση σε προϊόντα που τον χρησιμοποιούν εντατικά εξασφαλίζει συνολικά χαμηλό κόστος παραγωγής, ανταγωνιστικές τιμές και συνεπώς συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι της άλλης περιφέρειας. Το υπόδειγμα αυτό επεκτάθηκε στη συνέχεια με τη συμβολή του Samuelson, υποστηρίζοντας πως το διαπεριφερειακό εμπόριο οδηγεί σε εξίσωση των αμοιβών της εργασίας και του κεφαλαίου μεταξύ των περιφερειών.

Ο τρίτος μηχανισμός σύγκλισης στηρίζεται στην κινητικότητα της εργασίας στο χώρο, δηλαδή στη μετανάστευση. Σύμφωνα με τη νεοκλασική προσέγγιση, στο βαθμό που η κινητικότητα της εργασίας είναι απρόσκοπτη, το εργατικό δυναμικό θα τείνει να μετακινείται από περιοχές με χαμηλές αμοιβές εργασίας σε περιοχές με υψηλές αμοιβές εργασίας. Στις πρώτες, η μετανάστευση δημιουργεί ελλείψεις στην αγορά εργασίας που τείνουν να οδηγήσουν τις αμοιβές προς τα πάνω, ενώ στις δεύτερες η μετανάστευση αυξάνει την προσφορά εργασίας, γεγονός που τείνει να πιέζει τους μισθούς προς τα κάτω. Στο βαθμό που οι μισθολογικές διαφορές μεταξύ περιφερειών εξακολουθούν να υπάρχουν, η μετανάστευση θα συνεχίζεται οδηγώντας τελικά σε σύγκλιση τις αμοιβές.

Οι Πετράκος και Ψυχάρης (2004) αναφέρουν ότι η σημαντικότερη διαφορά μεταξύ των δύο παραπάνω προσεγγίσεων είναι η οπτική γωνία της καθεμίας σε σχέση με τη δυνατότητα άσκησης πολιτικής. Ενώ η νεοκλασική προσέγγιση περιγράφει τους μηχανισμούς οι οποίοι (κάτω από κάποιες υποθέσεις) θα οδηγήσουν σε ισόρροπη ανάπτυξη, η οικονομική της συσσώρευσης επικεντρώνει την προσοχή της στα μέτρα

πολιτικής που θα επιτρέψουν στις περιοχές με υστέρηση να αναπτυχθούν. Οι Armstrong και Taylor (2000) θεωρούν ότι η έλλειψη ρεαλισμού σε πολλές βασικές υποθέσεις της νεοκλασικής προσέγγισης έχει οδηγήσει πολλούς ερευνητές στην απόρριψη της και παράλληλα στην αποδοχή της οικονομικής της συσσώρευσης.

Σύμφωνα με μια άλλη άποψη (Λαμπριανίδης, 2005), οι θεωρίες που επιχειρούν να ερμηνεύσουν τις περιφερειακές ανισότητες είναι βαθύτατα επηρεασμένες και πολύ συχνά αποτελούν απλές «μεταφράσεις», απλές «μεταφορές» των θεωριών ανάπτυξης-υπανάπτυξης των χωρών. Οι θεωρίες αυτές μπορούν να ενταχθούν σε δύο βασικές ομάδες, της αυτοεξισσορόπησης - ανάπτυξης και της ανισορροπίας - υπανάπτυξης

Οι θεωρίες της αυτοεξισσορόπησης - ανάπτυξης υποστηρίζουν ότι οι αυτόματοι μηχανισμοί της «ελεύθερης» αγοράς τείνουν να προκαλέσουν τόσο εξισορρόπηση όσο και μείωση των ανισοτήτων στο χώρο. Οι φτωχές χώρες/περιφέρειες, από τη στιγμή που θα ενσωματωθούν στην παγκόσμια καπιταλιστική αγορά, θα ακολουθήσουν την πορεία των ήδη αναπτυγμένων χωρών/περιφερειών. Αργά ή γρήγορα, η διάχυση του κεφαλαίου και της τεχνολογίας θα μειώσουν το χάσμα μεταξύ φτωχών και πλούσιων, γεωργικών και βιομηχανικών κοινωνιών, και οι υπανάπτυκτες χώρες/περιφέρειες θα προχωρήσουν στην εξελικτική πορεία. Στις θεωρίες αυτές εντάσσονται: θεωρία σταδίων ανάπτυξης, διαπεριφερειακού εμπορίου, εξαγωγικής βάσης, έλλειψης - αφθονίας πόρων, δυϊσμού και τομεακής διάρθρωσης.

Οι θεωρίες ανισορροπίας-υπανάπτυξης υπήρξαν η αντίδραση στις θεωρίες αυτοεξισσορόπησης-ανάπτυξης. Οι θεωρίες αυτές υποστηρίζουν ότι οι περιφερειακές ανισότητες είναι βαθιά ριζωμένες στο καπιταλιστικό σύστημα και τείνουν να διευρύνονται όσο η οικονομία αφήνεται να λειτουργεί στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς. Η κρατική παρέμβαση είναι απαραίτητη για τη μείωση των ανισοτήτων και την προώθηση της ανάπτυξης στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές. Στις θεωρίες αυτές εντάσσονται: θεωρία σωρευτικής αιτιότητας, πόλων ανάπτυξης, εσωτερικής αποικίας, φαύλων κύκλων, εξάρτησης και συνάρθρωσης τρόπων παραγωγής.

1.2 Παράγοντες που επηρεάζουν τις ανισότητες (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004)

Ένα σύνολο παραγόντων που έχουν επηρεάσει ή εξακολουθούν να επηρεάζουν τις ανισότητες, έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση του φαινομένου στα σημερινά επίπεδα. Οι κυριότεροι από αυτούς είναι οι εξής:

1.2.1 Οικονομίες κλίμακας και συγκέντρωσης

Γεγονός είναι ότι κάποιες περιοχές προσελκύουν περισσότερες δραστηριότητες και αναπτύσσονται πιο γρήγορα από κάποιες άλλες. Περιοχές που φιλοξενούν μεγάλα αστικά κέντρα επωφελούνται από την ύπαρξη οικονομιών κλίμακας και συγκέντρωσης και συνεπώς προσφέρουν σημαντικά κοστολογικά πλεονεκτήματα εγκατάστασης σε νέες επιχειρήσεις. Επιπλέον, το μέγεθος τους εξασφαλίζει ότι μεγάλο μέρος της παραγωγής των επιχειρήσεων θα καταναλωθεί τοπικά, και συνεπώς οι επιχειρήσεις δε θα επιβαρυνθούν με κόστος μεταφοράς. Έτσι, οι επιχειρήσεις τείνουν να εγκαθίστανται στις μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις επωφελούμενες από τα πλεονεκτήματα τους, η επιλογή τους, όμως, αυτή αυξάνει ακόμη περισσότερο το μέγεθος και την ελκτικότητα των μεγάλων πόλεων, γεγονός που δυσχεραίνει την ανάπτυξη των υπόλοιπων περιοχών και οδηγεί σε αύξηση των ανισοτήτων. Επιπλέον, η ύπαρξη ενός μεγάλου αστικού κέντρου σε μια περιφέρεια ή περιοχή δεν επιτρέπει την ανάπτυξη άλλου αντίστοιχου σε κοντινή απόσταση, είτε γιατί δεν υπάρχει ο απαιτούμενος πληθυσμός για να τα στηρίξει, είτε γιατί και τα δύο θα απευθύνονταν στις ίδιες εθνικές ή περιφερειακές αγορές.

1.2.2 Διεθνοποίηση οικονομικών δραστηριοτήτων

Η αυξανόμενη διεθνοποίηση των οικονομικών σχέσεων τα τελευταία 20 χρόνια έχει οδηγήσει στην επέκταση των διεθνών ανταλλαγών και στην απελευθέρωση του εμπορίου. Ωστόσο, η αυξανόμενη διεθνοποίηση δεν έχει σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη όλων των περιοχών. Αυτό συμβαίνει διότι οι περιοχές που εξειδικεύονται σε προϊόντα ή κλάδους στα οποία η χώρα τους διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα ωφελούνται περισσότερο, λόγω της επέκτασης των εξαγωγών και της αύξησης της απασχόλησης. Οι περιοχές, όμως, που εξειδικεύονται σε κλάδους στους οποίους οι άλλες χώρες έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα, δέχονται έντονες πιέσεις από τις εισαγωγές που συχνά οδηγούν σε διαρθρωτικές κρίσεις, αποβιομηχάνιση και ανεργία. Γενικότερα, η διεθνοποίηση των οικονομικών σχέσεων, στηριζόμενη στους μηχανισμούς της αγοράς και τον ανταγωνισμό, εντείνει τις ανισότητες μεταξύ των περιοχών.

1.2.3 Χωρικές επιπτώσεις της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης

Οι βασικές πολιτικές οι οποίες προωθούν την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση είναι η πολιτική της ενιαίας αγοράς και η πολιτική της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης. Ωστόσο, εκφράζονται σοβαροί φόβοι ότι οι δύο αυτές πολιτικές θα επιδράσουν αρνητικά στη συνοχή του Ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου και θα οξύνουν

τις ανισότητες. Από τη μια πλευρά, η πολιτική της ενιαίας αγοράς, με την κατάργηση κάθε μορφής προστατευτικών μέτρων στις ανταλλαγές, δημιουργεί ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα για τις πλέον ανεπτυγμένες περιφέρειες της ΕΕ οι οποίες φιλοξενούν τις μεγαλύτερες, εμπειρότερες και τεχνολογικά πιο εξελιγμένες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Από την άλλη πλευρά, η πολιτική της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης, επιδιώκοντας δημοσιονομική σταθερότητα με τη μείωση των δημοσίων ελλειμμάτων, του πληθωρισμού και των επιτοκίων, θέτει αυστηρούς περιορισμούς στην άσκηση δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής οι οποίοι καθίστανται δυσβάστακτοι σε χώρες και περιφέρειες με σοβαρές ελλείψεις σε κοινωνικές και παραγωγικές υποδομές. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η διαδικασία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης δημιουργεί πρόσθετα και σοβαρά προβλήματα στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και περιφέρειες, ενώ φαίνεται να ευνοεί τις ήδη ανεπτυγμένες περιφέρειες της ΕΕ.

1.2.4 Μεταβαλλόμενη γεωγραφία της ανάπτυξης

Οι περιφερειακές ανισότητες στις τελευταίες δύο δεκαετίες δεν εμφανίζονται μόνο με τον παραδοσιακό τρόπο κέντρου - περιφέρειας. Νέου τύπου ανισότητες εμφανίζονται, καθώς μια σειρά από ανεπτυγμένες βιομηχανικά περιοχές του κέντρου εισέρχονται σε μια παρατεταμένη φάση αποβιομηχάνισης και παρακμής. Βασική αιτία αυτού του φαινομένου είναι η κρίση που υφίσταται το κυρίαρχο μοντέλο οργάνωσης της βιομηχανικής παραγωγής, το οποίο στηριζόταν σε μεγάλες και σταθερές αγορές, μεγάλο κύκλο ζωής προϊόντων, ρύθμιση της συνολικής ζήτησης (κατανάλωσης και επένδυσης) μέσω κεϋνσιανών πολιτικών δημοσίων δαπανών, καθώς και σε σταθερές εργασιακές σχέσεις. Η κρίση του παραγωγικού μοντέλου οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη δραματική βελτίωση των εισοδημάτων που οδήγησαν στην αποβολή της μαζικής καταναλωτικής κουλτούρας και επέβαλλαν την ανάγκη διαφοροποίησης των προϊόντων στις νέες τεχνολογίες που επέτρεψαν αυτή τη διαφοροποίηση και στον ανταγωνισμό του Τρίτου Κόσμου, ο οποίος άρχισε να διεκδικεί (λόγω χαμηλού κόστους εργασίας) σημαντικά μερίδια των τυποποιημένων κλάδων παραγωγής ή των κλάδων εντάσεως εργασίας.

Έτσι, την ίδια στιγμή που νέες περιοχές εκτός κέντρου, ή στην περίμετρο του κέντρου, αναδεικνύουν κάποιο δυναμισμό και επιχειρούν να συγκλίνουν προς τις ανεπτυγμένες βιομηχανικά περιοχές, μια σειρά από τις τελευταίες δοκιμάζονται από έντονη ανεργία και αποβιομηχάνιση.

1.2.5 Επίδραση των οικονομικών κύκλων

Πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι διακυμάνσεις της οικονομίας και οι οικονομικοί κύκλοι επηρεάζουν τις περιφερειακές ανισότητες. Σε περιόδους υψηλής ανάπτυξης τείνουν να αυξάνονται, ενώ σε περιόδους ύφεσης μειώνονται. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι ήδη ανεπτυγμένες περιοχές έχουν περισσότερες δυνατότητες να εκμεταλλευτούν τις συγκυρίες ενός ευνοϊκού οικονομικού περιβάλλοντος από τις λιγότερο ανεπτυγμένες.

1.2.6 Παραγωγική διάρθρωση και ανθρώπινοι πόροι

Η παραγωγική διάρθρωση και οι ανθρώπινοι πόροι αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για την ύπαρξη ανισοτήτων μεταξύ διάφορων περιοχών. Ειδικότερα, η παραγωγική διάρθρωση κάθε περιοχής επηρεάζει σημαντικά τις προοπτικές ανάπτυξης της. Περιοχές οι οποίες διαθέτουν σημαντική παρουσία του δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής και εξειδίκευση σε κλάδους εντάσεως κεφαλαίου και τεχνολογίας, αναμένεται να έχουν ευνοϊκότερες προοπτικές ανάπτυξης. Αντίθετα, περιοχές με μεγάλη εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα και ασθενή παρουσία του δευτερογενή και του τριτογενή, ή περιοχές με εξειδίκευση σε παραδοσιακούς βιομηχανικούς κλάδους, αναμένεται να βρεθούν αντιμέτωπες με δυσμενέστερες προοπτικές ανάπτυξης.

Από την άλλη πλευρά, η ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού σε όρους εκπαίδευσης και εξειδίκευσης είναι εξίσου σημαντική. Περιοχές που συγκεντρώνουν σημαντικά μεγέθη επιστημονικού δυναμικού (μηχανικοί, μάντζερ κτλ.) και καταρτισμένου εργατικού δυναμικού, καθώς και ανώτατα εκπαιδευτικά ή ερευνητικά ιδρύματα, διαθέτουν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα όσον αφορά την προσέλκυση ή ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων και την ταχύτερη προσαρμογή στα μεταβαλλόμενα δεδομένα της οικονομίας.

1.2.7 Τριτογενοποίηση της οικονομίας

Η διάρθρωση της οικονομίας των ανεπτυγμένων χωρών έχει μεταβληθεί σημαντικά κατά τα τελευταία 10 χρόνια. Η κύρια μεταβολή συνίσταται στη σημαντική αύξηση της συμμετοχής του τριτογενή τομέα στη διαμόρφωση του συνολικού προϊόντος και της συνολικής απασχόλησης. Ο τριτογενής τομέας, ο οποίος αναδεικνύεται πλέον στο σημαντικότερο τομέα της οικονομίας, τουλάχιστον από άποψη μεγέθους, απαρτίζεται πέρα από το δημόσιο τομέα και τους παραδοσιακούς κλάδους, όπως το εμπόριο και ο τουρισμός, από τις σύγχρονες υπηρεσίες, οι οποίες συχνά αναφέρονται ως ο «νέος τριτογενής» τομέας. Αυτός ο νέος τριτογενής τομέας περιλαμβάνει δυναμικούς και

ταχέως αναπτυσσόμενους κλάδους, όπως τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οργανισμοί, οι χρηματιστηριακές εταιρίες, οι εταιρίες παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών προς τη βιομηχανία (φορολογικά και νομικά θέματα, εξαγορές, συγχωνεύσεις, διεθνείς μεταβιβάσεις, αγορά ακινήτων), οι εταιρείες διαχείρισης χαρτοφυλακίου, οι εταιρίες συμβούλων ανάπτυξης, οι εταιρίες παροχής υπηρεσιών σε θέματα τεχνογνωσίας κτλ. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτού του νέου τριτογενή τομέα της οικονομίας είναι ότι, για να υπάρξει και να αναπτυχθεί, απαιτεί ένα σχετικά μεγάλο και άμεσα προσπελάσιμο κρίσιμο μέγεθος αγοράς και μια ποικιλία δραστηριοτήτων που εξασφαλίζεται μόνο στα μεγάλα τμήματα. Κατά συνέπεια, έλκεται σχεδόν αποκλειστικά από μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα μέσω της λειτουργίας σημαντικών οικονομιών αστικής κλίμακας, οι οποίες όμως εισάγουν μια αντίθεση στο χώρο και εντείνουν τις περιφερειακές ανισότητες.

1.2.8 Αλληλοσυσχέτιση των χωρικών επιπέδων

Ένας ακόμη παράγοντας που επηρεάζει τις χωρικές ανισότητες, είναι η αλληλοσυσχέτιση των επιπέδων στα οποία αυτές εκφράζονται. Συγκεκριμένα, η θέση να η πορεία μιας χώρας διεθνώς είναι δυνατόν να επηρεάσει προς τη μια ή την άλλη κατεύθυνση τις διαφορές και τις ανισότητες μεταξύ των διάφορων περιοχών στο εσωτερικό της.

Πέρα από τους παραπάνω παράγοντες, διάφοροι άλλοι παράγοντες (π.χ. -ιστορικοί, πολιτικοί, γεωμορφολογικοί) μπορεί να ευθύνονται για την ύπαρξη ανισοτήτων σε διάφορες περιοχές.

1.3 Η εξέλιξη των περιφερειακών ανισοτήτων

1.3.1 Επίπεδα έκφρασης των ανισοτήτων

Αποτελεί ιστορική βεβαιότητα η ύπαρξη ανισοτήτων σε όλα τα γεωγραφικά επίπεδα. Δηλαδή, ανισότητες υπάρχουν μεταξύ ηπείρων, ομάδων χωρών, χωρών, αλλά και στο εσωτερικό των χωρών μεταξύ περιφερειών, νομών, επαρχιών κτλ. Αυτό όμως που θα πρέπει να είναι απόλυτα σαφές είναι ότι η θέση την οποία κατέχει μια περιοχή στο συνεχές αυτό της ανάπτυξης (από πολύ υπανάπτυκτη μέχρι πολύ αναπτυγμένη) δεν είναι κάτι δεδομένο ή σταθερό, αλλά μεταβάλλεται στο πέρασμα του χρόνου. Έτσι, στο πέρασμα της ιστορίας υπήρξαν χώρες, αλλά και περιοχές, που ήταν πολύ αναπτυγμένες και στη συνέχεια πέρασαν από κρίση που τις οδήγησε στην υπανάπτυξη, ενώ αργότερα κάποιες επανέκαμψαν πάλι (Λαμπριανίδης, 2005).

1.3.2 Οι ανισότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Σύμφωνα με τους Armstrong και Taylor (2000), οι ανισότητες μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ έχουν περάσει από διάφορα στάδια. Στις δεκαετίες του '50 και του '60 υπήρξε σύγκλιση, ενώ μεταξύ 1975 και 1985 οι ανισότητες διευρύνθηκαν. Ωστόσο, τις τελευταίες δύο δεκαετίες, οι ανισότητες άρχισαν πάλι να περιορίζονται. Οι Barrios και Strobl (2005) και οι Petrakos et.al. (2003) αναφέρουν ότι το επίπεδο των ανισοτήτων μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ επηρεάζεται από τις διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας με τέτοιο τρόπο ώστε οι ανισότητες να αυξάνονται σε περιόδους οικονομικής άνθησης και να περιορίζονται σε περιόδους ύφεσης.

Όσον αφορά τις ανισότητες μεταξύ περιφερειών σε επίπεδο ΕΕ, οι Πετράκος και Rodriguez-Pose (2003) θεωρούν ότι ιστορικά έχει διαμορφωθεί ένα πρότυπο περιφερειακών ανισοτήτων, το οποίο έχει χαρακτηριστεί κατά καιρούς ως πρότυπο «κέντρου-περιφέρειας», ή πρότυπο «Βορρά-Νότου», και το οποίο παραμένει αναλλοίωτο τις τελευταίες δεκαετίες. Το χαρακτηριστικό αυτού του πρότυπου, ανάπτυξης είναι ότι οι πλέον ανεπτυγμένες περιοχές βρίσκονται σε μεγάλο βαθμό συγκεντρωμένες σε έναν άξονα που ξεκινάει από το Λονδίνο στο Βορρά και καταλήγει στη Βόρειο Ιταλία στο Νότο, περιλαμβάνοντας δυναμικές βιομηχανικές και μητροπολιτικές περιφέρειες της Ολλανδίας, του Βελγίου και της Γερμανίας;

Στον αντίποδα αυτού του άξονα βρίσκονται λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες οι οποίες εμφανίζουν μια ποικιλία προβλημάτων. Υπάρχουν περιοχές που είχαν κάποτε αναπτύξει έντονη βιομηχανική δραστηριότητα, αλλά που η αποβιομηχάνιση κατέβασε το επίπεδο ανάπτυξης και δημιούργησε οικονομικό μαρασμό και αστική υποβάθμιση. Υπάρχουν, επίσης, περιοχές που είναι λιγότερο εκβιομηχανισμένες και βασίζονται κυρίως στο γεωργικό τομέα και την αλιεία, καθώς και συνοριακές περιφέρειες που συνήθως βρίσκονταν μακριά από τα κέντρα οικονομικής δραστηριότητας. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της ΕΕ εμπίπτουν σε μια ή περισσότερες από τις προαναφερόμενες κατηγορίες (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Γενικότερα, στην ΕΕ επικρατεί το φαινόμενο όπου τάσεις σύγκλισης και απόκλισης συνυπάρχουν στα διάφορα γεωγραφικά επίπεδα της ΕΕ. καθώς είναι δυνατόν μεταξύ των κρατών να παρατηρούνται φαινόμενα σύγκλισης, αλλά μεταξύ των περιφερειών να συμβαίνει το αντίθετο (Baldwin et.al. 2001, Κότιος 2002).

Η κατάσταση γίνεται ακόμη πιο σύνθετη με την τελευταία διεύρυνση που αποτελεί μια πρωτοφανή πρόκληση για την ανταγωνιστικότητα και την εσωτερική συνοχή της Ένωσης. Όπως καταδεικνύεται στην 3^η Έκθεση για την οικονομική και κοινωνική

συνοχή (2004), η διεύρυνση θα μεγαλώσει το χάσμα στην οικονομική ανάπτυξη, θα μετατοπίσει γεωγραφικά προς ανατολάς το πρόβλημα των ανισοτήτων και θα επιδεινώσει την κατάσταση στην απασχόληση. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα τη μεγέθυνση των ανισοτήτων στο χώρο της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004α).

1.3.3 Οι ανισότητες στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, οι περιφερειακές ανισότητες αποτελούν ένα σοβαρό θέμα που απασχολεί έντονα την κοινή γνώμη, τους πολιτικούς αλλά κυρίως τους επιστήμονες και τους ερευνητές. Το πρόβλημα αφορά κυρίως το είδος και το ύψος των ανισοτήτων που υπάρχουν στη χώρα μας, καθώς και κατά πόσο υπάρχει σύγκλιση ή απόκλιση διαχρονικά.

Ενώ κάποιοι μελετητές (Λιαργκόβας κ.α., 2003) θεωρούν ότι υπάρχει μια μικρή τάση διαχρονικής σύγκλισης στα επίπεδα ευημερίας των περιφερειών, κάποιοι άλλοι (Sirioropoulos και Asteriou 1998, Tsionas 2001) διαπιστώνουν σαφείς τάσεις αύξησης των ανισοτήτων τις τελευταίες δεκαετίες. Οι Petrakos και Saratsis (2000) ισχυρίζονται ότι, και στην περίπτωση της Ελλάδας, οι περιφερειακές ανισότητες ακολουθούν τους οικονομικούς κύκλους: αυξάνονται σε περίοδο έντονης ανάπτυξης και μειώνονται σε περίοδο ύφεσης.

Το βασικό πρόβλημα των περισσότερων μελετών είναι ότι χρησιμοποιούν το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σαν δείκτη μέτρησης των ανισοτήτων. Σύμφωνα με τους Πετράκο και Ψυχάρη (2004), όταν η μέτρηση των ανισοτήτων στην Ελλάδα γίνεται με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, οδηγεί σε σοβαρές υποεκτιμήσεις του περιφερειακού προβλήματος της χώρας, λόγω των ιδιομορφιών που παρουσιάζει η χωρική του κατανομή, αλλά και το ίδιο το ΑΕΠ σαν δείκτης. Για παράδειγμα, αν κοιτάξει κανείς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Αττικής θα διαπιστώσει ότι, παρά το γεγονός ότι ο νομός είναι κατά τεκμήριο ο πλέον ανεπτυγμένος της χώρας (μαζί με την Κεντρική Μακεδονία παράγουν το 50% της Καθαρής Προστιθέμενης Αξίας και συγκεντρώνουν το 50% των επενδύσεων και το 75% των επιχειρήσεων), δεν βρίσκεται ποτέ στην πρώτη θέση της κατάταξης, αλλά μεταξύ πέμπτης και δέκατης θέσης (ανάλογα με το έτος σύγκρισης). Αυτή η κατάσταση εξηγείται από το γεγονός ότι, στις τελευταίες δύο δεκαετίες, η Αττική, για λόγους που έχουν να κάνουν με την εφαρμογή των αποκεντρωμένων οικονομικών πολιτικών, έχει εξαγάγει ένα σημαντικό μέρος των βιομηχανιών της στο Ν. Βοιωτίας και στο Ν. Κορινθίας (Petrakos και Psycharis 2006, Michailidis et.al. 2006α).

Χρησιμοποιώντας ένα Σύνθετο Δείκτη Ευημερίας και Ανάπτυξης¹ (ΣΔΕΑ) προκειμένου να αξιολογήσουν το επίπεδο των ανισοτήτων στην Ελλάδα, οι Πετράκος και Ψυχάρης (2004) καταλήγουν στα εξής συμπεράσματα: Καταρχάς, η εικόνα της εξέλιξης των περιφερειακών ανισοτήτων στη χώρα μας δεν είναι ευνοϊκή καθώς χαρακτηρίζονται από μια διαχρονική σταθερότητα σε μεγάλα ύψη. Επιπλέον, υπάρχει έντονη κυριαρχία του μητροπολιτικού κέντρου της χώρας, όχι μόνο σε όρους πληθυσμού, αλλά και σε όρους επιπέδου ευημερίας και ανάπτυξης. Τέλος, είναι σαφής η υπεροχή του ανατολικού τμήματος της χώρας (ευρισκόμενου επί του ΠΑΘΕ) καθώς και του νησιωτικού έναντι του δυτικού και της βόρειας συνοριακής ζώνης.

Η διατήρηση των ανισοτήτων σε υψηλά επίπεδα δημιουργεί ασφαλώς μια σειρά από ερωτηματικά, για τους λόγους που τις διατηρούν ή τις ενισχύουν και για την αδυναμία των περιφερειακών πολιτικών να επιτύχουν ένα καλύτερο αποτέλεσμα.

1.4 Περιφερειακή Πολιτική

1.4.1 Εισαγωγή

Η περιφερειακή πολιτική (ή πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης) περιλαμβάνει το σύνολο των γεωγραφικά διαφοροποιημένων αναπτυξιακών μέτρων που αποσκοπούν στην επίτευξη ισόρροπης ανάπτυξης μεταξύ των περιοχών. Ο όρος «περιφερειακή» δε σημαίνει ότι έχει ως αντικείμενο την ανάπτυξη μόνο των περιφερειών με τη στενή έννοια του όρου, αλλά αναφέρεται κυρίως στο ότι η πολιτική δεν αφορά το σύνολο της επικράτειας αλλά εξειδικεύεται με αναφορά σε συγκεκριμένες χωρικές ενότητες (Οικονόμου, 2007).

1.4.2 Αναγκαιότητα και κριτήρια άσκησης περιφερειακής πολιτικής

Η άσκηση περιφερειακής πολιτικής θεωρείται αναγκαία για τη μείωση των ανισοτήτων και την αντιμετώπιση των διαφορών στα επίπεδα ευημερίας μεταξύ περιοχών μιας χώρας ή μιας ευρύτερης περιοχής (Barrios και Strobl 2005, Μούσης 2005).

Ωστόσο, σύμφωνα με τους Πετράκο και Ψυχάρη (2004), η άσκηση περιφερειακής πολιτικής με οποιονδήποτε τρόπο, συνήθως οδηγεί σε σπατάλη σημαντικών

---

¹ Ο Σύνθετος Δείκτης Ευημερίας και Ανάπτυξης (ΣΔΕΑ) κατασκευάζεται με βάση: (α) δείκτες οι οποίοι μετρούν το εισόδημα με άλλους τρόπους πέραν του κ. κ. ΑΕΠ, (β) φυσικούς δείκτες, οι οποίοι μετρούν πτυχές του επιπέδου ευημερίας από την πλευρά της κατανάλωσης, (γ) δείκτες παραγωγικής διάρθρωσης, (δ) δείκτες του δημογραφικού προφίλ και της ποιότητας του ανθρώπινου δυναμικού, (ε) δείκτες γεωγραφικής θέσης, και (στ) δείκτες κοινωνικών υποδομών.

χρηματικών πόρων της οικονομίας, οι οποίοι θα μπορούσαν να είχαν διατεθεί γι' άλλους σκοπούς. Συνεπώς, ένα κρίσιμο ερώτημα το οποίο τίθεται, είναι με ποια μέθοδο θα αξιολογούμε κάθε φορά την αναγκαιότητα άσκησης περιφερειακής πολιτικής. Δηλαδή, ποια κριτήρια θα πρέπει να ικανοποιεί μια πολιτική για να θεωρείται ότι είναι αναγκαία και επιθυμητή, και συνεπώς το κοινωνικό σύνολο να είναι διατεθειμένο να καταβάλει το κόστος υλοποίησης της. Τα κριτήρια αυτά είναι δύο: το κριτήριο της αποτελεσματικότητας και το κριτήριο της ισότητας.

Το κριτήριο της αποτελεσματικότητας επιδιώκει τη μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας με δεδομένους παραγωγικούς πόρους και τεχνολογία, ενώ το κριτήριο της ισότητας επιδιώκει τη μείωση των περιφερειακών διαφορών στους δείκτες ευημερίας για δεδομένο συνολικό επίπεδο εισοδήματος. Έτσι, μια πολιτική ικανοποιεί το κριτήριο της αποτελεσματικότητας εάν αυξάνει τη συνολική ευημερία, και το κριτήριο της ισότητας, εάν μειώνει τις περιφερειακές ανισότητες στα επίπεδα ευημερίας. Τα δύο αυτά κριτήρια δεν βρίσκονται κατ' ανάγκη σε ανταγωνιστική σχέση. Για παράδειγμα, η μείωση των έντονων διαφορών στα επίπεδα ανεργίας μπορεί να συμβάλει στην απορρόφηση χωρικά προσδιορισμένων, αλλά αδρανών παραγωγικών πόρων, και στην αύξηση του προϊόντος. Αυτό μάλιστα μπορεί να γίνει χωρίς αύξηση του μέσου κόστους παραγωγής, από υπερβάλλουσα ζήτηση στις αγορές εργασίας και γης των περιοχών με υψηλά ποσοστά απασχόληση. Σε αυτή την περίπτωση, οι στόχοι της βελτίωσης της συνολικής αποτελεσματικότητας και της μεγαλύτερης ισότητας μεταξύ των περιφερειών είναι συμβατοί και συμπληρωματικοί. Σε άλλες περιπτώσεις, όμως, αυτό δεν είναι δυνατό. Για παράδειγμα, η μεταφορά πόρων από εύπορες περιοχές υψηλής απόδοσης σε πτωχές περιοχές χαμηλής απόδοσης ευνοεί ενδεχομένως την ισότητα, αλλά δεν συμβάλλει στη συνολική αποτελεσματικότητα της οικονομίας (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

1.4.3 Επίπεδα άσκησης περιφερειακής πολιτικής

Ένα σημαντικό ζήτημα που σχετίζεται με την περιφερειακή πολιτική αφορά τα επίπεδα άσκησης της. Για αυτό το ζήτημα υπάρχουν δύο βασικά ερωτήματα που χρειάζονται απάντηση. Το πρώτο ερώτημα αναφέρεται στο κατά πόσο η περιφερειακή πολιτική της ΕΕ θα πρέπει να αντικαταστήσει τις επιμέρους περιφερειακές πολιτικές των κρατών-μελών, ενώ το δεύτερο, στο αν θα πρέπει η περιφερειακή πολιτική να ασκείται ολοκληρωτικά από την κεντρική κυβέρνηση ή να μεταβιβάζονται αρμοδιότητες στις περιφερειακές και τοπικές αρχές.

Σχετικά με το πρώτο ερώτημα, οι Armstrong και Taylor (2000) υποστηρίζουν ότι η άσκηση περιφερειακής πολιτικής από την ΕΕ έχει σημαντικά οφέλη για τα κράτη-μέλη, όπως η μεταβίβαση πόρων από τις φτωχές στις πλούσιες χώρες, η ύπαρξη μηχανισμών ελέγχου για την επιτυχία της περιφερειακής πολιτικής κ.α. Επιπλέον, η ΕΕ μπορεί να συνδράμει στη βελτίωση του συντονισμού της περιφερειακής πολιτικής που ασκεί η ίδια με τις αντίστοιχες των κρατών-μελών, καθώς και στη διάχυση των ωφελειών που προέρχονται από την άσκηση της περιφερειακής πολιτικής σε ένα κράτος, και σε άλλες χώρες. Ωστόσο, παρά τα πλεονεκτήματα που προαναφέρθηκαν, η περιφερειακή πολιτική δε θα πρέπει να ασκείται ολοκληρωτικά από την ΕΕ. Τα κράτη-μέλη πρέπει να διατηρήσουν τον ουσιαστικό έλεγχο σε θέματα περιφερειακής πολιτικής καθώς έχουν καλύτερη γνώση των περιφερειακών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν.

Σχετικά με το δεύτερο ερώτημα, ο έλεγχος της κεντρικής κυβέρνησης θεωρείται απαραίτητος προκειμένου να εξασφαλιστεί το γεγονός ότι η περιφερειακή πολιτική ασκείται με τέτοιο τρόπο ώστε να ενισχύονται οι περιοχές που βρίσκονται σε υστέρηση. Ωστόσο, η συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών αρχών κρίνεται αναγκαία αφού η τοπική γνώση και εμπειρία αποτελούν σημαντικά προτερήματα στη διαμόρφωση της περιφερειακής πολιτικής και στη δημιουργία προγραμμάτων ανάπτυξης (Armstrong και Taylor, 2000).

1.4.4 Στόχοι της περιφερειακής πολιτικής

Οι στόχοι της περιφερειακής πολιτικής δεν είναι πάντα εύκολο να προσδιοριστούν με σαφήνεια. Οι Armstrong και Taylor (2000) αναφέρουν ότι η περιφερειακή πολιτική δε θα πρέπει να θέτει πολλαπλούς στόχους αφού έτσι η πολιτική μπορεί να χαρακτηριστεί από έλλειψη συγκεκριμένου χαρακτήρα, ενώ μια άλλη άποψη αναφέρει ότι η περιφερειακή πολιτική θα πρέπει να έχει σαν διπλό στόχο την οικονομική ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο και τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων (Μούσης, 2005).

Οι Πετράκος και Ψυχάρης (2004) ισχυρίζονται ότι η επιλογή πολλαπλών στόχων βρίσκεται πιο κοντά στις ανάγκες της σύγχρονης πραγματικότητας και είναι πιο αποτελεσματική, εφόσον είναι εκ των προτέρων σαφής η σχέση και η αλληλεξάρτηση τους. Έτσι, με βάση την κατηγοριοποίηση των προβληματικών περιοχών (α) σε περιοχές με χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, (β) σε περιοχές που βρίσκονται σε βιομηχανική παρακμή και (γ) σε πληθυσμιακά και παραγωγικά κορεσμένες περιοχές, καθώς και σύμφωνα με το γεγονός ότι υπάρχουν διαφοροποιήσεις στην ένταση των

περιφερειακών προβλημάτων ανάλογα με τα στάδια ανάπτυξης που διανύει μια περιοχή, αναφέρουν ότι οι στόχοι της περιφερειακής πολιτικής θα μπορούσαν, σε μια πιο αναλυτική προσέγγιση, να ταξινομηθούν σε τέσσερις κατηγορίες:

1. Οικονομικοί στόχοι.
2. Περιβαλλοντικοί στόχοι.
3. Κοινωνικοί στόχοι.
4. Πολιτικοί στόχοι.

Η κατηγοριοποίηση αυτή, φυσικά, δεν αποτελεί μια ολοκληρωμένη λίστα στόχων, δεν εξαντλεί τις δυνατότητες παρέμβασης και δεν υπονοεί ότι οι ασκούντες την πολιτική θα πρέπει κάθε φορά να επιλέγουν έναν από τους παραπάνω στόχους.

1.4.5 Μέσα άσκησης περιφερειακής πολιτικής

Οι Πετράκος και Ψυχάρης (2004) αναφέρονται σε μια σειρά από μέσα ή εργαλεία που είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν στα πλαίσια άσκησης περιφερειακής πολιτικής προκειμένου να συμβάλλουν στη μείωση των ανισοτήτων και στην ανάπτυξη των περιοχών που βρίσκονται σε υστέρηση. Τα μέσα αυτά είναι τα εξής:

1. Δημόσιες δαπάνες.
2. Υποδομές.
3. Αναπτυξιακά κίνητρα.
4. Έλεγχοι και περιορισμοί.
5. Ενίσχυση της κινητικότητας εργασίας και κεφαλαίου και ενίσχυση της ευελιξίας.
6. Πολιτικές ενίσχυσης μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
7. Αποκέντρωση δημόσιου τομέα.
8. Πολιτικές ανθρώπινου δυναμικού.
9. Πολιτικές άυλων υποδομών.
10. Εγκατάσταση επιστημονικών ιδρυμάτων.
11. Πολιτικές διασυνοριακής συνεργασίας.
12. Πολιτικές αντιμετώπισης της βιομηχανικής παρακμής.

Η επιλογή των κατάλληλων μέσων, δηλαδή ποιος συνδυασμός μέσων και σε ποιες αναλογίες είναι κάθε φορά κατάλληλος για την ανάπτυξη μιας συγκεκριμένης περιοχής, εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά της ίδιας της περιοχής. Χρειάζεται σωστή διάγνωση των προβλημάτων, κατανόηση των κινδύνων και των ευκαιριών που παρουσιάζονται στην περιοχή και αξιοποίηση ή ενεργοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της.

1.4.6 Άλλες πολιτικές

Εκτός από την περιφερειακή πολιτική, υπάρχουν και άλλες παράπλευρες πολιτικές που δεν έχουν άμεση περιφερειακή διάσταση, αλλά έχουν σαφή χωρική αναφορά και επιδιώκουν έμμεσα την επίτευξη ισόρροπης ανάπτυξης μεταξύ των περιοχών. Αυτές οι πολιτικές είναι η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) που αποσκοπεί στην ανάπτυξη και στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών συμβάλλοντας στη διατήρηση και δημιουργία απασχόλησης στις περιοχές αυτές, η πολιτική για τα διευρωπαϊκά δίκτυα που στοχεύει στη δημιουργία και στην επέκταση των διευρωπαϊκών δικτύων στους τομείς των μεταφορών, των τηλεπικοινωνιών και της ενέργειας, η πολιτική έρευνας, τεχνολογίας και ανάπτυξης που έχει σαν βασική της επιδίωξη τη διάδοση της γνώσης και της τεχνολογίας, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, η ενεργειακή πολιτική που αποσκοπεί στην οικονομική ανάπτυξη και στην ευημερία των πολιτών κτλ. (Μούσης, 2005).

1.5 Η στρατηγική ανάπτυξης για τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013

1.5.1 Η στρατηγική ανάπτυξης της ΕΕ μετά τη διεύρυνση

Το Μάρτιο του 2000, διαμορφώθηκε στη Λισσαβόνα η νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αντικειμενικό σκοπό «να καταστήσει την Ευρώπη μέχρι το 2010, την πλέον επιτυχημένη, ανταγωνιστική και βασισμένη στη γνώση, οικονομία παγκοσμίως». Το Δεκέμβριο του 2000, το Συμβούλιο της Νίκαιας διαμόρφωσε τη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κοινωνική ένταξη με στόχο τη μείωση της φτώχειας ενώ τον Ιούνιο του 2001, στο Γκέτεμποργκ η στρατηγική της Λισσαβόνας διευρύνθηκε και δόθηκε νέα έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος και στην επίτευξη ενός πιο αειφόρου πρότυπου ανάπτυξης (Αρταβάνη, στο Περιφερειακή Επιστήμη και Πολιτική: Ελλάδα και Βαλκάνια, 2006).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να εφαρμόσει τη στρατηγική της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ αντιμετωπίζοντας πολλαπλές προκλήσεις που απορρέουν από τις αλλαγές του παγκόσμιου οικονομικού περιβάλλοντος, αλλά και τις νέες προοπτικές που

διαμορφώνονται μετά τη διεύρυνση, αρχικά του 2004², με την ένταξη των δέκα νέων κρατών-μελών, και στη συνέχεια του 2007³, με αποτέλεσμα η ΕΕ να αριθμεί σήμερα 27 κράτη-μέλη (Γιώτη-Παπαδάκη, 2004).

Η επιτυχημένη αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων συνδέεται άμεσα με την ενίσχυση της συνοχής στο εσωτερικό της Ένωσης. Στην πραγματικότητα, μεταξύ ανάπτυξης και συνοχής αναπτύσσονται διαδικασίες αλληλοενίσχυσης. Με τη μείωση των ανισοτήτων διασφαλίζεται το γεγονός ότι όλες οι περιφέρειες και οι κοινωνικές ομάδες μπορούν να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη της Ένωσης και να ωφεληθούν από αυτή. Η πολιτική συνοχής βοηθά στη διάχυση των ωφελειών και τον περιορισμό των πιθανών επιπτώσεων από την εφαρμογή άλλων κοινοτικών πολιτικών με σημαντικά οφέλη και περιορισμένα, αλλά τοπικά επικεντρωμένα, κόστη (Γιώτη-Παπαδάκη, 2004).

1.5.2 Οι νέοι γενικοί στόχοι της ΕΕ για την πολιτική συνοχής (2007-2013)

Λαμβάνοντας υπόψη τη νέα κατάσταση που έχει διαμορφωθεί, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο πλαίσιο σχεδιασμού της πολιτικής για τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013, προώθησε μία μεταρρυθμιστική προσπάθεια της κοινοτικής διαρθρωτικής πολιτικής ώστε οι ενισχυόμενες δράσεις να εξυπηρετήσουν νέους επίκαιρους στόχους προτεραιότητας.

Η νέα διαρθρωτική περιφερειακή πολιτική συγκροτείται από τις ακόλουθες στρατηγικής σημασίας συνιστώσες (Αρταβάνη, στο Περιφερειακή Επιστήμη και Πολιτική: Ελλάδα και Βαλκάνια, 2006) :

- Επανεξέταση της αλληλεγγύης στη διευρυμένη ΕΕ των 27 κρατών-μελών.
- Υιοθέτηση μιας νέας δυναμικότερης και αποτελεσματικότερης πολιτικής για την προώθηση της οικονομίας και της κοινωνίας της γνώσης.
- Ενίσχυση της παρουσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο παγκόσμιο ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Επιπλέον, η μεταρρύθμιση που προωθεί η ΕΕ σχετικά με την πολιτική συνοχής στοχεύει σε διαρθρωτικές δράσεις οι οποίες:

- να εστιάζονται περισσότερο στους στρατηγικούς προσανατολισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή στην ανταγωνιστική και βιώσιμη οικονομία της γνώσης και στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση.

---

² Πολωνία, Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία, Σλοβενία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Κύπρος, Μάλτα.
³ Βουλγαρία, Ρουμανία.

- να επικεντρώνονται στις μειονεκτικές περιφέρειες με παράλληλη πρόβλεψη της εξέλιξης στην υπόλοιπη Ευρώπη.
- να είναι αποκεντρωμένες και να εφαρμόζονται με περισσότερο διαφανή αποτελεσματικότερο τρόπο.

Σύμφωνα με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η στρατηγική και οι πόροι της πολιτικής συνοχής αναδιαρθρώνονται σε τρεις νέους στόχους προτεραιότητας των διαρθρωτικών δράσεων, οι οποίοι είναι οι ακόλουθοι (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004β):

- Σύγκλιση και Ανταγωνιστικότητα.
- Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση.
- Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία.

Ο στόχος της **σύγκλισης** είναι παραπλήσιος του στόχου 1 για την περίοδο 2000-2006 (περιφέρειες με υστέρηση ανάπτυξης) και έχει σκοπό να επιταχύνει την οικονομική σύγκλιση των λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών. Ως επιμέρους στ: τίθενται: η βελτίωση των συνθηκών ανάπτυξης και απασχόλησης, η καινοτομία και η κοινωνία της γνώσης, η προσαρμογή στις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές και η αποτελεσματικότητα της διοίκησης. Αφορά τα λιγότερο αναπτυγμένα κράτη και κυρίως τα νέα κράτη-μέλη που αντιμετωπίζουν πρωτοφανείς για την Ένωση αποκλίσεις ανάπτυξης, η μείωση των οποίων θα απαιτήσει μακροχρόνιες και επίμονες προσπάθειες.

Επιλέξιμες για ενίσχυση είναι οι περιφέρειες στις οποίες το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι κάτω του 75% του κοινοτικού μέσου όρου. Προτείνεται, επίσης, η χορήγηση προσωρινής ενίσχυσης στις περιφέρειες που επηρεάζονται από το στατιστικό αποτέλεσμα της διεύρυνσης. Πρόκειται για περιφέρειες στις οποίες το κατά κεφαλή ΑΕΠ είναι πάνω από το 75% του μέσου όρου της διευρυμένης Ένωσης, μικρότερο του 75% του μέσου όρου της Ένωσης των 15. Στις περιφέρειες **αυτές, οι** οποίες αποκαλούνται «περιφέρειες σταδιακής εξόδου», οι αντικειμενικές συνθήκες δεν έχουν μεταβληθεί και για λόγους δικαιοσύνης θα πρέπει να επιτραπεί η ολοκλήρωση της διαδικασίας σύγκλισης. Οι δράσεις του στόχου θα χρηματοδοτηθούν από πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του Ταμείου Συνοχής

Ο στόχος **Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση** περιλαμβάνει δράσεις για την αντιμετώπιση σημαντικών προκλήσεων που αφορούν όλα τα κράτη-μέλη, όπως είναι οι ταχείες οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές και αναδιαρθρώσεις, η γήρανση του πληθυσμού, η αύξηση της μετανάστευσης, οι ελλείψεις εργάτη δυναμικού

σε ζωτικούς τομείς και τα προβλήματα κοινωνικής ένταξης. Για το στόχο αυτό προτείνεται διττή προσέγγιση: Αφενός, μέσω προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης που θα χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ, όπως η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ελκυστικότητας των περιφερειών καθώς και η προώθηση της καινοτομίας, της κοινωνίας της γνώσης, του επιχειρηματικού πνεύματος, της προστασίας του περιβάλλοντος και της πρόληψης κινδύνων. Αφετέρου εθνικών προγραμμάτων, τα οποία θα χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ, θα ενισχύονται πολιτικές που στοχεύουν στην πλήρη απασχόληση, στην ποιότητα και την παραγωγικότητα της εργασίας και στην κοινωνική ένταξη.

Επιλέξιμες είναι οι περιφέρειες «σταδιακής εισόδου», οι οποίες την περίοδο 2000-2006 ήταν επιλέξιμες για το στόχο 1, αλλά δεν πληρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας για το στόχο σύγκλισης, ακόμα και χωρίς το στατιστικό αποτέλεσμα της διεύρυνσης.

Αυτές οι περιφέρειες θα τύχουν προσωρινής ενίσχυσης κατ' αναλογία των περιφερειών που δεν κρίθηκαν επιλέξιμες για το στόχο 1 κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006. Επιλέξιμες είναι, επίσης, όλες οι άλλες περιφέρειες της Ένωσης, που δεν καλύπτονται ούτε από το στόχο σύγκλισης, ούτε από την ενίσχυση σταδιακής εισόδου.

Ο στόχος Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία έχει ως αντικείμενο την ενδυνάμωση της συνεργασίας σε τρία επίπεδα, και συγκεκριμένα της διασυνοριακής συνεργασίας, της συνεργασίας σε επίπεδο διακρατικών περιοχών και των δικτύων συνεργασίας και ανταλλαγής εμπειριών σε όλη την Ένωση. Ο στόχος αυτός θα εισηγείται την ισόρροπη, αρμονική και βιώσιμη ανάπτυξη της Ένωσης. Η διασυνοριακή συνεργασία θα καλύψει τις περιφέρειες που βρίσκονται κατά μήκος των εσωτερικών χερσαίων συνόρων και ορισμένων εξωτερικών χερσαίων συνόρων, καθώς και ορισμένες περιφέρειες που βρίσκονται στα θαλάσσια σύνορα.

Εκτός από τη διαμόρφωση των τριών νέων στόχων, προτείνονται μία σειρά σημαντικών καινοτομιών, αλλά και μέτρα που απλοποιούν τις διαδικασίες, ενισχύουν την αποκέντρωση στη λήψη αποφάσεων και δίνουν έμφαση στην ενημέρωση και τη διαφάνεια. Τα μέτρα αυτά κατατάσσονται στις ακόλουθες δύο κατηγορίες:

Η πρώτη κατηγορία μέτρων αφορά τις διαδικασίες διαμόρφωσης της νέας στρατηγικής: έναρξη ετήσιου στρατηγικού διαλόγου με τα κράτη-μέλη στο πλαίσιο του Συμβουλίου, καθώς και με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών για τη διασφάλιση του σεβασμού των ευρωπαϊκών προτεραιοτήτων. Επίσης, η νέα πολιτική συνοχής θα εστιάζει στις

περισσότερο μειονεκτικές περιφέρειες, αλλά θα διαμορφώνεται ανάλογα με τις περιστάσεις και θα επωφελούνται από αυτήν το σύνολο των πολιτών και των περιοχών της Ένωσης. Η επικρατούσα τάση στη νέα πολιτική συνοχής επικεντρώνεται στην ενίσχυση της χρηματοδότησης των περιοχών με φυσικά μειονεκτήματα, ενώ παράλληλα δίνεται έμφαση στην αστική διάσταση.

Η δεύτερη κατηγορία μέτρων αφορά τη διαμόρφωση των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν για την υλοποίηση της νέας πολιτικής συνοχής: μειώνεται ο αριθμός των χρηματοδοτικών μέσων από έξι σε τρία και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα θα χρηματοδοτούνται από ένα μόνο μέσο, με εξαίρεση τα προγράμματα που αφορούν υποδομές και τα οποία θα συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής. Επίσης, προβλέπεται πολυετής προγραμματισμός για το Ταμείο Συνοχής, ενώ η λειτουργία του θα διέπεται από τους ίδιους κανόνες που καθορίζουν τη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Επιπλέον, οι Κοινοτικές πρωτοβουλίες και οι καινοτόμες δράσεις ενσωματώνονται στα Επιχειρησιακά Προγράμματα των κρατών-μελών ή των περιφερειών. Τέλος, προβλέπεται ευρύτερος καταμερισμός δραστηριοτήτων στα κράτη-μέλη και στις περιφέρειες.

1.5.3 Η στρατηγική ανάπτυξης σε εθνικό επίπεδο

Την προγραμματική περίοδο 2000-2006, το ελληνικό σύστημα σχεδιασμού χαρακτηρίστηκε από έλλειψη στρατηγικής που να δίνει έμφαση στην περιφερειακή ανταγωνιστικότητα, συνοχή και ανάπτυξη. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι αυτή η έλλειψη στρατηγικής, κυρίως σε περιφερειακό επίπεδο, οδήγησε σε υποβαθμισμένη χρηματοδότηση της κατηγορίας "παραγωγικό περιβάλλον" που αντιπροσώπευε μόλις το 22% της κοινοτικής χρηματοδότησης (Michailidis et.al., 2006α). Στη νέα προγραμματική περίοδο, θα πρέπει να υπάρξει ένας νέος στρατηγικός προσανατολισμός που θα κινείται μέσα σε ένα πλαίσιο που να συνδέει την έννοια της περιφερειακής ανάπτυξης με τη βελτίωση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και θα προωθεί ισχυρές σχέσεις με τη στρατηγική της Λισσαβόνας και την πολιτική συνοχής. Μόνο με αυτόν τον τρόπο οι ελληνικές περιφέρειες θα καταφέρουν να επιτύχουν υψηλά επίπεδα συνοχής και ανάπτυξης (Michailidis et.al., 2006α).

Για τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013 η στρατηγική ανάπτυξης της Ελλάδας, σύμφωνα με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ), συνδέεται στενά με τη στρατηγική της Λισσαβόνας, με τους στόχους που θέτει η ΕΕ, και γενικά

με το νέο ευρωπαϊκό περιβάλλον, έτσι όπως διαμορφώθηκε μετά την τελευταία διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις κατευθύνσεις αναμόρφωσης της διαρθρωτικής πολιτικής για την περίοδο 2007-2013.

Κεντρικό στοιχείο της αναπτυξιακής στρατηγικής, όπως αυτή διαμορφώνεται από το ΕΣΠΑ, αποτελεί η περιφερειακή διάσταση και εξειδίκευση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων. Η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών περιφερειών είναι εξέχουσας σημασίας για τη χώρα, για την επίτευξη της οποίας απαιτούνται σημαντικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην οικονομία κάθε περιφέρειας. Το μέλλον κάθε ελληνικής περιφέρειας εξαρτάται από την ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού ιστού της, η οποία συνδέεται άμεσα με τις επενδύσεις σε κλάδους παραγωγής, που είναι εκτεθειμένοι στον εθνικό και διεθνή ανταγωνισμό.

Η προσαρμογή των αγορών εργασίας και των προϊόντων και η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της δημόσιας διοίκησης θα συνεισφέρουν στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, την αύξηση της παραγωγικότητας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας των περιφερειών της χώρας.

Ειδικότερα, η αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας σε προϊόντα και υπηρεσίες, που ανταγωνίζονται στη διεθνή αγορά ή διαθέτουν βάσιμες μελλοντικές προοπτικές, συντελεί στην ισχυροποίηση της βάσης ανάπτυξης κάθε περιφέρειας με πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στο παραγόμενο προϊόν, το εισόδημα και την απασχόληση.

Η στρατηγική ανάπτυξης της χώρας ολοκληρώνεται με τη χωρική της διάσταση και με την εισαγωγή στον προβληματισμό συγκεκριμένων στοιχείων, που προκύπτουν από τη θεώρηση της γεωγραφικής-φυσικής διάστασης του χώρου. Η εξισορροπημένη και αειφόρος χωρική ανάπτυξη φιλοδοξεί να ικανοποιήσει ταυτόχρονα στόχους, που συνδέονται άρρηκτα με την οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον. Η χωρική ανάπτυξη, επιπλέον, αποσκοπεί στον εμπλουτισμό του προβληματισμού που συνάγεται από την περιφερειακή και θεματική θεώρηση με πρόσθετα στοιχεία, τα οποία θα συμβάλλουν στη διαμόρφωση προτεραιοτήτων, στην ιεράρχησή τους, καθώς και στην εξειδίκευση δράσεων συγκεκριμένων πολιτικών, που με τον τρόπο αυτό θα καταστούν αποτελεσματικότερες. Επίσης, μέσα από τον εξειδικευμένο προβληματισμό της χωρικής διάστασης μπορούν να συναχθούν συμπεράσματα ιδιαίτερα χρήσιμα για την αντιμετώπιση, με ολοκληρωμένο τρόπο, των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα χωρικά σύνολα.

Με βάση τα παραπάνω, στρατηγικός στόχος της χώρας μας για τη νέα περίοδο, σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2007-2013, είναι η διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της, η διατήρηση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και η αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου κοινοτικού όρου για την τόνωση της απασχόλησης, την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των πολιτών χωρίς αποκλεισμούς. Επιπλέον, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην ανάδειξη της Ελλάδας σε μια εξωστρεφή χώρα με ισχυρή διεθνή παρουσία, καθώς και με ανταγωνιστική και παραγωγική οικονομία.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού, η αναπτυξιακή προσπάθεια επικεντρώνεται:

- στην προώθηση της καινοτομίας, της έρευνας και της επιχειρηματικότητας καθώς και στη διασύνδεση τους.
- στην επένδυση σε βιώσιμες υποδομές που αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση βελτίωσης της ελκυστικότητας της χώρας στην προσέλκυση επενδύσεων.
- στην επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, που κατέχει κυρίαρχη θέση στη στρατηγική της χώρας και αποσκοπεί στη δημιουργία περισσότερων αλλά και καλύτερων θέσεων εργασίας.
- στην αναβάθμιση του θεσμικού περιβάλλοντος, με την απλούστευση του κανονιστικού πλαισίου (μείωση της γραφειοκρατίας) και τον ουσιαστικό εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα σε όλα τα επίπεδα διοίκησης για τη μετατροπή του σε σύγχρονο και αποτελεσματικό εργαλείο σχεδιασμού και εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών.

Επιπλέον, το ΕΣΠΑ προσδιορίζει τις παρακάτω πέντε θεματικές προτεραιότητες με τους αντίστοιχους στόχους, που εξειδικεύουν τη στρατηγική στόχευση της χώρας και προωθούν την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος:

Θεματική Προτεραιότητα 1: Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας

- Στόχος Γ. Αύξηση της εξωστρέφειας και των εισροών ξένων άμεσων επενδύσεων.
- Στόχος 2: Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και αύξηση της παραγωγικότητας.
- Στόχος 3: Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας.

Θεματική Προτεραιότητα 2: Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία

- Στόχος 1: Βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.
- Στόχος 2: Ενίσχυση της έρευνας και της τεχνολογίας, καθώς και προώθηση της καινοτομίας σε όλους τους κλάδους, ως βασικό παράγοντα αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας και μετάβασης στην οικονομία της γνώσης.
- Στόχος 3: Ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την ενσωμάτωση και τη συστηματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών στους τομείς κοινωνικής και οικονομικής δραστηριοποίησης.

Θεματική Προτεραιότητα 3: Απασχόληση και κοινωνική συνοχή

- Στόχος 1: Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων.
- Στόχος 2: Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση.
- Στόχος 3: Προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Στόχος είναι η διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης όλων στην αγορά εργασίας και η πρόληψη των φαινομένων περιθωριοποίησης και αποκλεισμού.
- Στόχος 4: Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος υγείας, που θα προσφέρει ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πολίτες και θα εστιάζει στη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών πρόληψης και φροντίδας.
- Στόχος 5: Ανάδειξη του οικονομικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα των θεμάτων ισότητας των φύλων, με την άμεση σύνδεση τους με τις κυρίαρχες εθνικές πολιτικές προτεραιότητες (ανάπτυξη - απασχόληση -κοινωνική συνοχή).

Θεματική Προτεραιότητα 4: Θεσμικό περιβάλλον

- Στόχος 1: Βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και αποτελεσματική εφαρμογή τους για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών και τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δράσης.

Θεματική Προτεραιότητα 5: Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των περιφερειών, ως τόπο επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης

- Στόχος 1: Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας.
- Στόχος 2: Ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας με γνώμονα την αειφορία.
- Στόχος 3: Αειφόρος διαχείριση του περιβάλλοντος.
- Στόχος 4: Άσκηση αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής.
- Στόχος 5: Ανάδειξη του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Επιπλέον, πέρα από τις παραπάνω θεματικές προτεραιότητες, η αναπτυξιακή στρατηγική του ΕΣΠΑ περιλαμβάνει και τις εξής χωρικές προτεραιότητες:

- Βιώσιμη αστική ανάπτυξη.
- Ανάπτυξη της υπαίθρου.
- Διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία.

Οι συνιστώσες της χωρικής διάστασης του αναπτυξιακού προγραμματισμού αφορούν σε συγκεκριμένα χωρικά σύνολα: τις πόλεις, τις ορεινές περιοχές, τις νησιωτικές περιοχές, καθώς και τις αγροτικές περιοχές και τις περιοχές, που συνδέονται με την αλιεία.

Η αναπτυξιακή στρατηγική του ΕΣΠΑ διαμορφώνεται σε συνεργεία με πολυετείς εθνικές τομεακές πολιτικές που περιλαμβάνουν (εκτός των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων) παρεμβάσεις αμιγούς εθνικής χρηματοδότησης ή και τη συμβολή του ιδιωτικού τομέα. Λαμβάνοντας υπόψη τη στρατηγική προσέγγιση για την πολιτική συνοχής της περιόδου 2007-2013, οι κυριότερες εθνικές τομεακές πολιτικές είναι οι παρακάτω:

1. Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση.
2. Προσαρμοστικότητα εργαζομένων και επιχειρήσεων, πρόσβαση στην απασχόληση.
3. Κοινωνική ενσωμάτωση.
4. Υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη.
5. Δημόσια διοίκηση.
6. Μεταφορές.
7. Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη.

8. Ισότητα φύλων.
9. Τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών.
10. Αγροτική ανάπτυξη.

1.5.4 Η στρατηγική ανάπτυξης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

Σύμφωνα με το ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2007-2013, η περιφέρεια διαθέτει όλες τις προϋποθέσεις, από πλευράς συγκέντρωσης και κλίμακας παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, για να πρωταγωνιστήσει στις οικονομικές εξελίξεις με επίκεντρο ιδιαίτερα την ενδοχώρα των Βαλκανίων. Ωστόσο, οι μέτριες αναπτυξιακές επιδόσεις που παρουσιάζει, ειδικά στην αγορά εργασίας, οφείλονται στις έντονες διαταράξεις του παραγωγικού ιστού της εξαιτίας του εντεινόμενου ανταγωνισμού, καθώς και στην υστέρηση σε σύγχρονες παραγωγικές και τεχνικές υποδομές που να αναδεικνύουν τον μητροπολιτικό ρόλο της Θεσσαλονίκης.

Η Θεσσαλονίκη, το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας εκτός Αττικής, αποτελεί εδώ και δεκαετίες, κομβικό μητροπολιτικό κέντρο για τα Βαλκάνια και τη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η ενίσχυση της, στο βαθμό που θα συμβάλει να αποκτήσει ουσιαστικά το ρόλο που της ανήκει στην περιοχή, συνιστά τη μείζονα αναπτυξιακή επιλογή (όραμα) της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για την περίοδο 2007-2013. Η επένδυση στο ευρωπαϊκό μέλλον της Θεσσαλονίκης συνδέεται άρρηκτα με το όραμα για το σύνολο της Κεντρικής Μακεδονίας, διότι η ισόρροπη ανάπτυξη περνά μέσα από την παράλληλη βελτίωση των μεγεθών διαβίωσης σε όλους τους αστικούς, ημιαστικούς και υπαίθριους-αγροτικούς χώρους της Περιφέρειας. Η επίτευξη της κοινωνικοοικονομικής και χωρικής συνοχής βασίζεται σε ομόκεντρους κύκλους παράλληλης αναπτυξιακής δράσης, με επίκεντρο την περιοχή της Θεσσαλονίκης, αλλά και τα μεγάλα αστικά κέντρα της περιφέρειας.

Με βάση τα στοιχεία της Eurostat, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας ανέρχεται σε ποσοστό 75,8% του κοινοτικού μέσου όρου για την τριετία 2000-2002 και για το λόγο αυτό περιλαμβάνεται μεταξύ των 16 περιφερειών της ΕΕ-27 που αποτελούν μεν μέρος του Στόχου 1 (σύγκλιση), αλλά στις οποίες έχει αποδοθεί καθεστώς μεταβατικής στήριξης λόγω στατιστικής σύγκλισης (phasing-out), καθώς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ τους υπερβαίνει το 75% του μέσου όρου του κ.κ. ΑΕΠ της Ευρώπης των 25. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι νεότερα στοιχεία της Eurostat (Μάιος 2006) αναθεωρούν τις ποσοτικές εκτιμήσεις του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε περιφερειακό

επίπεδο για την κρίσιμη περίοδο 2000-2002, με αποτέλεσμα να μεταβάλλεται σημαντικά ο μέσος όρος της τριετίας για την Κεντρική Μακεδονία, σε βαθμό που η περιφέρεια θα πρέπει, βάσει της επίδοσης της, να κατατάσσεται πλέον στον αμιγή Στόχο 1⁴.

Οι προοπτικές της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για την περίοδο 2007-2013 στο ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον προσδιορίζονται με βάση τις δυνατότητες του παραγωγικού της συστήματος για προσαρμογή και αναδιάρθρωση. Κεντρικό στοιχείο, τόσο για την αντιμετώπιση των προκλήσεων, όσο και για την εκμετάλλευση των ευκαιριών στο πλαίσιο της οικονομίας της γνώσης, είναι η ανάπτυξη μιας περιφερειακής στρατηγικής για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα. Παράλληλα, η γεωγραφία της περιοχής διαμορφώνει ένα εξαιρετικά ευνοϊκό υπόβαθρο για την ανάπτυξη της Κεντρικής Μακεδονίας, και ειδικότερα της Θεσσαλονίκης, μέσω της ανάδειξης της σε μητροπολιτικό βαλκανικό κέντρο, αλλά και πόλο διακρατικής συνεργασίας και ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης. Με βάση τα παραπάνω, το όραμα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για τη νέα περίοδο σύμφωνα με το ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2007-2013, οριοθετείται ως εξής: «περιφέρεια της καινοτομίας και της ισόρροπης, αιεφόρου ανάπτυξης, με κομβικό ρόλο στη ΝΑ Ευρώπη».

Η διατύπωση του οράματος εμπεριέχει τέσσερις βασικές έννοιες, οι οποίες προσδίδουν τη δέουσα έμφαση και περιεχόμενο στο στρατηγικό προσανατολισμό της περιφέρειας ώστε οι δράσεις να αποτελέσουν τον κεντρικό μοχλό ανάπτυξης και επίτευξης της πραγματικής οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης με τους ευρωπαίους εταίρους μας. Το όραμα θέτει τις ακόλουθες αρχές σχεδιασμού στις οποίες βασίζεται ο περιφερειακός προγραμματισμός της νέας περιόδου:

- Καινοτομία.
- Ισόρροπη Ανάπτυξη.
- Αειφόρος Ανάπτυξη.
- Κομβικός Ρόλος στη ΝΑ Ευρώπη.

Για την υλοποίηση του οράματος της στρατηγικής προτείνονται οι παρακάτω άξονες προτεραιότητας:

---

⁴ Υπογραμμίζεται ότι διαφοροποιήσεις μεταξύ στοιχείων του κ.κ. ΑΕΠ που δημοσιεύθηκαν τον Απρίλιο του 2005 και τον Μάιο του 2006 για την τριετία 2000-2002, διαπιστώνονται για όλες τις ελληνικές Περιφέρειες, ωστόσο μόνο στη περίπτωση της Κεντρικής Μακεδονίας τίθεται ζήτημα διόρθωσης της αρχικής κατάταξης της περιφέρειας σε στόχο.

- Άξονας Προτεραιότητας 1: Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας.
- Άξονας Προτεραιότητας 2: Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα.
- Άξονας Προτεραιότητας 3: Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής.
- Άξονας Προτεραιότητας 4: Τεχνική υποστήριξη εφαρμογής.

Επιπλέον, οι επιμέρους ειδικοί αναπτυξιακοί στόχοι της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για τη νέα περίοδο είναι οι εξής:

- Ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου και προοπτικών της Θεσσαλονίκης.
- Ένταξη και αξιοποίηση της δυναμικής της ΠΚΜ στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης.
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του παραγωγικού ιστού της ΠΚΜ.
- Διασφάλιση της συνοχής στο εσωτερικό της περιφέρειας.
- Προστασία του περιβάλλοντος με ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στην αναπτυξιακή διαδικασία.

1.6 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Οι όροι *σχεδιασμός* και *προγραμματισμός* παραπέμπουν στη διαδικασία προσδιορισμού των αναγκαίων παρεμβάσεων σε κάποιο πεδίο της πραγματικότητας στο πλαίσιο της επιδίωξης συγκεκριμένων στόχων για την αλλαγή της. Ενίοτε ο όρος «προγραμματισμός» χρησιμοποιείται σε συνάρτηση με την ανάπτυξη (αναπτυξιακός προγραμματισμός, οικονομικός προγραμματισμός) ενώ ο όρος «σχεδιασμός» σε συνάρτηση με το χώρο (χωροταξικός σχεδιασμός, πολεοδομικός σχεδιασμός), αλλά αυτό δεν είναι απόλυτο και συχνά χρησιμοποιούνται χωρίς ιδιαίτερη διάκριση μεταξύ τους. Άλλωστε, υπάρχουν και σχεδιασμοί α-χωρικοί (π.χ. ο «σχεδιασμός της εκπαιδευτικής πολιτικής»)(Οικονόμου, 2007: 13).

Σε συνάρτηση με το χωρικό σχεδιασμό, μια σημαντική διάκριση είναι αυτή μεταξύ στρατηγικού (χωρικού) σχεδιασμού και φυσικού σχεδιασμού. Ο δεύτερος παραπέμπει σε παρεμβάσεις που τροποποιούν την υλική ή φυσική (physical) μορφή και οργάνωση του χώρου, και συνήθως αυτό γίνεται με λεπτομερειακές παρεμβάσεις σε περιοχές μικρής σχετικά κλίμακας και βραχυχρόνιου ορίζοντα. Ο στρατηγικός σχεδιασμός αναφέρεται όχι στην υλική μορφή του χώρου αλλά στις βαθύτερες δομές και δυνάμεις που διαμορφώνουν την υλική μορφή του, και συνήθως ασκείται σε μεγαλύτερες

γεωγραφικές κλίμακες και με μέσο- ή μακροχρόνιο ορίζοντα. Ο φυσικός σχεδιασμός συνδέεται συνήθως με την πολεοδομία, αλλά αυτό δεν είναι απόλυτο αφού υπάρχουν και στρατηγικές μορφές πολεοδομίας (Οικονόμου, 2007: 13-14).

Ο στρατηγικός σχεδιασμός έχει ορισθεί σαν μια διαδικασία προσδιορισμού μακροπρόθεσμων στόχων και στρατηγικών υλοποίησης και ως κύρια χαρακτηριστικά έχει τα εξής: α) εστιάζει την διαδικασία σε συγκεκριμένα θέματα, β) εξετάζει διαθεσιμότητα πόρων και επίδραση εξωτερικών παραγόντων, γ) αξιολογεί πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα και δ) προσανατολίζει προς δράση και πρακτικά αποτελέσματα (Λουκίσσας, 2001: 57).

Δύο παραδείγματα στρατηγικών σχεδίων του χώρου είναι τα στρατηγικά σχέδια ανάπτυξης και τα ρυθμιστικά σχέδια. Τα πρώτα ξεκινήσανε μετά το 1970, σαν απάντηση στα αδιέξοδα των πόλεων που προέρχονταν από την πετρελαϊκή κρίση και τα περιβαλλοντικά προβλήματα (Γετίμης, 2000: 468 – 482). Τα στρατηγικά σχέδια ανάπτυξης πρώτης γενιάς διαπνεόταν από το πνεύμα του νεοφιλελευθερισμού και είχαν πολύ θετικά αποτελέσματα, τουλάχιστο από οικονομικής άποψης. Όμως, πολλοί τα κατηγορούν ότι αποξένωσαν τους κατοίκους από τις πόλεις και συνέβαλαν σε μια περισσότερο άνιση κατανομή του πλούτου (Γετίμης, 2000: 479 - 481). Επίσης, τα Ρυθμιστικά Σχέδια ξεκίνησαν να υλοποιούνται μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και πέτυχαν την χωρική οργάνωση των μεγάλων πόλεων και έδωσαν διεξόδους με τις αναπλάσεις και τον σχεδιασμό των χρήσεων. Ωστόσο, η επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού σε ιδεολογικό επίπεδο μείωσε την βαρύτητα τέτοιων σχεδίων τα τελευταία χρόνια και μετατόπισε το ζητούμενο από τον σχεδιασμό των κρατικών πολιτικών για κοινωνικές αλλαγές στην συνεργασία του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα (Λουκίσσας, 2001: 43 - 44). Οι βασικές διαφορές των στρατηγικών σχεδίων από τα ρυθμιστικά σχέδια είναι: α) καλύπτουν μεγαλύτερο πεδίο θεμάτων και δίνουν μεγαλύτερη έμφαση σε οικονομικά ζητήματα, στην ανταγωνιστικότητα, στη διεθνή δικτύωση κ.λ.π., β) παρά το μεγαλύτερο πεδίο δεν επιδιώκουν πλήρη κάλυψη όλου του φάσματος των θεμάτων, αλλά εντοπίζουν ορισμένα θέματα-κλειδιά, γ) προτιμούν πιο ευέλικτες επιλογές, και δ) δίνουν καθοριστική σημασία στη διαδικασία εφαρμογής, ως συστατικό στοιχείο της οποίας θεωρούν τη συμμετοχή και τη συναίνεση των βασικών παραγόντων επίδρασης στην αστική ανάπτυξη (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Α).

Από μια άλλη άποψη, δυο άλλα είδη σχεδιασμού που διαφοροποιούνται από τον στρατηγικό σχεδιασμό είναι ο τακτικός σχεδιασμός και τα σχέδια εφαρμογής (Lee,

1994 στο Λουκίτσας, 2001: 8 - 9). Τα δύο αυτά σχέδια έχουν μικρότερη διάρκεια εφαρμογής και είναι πιο συγκεκριμένα -ιδίως τα σχέδια εφαρμογής. Ο τακτικός είναι, από άποψης χρόνου υλοποίησης και από πλευράς προσέγγισης, ανάμεσα στα δύο άλλα είδη σχεδιασμού.

1.6.1 Ο στρατηγικός σχεδιασμός ως εργαλείο τοπικής ανάπτυξης

Η διεθνής εμπειρία καταδεικνύει συνεχώς ότι η διαδικασία της 'ανάπτυξης' σε τοπικό επίπεδο στηρίζεται πλέον στο στρατηγικό σχεδιασμό. Ο στρατηγικός σχεδιασμός προσδιορίζεται με βάση τρεις αλληλένδετες παραμέτρους: *οργανωμένη προσπάθεια, δημιουργία εναλλακτικών σεναρίων, και επίτευξη επιδιωκόμενων συγκεκριμένων στόχων* (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Α).

Ο στρατηγικός σχεδιασμός αποτελεί μια διαδικασία καθορισμού μακροπρόθεσμων στόχων και επιλογής πολιτικών υλοποίησης, η οποία βασίζεται στην επιστημονική ανάλυση, τη διεθνή εμπειρία, τις συμμετοχικές διαδικασίες και τις ειδικές συνθήκες που επικρατούν στην οικονομία, την κοινωνία και τις υποδομές κάθε περιοχής (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β).

Το πεδίο θεμάτων που καλύπτουν τα στρατηγικά σχέδια είναι ιδιαίτερα ευρύ και επικεντρώνεται κυρίως σε οικονομικά ζητήματα και στην ανταγωνιστικότητα της τοπικής οικονομίας. Ωστόσο, δεν επιδιώκουν πλήρη κάλυψη όλου του φάσματος των θεμάτων, αλλά δίνουν έμφαση σε αυτά τα οποία θεωρούνται ως καθοριστικής σημασίας για την περιοχή. Συνεπώς, ο στρατηγικός σχεδιασμός έχει κατά βάσει έναν επιλεκτικό χαρακτήρα, ο οποίος προκύπτει από την ιεράρχηση των προβλημάτων και των στόχων ανάπτυξης, και δεν χαρακτηρίζεται από καθολικότητα: δηλαδή δεν ασχολείται με όλα τα προβλήματα της τοπικής κοινωνίας (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β).

Τα περισσότερα σχέδια ανάπτυξης χρησιμοποιούν την ανάλυση SWOT, η οποία αποτελεί μεθοδολογία διάγνωσης τόσο του εσωτερικού (internal situation audit) όσο και του εξωτερικού περιβάλλοντος (external situation audit) ενός νομού. Η λέξη αποτελεί συντομογραφία των αγγλικών λέξεων, Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats, δηλαδή: Αδυναμίες, Δυνατότητες, Ευκαιρίες, Απειλές. Αφορά την ανάλυση που λαμβάνει χώρα στο εσωτερικό περιβάλλον του νομού και επιδιώκει τη διάγνωση των δυνατοτήτων και των αδυναμιών του, ενώ λαμβάνει ταυτόχρονα υπόψη της τις

ευκαιρίες και τις απειλές οι οποίες προέρχονται στο το άμεσο εξωτερικό περιβάλλον (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β).

Σκοπός των στρατηγικών σχεδίων ανάπτυξης σε επίπεδο νομού είναι η ανάλυση και αξιολόγηση των κοινωνικών, οικονομικών και αναπτυξιακών δεδομένων του και η κατάθεση μιας συγκεκριμένης πρότασης για την ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξη του, η οποία θα περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους και μέσα υλοποίησης. Δηλαδή, η βασική του αποστολή είναι να αποτελέσει ένα στρατηγικό εργαλείο σχεδιασμού, που να συμβάλλει στη βιώσιμη και μακροχρόνια ανάπτυξη (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Είναι γνωστό ότι για πολλές δεκαετίες πριν από την εμφάνιση των σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων, τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και σε πλανητικό (φαινόμενο θερμοκηπίου, μείωση του όζοντος, αποδάσωση κλπ) ο χωρικός σχεδιασμός είχε ως κυρίαρχο στόχο την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, διευκολύνοντας την υλοποίηση των σχετικών προγραμμάτων. Μεταπολεμικά η κατάσταση όμως αλλάζει με την εισαγωγή στην αναπτυξιακή διαδικασία της περιβαλλοντικής διάστασης η οποία τα τελευταία χρόνια γίνεται κυρίαρχη ενσωματώνοντας τους οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους (Μπεριάτος, 2006: 57-58).

Ήδη από την πρώτη παγκόσμια διακήρυξη του ΟΗΕ στη Στοκχόλμη το 1972, το περιβάλλον και η ανάπτυξη θεωρούνται ως διαφορετικές όψεις του ιδίου νομίσματος. Με την ενιαία πράξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1985, η φροντίδα για το περιβάλλον οφείλει να ενσωματωθεί οργανικά σε όλες τις άλλες τομεακές πολιτικές και να μην αποτελεί απλώς ένα πρόσθετο διακοσμητικό στοιχείο. Η νέα αντίληψη είναι ότι η περιβαλλοντική προστασία επιτυγχάνεται μέσα από τη σωστή διαχείριση των φυσικών πόρων που σημαίνει ότι η ανανεωσιμότητα και αντικατάστασή τους λαμβάνεται υπ' όψιν κατά τη διαδικασία της εκμετάλλευσης, τόσο από τεχνική όσο και από οικονομική άποψη. Η αρχή αυτή βρίσκει την ιδεολογική, πολιτική και φιλοσοφική της έκφραση μέσα από τη νέα ορολογία που εισάγει το 1988 η επιτροπή του ΟΗΕ για το περιβάλλον και την ανάπτυξη: *Sustainable Development*, που αποδίδεται στα ελληνικά ως "αιφόρος" ή "βιώσιμη" ανάπτυξη (Μπεριάτος, 2006: 58).

Στην έκθεση της επιτροπής G. H. Brundtland στον ΟΗΕ το 1991, αναφέρεται ότι, βιώσιμη ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες (www.spyridon.gr).

Με βάση αυτόν τον ορισμό και τις ποικίλες ερμηνείες του, αναγνωρίζονται τρεις αναγκαίες και αδιαχώριστες μεταξύ τους διαστάσεις της αειφορικής ανάπτυξης: η περιβαλλοντική (οικολογική), η οικονομική και η κοινωνική διάσταση. Και οι τρεις είναι ουσιώδεις και το ίδιο σημαντικές για μακρόχρονη αειφορία, καλύπτουν δε ευρύ φάσμα αρχών (Κουτσούρης και Σιάρδος, 2004: 87). Οπότε, για να πραγματοποιηθεί η βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει να συνδυαστεί η κοινωνική πρόοδος, που θα αναγνωρίζεται και θα λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες όλων των πολιτών, η αποτελεσματική

περιβαλλοντική διαχείριση και η διατήρηση υψηλών ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης και απασχόλησης (www.spyridon.gr).

Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η έννοια και η αρχή της "αειφορίας" δεν είναι εφεύρημα της εποχής μας. Είχε δημιουργηθεί από πολύ παλιότερα και μάλιστα σ' αυτήν βασίζεται η θεωρητική θεμελίωση της δασοπονικής επιστήμης από τις αρχές του 18 αιώνα. Το πρόβλημα που έπρεπε να λυθεί τότε ήταν η διάσωση και η διατήρηση των δασικών πόρων οι οποίοι με την παραγωγή του ξύλου ήταν η κύρια πηγή ενέργειας για την κάλυψη των κυριότερων αναγκών της εποχής (κατασκευές, θέρμανση, βιοτεχνία κλπ). Η δασοπονία επομένως δημιουργήθηκε ως η επιστήμη και τεχνική της ανανεωσιμότητας των δασικών πόρων και ο όρος αειφορία στη γερμανική του εκδοχή (Nachhaltigkeit) διατυπώθηκε για πρώτη φορά το 1713 από τον von Carlovitsch στο έργο του *Selvicoltura Economica* (Μπεριάτος, 2006: 58-59).

Η σημερινή επανεμφάνιση της έννοιας αυτής δεν περιορίζεται στην διαχείριση ενός μόνου φυσικού και ανανεώσιμου πόρου, αλλά γενικεύεται σε όλο το φάσμα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και της αναπτυξιακής διαδικασίας, από τη τοπική μέχρι τη πλανητική κλίμακα (Μπεριάτος, 2006: 59).

Ορισμοί για την αειφορική ανάπτυξη υπάρχουν πολλοί και μάλιστα αντικρουόμενοι μεταξύ τους. Ένας περισσότερο πλήρης ορισμός είναι ότι αειφορική ανάπτυξη χαρακτηρίζεται «... η εξακολουθητική δυναμική διαδικασία των συνεχών επιτυχών αποτελεσμάτων των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων» (IDMC, 1987 στο Κουτσούρης και Σιάρδος, 2004), και ο οποίος ορισμός χρησιμοποιείται συνήθως ως βάση, καθώς περιλαμβάνει οικονομικούς, τεχνολογικούς, κοινωνικούς και οικολογικούς παράγοντες (Κουτσούρης και Σιάρδος, 2004: 134).

Οι βασικοί λόγοι που οδήγησαν τις τοπικές και περιφερειακές πολιτικές και θεωρίες προς την βιώσιμη ανάπτυξη ήταν τρεις: α) η ανάγκη εξεύρεσης οικονομικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων οι οποίες λαμβάνουν σε μεγάλο βαθμό υπόψη τους την περιβαλλοντική ισορροπία, β) η επιθυμία χωρικών και κοινωνικών οργανισμών να ελαχιστοποιήσουν την μη αναγκαία και «ακριβή» ανεξέλεγκτη χρήση των πλουτοπαραγωγικών πηγών και γ) τα κέρδη που προκύπτουν από την συνεργασία επιχειρήσεων, κοινωνικών θεσμών και χωρικών στοιχείων, που σαν σκοπό έχουν να προάγουν και να συνδυάσουν την περιβαλλοντική ευθύνη με τον κοινωνικό προγραμματισμό και την τοπική ανάπτυξη (www.spyridon.gr).

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω η διαφύλαξη του περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων, της ενέργειας και ο περιορισμός της μόλυνσης ιεραρχούνται σαν στόχοι πρώτης προτεραιότητας στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης (www.spyridon.gr).

Ο τελικός αντικειμενικός σκοπός της αειφορικής ανάπτυξης είναι η επίτευξη μιας επιθυμητής ποιότητας ζωής η οποία απαιτεί ισορροπία οικονομικής, κοινωνικής και οικολογικής επιτυχίας, ποιότητας ζωής μοναδικής στο άτομο και με κοινά στοιχεία για το ανθρώπινο είδος (Κουτσούρης και Σιάρδος, 2004: 98).

Στην έκθεση της Brundtland ετέθησαν και ορισμένες προϋποθέσεις για να γίνει πράξη η βιώσιμη ανάπτυξη. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι:

1. Ένα πολιτικό σύστημα που να εξασφαλίζει την ουσιαστική δημοκρατία και την αποτελεσματικότερη και ουσιώδη συμμετοχή και έλεγχο των πολιτών στην λήψη των αποφάσεων. Για τον αποτελεσματικότερο έλεγχο, αλλά και την καλύτερη συμμετοχή των πολιτών οι αποφάσεις θα πρέπει να λαμβάνονται στο μικρότερο δυνατό επίπεδο πριν από όλα δηλαδή σε τοπικό επίπεδο.
2. Ένα οικονομικό σύστημα το οποίο να είναι ικανό να δημιουργεί πλεονάσματα και τεχνική γνώση σε μία αυτοδύναμη και διαρκή βάση.
3. Ένα κοινωνικό σύστημα το οποίο θα προνοεί για την δίκαιη αναδιανομή του οικονομικού πλεονάσματος, θα αντιμετωπίζει τις κοινωνικές εντάσεις και θα ενσωματώνει τους περιθωριοποιημένους πολίτες.
4. Ένα παραγωγικό σύστημα που θα σέβεται τις υποχρεώσεις προς το περιβάλλον και την κοινωνία.
5. Ένα τεχνολογικό σύστημα το οποίο θα δύναται να ερευνά συνεχώς για νέες λύσεις.
6. Ένα αποκεντρωμένο διοικητικό σύστημα.
7. Ένα διεθνές πλαίσιο το οποίο θα ανέχεται και θα ενθαρρύνει βιώσιμα πρότυπα στην οικονομία και το εμπόριο.

Η θεωρία όμως και οι πρακτικές για την τοπική βιώσιμη ανάπτυξη δεν διαφέρουν μόνο στην ιεράρχηση των στόχων της περιβαλλοντικής ισορροπίας. Παραδοσιακές πολιτικές που μέχρι τώρα ακολουθούσαν πεπατημένες οδούς επανεξετάζονται κάτω

από τις νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και τους δίνεται ένα νέο περιεχόμενο (www.spyridon.gr).

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι, η ταύτιση της ανάπτυξης μόνο με την οικονομική μεγέθυνση δεν μπορεί πλέον να προσφέρει σύγχρονες λύσεις. Οδήγησε σε οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες που είναι υπεύθυνες για εντάσεις που εκδηλώνονται σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο αλλά και για ανισορροπίες που προκαλούν ιδιαίτερα διεθνή προβλήματα. Η χώρα μας τα τελευταία χρόνια έχει πετύχει υψηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης. Το ζητούμενο είναι να διατηρηθούν και να αυξηθούν χωρίς όμως να διαταραχθεί ο κοινωνικός ιστός και χωρίς να υποβαθμιστεί το περιβάλλον. Σε περίπτωση που οι δύο αυτές συνιστώσες δεν ληφθούν υπόψη, πολύ σύντομα θα οδηγήσουν σε συγκρούσεις και θα αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα επιβράδυνσης της οποιασδήποτε οικονομικής μεγέθυνσης (www.spyridon.gr).

Β' ΜΕΡΟΣ :

ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

1.1 Ο ΕΥΡΥΤΕΡΟΣ ΧΩΡΟΣ – ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

1.1.1 Θέση και Ρόλος της Περιφέρειας σε Εθνικό και Διαπεριφερειακό Επίπεδο

Η Κεντρική Μακεδονία είναι μια από της Περιφέρειες της Ελλάδας και βρίσκεται βόρεια της χώρας. Η περιφερειακή θέση του είναι ευνοϊκή καθώς είναι κόμβος των σημαντικότερων αυτή τη στιγμή οδικών αξόνων της χώρας που είναι ο άξονας S που ενώνει τις πόλεις Αλεξανδρούπολη – Θεσσαλονίκη – Λάρισα – Αθήνα – Πάτρα, η Εγνατία οδός, που διασχίζει όλο το βόρειο τμήμα της χώρας και τέλος ο Π.Α.ΘΕ., που διασχίζει όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και καταλήγει στον Νομό Κιλκίς.

Η αξιολόγηση της θέσης και των προοπτικών της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας σε εθνικό επίπεδο υπογραμμίζει τα εξής:

Χαρακτηριστικό της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (ΠΚΜ) είναι η ύπαρξη του δεύτερου μητροπολιτικού κέντρου της χώρας και η γεωγραφική της θέση που χαρακτηρίζεται από την κεντροβαρικότητα της έναντι των υφιστάμενων και υπό δημιουργία αναπτυξιακών υποδομών.

Η ολοκλήρωση των υποδομών (Π.Α.ΘΕ, Εγνατία Οδός, εκσυγχρονισμός δικτύου Ο.Σ.Ε., δίκτυο φυσικού αερίου) θα συμβάλλει στην ανάπτυξη στενότερων λειτουργικών δεσμών της ΠΚΜ με την υπόλοιπη χώρα και το εξωτερικό με αποτέλεσμα η ΠΚΜ να αποκτήσει έναν περισσότερο κεντρικό ρόλο, να μετασχηματιστεί σε μια δυναμική Περιφέρεια εντασσόμενη σε ένα ευρύτερο αναπτυξιακό πλαίσιο. Παράλληλα, θα άρει τον φραγμό που αποτελούν οι ορεινές περιοχές στα δυτικά και ανατολικά και θα συμβάλλει στην καλύτερη λειτουργία και οργάνωση του περιφερειακού χώρου ενώ, τέλος, μέσω και των διασυνοριακών δράσεων και κόμβων ανάπτυξης παραγωγικών – εμπορικών δραστηριοτήτων θα ευνοηθούν και οι παραμεθόριες περιοχές.

Με επίκεντρο τη Θεσσαλονίκη η ΠΚΜ αλλά και ολόκληρη η Β. Ελλάδα μπορεί να επιδιώξει ολοκληρωμένη και δυναμική ανάπτυξη α) λόγω προωθητικών δυνάμεων που αυτή είναι σε θέση να κινητοποιήσει από τη διεύρυνση του μητροπολιτικού της χαρακτήρα, β) ως πόλος χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, πολιτισμού, αναψυχής και νέων τεχνολογιών. (Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας)

1.1.2 Θέση και Ρόλος της Περιφέρειας στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Χωρικό Σύστημα

Η γεωγραφική θέση καθιστά την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας αρωγό της εθνικής – περιφερειακής ανάπτυξης λόγω του σταυροδρομίου που αποτελεί και συνδέει την χώρα με την Ευρώπη και την Βαλκανική. Καταλυτικό ρόλο στην ανάπτυξη λαμβάνει και η πόλη της Θεσσαλονίκης, όπου είναι και πρωτεύουσα της Περιφέρειας, με το λιμάνι και το αεροδρόμιο της.

Η ύπαρξη των τεσσάρων μεγάλων αναπτυξιακών έργων στην Περιφέρεια (Π.Α.Θ.Ε., Εγνατία οδός, Άξονας S, λιμένας Θεσσαλονίκης, αεροδρόμιο ‘Μακεδονία’, σιδηροδρομικός άξονας) βελτιώνει και θα βελτιώσει ακόμα περισσότερο τους όρους χωροταξικής ένταξης της στο ευρωπαϊκό χώρο, συνδέοντας την με τις μεσογειακές χώρες, την νότια και κεντρική Ευρώπη και την Βαλκανική.

Ειδικότερα, με την κατασκευή της Εγνατίας οδού - που εντάσσεται στο διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών – θα ευνοηθεί η Περιφέρεια λόγω της μείωσης της χρονοαπόστασης με τις άλλες Περιφέρειες της βόρειας Ελλάδας και θα αποκτήσει τη σημασία «κόμβου» πρόσβασης προς τις Βαλκανικές χώρες, τις παρά-Ευξείνιες, τη Μέση Ανατολή και την Ασία. Από την δυτική πλευρά της Ελλάδας, που είναι η Περιφέρεια Ηπείρου, θα υπάρξει σύνδεση με άξονα Ρώμη – Νάπολη – Μπάρι μέσω του λιμανιού της Ηγουμενίτσας. Ενώ, από την Ανατολική πλευρά, που είναι η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, θα υπάρξει σύνδεση με την Τουρκία και την Βουλγαρία. Τέλος, καταλυτικό ρόλο έχει και η Περιφέρεια με την γεωγραφική της θέση καθώς είναι κύρια σύνδεση της Ελλάδας με την Βαλκανική, μέσω του Π.Α.Θ.Ε. και αποτελεί πύλη εισόδου αγαθών και υπηρεσιών στη Βαλκανική ενδοχώρα, μέσω των συνόρων της με την FYROM. Αυτή η πλεονεκτική θέση της Περιφέρειας θα αποβεί θετική για την μελλοντική της πορεία.

Τέλος, η αξιολόγηση της θέσης και των προοπτικών της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας στο διεθνές και ευρωπαϊκό χωρικό σύστημα υπογραμμίζει τα εξής:

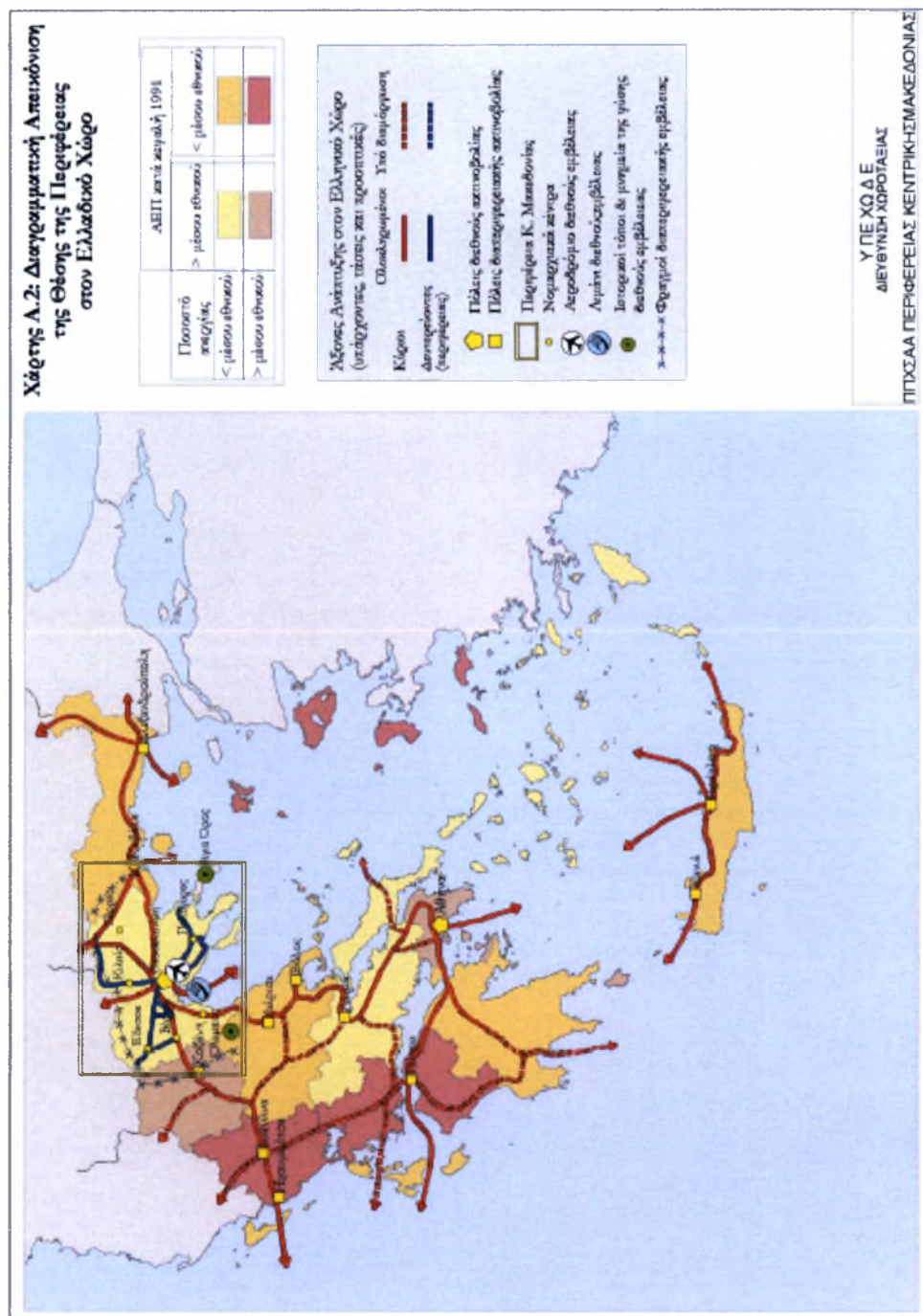
Η χωρική ολοκλήρωση της Ευρώπης αναμένεται σε μέσο-μακροπρόθεσμη βάση να έχει ευνοϊκές επιπτώσεις στην αντιμετώπιση του προβλήματος που συνιστά η δυσμενής γεωγραφική θέση και περιφερειακή θέση της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας ειδικότερα, αλλά και της χώρας γενικότερα, σε σχέση με την Ευρώπη.

Η δυναμική της Περιφέρειας, ως «πύλη» της χώρας προς τα Βαλκάνια, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις αναδιαρθρώσεις των οικονομιών και των υποδομών

των προς βορρά γειτονικών χωρών, καθώς και από την προοπτική τους σχέση με την Ε.Ε. Οι προοπτικές διεύρυνσης της Ε.Ε. και βελτίωσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων αυξάνει τις προοπτικές οικονομικής συνεργασίας και χωρικής ολοκλήρωσης στην περιοχή.

Η αναβάθμιση του ρόλου της Κεντρικής Μακεδονίας προϋποθέτει την αποκατάσταση της συνέχειας και συνοχής του ευρύτερου χωρικού συστήματος με την ανάπτυξη μεταφορικών – ενεργειακών – τεχνικών δικτύων και υποδομών, καθώς και τη διευκόλυνση της διακίνησης αγαθών, υπηρεσιών και ανθρώπινου δυναμικού.

Χάρτης 1.1 : Διαγραμματοκή απεικόνιση της θέσης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας στον Ελλαδικό χώρο

Πηγή: Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

1.1.3 Ενδοπεριφερειακή Αναπτυξιακή Δυναμική

Σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο, διαπιστώνεται ότι ο μεγαλύτερος όγκος της, έστω περιορισμένης, αναπτυξιακής δυναμικής συγκεντρώνεται γύρω από την πόλη της Θεσσαλονίκης.

Η ύπαρξη του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης στα όρια του νομού διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στους περιορισμούς και τις δυνατότητες αυτόνομης ανάπτυξης του Νομού Κιλκίς. Η επιρροή αυτή, είναι διττή:

- α) Αφενός, η Θεσσαλονίκη δρα ανασταλτικά στην αυτόνομη ανάπτυξη του νομού, λειτουργώντας συγκεντρωτικά ως κύριος πόλος έλξης των οικονομικών, χρηματοδοτικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων της ευρύτερης περιοχής της Κεντρικής Μακεδονίας,
- β) Αφετέρου, παρέχει αρκετές δυνατότητες στον νομό Κιλκίς, όπως βασικές υποδομές (αεροδρόμιο, λιμάνι), την μεγαλύτερη δυνητική αγορά ενός εκατομμυρίου ανθρώπων, και τις αυξημένες δυνατότητες συνεργασίας με ερευνητικά ιδρύματα (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Τεχνολογικό Πάρκο).

Οι σημαντικότεροι περιορισμοί που προκύπτουν από την συνύπαρξη με τη Θεσσαλονίκη, αφορούν στον παράγοντα του ανθρώπινου δυναμικού. Υπάρχει μια συνεχής διαρροή ενεργού πληθυσμού προς τη Θεσσαλονίκη, η οποία παρά την ελάττωση του μεταναστευτικού ρεύματος την τελευταία δεκαετία (1981-1991) παραμένει σε σημαντικά επίπεδα, (5% του πληθυσμού στο σύνολο του νομού, ενώ σε ορισμένες ακραίες περιπτώσεις όπως οι κοινότητες Θεοδοσίων και Ξυλοκερασιάς, το ποσοστό αυτό έφθασε το 50%, οδηγώντας σε μία ουσιαστική ερήμωση των χωριών αυτών).

Περισσότερο από ποσοτικό, το πρόβλημα είναι κυρίως ποιοτικό. Από τις συνεντεύξεις που έγιναν κατά τη διάρκεια της μελέτης, επιβεβαιώνεται η αρχική μας εκτίμηση, ότι το ποσοστό αυτό που μετακινήθηκε προς τη Θεσσαλονίκη, αντιπροσωπεύει τα δυναμικότερα στοιχεία του ανθρώπινου παράγοντα του νομού. Επιπρόσθετα με το φαινόμενο της μόνιμης μετοίκησης στη Θεσσαλονίκη, μία ακόμη αρνητική συνέπεια για το νομό, είναι ότι η Θεσσαλονίκη δρα και ως "δεξαμενή" μέσω των και ανωτέρων στελεχών επιχειρήσεων, οι οποίοι διαμένουν στην συμπρωτεύουσα και μετακινούνται καθημερινά στο Κιλκίς για την εργασία τους. Το ίδιο φαινόμενο

παρατηρείται και με την μεγάλη πλειοψηφία των δημοσίων υπαλλήλων, οι οποίοι μετακινούνται καθημερινά με οργανωμένα πούλμαν, από τη Θεσσαλονίκη στους τόπους εργασίας τους. Οι αρνητικές συνέπειες αυτού του φαινομένου, είναι και άμεσα οικονομικής φύσης (έλλειψη δευτερογενούς εισοδήματος, εφ'όσον τα εισοδήματα που δημιουργούνται στο νομό, επενδύονται και καταναλώνονται στη Θεσσαλονίκη), και έχουν μακροπρόθεσμα επιπτώσεις στην ποιοτική αναβάθμιση του ενδογενούς ανθρώπινου δυναμικού, (εφ' όσον οι ανάγκες για στελέχη υψηλού επιπέδου καλύπτονται σε μόνιμη βάση από τη Θεσσαλονίκη). Οι αναπτυγμένες υποδομές που βρίσκονται συγκεντρωμένες στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης (Λιμένας, Αεροδρόμιο, Οδικός Άξονας Αθήνας-Θεσσαλονίκης) παρέχουν σημαντικές δυνατότητες επικοινωνίας ανθρώπων κι αγαθών του ν. Κιλκίς με την υπόλοιπη χώρα. Επίσης, σημαντικό εν δυνάμει ρόλο, μπορεί να διαδραματίσει η εύκολη πρόσβαση στα δύο Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και το Τεχνολογικό Πάρκο Θεσσαλονίκης, εάν δημιουργηθούν οι δομές υποστήριξης της συνεργασίας στους τομείς έρευνας και βιομηχανίας. Στον τομέα αυτόν, οι επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στον ν. Κιλκίς, φαίνεται να εμφανίζουν ένα σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με επιχειρήσεις άλλων περιοχών της περιφέρειας, που έχει μείνει ανεκμετάλλευτο μέχρι σήμερα.

Τέλος, η ίδια η παρουσία της Θεσσαλονίκης, με το ένα εκατομμύριο κατοίκους μπορεί να μετατραπεί από ανασταλτικό σε ενισχυτικό παράγοντα ανάπτυξης του νομού.

Αυτό μπορεί να συμβεί με την υλοποίηση ενεργειών που θα προσελκύσουν τους Θεσσαλονικείς στον νομό, (π.χ. αξιοποίηση ορισμένων περιοχών για ολιγοήμερες επισκέψεις τουριστών από τη Θεσσαλονίκη, ανάδειξη κάποιων ιδιαιτεροτήτων του νομού όπως η ζώνη οίνου στη Γουμένισσα κ.λ.π.), όπως επίσης και με την υιοθέτηση πολιτικών γης οι οποίες θα εκμεταλλευτούν το κύριο συγκριτικό πλεονέκτημα του νομού έναντι της Θεσσαλονίκης, *την συγκριτικά φθηνή γη*.

Μία οργανωμένη παρέμβαση τέτοιου τύπου, πιθανόν να" ανέστρεφε και την υπάρχουσα ροή καθημερινής μετακίνησης Θεσσαλονίκη(κατοικία)-Κιλκίς (εργασία)-Θεσσαλονίκη(κατοικία) και να προσέλκυε εργαζομένους της Θεσσαλονίκης να μετοικήσουν στον νομό του Κιλκίς, με τις συνακόλουθες ευνοϊκές επιπτώσεις για τον νομό.

1.1.4 Θέση και Ρόλος του Νομού Κιλκίς σε Διαπεριφερειακό, Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο

Ο νομός του Κιλκίς, ευρισκόμενος μεταξύ της Θεσσαλονίκης και της πρώην Γιουγκοσλαβίας, υπήρξε επί πολλά χρόνια η βασική πύλη επικοινωνίας της χώρας με την υπόλοιπη Ευρώπη. Ιστορικά, τα οφέλη που αποκόμιζε ο νομός από τη γεωγραφική αυτή του θέση, δεν υπήρξαν σημαντικά, εφ' ενός γιατί οι εμπορικές συναλλαγές με την πρώην Γιουγκοσλαβία και τις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες υπήρξαν ιδιαίτερα περιορισμένες μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80, και αφ' ετέρου γιατί η πεδινή του μορφολογία και η γειτνίαση με τη Θεσσαλονίκη, δημιούργησαν ένα ρεύμα διερχομένων τουριστών, οι οποίοι κατευθυνόντουσαν προς τη Θεσσαλονίκη, Πιερία και Χαλκιδική, χωρίς να σταματούν στον ίδιο το νομό.

Οι οικονομικοί περιορισμοί που τίθενται από την περιφερειακή θέση του νομού, δεν αντισταθμίστηκαν συνεπώς, από τις δυνητικές δυνατότητες που παρείχε η γειτνίαση με τις υπόλοιπες Βαλκανικές χώρες. Οι πρόσφατες εξελίξεις στην πρώην Γιουγκοσλαβία, με το διεθνές embargo κατά της Σερβίας, και κυρίως τα προβλήματα της χώρας μας με την FYROM που οδήγησαν στο κλείσιμο των συνόρων με τη χώρα αυτή, δημιούργησαν ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες για τον νομό, και έδωσαν σοβαρούς περιορισμούς στην αναπτυξιακή του πορεία. Και επίσης, γιατί το κλείσιμο των συνόρων, συνέπεσε χρονικά με την περίοδο των μεγάλων αλλαγών στα Βαλκάνια, και της δημιουργίας νέων αγορών στις οποίες η παρουσία των ελληνικών επιχειρήσεων μπορεί να αποβεί καθοριστική για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας τους.

Παρά την υπάρχουσα δυσμενή συγκυρία, η παραμεθόρια θέση του νομού, σε συνδυασμό με το ικανοποιητικό επίπεδο των υποδομών στον άξονα Βορρά-Νότου, παρέχει μεσοπρόθεσμα αξιόλογες δυνατότητες ανάπτυξης του νομού.

Οι χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας, και οι υπόλοιπες βαλκανικές χώρες, αποτελούν την φυσική ενδοχώρα των παραμεθόριων περιοχών της Ελλάδας, και στο βαθμό που θα υπάρξει μία σταδιακή μελλοντική εξομάλυνση των σχέσεων της χώρας μας με την FYROM, ο νομός του Κιλκίς είναι στην συγκριτικά ευνοϊκότερη γεωγραφική θέση, για να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες οικονομικής συνεργασίας, τόσο για τις βιομηχανικές επιχειρήσεις του νομού, όσο και για την ανάπτυξη υπηρεσιών εντός του εδάφους του (τοπικές τουριστικές δραστηριότητες, τόνωση του λιανικού εμπορίου, πρόσβαση στα υποσύστημα των μεταφορών κλπ.).

Από την επιτόπια έρευνα που έγινε στα πλαίσια αυτής της μελέτης, φάνηκε ότι οι τοπικοί φορείς σε όλα τα επίπεδα (Ο.Τ.Α., Νομαρχία, Επιχειρήσεις), έχουν συνειδητοποιήσει τις δυνατότητες που τους παρέχει η γειτνίαση με τις Βαλκανικές χώρες, και αναπτύσσουν έντονες δραστηριότητες προς την κατεύθυνση αυτή. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το Ε.Β.Ε. έχει ιδρύσει σε συνεργασία με τον Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ. (Ελληνικός Οργανισμός Μικρών-Μεσαίων Επιχειρήσεων), τοπικό γραφείο INTERREG, ενώ ανάλογες προσπάθειες παρατηρούνται και σε άλλους τομείς (LEADER, Α Κ.Π.Σ. κ.λ.π.).

Μία άλλη δυνατότητα που παρέχει η παραμεθόρια θέση του νομού, αναφέρεται στην αξιοποίηση των επενδυτικών κινήτρων των εκάστοτε αναπτυξιακών νόμων.

Η ένταξη του νομού -ή μέρους αυτού- στις ευνοϊκότερες διατάξεις των αναπτυξιακών νόμων, δημιουργεί μία αισθητή διαφοροποίηση σε σχέση με τον γειτονικό νομό της Θεσσαλονίκης, και έχει οδηγήσει στην μέχρι τώρα ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα. Τα προβλήματα που παρουσιάζει ένας μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων που εγκαταστάθηκαν στο νομό εξ' αιτίας των επενδυτικών κινήτρων, είναι θέμα που θα εξεταστεί περαιτέρω, στο μέρος του κεφαλαίου που αναφέρεται στη βιομηχανία.

Η θέση του νομού Κιλκίς, αποτελεί συστατικό στοιχείο των ιδιομορφιών και των προβλημάτων που παρουσιάζει.

Βρίσκεται στο βόρειο άκρο της Ελλάδας, συνορεύοντας με την FYROM, όπου τα σύνορα παραμένουν κλειστά εδώ και αρκετό καιρό, λόγω των γνωστών προβλημάτων με την γείτονα χώρα. Παράλληλα, συνορεύει προς τον νότο με τον νομό Θεσσαλονίκης, όπου το Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης, ασκεί έναν ηγεμονικό-συγκεντρωτικό ρόλο που αποτελεί αφ' ενός ανασταλτικό παράγοντα στην αυτόνομη ύπαρξη και θετική πληθυσμιακή εξέλιξη του νομού, προσφέρει αφ' ετέρου ορισμένες προνομιακές δυνατότητες ανάπτυξης και συνεργασίας, με εν δυνάμει σημαντικά αποτελέσματα.

Η παραμεθόρια θέση του νομού, έπαιξε κατά το παρελθόν έναν θετικό ρόλο, στο βαθμό που επέτρεπε την ένταξη του, στις πλέον ευνοϊκές ζώνες κινήτρων για επενδύσεις, με αποτέλεσμα την προσέλκυση ενός ικανού αριθμού επενδύσεων κυρίως στο διάστημα 1975-1990. Στην πρόσφατη και υφιστάμενη πολιτική συγκυρία, ο παραμεθόριος χαρακτήρας δρα ιδιαίτερα ανασταλτικά, λόγω των κλειστών συνόρων, έχοντας αποκόψει τις επιχειρήσεις από την φυσική τους ενδοχώρα, και σε ορισμένες περιπτώσεις, έχοντας διακόψει έντονες εξαγωγικές δραστηριότητες. Παρ' όλα αυτά, οι

αρνητικές αυτές συνέπειες μπορούν να χαρακτηριστούν συγκυριακές, και με την βελτίωση του κλίματος των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, καθώς και με την χαλάρωση του διεθνούς embargo κατά της Σερβίας, η γειτνίαση με τις Βαλκανικές χώρες αναμένεται να διαδραματίσει εκ νέου θετικό ρόλο στην αναπτυξιακή πορεία του νομού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

2.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

2.1.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό καταγράφονται και αναλύονται τα δημογραφικά και εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού του Νομού Κιλκίς και η διαχρονική εξέλιξή τους. Η καταγραφή αυτή μας δίνει τη δυνατότητα να προσδιορίσουμε τη θέση του Νομού σε σύγκριση με την Ελλάδα, την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και τους υπόλοιπους Νομούς της συγκεκριμένης Περιφέρειας.

2.1.2 Βασικά Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

2.1.2.1 Δημογραφικά Δεδομένα στο Νομό Κιλκίς

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001 της ΕΣΥΕ, ο μόνιμος πληθυσμός του Νομού Κιλκίς ανέρχεται στους 89.056 κατοίκους (Πίνακας 2.1) και αντιστοιχεί στο 0,81% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Επίσης, αποτελεί το 4,74% του πληθυσμού της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, στοιχείο που φανερώνει την αδυναμία του Νομού να ελκύσει τον πληθυσμό.

Η Περιφέρεια είναι από τις πυκνοκατοικημένες περιοχές της Ελλάδας, με πυκνότητα πληθυσμού 99,5 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, έναντι 82,86 της χώρας, για το 2001. Όσον αφορά τον Νομό Κιλκίς, υπάρχει μια σχετική αραιοκατοίκηση. Ο Νομός έχει έκταση 2.519 Km² και πληθυσμιακή πυκνότητα 35,4 κατ./Km². Σε σύγκριση με τους υπόλοιπους Νομούς της Περιφέρειας, ο Νομός Κιλκίς έχει μια από τις μικρότερες πληθυσμιακές πυκνότητες.

Συγκρινόμενες με το σύνολο της χώρας, οι δημογραφικές επιδόσεις του νομού για το έτος 2001 διαφέρουν σε σημαντικό βαθμό σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας (Πίνακας 2.1). Συγκεκριμένα, η πληθυσμιακή πυκνότητα (αριθμός κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο) στο Κιλκίς είναι αισθητά μικρότερη από αυτή της χώρας (34,3 έναντι 83,08). Η χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα οφείλεται κυρίως στη μη ύπαρξη ενός μεγάλου αστικού κέντρου στο νομό, εκτός του Κιλκίς και του Πολυκάστρου. Επιπλέον, μεγάλες είναι οι διαφορές και όσον αφορά τα ποσοστά αστικού και αγροτικού πληθυσμού.

Σε επίπεδο περιφέρειας, ο Νομός Κιλκίς έχει τη δεύτερη μικρότερη πληθυσμιακή πυκνότητα, είναι 7^{ος} σε ποσοστό αστικού πληθυσμού, δηλαδή τελευταίος, 1^{ος} σε ποσοστό αγροτικού πληθυσμού και δεν εμφανίζει υψηλούς ρυθμούς πληθυσμιακής αύξησης την τελευταία δεκαετία.

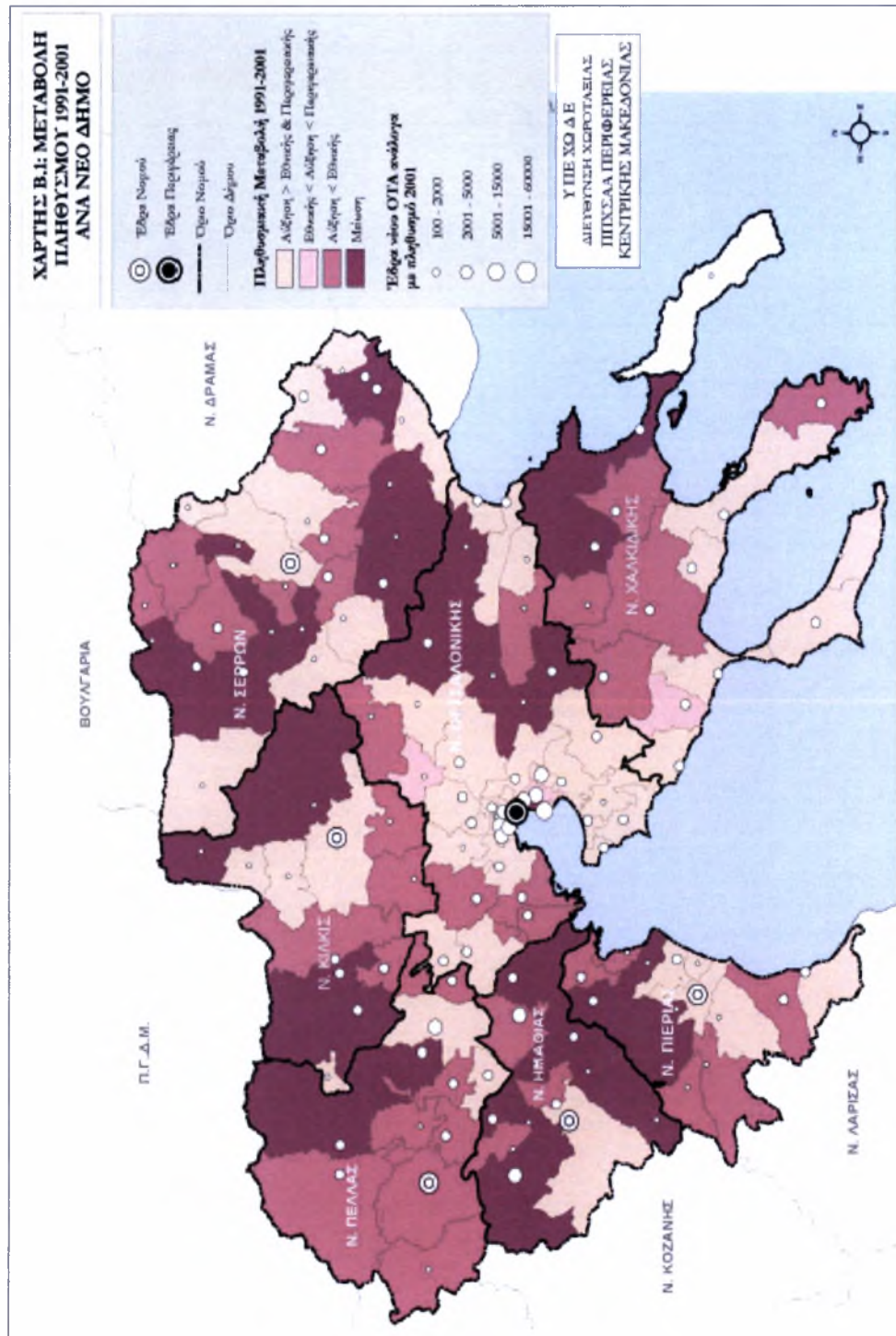
Πίνακας 2.1: Δημογραφικά Χαρακτηριστικά (Μόνιμος Πληθυσμός)

Γεωγραφική Ενότητα	Πληθυσμός	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα (%)	Πυκνότητα Πληθυσμού	Ποσοστό μεταβολής πληθυσμού	Ποσοστό αστικού πληθυσμού	Ποσοστό αγροτικού πληθυσμού
	2001	2001	2001	1991-2001		
Ελλάδα	10.934.097	100	83,08	6,86%	72,79%	27,21%
Κεντρική Μακεδονία	1.876.558	17,16	97,89	9,66%	75,50%	24,50%
Ν. Ημαθίας	143.618	1,31	293,99	2,63%	63,06%	36,94%
Ν. Θεσσαλονίκης	1.057.825	9,67	83,76	11,96%	92,68%	7,32%
Ν. Κιλκίς	89.056	0,81	34,3	8,98%	39,76%	60,24%
Ν. Πέλλας	145.797	1,33	57,41	5,07%	50,26%	49,74%
Ν. Πιερίας	129.846	1,18	83,37	11,20%	67,74%	32,26%
Ν. Σερρών	200.916	1,83	49,01	4,19%	46,94%	53,06%
Ν. Χαλκιδικής	104.894	0,96	30,36	13,87%	48,94%	51,06%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Παρακάτω βλέπουμε στον χάρτη 2.1 την μεταβολή του πληθυσμού, για την χρονική περίοδο 1991-2001, ανά νέο δήμο για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Χάρτης.2.1: Μεταβολή πληθυσμού 1991-2001 ανά νέο Δήμο

Αναλυτικότερα τώρα για την αστικότητα του πληθυσμού, όσον αφορά στην κατανομή του πληθυσμού (Πίνακας 2.2) διαπιστώνεται ότι ο Νομός Κιλκίς, με βάση τον πραγματικό του πληθυσμό, έχει πολύ χαμηλότερο ποσοστό αστικού πληθυσμού από αυτό της χώρας (39,8% έναντι 72,79%) αλλά είναι, ο λιγότερο αστικοποιημένος νομός σε ολόκληρη την περιφέρεια. Ο πιο αστικοποιημένος νομός σε όλη την Περιφέρεια είναι ο νομός Θεσσαλονίκης. Αντιθέτως, έχει το υψηλότερο ποσοστό αγροτικού πληθυσμού από τον αντίστοιχο της χώρας (60,2% έναντι 27,21%) καθώς και σε όλη την περιφέρεια. Παρατηρώντας την κατανομή του πληθυσμού της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας διαπιστώνουμε ότι πρόκειται για μια κατ' εξοχήν αστική Περιφέρεια (75,5% αστικός πληθυσμός) με γρήγορους ρυθμούς αστικοποίησης. Παρόλα αυτά, ο Ν. Κιλκίς αποτελεί μια αγροτική χωρική ενότητα λόγω κυρίως της λειτουργίας των περιχώρων της πόλης του Κιλκίς.

Πίνακας 2.2: Αστικότητα Πληθυσμού 2001 (Πραγματικός Πληθυσμός)

Γεωγραφική Ενότητα	Αστικός	(%)	Αγροτικός	(%)	Σύνολο
Ελλάδα	7.980.414	72,79	2.983.606	27,21	10.964.020
Κεντρική Μακεδονία	1.413.279	75,5	460.935	24,5	1.874.214
Ν. Ημαθίας	90.562	63,1	53.056	36,9	143.618
Ν. Θεσσαλονίκης	980.419	92,7	77.406	7,3	1.057.825
Ν. Κιλκίς	35.411	39,8	53.645	60,2	89.056
Ν. Πέλλας	73.282	50,3	72.515	49,7	145.797
Ν. Πιερίας	87.956	67,7	41.890	32,3	129.846
Ν. Σερρών	94.313	46,9	106.599	53,1	200.912
Ν. Χαλκιδικής	51.332	48,9	53.562	51,1	104.894

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού του Νομού την περίοδο 1961-2001 είναι κατά πολύ μικρότερος του ρυθμού αύξησης του πληθυσμού της χώρας (-13,38% έναντι 30,35%) ενώ κατά την ίδια περίοδο οι υπόλοιποι Νομοί της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, παρουσιάζουν αύξηση του πληθυσμού. Την τελευταία δεκαετία 1991-2001, ο Νομός Κιλκίς αύξησε τον πληθυσμό του κατά 8,98%, ποσοστό που είναι από τα μικρότερα σε κατάταξη σε ολόκληρη την χώρα.

Οι πληθυσμιακές μεταβολές του Νομού Κιλκίς παρουσιάζονται αναλυτικότερα στους πίνακες 2.3 και 2.4, όπου διαπιστώνεται ότι κατά την διάρκεια της δεκαετίας 1961-1971 υπάρχει μια σχετικά σημαντική μείωση του πληθυσμού του Νομού (-3,33%) αλλά και πολύ σημαντική αύξηση του πληθυσμού της Περιφέρειας (13,75%) που

οφείλεται κυρίως στο έντονο φαινόμενο εκείνης της εποχής, της εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης. Στην συγκεκριμένη περίπτωση μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού μετακινήθηκε από τον νομό Κιλκίς προς την πόλη της Θεσσαλονίκης και προς άλλες περιοχές της Ελλάδας. Έπειτα από αυτή τη δεκαετία υπάρχει μια τάση διαχρονικής μείωσης του πληθυσμού, για τον Νομό Κιλκίς, με εξαίρεση η δεκαετία 1991-2001. Αντιθέτως παρατηρείται μια διαρκή αύξηση του πληθυσμού για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας με την πάροδο του χρόνου.

Πίνακας 2.3: Πληθυσμιακή Εξέλιξη 1961-2001 (Μόνιμος Πληθυσμός)

Γεωγραφική Ενότητα	1961	1971	1981	1991	2001
Ελλάδα	7.598.066	8.768.641	9.739.589	10.259.900	10.964.020
Κεντρική Μακεδονία	1.323.219	1.407.391	1.601.420	1.706.987	1.871.952
Ν. Θεσσαλονίκης	544.394	711.990	871.580	944.864	1.057.825
Ν. Ημαθίας	114.515	117.477	133.750	139.934	143.618
Ν. Κιλκίς	102.812	83.197	81.562	81.720	89.056
Ν. Πέλλας	133.224	126.085	132.386	138.761	145.797
Ν. Πιερίας	97.697	92.354	106.859	116.763	129.846
Ν. Σερρών	248.041	202.898	196.247	192.828	200.916
Ν. Χαλκιδικής	82.536	73.390	79.036	92.117	104.894

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, 2001

Συνολικά, ο Νομός Κιλκίς την χρονική περίοδο 1961-2001 έχει παρουσιάσει μια μείωση του πληθυσμού τα τελευταία 40 χρόνια της τάξης του 13,38%, τη στιγμή που ο πληθυσμός της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας αυξήθηκε κατά 41,47% και της χώρας 44,3%.

Πίνακας 2.4: Πληθυσμιακή Εξέλιξη 1961-2001 (μεταβολές %)

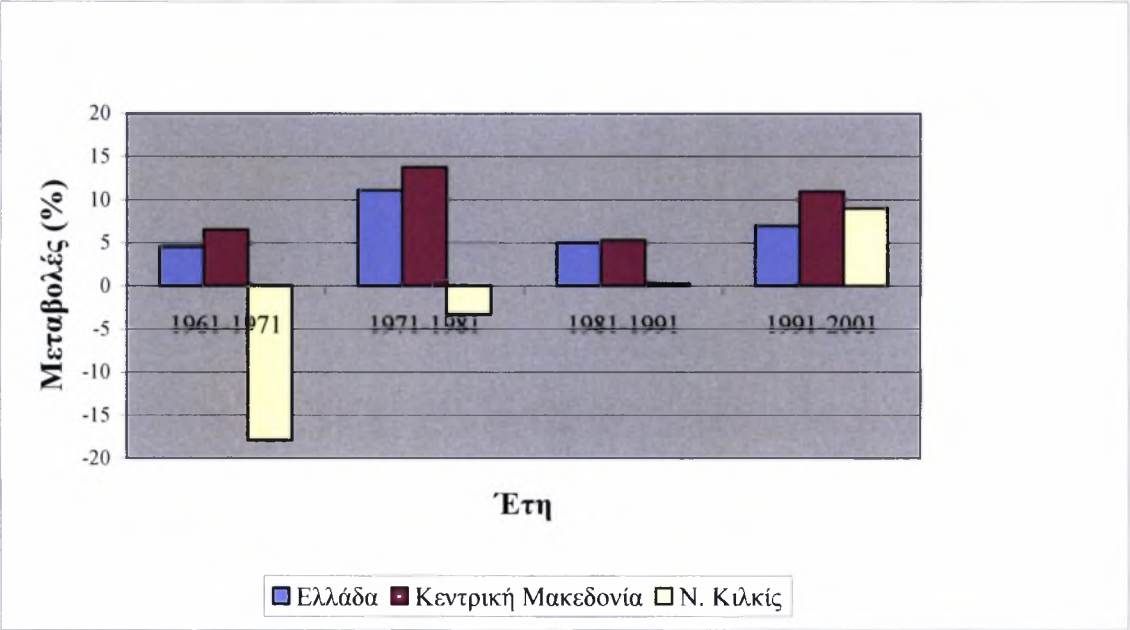
Γεωγραφική Ενότητα	1961	1971	1981	1991	2001
Ελλάδα	15,41%	11,07%	5,34%	6,86%	44,30%
Κεντρική Μακεδονία	6,36%	13,79%	6,59%	9,66%	41,47%
Ν. Θεσσαλονίκης	30,79%	22,41%	8,41%	11,96%	94,31%
Ν. Ημαθίας	2,59%	13,85%	4,62%	2,63%	25,41%
Ν. Κιλκίς	-19,08%	-1,97%	0,19%	8,98%	-13,38%
Ν. Πέλλας	-5,36%	5,00%	4,82%	5,07%	9,44%
Ν. Πιερίας	-5,47%	15,71%	9,27%	11,20%	32,91%
Ν. Σερρών	-18,20%	-3,28%	-1,74%	4,19%	-19%
Ν. Χαλκιδικής	-11,08%	7,69%	16,55%	13,87%	27,09%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, 2001

Στο διάγραμμα 2.1 απεικονίζονται πιο ξεκάθαρα οι πληθυσμιακές μεταβολές κατά την περίοδο 1961-2001 στην Ελλάδα, την Κεντρική Μακεδονία και το Νομό Κιλκίς.

Διάγραμμα 2.1: Εξέλιξη Πληθυσμιακών Μεταβολών 1961-2001

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Η διαχρονική μεταβολή του πληθυσμού μιας περιοχής αποτελεί σημαντικό δείκτη της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής κατάστασης ανθρώπων και χώρου. Η σημαντικότητα του γίνεται ακόμη μεγαλύτερη όταν στη περιοχή αναφοράς φυσικοί, ιστορικοί και οικονομικοί παράγοντες επέδρασαν καταλυτικά από το 1940 μέχρι σήμερα.

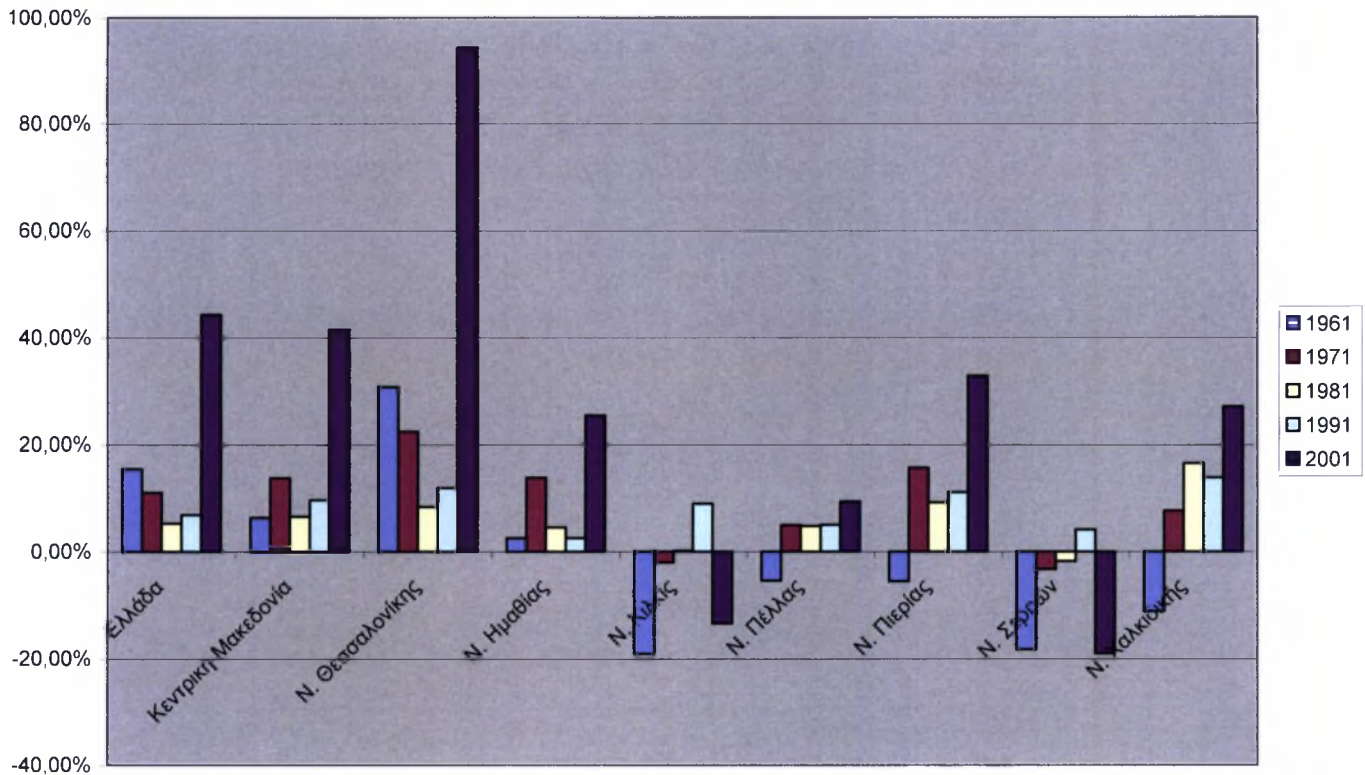
Η πληθυσμιακή εξέλιξη του νομού Κιλκίς κατά το χρονικό διάστημα 1940-2001 (έτος τελευταίας απογραφής) φαίνεται στον πίνακα Πίνακας 2.5.

Πίνακας 2.5: Πληθυσμιακή εξέλιξη νομού Κιλκίς

Έτος Απογραφής	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
Πληθυσμός	101820	89475	102812	84375	81562	81710	89056

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.2: Πληθυσμιακή εξέλιξη νομού Κιλκίς

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Ο νομός Κιλκίς είναι από τους αραιοκατοικημένους νομούς με 35,4 κατ./χλμ². Ο πληθυσμός του νομού είναι κυρίως προσφυγικός. Μετά την απελευθέρωση (1913) εγκαταστάθηκαν στο νομό πρόσφυγες από την Ανατ. Θράκη, τη Στενήμαχο, τη Στρώμνιτσα και τον Καύκασο, ενώ μετά τη μικρασιατική καταστροφή ήρθε μεγάλος αριθμός προσφύγων από τον Πόντο.

Ο πληθυσμός του νομού μεταπολεμικά παρουσιάζει αυξομειώσεις. Τη δεκαετία '40-'50 εμφανίζεται μείωση 12% που προφανώς οφείλεται στα ιστορικά γεγονότα της περιόδου αυτής που προκάλεσαν τόσο απώλειες ανθρώπινων ζωών, όσο και φυγή μέρους του πληθυσμού. Τη δεκαετία '50-'60 έχουμε αύξηση του πληθυσμού κατά 15% που οφείλεται στην επιστροφή κατοίκων που αναγκάστηκαν να φύγουν προσωρινά αλλά και στη φυσική αύξηση, που εκείνη την εποχή ήταν σημαντική. Κατά την απογραφή του 1961 καταγράφεται ο μεγαλύτερος αριθμός μόνιμων κατοίκων στο νομό (102812 κατ.). Από κει και πέρα αρχίζει φθίνουσα πορεία που οφείλεται στην

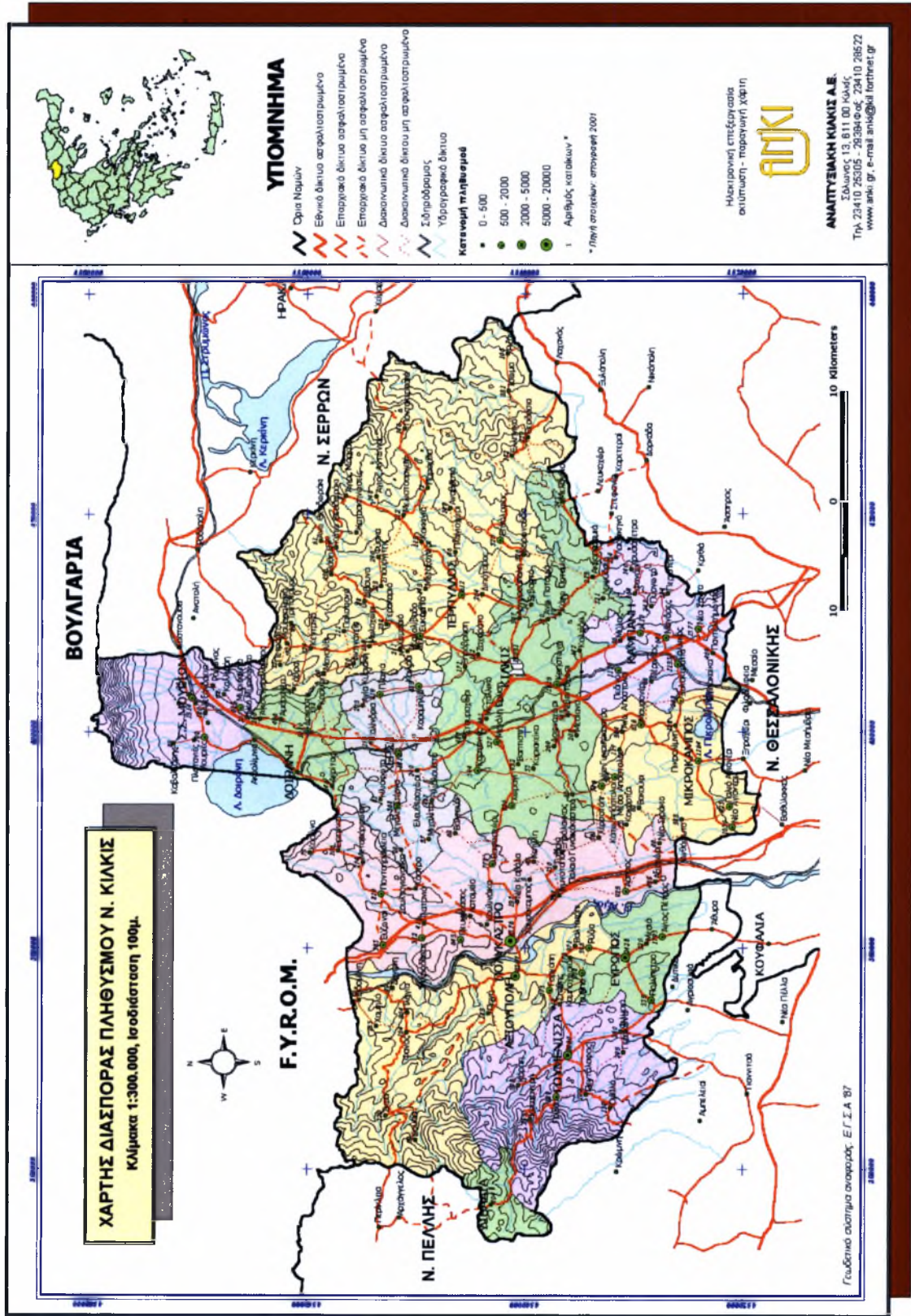
εσωτερική μετανάστευση - κυρίως προς τη Θεσσαλονίκη - και στην εξωτερική προς τη Γερμανία και τη Σουηδία.

Ακολουθεί μια εικοσαετία περίπου πληθυσμιακής στασιμότητας ενώ τη δεκαετία 1990-2000 υπάρχει μια αύξηση του πληθυσμού 9,2% που καταγράφεται με τις απογραφές του 1991 και του 2001. Η αύξηση αυτή οφείλεται βασικά σε δύο λόγους. Ο πρώτος είναι η εγκατάσταση στο νομό περίπου 4.000 νεοπροσφύγων και οικονομικών μεταναστών ομογενών και μη, κυρίως, από την πρώην Σοβιετική Ένωση και την Αλβανία. Ο δεύτερος είναι η ανάπτυξη της μεταποίησης - κυρίως της βιομηχανίας - και συνολικά η αναδιάρθρωση της απασχόλησης που πραγματοποιήθηκε την τελευταία δεκαετία.

Η στασιμότητα του πληθυσμού δείχνει και την αναπτυξιακή στασιμότητα του νομού.

Παρά την αύξηση του πληθυσμού της τελευταίας δεκαετίας, ο νομός Κιλκίς έχει υψηλό ποσοστό φυσικής μείωσης (γεννήσεις- θάνατοι / 1000 κατοίκους).

Ταυτόχρονα, έχει χαμηλότερη του ελληνικού μέσου όρου αναλογία μαθητών δημοτικού ανά 1000 κατοίκους. Το ίδιο συμβαίνει και για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στον χάρτη 2.2 που ακολουθεί φαίνεται η κατανομή του πληθυσμού του νομού Κιλκίς.

Στον Πίνακα 2.6 παρουσιάζεται η κατανομή του πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών των 5 ετών για το Νομό και τη χώρα το 2001. Από την σύγκριση των ποσοστών μεταξύ ανδρών και γυναικών στο Ν. Κιλκίς βγαίνει το συμπέρασμα ότι σημαντική διαφορά μεταξύ των δυο φύλων υπάρχει μόνο στις ηλικίες 25-29 και 45-49 ετών για το 2001, όπου μεγαλύτερο ποσοστό παρουσιάζουν οι άνδρες. Στις υπόλοιπες ηλικίες δεν παρατηρείται σαφής υπεροχή συγκεκριμένου φύλου. Παρόμοια είναι και η κατανομή του πληθυσμού της χώρας για το 2001.

Μελετώντας τις πληθυσμιακές πυραμίδες που απεικονίζονται στα Διαγράμματα 2.3, 2.4, μπορούμε να εξάγουμε κάποια ακόμη συμπεράσματα για την ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού για το Νομό και τη χώρα. Πιο συγκεκριμένα, τόσο στο Ν. Κιλκίς, όσο και στη χώρα παρατηρείται μια τάση υπογεννητικότητας κατά την τελευταία δεκαετία. Αυτό φαίνεται κυρίως στα ποσοστά των μικρών ηλικιών (μέχρι 14 ετών) που είναι σχετικά χαμηλά (για το Ν. Κιλκίς 14,29% για το 2001). Στις ηλικίες 15-40 ετών μεγαλύτερο ποσοστό παρουσιάζει η Ελλάδα (37,16% έναντι 34,81% για το Νομό το 2001). Τέλος, στις ηλικίες από 40 ετών και άνω υπάρχει μια υπεροχή στα ποσοστά που παρουσιάζει ο Ν. Κιλκίς έναντι στα αντίστοιχα της χώρας για το 2001. Αναλυτικότερα, το 50,9% του αντίστοιχου πληθυσμού για το 2001 αντιστοιχεί στις ηλικίες 40 και άνω. Τα ποσοστά αυτά κρίνονται ιδιαίτερα υψηλά και μπορούμε να πούμε ότι η περιοχή παρουσιάζει μια τάση γήρανσης του πληθυσμού της.

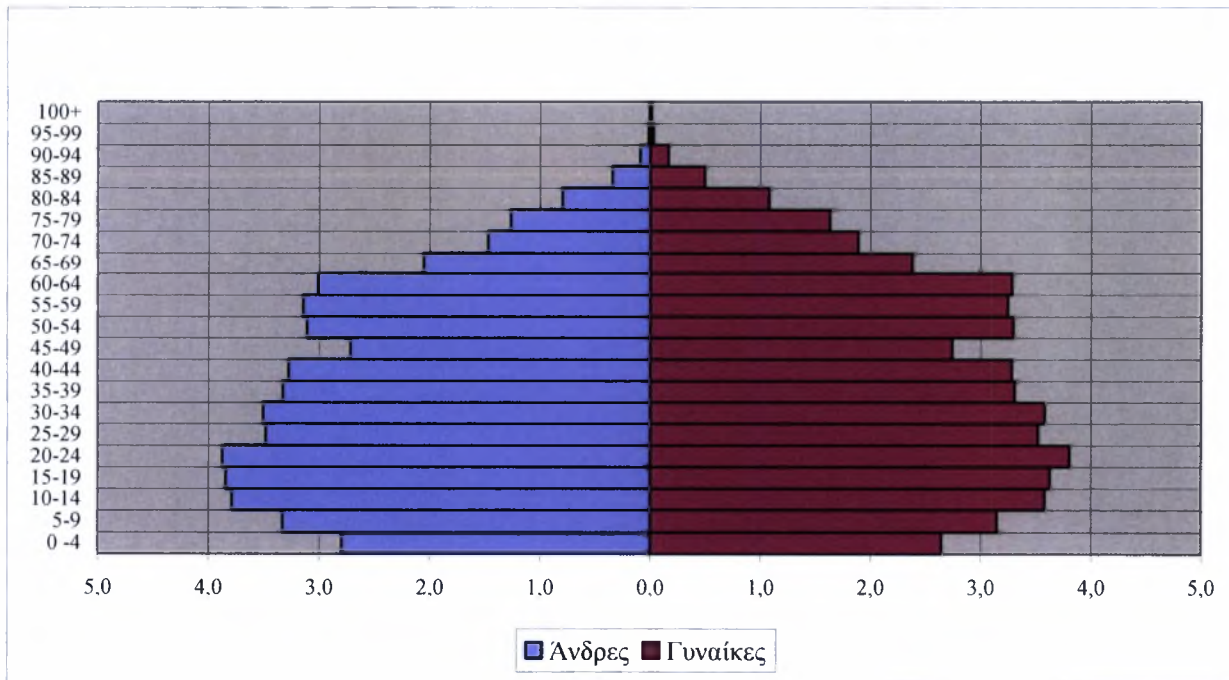

Πίνακας 2.6: Κατανομή του πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών 5 ετών για τον Ν. Κιλκίς και την Ελλάδα για το 2001 (Μόνιμος Πληθυσμός)

Ηλικίες	Ελλάδα				Ν. Κιλκίς			
	Άνδρες	%	Γυναίκες	%	Άνδρες	%	Γυναίκες	%
0-4	271.306	2,48	258.093	2,36	2.119	2,45	1851	2,14
5-9	280.484	2,57	264.621	2,42	2155	2,49	2006	2,32
10-14	305.404	2,79	280.991	2,57	2192	2,54	2028	2,35
15-19	380.500	3,48	345.674	3,16	3316	3,84	2239	2,59
20-24	437.018	4,00	398.445	3,64	3749	4,34	2501	2,89
25-29	436.199	3,99	411.228	3,76	3292	3,81	2837	3,28
30-34	441.543	4,04	428.389	3,92	3180	3,68	3012	3,49
35-39	392.326	3,59	391.087	3,58	3113	3,60	2841	3,29
40-44	387.644	3,55	394.299	3,61	2964	3,43	2626	3,04
45-49	356.135	3,26	357.840	3,27	2492	2,88	2313	2,68
50-54	338.090	3,09	349.259	3,19	2043	2,36	2298	2,66
55-59	271.095	2,48	289.120	2,64	2047	2,37	2484	2,87
60-64	298.181	2,73	341.893	3,13	3184	3,68	3721	4,31
65-69	291.600	2,67	331.645	3,03	3783	4,38	3783	4,38
70-74	247.136	2,26	297.882	2,72	2830	3,27	2904	3,36
75-79	144.761	1,32	184.157	1,68	1043	1,21	1274	1,47
80-84	78.700	0,72	109.493	1,00	452	0,52	671	0,78
85+	55304	0,5	86555	0,79	348	0,40	733	0,85
Σύνολο	5.413.426	49,51	5.520.671	50,49	74.755	48,92	78.048	51,08

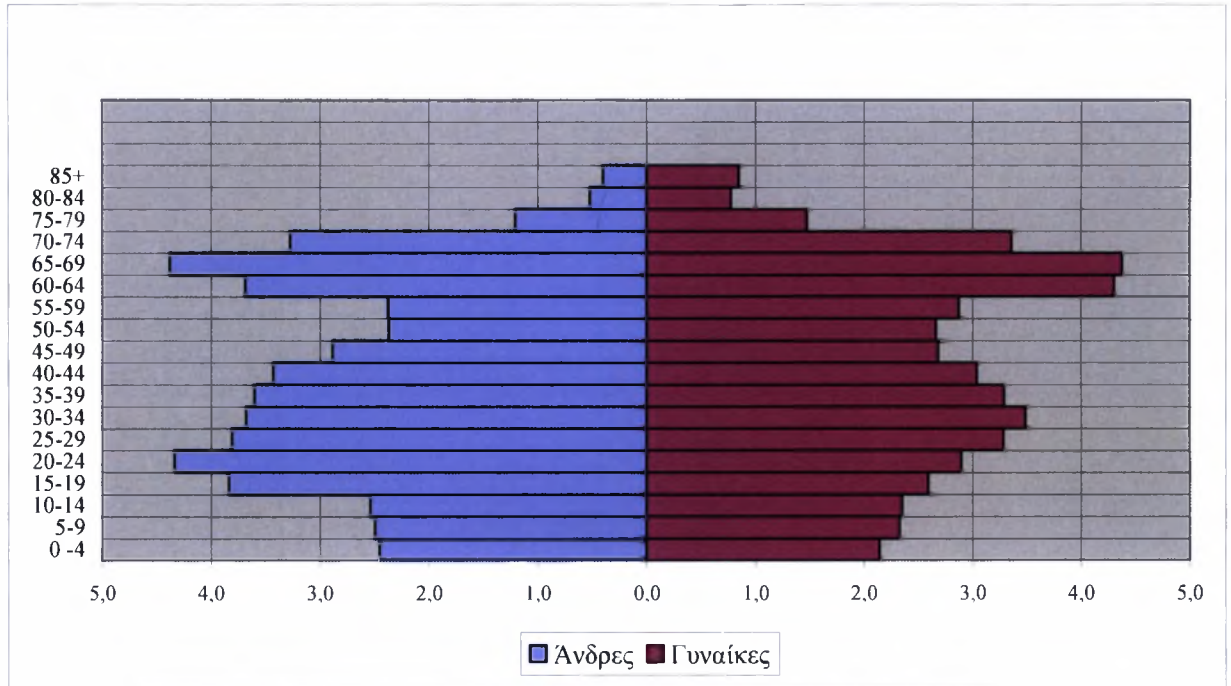
Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.3: Πληθυσμιακή Πυραμίδα για την Ελλάδα, 2001

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.4: Πληθυσμιακή Πυραμίδα για το Ν. Κιλκίς, 2001

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

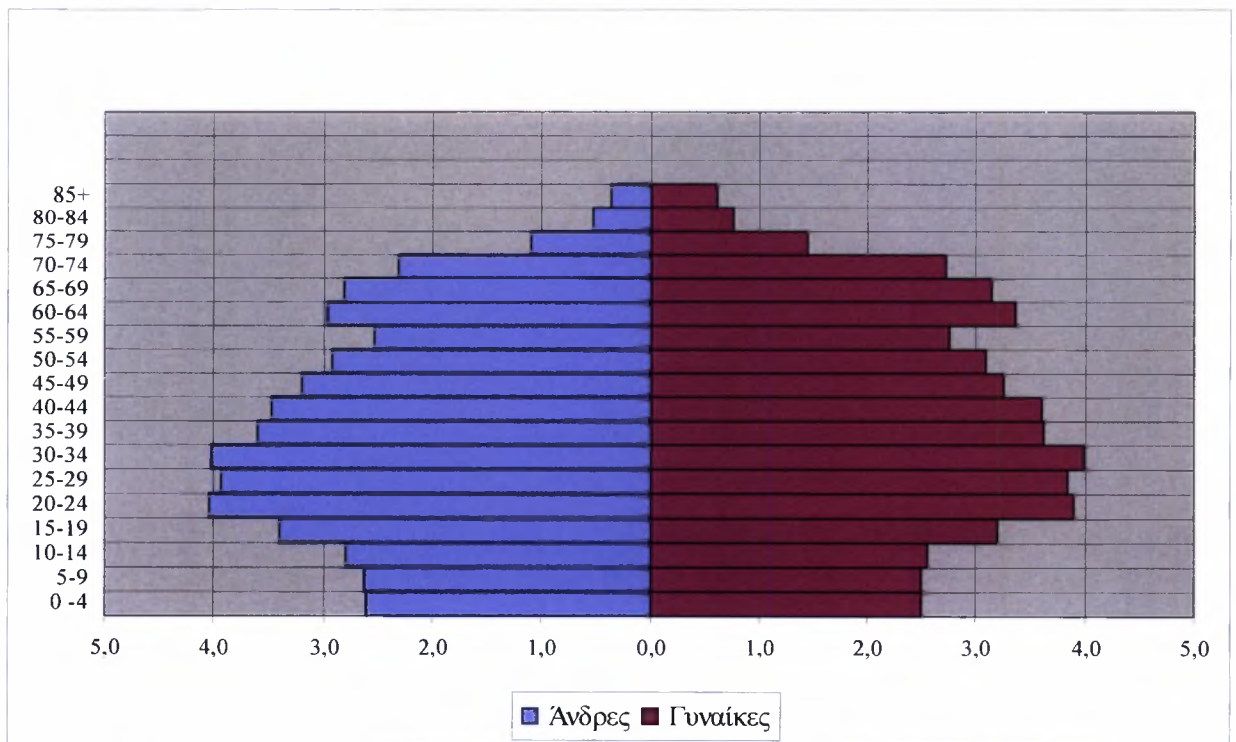
Παρακάτω γίνεται η ανάλυση της πληθυσμιακής πυραμίδας του Νομού και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Παρατηρούμε ότι αν δούμε τα διαγράμματα 2.3., 2.4, 2.5 παρατηρούμαι ότι η μορφή της πυραμίδας κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με την πυραμίδα της Ελλάδας και η συγκριτική ανάλυση κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με την προηγούμενη ανάλυση.

Πίνακας 2.7: Κατανομή του πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών 5 ετών για τον Ν. Κιλκίς και την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας για το 2001 (Μόνιμος Πληθυσμός)

Ηλικίες	Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας				Ν. Κιλκίς			
	Άνδρες	%	Γυναίκες	%	Άνδρες	%	Γυναίκες	%
0-4	48953	5,30	46908	4,92	2.119	2,45	1851	2,14
5-9	49283	5,34	46795	4,91	2155	2,49	2006	2,32
10-14	52326	5,67	47931	5,03	2192	2,54	2028	2,35
15-19	63713	6,90	59895	6,28	3316	3,84	2239	2,59
20-24	75725	8,20	73174	7,67	3749	4,34	2501	2,89
25-29	73732	7,99	71934	7,54	3292	3,81	2837	3,28
30-34	75629	8,19	74731	7,84	3180	3,68	3012	3,49
35-39	67612	7,33	67809	7,11	3113	3,60	2841	3,29
40-44	65036	7,05	67585	7,09	2964	3,43	2626	3,04
45-49	59978	6,50	61031	6,40	2492	2,88	2313	2,68
50-54	54836	5,94	57997	6,08	2043	2,36	2298	2,66
55-59	47620	5,16	51820	5,43	2047	2,37	2484	2,87
60-64	55416	6,00	63166	6,62	3184	3,68	3721	4,31
65-69	52645	5,70	58770	6,16	3783	4,38	3783	4,38
70-74	43277	4,69	50860	5,33	2830	3,27	2904	3,36
75-79	20458	2,22	27119	2,84	1043	1,21	1274	1,47
80-84	9991	1,08	14481	1,52	452	0,52	671	0,78
85+	6728	0,73	11594	1,22	348	0,40	733	0,85
Σύνολο	922958	49,18	953600	50,82	74.755	48,92	78.048	51,08

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.5: Πληθυσμιακή Πυραμίδα για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, 2001

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

2.1.2.2 Δημογραφικά Δεδομένα κατά Δήμο

Ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η εξέταση των πληθυσμών των επιμέρους Καποδιστριακών Δήμων που συναποτελούν τον Νομό Κιλκίς και η μεταβολή τους από το 1991 έως το 2001 (Πίνακας 2.7). Ο Νομός Κιλκίς διαιρείται σε 11 Δήμους και 1 Κοινότητα. Πρωτεύουσα του Νομού είναι το Κιλκίς που συγκεντρώνει περίπου το 30% του συνολικού πληθυσμού του Νομού.

Η ανάλυση που ακολουθεί γίνεται με βάση τον συνολικό (μόνιμο) πληθυσμό όπως καταγράφεται από τις απογραφές του 1991 και του 2001. Στον Πίνακα 2.7 παρουσιάζονται ο συνολικός πληθυσμός και οι συνολικοί άρρενες και θήλεις κατά Δήμο - Κοινότητα για το 1991 και το 2001, καθώς επίσης και η μεταβολή του πληθυσμού των Δήμων για την περίοδο 1991-2001.

Τις θετικότερες μεταβολές σε ότι αφορά την μεταβολή του πληθυσμού παρουσιάζουν οι Δήμοι Κιλκίς (29,8%), Κρουσσών (-7,6%), Μουριών (75,6%), Χέρσου (33,5%) και η Κοινότητα Λιβαδίων (57,2). Ο πρώτος δήμος αποτελεί ουσιαστικά το πολεοδομικό συγκρότημα του Κιλκίς ενώ οι Δήμοι Μουριών και Χέρσου περιλαμβάνουν οικισμούς - δορυφόρους για την πόλη του Κιλκίς. Η πλειοψηφία των υπόλοιπων Δήμων παρουσιάζει κυρίως θετικές μεταβολές ή μεταβολές σε επίπεδα πάνω του μέσου όρου της συνολικής περιοχής. Υπάρχουν, όμως και Δήμοι, όπως αυτοί της Αξιούπολης, της Γουμένισσας και των Κρουσσών που παρουσιάζουν μια μικρή μείωση στον πληθυσμό τους κυρίως λόγω της έλλειψης κατάλληλων ευκαιριών εργασίας. Ωστόσο, υπάρχει μεγάλη μεταβολή του πληθυσμού της Κοινότητας των Λιβαδίων από το 1991 στο 2001, διότι η εν λόγω περιοχή παρουσίασε μεγάλη τουριστική αύξηση τα τελευταία χρόνια και αυτό την έκανε πόλο ορεινού τουρισμού σε ολόκληρο τον Νομό.

Πίνακας 2.8: Σύνολο Πληθυσμού Νομού Κιλκίς ανά Δήμο

Δήμος ή Κοινότητα	2001			1991			Μεταβολή %		
	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολο
Σύνολο Χώρας	5.424.089	5.515.516	10.939.605	5.051.553	5.201.027	10.252.580	7,4	6	6,7
Νομός Κιλκίς	45.865	43.746	89.611	40.707	39.523	80.230	12,7	10,7	11,7
Δ. Κιλκίς	12.765	12.369	25.134	9.644	9.714	19.358	32,4	27,3	29,8
Δ. Αξιούπολης	3.424	3.295	6.719	3.577	3.401	6.978	-4,3	-3,1	-3,7
Δ. Γαλλικού	3.776	3.572	7.348	3.683	3.184	6.867	2,5	12,2	7
Δ. Γουμένισσας	3.453	3.296	6.749	3.629	3.543	7.172	-4,8	-7	-5,9
Δ. Δοϊράνης	1.141	1.057	2.198	1.050	960	2.010	8,7	10,1	9,4
Δ. Εύρωπου	3.063	2.971	6.034	2.935	2.981	5.916	4,4	-0,3	2
Δ. Κρουσσών	3.446	3.367	6.813	3.669	3.707	7.376	-6,1	-9,2	-7,6
Δ. Μουριών	1.674	1.727	3.401	951	986	1.937	76	75,2	75,6
Δ. Πικρολίμνης	3.813	3.644	7.457	3.462	3.503	6.965	10,1	4	7,1
Δ. Πολυκάστρου	6.847	5.974	12.821	6.274	5.724	11.998	9,1	4,4	6,9
Δ. Χέρσου	2.239	2.294	4.533	1.697	1.699	3.396	31,9	35	33,5
Κοιν. Λιβαδίων	224	180	404	136	121	257	64,7	48,8	57,2

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία επεξεργασία

Με βάση τις παραπάνω μεταβολές, μπορούμε εύκολα να συμπεράνουμε ότι υπάρχει μια τάση μετακίνησης του πληθυσμού στην πόλη του Κιλκίς και γύρω από αυτή. Οι μετακινήσεις αυτές δεν αφορούν μόνο το επίπεδο του Νομού, αλλά μπορούμε να πούμε ότι η πόλη του Κιλκίς απορροφά το μεγαλύτερο ποσοστό της εσωτερικής μετανάστευσης στην Περιφέρεια. Όσον αφορά τους υπόλοιπους Δήμους της περιοχής παρατηρείται μια τάση απερήμωσης που εκφράζεται είτε με χαμηλές, είτε με αρνητικές μεταβολές του πληθυσμού. Γενικότερα ο πληθυσμός μετακινείται από τα περίχωρα των δήμων στις πρωτεύουσες, κατά προέκταση στην πόλη του Κιλκίς και μεγάλο ποσοστό πληθυσμού μετακινείται προς την Θεσσαλονίκη.

2.1.3 Δημογραφικοί Δείκτες Νομού και Δήμων Κιλκίς

Στην παράγραφο αυτή γίνεται μια περαιτέρω ανάλυση των δημογραφικών χαρακτηριστικών του Νομού και των Δήμων του με τη χρήση κάποιων δημογραφικών δεικτών.

Αναλύοντας τον παρακάτω πίνακα που παρουσιάζει το ποσοστό πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα, ο Νομός Κιλκίς κυμαίνεται στα ίδια περίπου επίπεδα σε σύγκριση με την Ελλάδα και την Κεντρική Μακεδονία, όσον αφορά το ποσοστό πληθυσμού στις ηλικίες 0-15 και 15-65 ετών. Αντίθετα, στις ηλικίες 65 ετών και άνω, ο νομός εμφανίζει μεγαλύτερο ποσοστό εκφράζοντας μια εντονότερη τάση γήρανσης του πληθυσμού του.

Σε σύγκριση με τους άλλους νομούς της περιφέρειας, ο Ν. Κιλκίς φαίνεται να έχει χαμηλό ποσοστό ενεργού πληθυσμού καθώς είναι 5^{ος} σε ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 15-65 ετών, και μετά ακολουθούν οι Ν. Σερρών και Χαλκιδικής.

Πίνακας 2.9: Ποσοστό πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα

Γεωγραφική ενότητα	0-15 ετών	15-65 ετών	65+ ετών
Ελλάδα	15,48%	68,99%	15,53%
Κεντρική Μακεδονία	15,57%	68,63%	15,80%
Ν. Θεσσαλονίκης	15,53%	70,34%	14,13%
Ν. Ημαθίας	16,41%	67,18%	16,41%
Ν. Κιλκίς	14,45%	65,32%	20,23%
Ν. Πέλλας	16,58%	65,78%	17,63%
Ν. Πιερίας	16,88%	67,04%	16,08%
Ν. Σερρών	14,25%	65,20%	20,55%
Ν. Χαλκιδικής	15,66%	68,20%	16,14%

Πηγή: ΕΣΥΕ (2001), Ιδία επεξεργασία

Στη συνέχεια, με την χρήση δημογραφικών δεικτών θα προσδιοριστούν κάποια επιπλέον δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού του Νομού Κιλκίς, και ακολούθως θα γίνουν συγκρίσεις μεταξύ των υπόλοιπων χωρικών ενοτήτων. Οι δείκτες αυτοί είναι (Ταπεινός, 2002):

Οι δείκτες αυτοί είναι:

α) Ο δείκτης γήρανσης του πληθυσμού (Δ.Γ.):

$$\Delta.Γ. = \frac{\text{Πληθυσμός 65 ετών και άνω}}{\text{Συνολικός Πληθυσμός}} \times 100$$

Ο δείκτης αυτός φανερώνει τη σχέση μεταξύ των δύο κατηγοριών πληθυσμού δείχνει πόσοι γέροντες αναλογούν σε 100 νέους. Όσο μικρότερος είναι ο δείκτης τόσο πιο νεανικός είναι ο πληθυσμός. Όσο ο δείκτης αυξάνει, τόσο ο πληθυσμός ωριμάζει ή/και γηράσκει.

β) Ο δείκτης ενεργού πληθυσμού (Ε.Ν.):

$$\Delta.N. = \frac{\text{Πληθυσμός 15-64 ετών}}{\text{Συνολικός Πληθυσμός}} \times 100$$

Ο δείκτης ενεργού ή παραγωγικού πληθυσμού δηλώνει το σύνολο του πληθυσμού που βρίσκεται σε ηλικία ικανή να απασχοληθεί.

γ) Ο δείκτης εξάρτησης του πληθυσμού (Δ.Ε.):

$$\Delta.E. = \frac{\text{Πληθυσμός (0-14 + 65 και άνω)}}{\text{Συνολικός Πληθυσμός}} \times 100$$

Ο δείκτης αυτός δείχνει πόσα παιδιά και γέροι αντιστοιχούν σε 100 άτομα του ενεργού πληθυσμού.

Πίνακας 2.10: Δημογραφικοί δείκτες 1991 και 2001

Γεωγραφική ενότητα	Δείκτης γήρανσης		Δείκτης ενεργού πληθυσμού		Δείκτης εξάρτησης	
	1991	2001	1991	2001	1991	2001
Ελλάδα	71,11	110,06	67,06	68,12	49,11	46,81
Κεν. Μακεδονία	60,6	101,48	69,54	68,62	43,78	45,71
Ν. Θεσσαλονίκης	57,63	91	70,58	70,33	41,66	42,16
Ν. Ημαθίας	52,17	100	68,21	67,18	46,59	48,84
Ν. Κιλκίς	75,54	140	70,06	65,32	42,71	53,08
Ν. Πέλλας	57,4	106,3	68,25	65,78	46,5	52,01
Ν. Πιερίας	57,98	95,31	68,17	67,04	46,67	49,16
Ν. Σερρών	78,43	91,5	67,81	65,2	47,46	53,36
Ν. Χαλκιδικής	66,21	103,07	67,53	68,19	48,08	46,63

Πηγή: ΕΣΥΕ (2001), Ιδία επεξεργασία

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι, όσον αφορά το δείκτη γήρανσης, υπάρχει μεγάλη μεταβολή του δείκτη την περίοδο 1991-2001 σε όλες τις χωρικές ενότητες, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι ο πληθυσμός της χώρας φανερώνει τάσεις γήρανσης. Για το 2001, ο δείκτης γήρανσης του Νομού Κιλκίς είναι μεγαλύτερος από αυτόν της χώρας και

μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο της περιφέρειας, ενώ σε σύγκριση με τους άλλους νομούς της περιφέρειας είναι έβδομος, δηλαδή έχει τον μεγαλύτερο δείκτη γείρανσης στην Περιφέρεια. Σχετικά με τους άλλους δύο δείκτες, ο Νομός Κιλκίς έχει μικρότερο δείκτη ενεργού πληθυσμού από τη χώρα, την Περιφέρεια και όλους τους Νομούς, εκτός του Νομού Σερρών. Ενώ με το δείκτη εξάρτησης συμβαίνει το αντίστροφο.

2.1.4 Μετανάστευση

Συνεχίζοντας τη δημογραφική ανάλυση της περιοχής μελέτης, γίνεται αναφορά στη μετανάστευση που έλαβε χώρα στο Νομό Κιλκίς. Λόγω έλλειψης στοιχείων για προηγούμενες δεκαετίες, η ανάλυση του φαινομένου της μετανάστευσης θα εξετασθεί από το 1991 και ύστερα (Πίνακας 2.11).

Το 1991, ο αριθμός των μεταναστών στην Ελλάδα ήταν 985.487 αποτελώντας το 10,34% του πληθυσμού. Από αυτούς το 8,65 % είναι εσωτερικοί μετανάστες ενώ το 1,69% προέρχονται από άλλη χώρα του εξωτερικού. Το ίδιο έτος, οι μετανάστες αποτελούν το 10,79% του πληθυσμού της Κεντρικής Μακεδονίας ενώ, όσον αφορά το Νομό Κιλκίς, οι μετανάστες ανέρχονται σε 5.650 (7,86% του πληθυσμού).

Πίνακας 2.11: Μετανάστευση 1991 και 2001

Γεωγραφική ενότητα	Σύνολο	Εγκατασταθέντες	Εγκατασταθέντες	Σύνολο	Εγκατασταθέντες	Εγκατασταθέντες
		στον Δήμο ή Κοινότητα κατά την περίοδο Δεκέμβριος 1985 -Απογραφή 1991 από άλλη περιοχή της Ελλάδας	στον Δήμο ή Κοινότητα κατά την περίοδο Δεκέμβριος 1985 - Απογραφή 1991 από χώρα του εξωτερικού		στον Δήμο ή Κοινότητα κατά την περίοδο Δεκέμβριος 1985 -Απογραφή 1991 από άλλη περιοχή της Ελλάδας	στον Δήμο ή Κοινότητα κατά την περίοδο Δεκέμβριος 1985 - Απογραφή 1991 από χώρα του εξωτερικού
Ελλάδα	985.487 - 10,34%	824.299 -8,65%	161.188 -1,69%	1.298.879 -12,62%	979.619 -9,52%	319.260 -3,10%
Κεντρική Μακεδονία	172.915 - 10,79%	141.498 -8,83%	31.417 -1,96%	226.369 -12,72%	164.544 -9,25%	61.825 -3,47%
Νομός Θεσσαλονίκης	118.334 - 13,28%	99.167 -11,13%	19.167 -2,15%	156.152 -15,51	120.285 -11,94%	35.867 -3,56%
Νομός Ημαθίας	8.929 -6,78%	6.977 -5,30%	1.952 -1,48%	9.165 -6,73%	5.920 -4,35%	3.245 -2,38%
Νομός Κιλκίς	5.650 -7,86%	4.186 -5,82%	1.464 -2,04%	8.404 -10,28%	5.605 -6,86%	2.799 -3,43%
Νομός Πέλλας	9.124 -5,81%	5.636 -4,25%	2.068 -1,56%	11.020 -7,28%	5.275 -3,76%	4.954 -3,53%
Νομός Πιερίας	7.704 -8,36%	6.143 -5,63%	2.981 -2,73%	10.229 -9,01%	6.564 -5,36%	4.456 -3,64%
Νομός Σερρών	13.162 -7,34%	10.347 -5,77%	2.815 -1,57%	17.245 -8,99%	10.717 -5,59%	6.528 (3.40%)
Νομός Χαλκιδικής	9.931 - 11,52%	8.964 -10,40%	967 -1,12%	14.029 -14,17%	10.102 -10,20%	3.927 -3,97%

Πηγή: ΕΣΥΕ (2001), Ιδία επεξεργασία

Η εξέλιξη της φυσικής κίνησης στο Νομό αντικατοπτρίζει την εξέλιξη στην ηλικιακή κατανομή, στην οποία έγινε αναφορά παραπάνω.

Επιπρόσθετα, ο νομός Κιλκίς είναι από τους αραιοκατοικημένους νομούς με 35,4 κατ./χλμ². Ο πληθυσμός του νομού είναι κυρίως προσφυγικός. Μετά την απελευθέρωση (1913) εγκαταστάθηκαν στο νομό πρόσφυγες από την Ανατ. Θράκη, τη Στενήμαχο, τη Στρώμνιτσα και τον Καύκασο, ενώ μετά τη μικρασιατική καταστροφή ήρθε μεγάλος αριθμός προσφύγων από τον Πόντο.

Ο πληθυσμός του νομού μεταπολεμικά παρουσιάζει αυξομειώσεις. Τη δεκαετία '40-'50 εμφανίζεται μείωση 12% που προφανώς οφείλεται στα ιστορικά γεγονότα της περιόδου αυτής που προκάλεσαν τόσο απώλειες ανθρώπινων ζωών, όσο και φυγή μέρους του πληθυσμού. Τη δεκαετία '50-'60 έχουμε αύξηση του πληθυσμού κατά 15% που οφείλεται

στην επιστροφή κατοίκων που αναγκάστηκαν να φύγουν προσωρινά αλλά και στη φυσική αύξηση, που εκείνη την εποχή ήταν σημαντική. Κατά την απογραφή του 1961 καταγράφεται ο μεγαλύτερος αριθμός μόνιμων κατοίκων στο νομό (102812 κατ.). Από κει και πέρα αρχίζει φθίνουσα πορεία που οφείλεται στην εσωτερική μετανάστευση - κυρίως προς τη Θεσσαλονίκη - και στην εξωτερική προς τη Γερμανία και τη Σουηδία.

Ακολουθεί μια εικοσαετία περίπου πληθυσμιακής στασιμότητας ενώ τη δεκαετία 1990-2000 υπάρχει μια αύξηση του πληθυσμού 9,2% που καταγράφεται με τις απογραφές του 1991 και του 2001. Η αύξηση αυτή οφείλεται βασικά σε δύο λόγους. Ο πρώτος είναι η εγκατάσταση στο νομό περίπου 4.000 νεοπροσφύγων και οικονομικών μεταναστών ομογενών και μη, κυρίως, από την πρώην Σοβιετική Ένωση και την Αλβανία. Ο δεύτερος είναι η ανάπτυξη της μεταποίησης - κυρίως της βιομηχανίας - και συνολικά η αναδιάρθρωση της απασχόλησης που πραγματοποιήθηκε την τελευταία δεκαετία.

Η στασιμότητα του πληθυσμού δείχνει και την αναπτυξιακή στασιμότητα του νομού. Παρά την αύξηση του πληθυσμού της τελευταίας δεκαετίας, ο νομός Κιλκίς έχει υψηλό ποσοστό φυσικής μείωσης (γεννήσεις- θάνατοι / 1000 κατοίκους).

Ταυτόχρονα, έχει χαμηλότερη του ελληνικού μέσου όρου αναλογία μαθητών δημοτικού ανά 1000 κατοίκους. Το ίδιο συμβαίνει και για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στον χάρτη που ακολουθεί φαίνεται η κατανομή του πληθυσμού του νομού Κιλκίς.

Στον πίνακα 2.12 που ακολουθεί φαίνεται η κατανομή του αλλοδαπού μόνιμου πληθυσμού του νομού ανά χώρα προέλευσης με βάση την απογραφή του 2001.

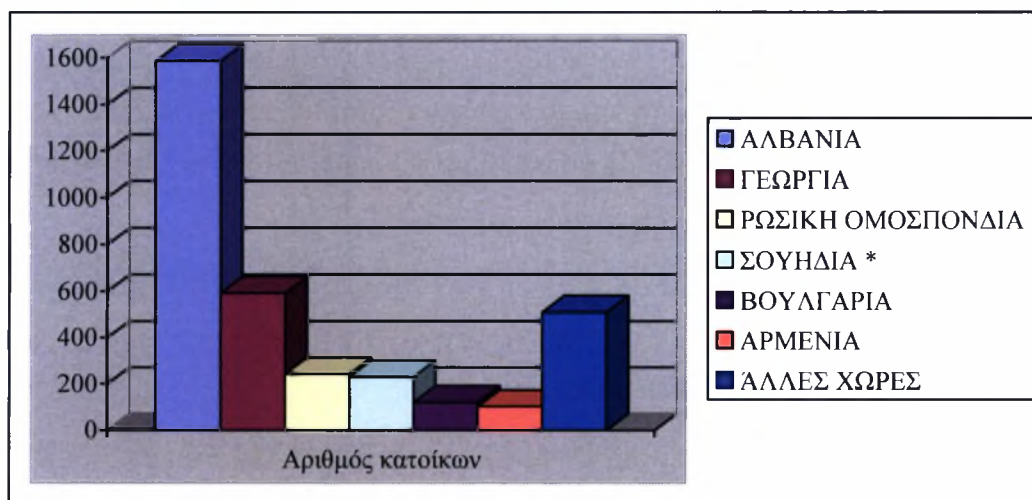
Η μεταναστευτική κίνηση από τον νομό προς άλλες περιοχές παρουσιάζει σημαντική μείωση κατά την δεκαετία του 1980 για να βελτιωθεί ακόμη περισσότερο την επόμενη δεκαετία. Αυτό οφείλεται σε ένα μεγάλο ποσοστό στην γενικότερη βελτίωση της ποιότητας ζωής και του βιοτικού επιπέδου στο νομό. Στον αντίποδα, κατά την τελευταία δεκαετία, έχει υπάρξει μια σημαντικότερη εισροή νέου πληθυσμού, προερχόμενου κυρίως από τις χώρες της βαλκανικής. Στον πίνακα 2.12 που ακολουθεί φαίνεται η κατανομή του αλλοδαπού μόνιμου πληθυσμού του νομού ανά χώρα προέλευσης με βάση την απογραφή του 2001.

Πίνακας 2.12: Αριθμός μόνιμων κατοίκων ανά χώρα υπηκοότητας.

Χώρα υπηκοότητας	Αριθμός κατοίκων Ν. Κιλκίς
ΑΛΒΑΝΙΑ	1586
ΓΕΩΡΓΙΑ	591
ΡΩΣΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ	243
ΣΟΥΗΔΙΑ *	231
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	120
ΑΡΜΕΝΙΑ	102
ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ	510
Σύνολο	3383

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.6: Αριθμός μόνιμων κατοίκων ανά χώρα υπηκοότητας

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, Ιδία Επεξεργασία *

Επίσης σύμφωνα με τα στοιχεία της ίδιας απογραφής υπάρχει ένας αριθμός κατοίκων που έχουν διπλή υπηκοότητα (Ελληνική και άλλη)

Πίνακας 2.13: Αριθμός μόνιμων κατοίκων ανά χώρα υπηκοότητας

Χώρα δεύτερης υποκοότητας	Αριθμός κατοίκων Ν. Κιλκίς
ΓΕΩΡΓΙΑ	262
ΡΩΣΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ	109
ΣΟΥΗΔΙΑ	73
ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ	152
Σύνολο	596

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

* Ο αριθμός αναφέρεται κυρίως σε παλιννοστούντες Έλληνες οικονομικούς μετανάστες της δεκαετίας του 1960

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να τονιστεί ότι οι αριθμοί της απογραφής πιθανότατα παρουσιάζουν μεγάλη απόκλιση (προς τα κάτω) από την πραγματικότητα όσον αφορά τους αμιγώς αλλοδαπούς κατοίκους του νομού. Αυτό οφείλεται στις ιδιαιτερότητες που υπάρχουν στον πληθυσμό των οικονομικών μεταναστών οι οποίες επικεντρώνονται στην νομιμότητα της ύπαρξης και παραμονής τους στην Ελλάδα.

Συμπερασματικά, είναι φανερό ότι εάν και εφόσον υπάρξουν τα κατάλληλα κίνητρα το μεταναστευτικό ρεύμα του ελληνικού πληθυσμού από την περιοχή θα μειωθεί και μπορεί ίσως και να αντιστραφεί. Επιπλέον, με την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων ευκαιριών και θέσεων εργασίας θα δημιουργηθούν επιπλέον ευκαιρίες για περαιτέρω αφομοίωση του αλλοδαπού πληθυσμού με ανάλογα οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες και την τοπική οικονομία.

2.1.5 Επίπεδο Εκπαίδευσης

Σε αυτήν την παράγραφο γίνεται μια ανάλυση των εκπαιδευτικών χαρακτηριστικών των κατοίκων του Νομού. Στον Πίνακα 2.14 παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού του Νομού Κιλκίς σε σχέση με την Ελλάδα, όσον αφορά στο επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2001. Σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα, και στις δυο γεωγραφικές ενότητες που γίνεται αναφορά, το μεγαλύτερο ποσοστό καταλαμβάνουν οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης και ακολουθούν οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης για το 2001. Έπειτα στο Ν. Κιλκίς ακολουθεί η κατηγορία αυτών που δεν τελείωσαν τη στοιχειώδη εκπαίδευση με μικρή διαφορά από τους απόφοιτους Γυμνασίου. Ο Νομός Κιλκίς παρουσιάζει παρόμοιο πρότυπο κατανομής του πληθυσμού με βάση τα εκπαιδευτικά του χαρακτηριστικά με την Ελλάδα το 2001, με μια μικρή διαφορά στις κατηγορίες των Πτυχιούχων Ανωτέρων Σχολών και των Πτυχιούχων Ανωτάτων Σχολών.

Πίνακας 2.14: Επίπεδο εκπαίδευσης και ποσοστά για τα έτη 1991 και 2001

Γεωγραφική ενότητα	Έτος	Σύνολο	Κάτοχοι Μεταπτυχιακού-Διακτορικού Τίτλου	Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	Πτυχιούχοι ΤΕΙ (KATE, KATEB)	Πτυχιούχοι Ανώτερων Σχολών	Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	Τέλειωσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	Απόφοιτοι Στοιχειδούς Εκπαιδεύσεως	Δεν τέλειωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	Αγράμματοι (μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση)
Ελλάδα	1991	9.039.479	36.865	564.011	122.913	62.165	2.118.244	973.618	3.583.297	960.720	617.646
	2001	9.887.737	82.690	830.355	284.320	43.043	2.704.822	1.164.250	3.152.144	864.533	374.191
Κεντρική Μακεδονία	1991	1.511.075	5.554	91.536	22.362	6.047	339.427	159.643	612.510	180.769	93.227
	2001	1.682.539	12.122	141.323	53.318	61.141	446.526	196.347	551.432	167.617	52.713
Νομός Θεσσαλονίκης	1991	838.230	4.855	65.428	14.603	4.169	235.462	92.763	304.727	80.206	36.017
	2001	949.422	10.479	101.663	35.774	40.581	292.570	109.948	265.447	72.886	20.074
Νομός Ημαθίας	1991	122.182	141	5.174	1.702	386	20.262	12.508	55.033	16.999	9.977
	2001	128.121	284	7.605	3.379	4.047	27.844	14.883	48.661	15.585	5.833
Νομός	1991	72.903	60	2.419	857	208	11.659	7.569	32.841	10.961	6.329
		-100%	-0,08%	-3,32%	-1,18%	-0,29%	-15,99%	-10,38%	-45,05%	-15,04%	-8,68%

Β' ΜΕΡΟΣ: Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης
2^ο Κεφάλαιο: Αναπτυξιακή Φυσιογνωμία του Νομού Κιλκίς

Τσιουλιάνος Χρήστος

Κιλκίς	2001	80.558	163	3.790	2.023	2.308	17.985	9.560	31.332	10.212	3.185
	1991	-100%	-0,20%	-4,70%	-2,51%	-2,87%	-22,33%	-11,87%	-38,89%	-12,68%	-3,95%
Νομός		120.928	91	4.125	1.206	332	18.217	11.562	57.250	18.145	10.000
Πέλλας	2001	-100%	-0,08%	-3,41%	-1,01%	-0,27%	-15,06%	-9,56%	-47,34%	-15,00%	-8,27%
		130.170	175	5.782	2.346	3.513	26.174	15.370	53.235	17.545	6.030
	1991	-100%	-0,13%	-4,44%	-1,80%	-2,70%	-20,11%	-11,81%	-40,90%	-13,48%	-4,63%
Νομός		102.282	117	4.619	1.289	311	16.523	10.858	45.367	14.514	8.684
Περιτσίας	2001	-100%	-0,11%	-4,52%	-1,26%	-0,30%	-16,15%	-10,62%	-44,35%	-14,19%	-8,49%
		115.746	308	7.388	3.245	3.615	24.953	14.474	42.226	14.062	5.475
	2001	-100%	-0,27%	-6,38%	-2,80%	-3,12%	-21,56%	-12,50%	-36,48%	-12,15%	-4,73%
Νομός Σερρών		171.829		6.516	1.793		24.051	15.927	75.505	29.936	17.625
	1991	(100%)	161 (0,09%)	(3,79%)	(1,04%)	315 (0,18%)	(14,03%)	(9,27%)	(43,94%)	(17,42%)	(10,26%)
	2001	182.287		9.719	4.300	3.867	35.271	19.568	71.696	27.932	9.520
		(100%)	414 (0,23%)	(5,33%)	(2,36%)	(2,12%)	(19,35%)	(10,73%)	(39,33%)	(15,32%)	(5,22%)
Νομός Χαλκιδικής		81.186		3.071			12.813	8.284	41.242		4.543
	1991	(100%)	123 (0,15%)	(3,78%)	892 (1,10%)	301 (0,37%)	(15,78%)	(10,20%)	(50,80%)	9.917 (12,22%)	(5,60%)
	2001	93.973		5.093	2.175	3.157	20.936	12.237	38.271		2.544
		(100%)	289 (0,31%)	(5,42%)	(2,31%)	(3,36%)	(22,28%)	(13,02%)	(40,73%)	9.271 (9,87%)	(2,71%)

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία επεξεργασία

Έπειτα στον πίνακα 2.15 παρουσιάζεται πιο λεπτομερικά το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων του Νομού Κιλκίς σε σύγκριση με την Ελλάδα για το 2001. Βλέπουμε ότι ο Νομός έχει μεγάλο αριθμό αγράμματων και αυτό συμβαίνει λόγω της ασχολίας των κατοίκων με τον αγροτικό τομέα. Παράλληλα ο Νομός έχει τα ίδια επίπεδα σχεδόν με την χώρα στην στοιχειώδη και μέση μάθηση, ενώ στις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης τα ποσοστά διαφέρουν κατά πολύ από την χώρα. Ένας ακόμη παράγοντας που συμβαίνει αυτό είναι διότι μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού εργάζεται στις μεταποιητικές μονάδες του Νομού ως απλός εργαζόμενος, χωρίς κάποια ιδιαίτερη μόρφωση.

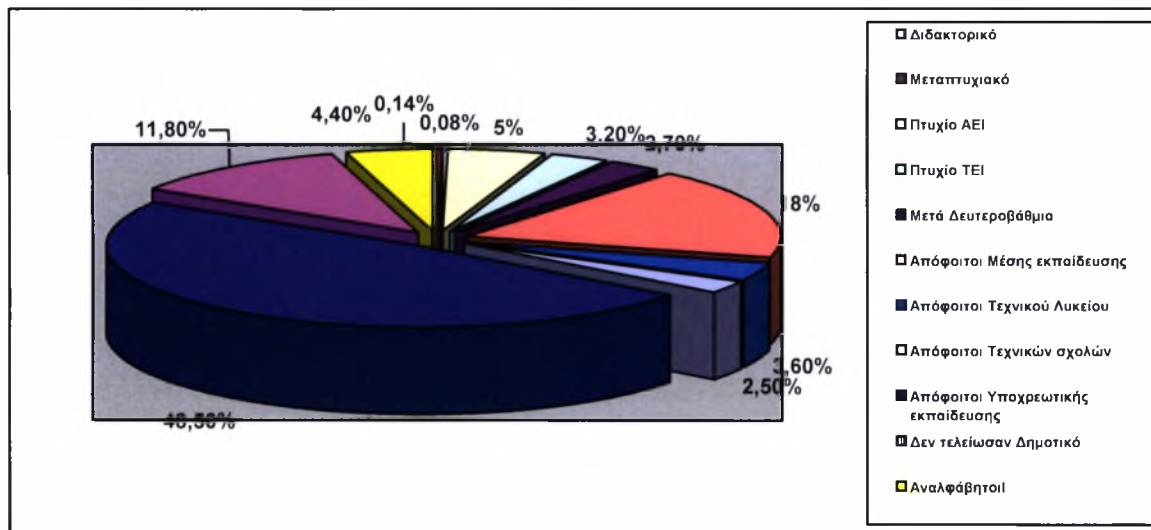
Πίνακας 2.15: Επίπεδο Εκπαίδευσης (Ελλάδα - Ν. Κιλκίς) για το 2001

Επίπεδο Εκπαίδευσης	2001			
	Ελλάδα	(%)	Νομός Κιλκίς	(%)
Αγράμματοι	371.453	3,61	3160	4,4
Δεν τελείωσαν Στοιχειώδη Εκπαίδευση	1.299.021	12,62	8430	11,8
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαιδύσεως	3.139.901	30,49	34618	48,5
Απόφοιτοι Γυμνασίου	1.159.432	11,26	9560	11,87
Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	2.300.727	22,34	12587	18
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών	1.098.835	10,67	2284	3,2
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	844.542	8,20	3598	5
Με Μεταπτυχιακό - Διδακτορικό	82.887	0,80	154	0,22
Σύνολο	10.296.798	100	71407	100

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.7: Μορφωτικό επίπεδο Κατοίκων Ν. Κιλκίς

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Στους Πίνακες 2.16 και 2.17 γίνεται μια βαθύτερη ανάλυση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά τα σχολικά έτη 1999-2000 και 2000-2001. Από τους παρακάτω πίνακες παρατηρούμε ότι το ποσοστό μαθητών και εκπαιδευτικών έχει μια καλή αναλογία. Στο επίπεδο των νηπιαγωγείων παρατηρείται μια αύξηση των εκπαιδευτικών και η αναλογία είναι 1 εκπαιδευτικός σε 13 μαθητές περίπου. Στο επίπεδο του Δημοτικού υπάρχει καλή αναλογία μεταξύ των εκπαιδευτικών και των μαθητών της τάξης 1/12 περίπου. Στην πάροδο όμως του ενός χρόνου έχουμε μείωση των εκπαιδευτικών. Παράλληλα στο επίπεδο του Γυμνασίου παρατηρούμε μια αναλογία εκπαιδευτικών και μαθητών της τάξης του 1/10 περίπου. Όμως έχουμε μεγάλη μείωση των εκπαιδευτικών κατά την διάρκεια ενός σχολικού έτους. Τέλος στο επίπεδο των Λυκείων και των ΤΕΕ υπάρχει μια καλή αναλογία μεταξύ των εκπαιδευτικών και μαθητών της τάξης του 1/7 περίπου. Επίσης οι εκπαιδευτικοί σε αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης έχουν μια σχετική αύξηση από την σχολική περίοδο 1999-2000 στην περίοδο 2000-2001.

Πίνακας 2.16: Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Πρωτοβάθμια εκπαίδευση						
	Νηπιαγωγεία			Δημοτικά		
	Σχολικό έτος '99-'00	Σχολικό έτος '01-02	Μεταβολή	Σχολικό έτος '99-'00	Σχολικό έτος '01-02	Μεταβολή
Μαθητές	1179	1276	8,2%	4484	4539	1,2%
Εκπαιδευτικοί	94	98	4,3%	381	377	-1%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 2.17: Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση						
	Γυμνάσια			Λύκεια- ΤΕΕ		
	Σχολικό έτος '99-'00	Σχολικό έτος '01-02	Μεταβολή	Σχολικό έτος '99-'00	Σχολικό έτος '01-02	Μεταβολή
Μαθητές	2319	2345	1,1%	2268	2521	11,2%
Εκπαιδευτικοί	300	236	-21%	320	351	9,7%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

2.1.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που προέκυψαν από την ανάλυση των δημογραφικών και εκπαιδευτικών χαρακτηριστικών του νομού Κιλκίς, είναι δυνατόν να εντοπισθούν ορισμένα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα όσον αφορά στη σχετική θέση του Νομού έναντι των υπόλοιπων Νομών της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας αλλά και του ευρύτερου ελληνικού χώρου. Βάση των συγκεκριμένων πλεονεκτημάτων ή μειονεκτημάτων, είναι δυνατόν να προκύψουν ευκαιρίες αλλά και κίνδυνοι σχετικά με την περαιτέρω ανάπτυξη της περιοχής. Η αξιολόγηση των πλεονεκτημάτων, των μειονεκτημάτων, των ευκαιριών και των απειλών θα γίνει με τη μέθοδο της S.W.O.T. Analysis (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats).

Αναλυτικότερα, εξετάζοντας τις πληθυσμιακές μεταβολές του Νομού διαχρονικά σε σχέση με την Περιφέρεια, αλλά και την Ελλάδα, παρατηρήθηκε πολύ μικρή πληθυσμιακή δυναμική, κυρίως σε σύγκριση με τους υπόλοιπους Νομούς της Κεντρικής Μακεδονίας. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο Νομός Κιλκίς είναι ο μοναδικός νομός της Κεντρικής Μακεδονίας που σημείωσε θετική πληθυσμιακή μεταβολή κατά τα τελευταία 40 χρόνια. Σε συνδυασμό με τα χαρακτηριστικά του σχετικά χαμηλού μορφωτικού επιπέδου που διακρίνει τους κατοίκους του Κιλκίς, το πληθυσμιακό δυναμικό της περιοχής καθίσταται ένας από τους πιο ελκυστικούς παράγοντες για την προσέλκυση νέων επενδύσεων, δημιουργώντας έτσι νέες θέσεις εργασίας. Πρέπει, όμως, να τονιστεί ότι η δυναμική αυτή οφείλεται βασικότερα στη δημογραφική δυναμική της πόλης του Κιλκίς και όχι σε μια συνολική ανοδική πορεία του συνόλου των Καποδιστριακών Δήμων του Νομού. Οπότε, η προαναφερθείσα αξιοποίηση και προοπτική νέων θέσεων απασχόλησης αφορά κατά κύριο λόγο τους κατοίκους της πόλης του Κιλκίς και όχι το σύνολο του Νομού.

Επίσης, μελετώντας την ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού του Νομού Κιλκίς, διαπιστώθηκε μια εμφανής τάση υπογεννητικότητας και γήρανσης του πληθυσμού. Το φαινόμενο αυτό επιβεβαιώνεται και από τις τιμές των δεικτών νεανικότητας και γήρανσης που βρίσκονται κάτω από το επίπεδο της χώρας αλλά και από το επίπεδο της Περιφέρειας. Αποτελεί λοιπόν έναν σοβαρό κίνδυνο για τις δημογραφικές και κατ' επέκταση αναπτυξιακές προοπτικές του Νομού. Ακόμη, τα χαμηλότερα ποσοστά που παρουσιάστηκαν στις νεαρές ηλικίες (15-65 ετών) του παραγωγικότερου ηλικιακά

δυναμικού σε σχέση με αυτά της Χώρας, είναι δυνατόν να αποτελέσουν τροχοπέδη στην προσπάθεια διαμόρφωσης ενός ελκυστικού προφίλ για την περιοχή.

Ο συνδυασμός των παραπάνω αδυναμιών του Νομού Κιλκίς μπορεί να προκαλέσει βάσιμες ανησυχίες για ανάσχεση των αναπτυξιακών ρυθμών και προοπτικών του.

Πίνακας 2.18: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Δημογραφικό-Εκπαιδευτικό επίπεδο)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ύπαρξη του Τ.Ε.Ι. Κιλκίς ▪ Ικανοποιητική ποσότητα διδακτικού προσωπικού καθώς και επαρκή ποσοστά κτιριακών εγκαταστάσεων όσον αφορά την εκπαίδευση 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τάση υπογεννητικότητας ▪ Τάση γήρανσης ▪ Υστέρηση στο παραγωγικότερο ηλικιακά τμήμα του πληθυσμού ▪ Η δημογραφική δυναμική βασίζεται κυρίως στην πληθυσμιακή δυναμική των πόλεων Κιλκίς και Πολυκάστρου ▪ Αρνητικές ή πολύ μικρές πληθυσμιακές μεταβολές της πλειοψηφίας των περιφερειακών Καποδιστριακών Δήμων
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ - ΑΠΕΙΔΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Προσέλκυση επενδύσεων λόγω εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Πληθυσμιακή απερήμωση των περιφερειακών Δήμων του Νομού

Συμπερασματικά, από την ανάλυση των δημογραφικών και εκπαιδευτικών χαρακτηριστικών προκύπτει ότι η εικόνα του Νομού δεν είναι σε πολλή καλά επίπεδα. Κρίνεται αναγκαία η περαιτέρω αναβάθμισή της, η οποία εξαρτάται από το γενικό επενδυτικό κλίμα και οικονομικό περιβάλλον που θα διαμορφωθεί τα επόμενα χρόνια. Προσοχή θα πρέπει επίσης να δοθεί στις ενδοπεριφερειακές αλλά και τις ενδονομαρχιακές ανισότητες που φαίνεται να οξύνονται.

Ανησυχητικά είναι επίσης ο μεγάλος δείκτης γήρανσης και ο χαμηλός δείκτης νεανικότητας του πληθυσμού του Νομού.

Για να διορθωθεί η εικόνα του Νομού θα πρέπει να εφαρμοστούν κατάλληλα μέσα πολιτικής, τα οποία μπορεί να φέρουν σημαντικά αποτελέσματα για τον πληθυσμό και το μορφωτικό επίπεδο του νομού στο μέλλον.

2.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

2.2.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται μια ανάλυση των οικονομικών, αναπτυξιακών και διαρθρωτικών χαρακτηριστικών του νομού Κιλκίς που στηρίζεται στην συγκριτική αξιολόγηση μιας σειράς δεικτών. Η σύγκριση γίνεται με τους άλλους τρεις νομούς της Περιφέρειας, την Κεντρική Μακεδονία, το σύνολο της χώρας και την ΕΕ-27, όπου αυτό είναι εφικτό. Η ανάλυση επιδιώκει την καταγραφή των εγγενών δυνατοτήτων και αδυναμιών και την επισήμανση των ευκαιριών και απειλών, με στόχο να αποτελέσει οδηγό για τη χάραξη των κατάλληλων πολιτικών οικονομικής ανάπτυξης του Νομού Κιλκίς.

2.2.2 Επίπεδο Ανάπτυξης του Νομού Κιλκίς

Το ύψος και η διάρθρωση της οικονομικής δραστηριότητας μιας περιοχής αποτελεί το βασικότερο παράγοντα που προσδιορίζει το επίπεδο διαβίωσης, απασχόλησης και ευημερίας των κατοίκων της. Οι σύγχρονες οικονομίες, από τις πλέον μικρές έως τις πλέον μεγάλες, λειτουργούν σε ένα διεθνοποιημένο σύστημα παραγωγής και ανταλλαγής, βασικό χαρακτηριστικό του οποίου είναι ο ανταγωνισμός. Για να μπορέσουν συνεπώς να διασφαλίσουν αλλά και να ενισχύσουν το επίπεδο ευημερίας των κατοίκων τους, οι σύγχρονες οικονομίες θα πρέπει να είναι ανταγωνιστικές. Δηλαδή, να παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες τα οποία να χαρακτηρίζονται από ένα συνδυασμό τιμής, ποικιλίας και ποιότητας που να τους επιτρέπει να επιβιώσουν στον ανταγωνισμό άλλων περιοχών (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2006β).

«Ο βασικότερος δείκτης αξιολόγησης του μεγέθους και της αποτελεσματικότητας μιας οικονομίας είναι το ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν), ενώ ο πλέον συνήθης δείκτης αξιολόγησης του επιπέδου ανάπτυξης και ευημερίας είναι το κατά κεφαλή ΑΕΠ. Το ΑΕΠ είναι ένας δείκτης μέτρησης της αξίας των αγαθών και των υπηρεσιών που παράγονται σε μια οικονομία, σε ετήσια βάση, ενώ το κατά κεφαλή ΑΕΠ είναι ένας δείκτης μέτρησης της παραγωγικότητας των κατοίκων της εν λόγω οικονομίας.» (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μαγνησίας, 2005)

Το ΑΕΠ εκφράζεται είτε σε ευρώ είτε σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), οι οποίες συνυπολογίζουν και το επίπεδο τιμών μιας οικονομίας και συνεπώς την αγοραστική δύναμη του νομίσματός της.

Αναφορικά με το ΑΕΠ, το έτος 2004, ο Νομός Κιλκίς παράγει το 0,63% του ΑΕΠ της χώρας παρουσιάζοντας μια διαχρονική σταθερή πορεία με διαρκής αυξομειώσεις σε σχέση με το 1995. Επιπλέον, παράγει το 4,54% του ΑΕΠ της περιφέρειας, καταλαμβάνοντας την 7^η θέση ανάμεσα στους νομούς της Κεντρικής Μακεδονίας. Ο μέσος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ της Κιλκίς για την περίοδο 1995-2004 είναι 4,39%. Με βάση αυτό το ρυθμό, το Κιλκίς βρίσκεται στην 7^η θέση σε επίπεδο περιφέρειας, κάτω από το μέσο όρο της περιφέρειας (5,42%) και της ΕΕ-27 (4,68%), αλλά αρκετά κάτω από τον εθνικό μέσο όρο που είναι 7,25% (Eurostat, 2007).

Πίνακας 2.19: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (σε εκ. €)

Γεωγραφική ενότητα	1995	1997	1999	2001	2002	2003	2004
Ελλάδα	89.888	107.103	117.850	133.105	143.482	155.543	168.417
Κεντρική Μακεδονία	14.844	18.921	20.573	19.121	20.300	21.479	23.372
Ν. Θεσσαλονίκης	9.306	12.238	13.508	12.085	13.009	14.029	15.341
Ν. Ημαθίας	1.171	1.255	1.335	1.439	1.477	1.479	1.563
Ν. Κιλκίς	606	780	861	901	948	964	1.061
Ν. Πέλλας	1.061	1.234	1.248	1.184	1.236	1.217	1.346
Ν. Πιερίας	785	937	1.004	1.080	1.140	1.197	1.320
Ν. Σερρών	1.149	1.383	1.458	1.383	1.412	1.442	1.534
Ν. Χαλκιδικής	766	1.094	1.159	1.048	1.080	1.150	1.209
Ν. Κιλκίς/Ελλάδα	0,67%	0,72%	0,73%	0,67%	0,66%	0,62%	0,63%
Ν. Κιλκίς/Κεν. Μακ.	4,08%	4,12%	4,18%	4,71%	4,66%	4,48%	4,54%

Πηγή: Eurostat (2007), Ιδία Επεξεργασία

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Νομού Κιλκίς για το 2004 ανέρχεται στα 12.206€, ποσό που ισοδυναμεί με το 56,76% του μέσου όρου της ΕΕ-27 και το 80,2% της χώρας.

Με αυτό το κατά κεφαλήν ΑΕΠ το Κιλκίς κατατάσσεται στην 2^η θέση στην περιφέρεια, πίσω από το Νομό Θεσσαλονίκης. Από τον Πίνακα 2.20 και το Διάγραμμα 2.8 που παρουσιάζουν τη διαχρονική εξέλιξη του κ.κ. ΑΕΠ, παρατηρούμε ότι, την περίοδο 1995-2004, το κ.κ. ΑΕΠ του Κιλκίς βρίσκεται κοντά στο αντίστοιχο της χώρας και της περιφέρειας, εκτός των τελευταίων ετών που άρχισε να υπάρχει μεγάλη απόκλιση.

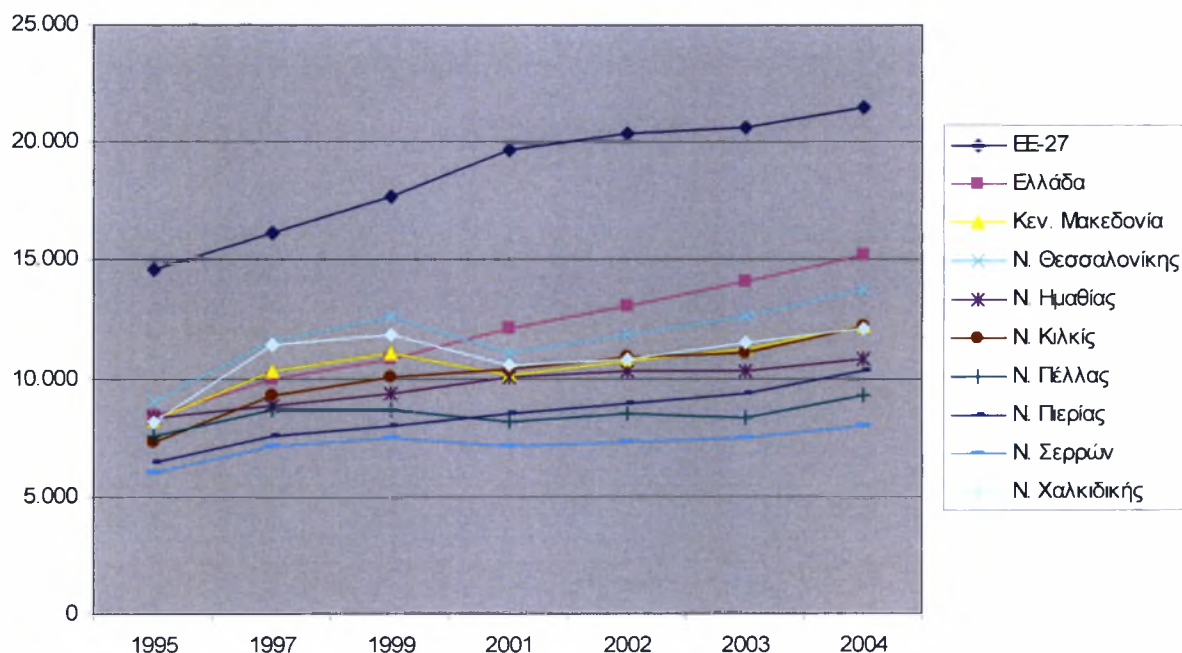
Πίνακας 2.20: Διαχρονική εξέλιξη του κ.κ. ΑΕΠ την περίοδο 1995-2004 (σε €)

Γεωγραφική ενότητα	1995	1997	1999	2001	2002	2003	2004
ΕΕ-27	14.581	16.126	17.695	19.668	20.353	20.595	21.502
Ελλάδα	8.452	9.938	10.829	12.155	13.058	14.110	15.221
Κεν. Μακεδονία	8.212	10.299	11.054	10.160	10.710	11.271	12.231
Ν. Θεσσαλονίκης	8.981	11.588	12.593	11.106	11.838	12.654	13.759
Ν. Ημαθίας	8.296	8.845	9.380	10.078	10.300	10.290	10.867
Ν. Κιλκίς	7.308	9.239	10.057	10.404	10.893	11.081	12.206
Ν. Πέλλας	7.527	8.681	8.716	8.203	8.503	8.356	9.248
Ν. Πιερίας	6.460	7.575	8.004	8.524	8.956	9.383	10.329
Ν. Σερρών	6.006	7.172	7.515	7.118	7.282	7.469	7.990
Ν. Χαλκιδικής	8.182	11.390	11.843	10.577	10.829	11.506	12.087

Πηγή: Eurostat, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Στο Διάγραμμα που ακολουθεί (Διάγραμμα 2.8) απεικονίζεται καλύτερα η διαχρονική εξέλιξη του κ.κ. Α.Ε.Π. για την περίοδο 1995-2004.

Διάγραμμα 2.8: Διαχρονική εξέλιξη του κ.κ. ΑΕΠ (1995-2004)

Πηγή: Eurostat, 2004, Ιδία Επεξεργασία

2.2.3 Διάρθρωση της Παραγωγής στο Νομό Κιλκίς

Η παραγωγική διάρθρωση μιας οικονομίας καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τις αναπτυξιακές της προοπτικές, καθώς η σημασία του κάθε τομέα διαφοροποιείται ανάλογα με τη φάση ανάπτυξης της. Αν και η ύπαρξη όλων των τομέων κρίνεται απαραίτητη για τις σύγχρονες οικονομίες, οι πλέον ανεπτυγμένες είναι αυτές οι οποίες έχουν ξεφύγει από την κυριαρχία του πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία), και στηρίζονται στην ανάπτυξη του δευτερογενή (ενέργεια, μεταποίηση, κατασκευές) και, ιδιαίτερα, του τριτογενή τομέα παραγωγής (εμπόριο, υπηρεσίες, τουρισμός). Στην ανάλυση η οποία ακολουθεί, ακτινογραφείται το παραγωγικό προφίλ του Νομού Κιλκίς σε επίπεδο τομέων, διαχρονικά και συγκριτικά με τη χώρα, την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και τους υπόλοιπους νομούς της.

Πίνακας 2.21: Τομεακή διάρθρωση του ΑΕΠ την περίοδο 1991-2004 (%)

Γεωγραφική ενότητα	Πρωτογενής τομέας			Δευτερογενής τομέας			Τριτογενής τομέας		
	1991	2001	2004	1991	2001	2004	1991	2001	2004
Ελλάδα	12,61	5,59	4	29,37	22,07	19,39	58,02	72,33	76,59
Κεντρική Μακεδονία	16,31	7,71	6,3	31,52	27,08	26,46	52,16	65,21	67,24
Ν Θεσσαλονίκης	4,53	2,39	2,06	32,85	28,08	27,8	62,6	69,52	70,12
Ν.Ημαθίας	22,02	19,6	16,27	30,76	28,02	25,75	47,21	52,36	57,97
Ν.Κιλκίς	29,44	12,19	12,39	30,57	34,55	40,96	39,98	53,24	46,63
Ν.Πέλλας	30,61	24,43	19,8	25,23	20,55	19,48	44,14	55	60,71
Ν.Πιερίας	20,73	10,57	8,85	20,32	23,44	21,79	58,93	65,98	69,35
Ν. Σερρών	22,75	19,06	16,8	16,69	19,44	16,46	60,54	61,48	66,72
Ν. Χαλκιδικής	19,03	9,44	10,59	28,83	25,8	23,14	52,12	64,75	66,25

Πηγή: Eurostat, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Ξεκινώντας από το σύνολο της χώρας, από τον Πίνακα 2.21 παρατηρούμε ότι η Ελλάδα έχει εξελιχθεί πλέον σε μια οικονομία παροχής υπηρεσιών. Το 2004, ο τριτογενής τομέας συμμετέχει στη διαμόρφωση του ΑΕΠ μόνο κατά 4% (σε αντίθεση με το 1991 που το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 12,61%), ο δευτερογενής συμμετέχει κατά 19,39% και ο πρωτογενής, ο οποίος είναι σημαντικά μεγαλύτερος, κυριαρχεί στην οικονομία με ποσοστό 76,59%. Κυριαρχία του τριτογενή τομέα κυριαρχεί και στην Κεντρική Μακεδονία, καθώς ο εν λόγω τομέας συμμετέχει στη διαμόρφωση του περιφερειακού ΑΕΠ με 67,24%, παρουσιάζοντας σημαντική αύξηση σε σύγκριση με το 1991.

Στη διαμόρφωση του ΑΕΠ του Νομού Κιλκίς, ο πρωτογενής τομέας συμβάλει κατά 12,39%, ο δευτερογενής κατά 40,96% και ο τριτογενής κατά 46,63%. Αυτό που παρατηρούμε είναι ότι ο πρωτογενής τομέας παρουσιάζει μεγάλη μείωση σε σχέση με το 1991, ο δευτερογενής μεγάλη αύξηση και τέλος ο τριτογενής αυξάνει το ποσοστό - συμμετοχής φτάνοντας σε πού υψηλά επίπεδα, σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα.

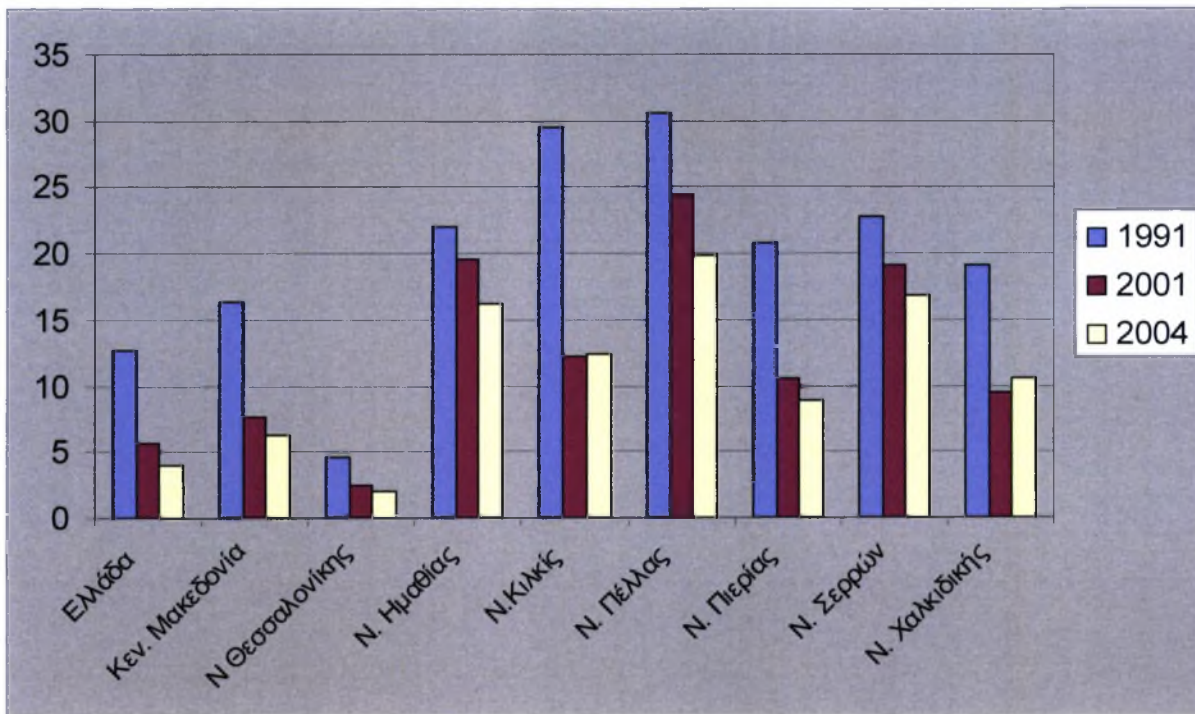
Σε σύγκριση με τους υπόλοιπους νομούς της περιφέρειας, το Κιλκίς είναι στην 4^η θέση στο ποσοστό συμμετοχής του πρωτογενή τομέα στη διαμόρφωση του ΑΕΠ και στην πρώτη θέση στη συμμετοχή του δευτερογενή και στην τελευταία θέση στη συμμετοχή του τριτογενή τομέα.

Από την παραπάνω παρουσίαση της τομεακής σύνθεσης του ΑΕΠ συμπεραίνουμε ότι το βασικό χαρακτηριστικό της πρόσφατης περιόδου είναι η σημαντική παρουσία

του Δευτερογενή τομέα στο Νομό. Αυτό γίνεται διότι ο Νομός έχει μεγάλες μεταποιητικές επιχειρήσεις που απασχολούν μεγάλο μέρος του πληθυσμού της και έχουν εθνική και διαπεριφερειακή σημασία, λόγω των εξαγωγών τους..

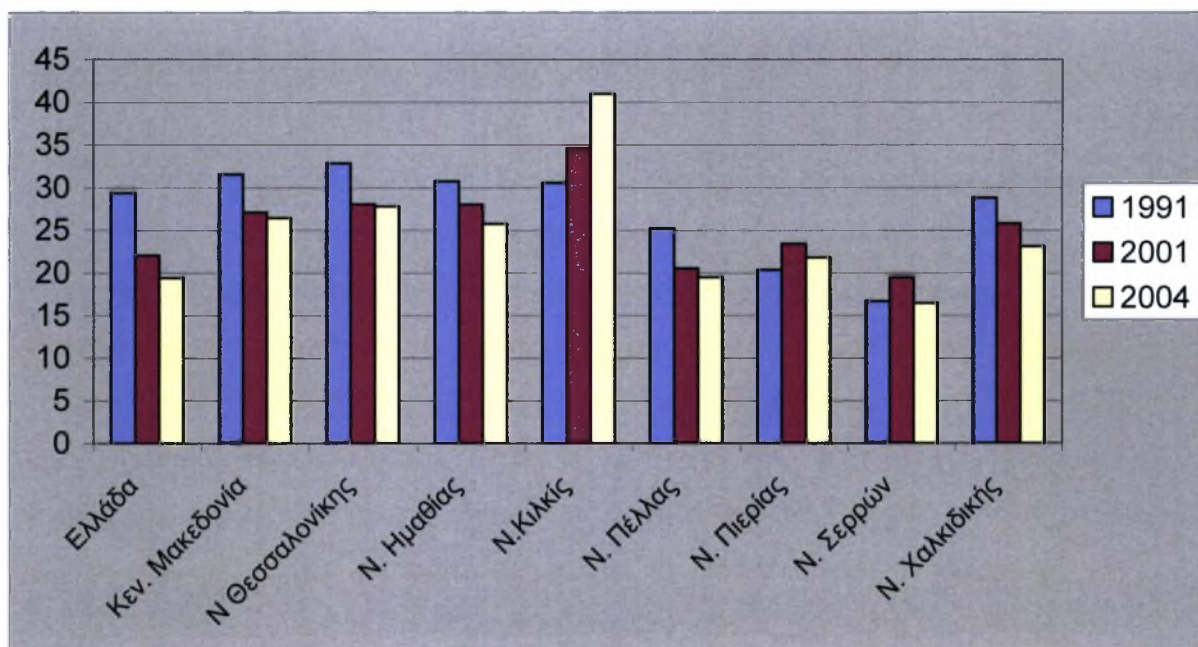
Διάγραμμα 2.9: Ποσοστιαία μεταβολή συμμετοχής του πρωτογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ την χρονική περίοδο 1991-2004

Πηγή: Eurostat (2007), Ιδία επεξεργασία

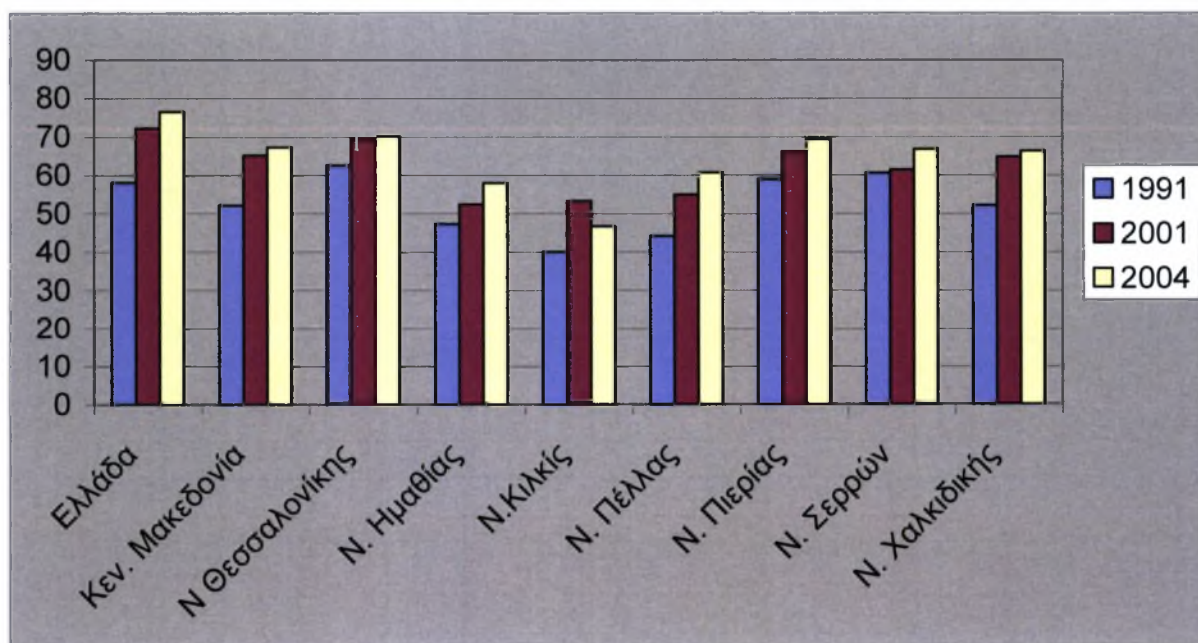

Διάγραμμα 2.10: Ποσοστιαία μεταβολή συμμετοχής του δευτερογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ την χρονική περίοδο 1991-2004

Πηγή: Eurostat (2007), Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 2.11: Ποσοστιαία μεταβολή συμμετοχής του τριτογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ την χρονική περίοδο 1991-2004

Πηγή: Eurostat (2007), Ιδία επεξεργασία

2.2.4 Διάρθρωση της Απασχόλησης στο Νομό Κιλκίς

Στη συνέχεια θα προχωρήσουμε στην ανάλυση των χαρακτηριστικών της απασχόλησης. Ειδικότερα, θα αναλύσουμε το επίπεδο απασχόλησης του νομού διαχρονικά και θα το συγκρίνουμε με το αντίστοιχο των άλλων χωρικών ενότητων (Πίνακες 2,22 και 2,23).

Από το σύνολο των απασχολούμενων στο Νομό Κιλκίς το 2001, το 26,42% εργάζεται στον πρωτογενή τομέα, το 29,82% στο δευτερογενή τομέα και το 43,76% στον τριτογενή τομέα παραγωγής. Συγκρινόμενος με τις άλλες χωρικές ενότητες, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο νομός χάνει με την πάροδο του χρόνου τον αγροτικό του χαρακτήρα, καθώς το ποσοστό απασχόλησης όλο και μειώνεται. Εξαιτίας του μικρού ποσοστού απασχόλησης, όπως είδαμε παραπάνω, το ποσοστό συμμετοχής του πρωτογενή τομέα στο ΑΕΠ του νομού είναι μικρό. Έπειτα, το ποσοστό απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα ενώ καταλάμβανε το τρίτο σε σειρά ποσοστό το 1991, καταλάμβανε το μεγαλύτερο ποσοστό το 2001. Ενώ, σε επίπεδο της χώρας ο Νομός έχει το χαμηλότερο ποσοστό για το 2001. Τέλος, Το ποσοστό απασχόλησης στον τριτογενή τομέα, παρά την αύξηση που σημειώνει σε σχέση με το 1991, βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα σε σχέση με τα αντίστοιχα της χώρας και τη περιφέρειας. Ωστόσο, σε επίπεδο περιφέρειας το Κιλκίς είναι τελευταίο στην κατάταξη των Νομών.

Πίνακας 2.22: Τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης (1991)

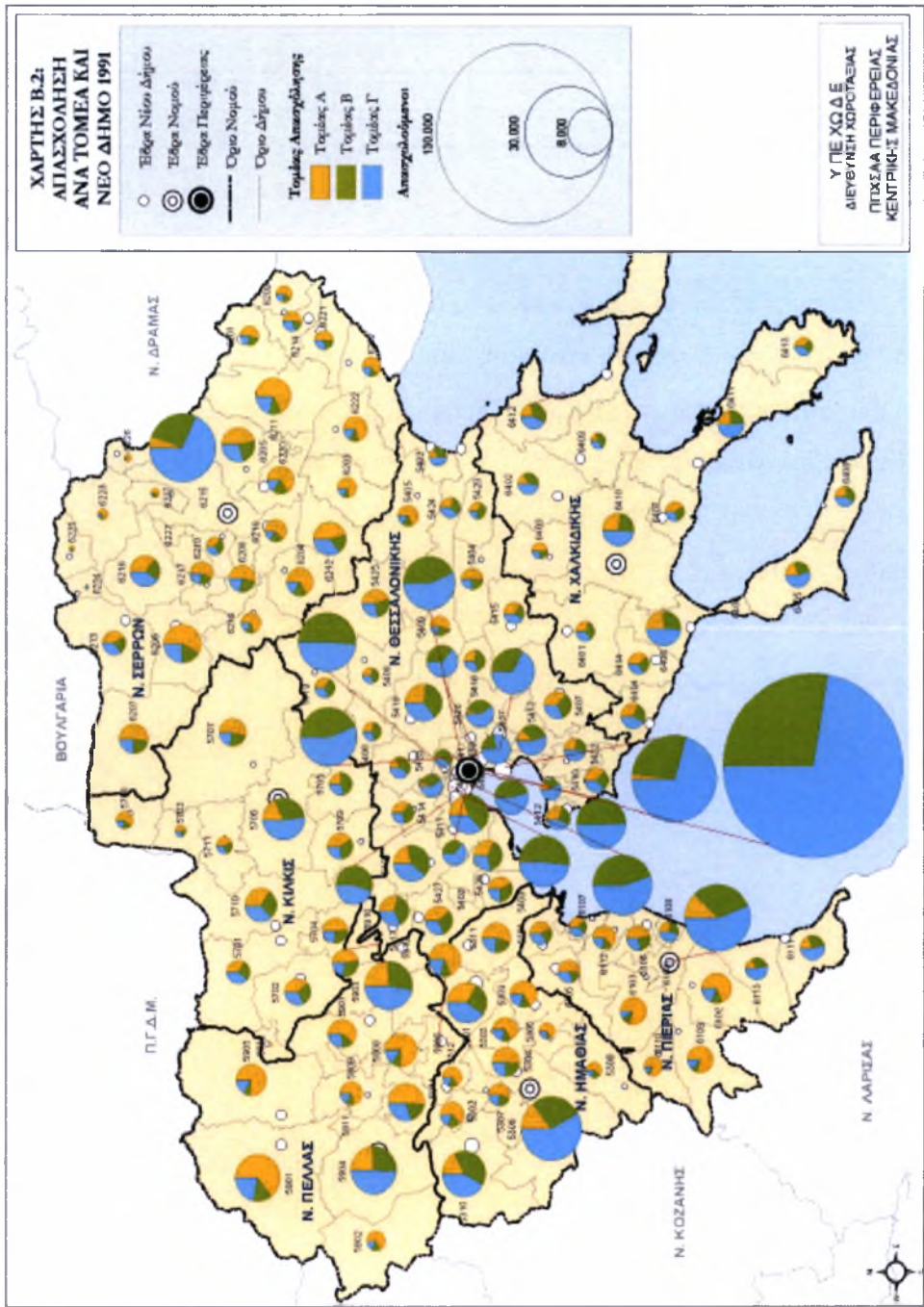
Γεωγραφική Ενότητα	Πρωτογενής τομέας		Δευτερογενής τομέας		Τριτογενής τομέας	
	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα
Ελλάδα	100%	20,97%	100%	25,27%	100%	53,76%
Κεντρική Μακεδονία	18,04%	21,66%	20,20%	29,22%	15,96%	49,12%
Νομός Θεσσαλονίκης	4,78%	10,40%	16,02%	42,00%	8,53%	47,60%
Νομός Ημαθίας	2,88%	43,50%	1,60%	29,10%	0,71%	27,40%
Νομός Κιλκίς	2,06%	51,50%	0,86%	25,80%	0,35%	22,60%
Νομός Πέλλας	4,16%	59,50%	1,15%	19,90%	0,56%	20,50%
Νομός Πιερίας	3,00%	52,30%	1,06%	22,30%	0,57%	25,30%
Νομός Σερρών	5,90%	60,50%	1,42%	17,60%	0,83%	21,90%
Νομός Χαλκιδικής	1,15%	27,48%	0,99%	28,63%	0,71%	43,89%

Πηγή: ΕΣΥΕ (2001), Ιδία επεξεργασία

Παρακάτω βλέπουμε στον Χάρτη 2.3 την διάρθρωση της απασχόλησης ανά τομέα παραγωγής και ανα νέο Δήμο για το 1991.

Χάρτης 2.3: Απασχόληση ανά τομέα και νέο Δήμο 1991

Πίνακας 2.23: Τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης (2001)

Γεωγραφική Ενότητα	Πρωτογενής τομέας		Δευτερογενής τομέας		Τριτογενής τομέας	
	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα
Ελλάδα	100%	15,23%	100%	22,96%	100%	61,81%
Κεντρική Μακεδονία	19,28%	17,22%	18,72%	25,21%	15,88%	57,57%
Νομός Θεσσαλονίκης	3,55%	5,34%	12,44%	28,22%	10,88%	66,44%
Νομός Ημαθίας	2,57%	30,26%	1,29%	22,94%	0,98%	46,80%
Νομός Κιλκίς	1,18%	26,42%	0,89%	29,82%	0,48%	43,76%
Νομός Πέλλας	4,03%	45,39%	1,03%	17,55%	0,81%	37,06%
Νομός Πιερίας	2,41%	32,44%	0,89%	18,04%	0,91%	49,52%
Νομός Σερρών	4,01%	38,01%	1,20%	17,21%	1,16%	44,78%
Νομός Χαλκιδικής	1,53%	27,11%	0,95%	25,51%	0,66%	47,38%

Πηγή: ΕΣΥΕ (2001), Ιδία επεξεργασία

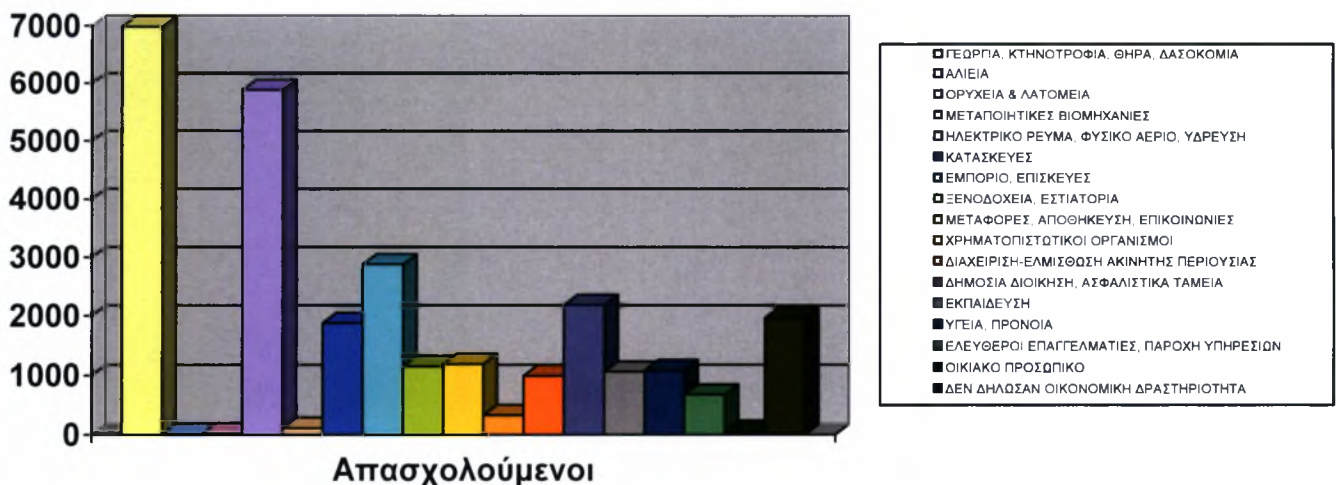
Περνώντας στην κλαδική διάρθρωση της απασχόλησης, από τον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι κάτοικοι του νομού (ποσοστό 24,6%) απασχολούνται σε δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία). Στη συνέχεια ακολουθούν αυτοί που εργάζονται στον κλάδο : μεταποιητικών βιομηχανιών (20,7%) μεγάλο είναι και το ποσοστό των απασχολούμενων στο εμπόριο και τις επισκευές (10,11%). Τέλος, πολύ δυνατός είναι και ο τομέας της δημόσιας διοίκησης και των ασφαλιστικών ταμείων (7,6). Όσον αφορά την ανεργία, το μεγαλύτερο ποσοστό το εμφανίζει η γεωργία-κτηνοτροφία και τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια. Ενώ αναλογικά με τους απασχολούμενους μεγάλο είναι και το ποσοστό ανεργίας και στην αλιεία.

Πίνακας 2.24: Απασχολούμενοι και ποσοστό ανεργίας ανά κλάδο

Ομάδες κλάδων οικονομικών δραστηριοτήτων	Απασχολούμενοι	Ποσοστό ανεργίας
ΓΕΩΡΓΙΑ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, ΘΗΡΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ	6985	11,3%
ΑΛΙΕΙΑ	14	26,3%
ΟΡΥΧΕΙΑ & ΛΑΤΟΜΕΙΑ	22	4,3%
ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	5885	7,4%
ΗΛΕΚΤΡΙΚΟ ΡΕΥΜΑ, ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ, ΥΔΡΕΥΣΗ	113	7,4
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	1879	9,7%
ΕΜΠΟΡΙΟ, ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ	2877	7,1%
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	1150	11,23%
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	1190	6,7%
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	325	6,3%
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ-ΕΛΜΙΣΘΩΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	996	7,5%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ	2182	2,6%
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1058	4,1%
ΥΓΕΙΑ, ΠΡΟΝΟΙΑ	1083	5,7%
ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ, ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	674	8,5%
ΟΙΚΙΑΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	59	21,3%
ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	1969	18,2%
ΣΥΝΟΛΟ	28461	14,6%

Πηγή: ΕΣΥΕ (2001), Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 2.12: Αριθμός απασχολούμενων ανά δραστηριότητα

Πηγή: ΕΣΥΕ (2001), Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 2.13: Ποσοστό ανεργίας ανά δραστηριότητα

Πηγή: ΕΣΥΕ (2001), Ιδία επεξεργασία

Παρακάτω θα ασχοληθούμε με τον οικονομικά ενεργό και μη ενεργό πληθυσμό της περιοχής καθώς, επίσης, και με το επίπεδο ανεργίας. Από τους πίνακες 2,25 και 2,26 παρατηρούμε ότι στο Νομό Κιλκίς το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού την περίοδο 1991-2001 εμφανίζει αύξηση από 45,67% σε 42,98%. Το ποσοστό αυτό είναι μικρότερο από τα αντίστοιχα της χώρας και της Κεντρικής Μακεδονίας, ενώ σε επίπεδο περιφέρειας το Κιλκίς έρχεται στην 4^η θέση.

Αύξηση παρουσιάζει και το ποσοστό της ανεργίας αφού από 7,37% το 1991, ανέρχεται σε 16,83% το 2001. Παρά την αύξηση αυτή, ωστόσο, το Κιλκίς έχει από τα μικρότερα ποσοστά ανεργίας στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Πίνακας 2.25: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός (1991)

Γεωγραφική ενότητα	Σύνολο πληθυσμού	Οικονομικώς ενεργοί			Οικονομικώς μη ενεργός πληθυσμός
		Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός	Απασχολούμενοι	Σύνολο Ανέργων	
Ελλάδα	8.934.162	3.886.157	3.571.957	314.200	5.048.005
Κεν. Μακεδονία	1.497.237	675.288	623.909	51.379	821.949
Νομός Θεσσαλονίκης	831.706	372.652	344.214	28.438	459.054
Νομός Ημαθίας	121.419	55.170	49.648	5.522	66.249
Νομός Κιλκίς	70.597	32.248	30.032	2.216	38.349
Νομός Πέλλας	120.081	56.928	52.321	4.607	63.153
Νομός Πιερίας	101.192	46.286	42.895	3.391	54.906
Νομός Σερρών	170.180	78.115	73.047	5.068	92.065
Νομός Χαλκιδικής	80.527	33.355	31.221	2.134	47.172

Πηγή: ΕΣΥΕ (2001), Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 2.26: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός (2001)

Γεωγραφική ενότητα	Σύνολο πληθυσμού	Οικονομικώς ενεργοί			Οικονομικώς μη ενεργός πληθυσμός
		Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός	Απασχολούμενοι	Σύνολο Ανέργων	
Κεν. Μακεδονία	1.682.539	787.514	694.826	92.688	895.025
Νομός Θεσσαλονίκης	949.422	457.138	405.003	52.135	492.284
Νομός Ημαθίας	128.121	60.146	52.251	7.895	67.975
Νομός Κιλκίς	80.558	34.627	29.637	4.990	45.931
Νομός Πέλλας	130.170	61.181	54.627	6.554	68.989
Νομός Πιερίας	115.746	52.570	46.875	5.695	63.176
Νομός Σερρών	182.287	78.917	68.122	10.795	103.370
Νομός Χαλκιδικής	93.973	42.377	37.777	4.600	51.596

Πηγή: ΕΣΥΕ (2001), Ιδία επεξεργασία

Σε μια ανάλυση κατά φύλο, αυτό που παρατηρούμε είναι ότι οι άνδρες συμμετέχουν σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό από τις γυναίκες στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό. Ωστόσο, την περίοδο 1991-2001, παρατηρείται μείωση στη συμμετοχή των ανδρών και αύξηση στη συμμετοχή των γυναικών. Επιπλέον, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας, ενώ για την περίοδο 1991-2001, τα ποσοστά αυτά παρουσιάζουν αύξηση τόσο στους άνδρες, όσο και στις γυναίκες (Πίνακας 2,27).

Πίνακας 2.27: Οικονομικά ενεργός πληθυσμός, απασχόληση και ανεργία (%)

Γεωγραφική ενότητα	Φύλο και Ομάδες ηλικιών	Ποσοστό οικονομικά ενεργού πληθυσμού		Ποσοστό απασχόλησης		Ποσοστό ανεργίας	
		1991	2001	1991	2001	1991	2001
Ελλάδα	Σύνολο	43,50%	46,75%	91,91%	88,87%	8,09%	11,13%
	Άνδρες	61,31%	59,11%	93,74%	90,24%	6,26%	9,76%
	Γυναίκες	26,80%	34,74%	88,00%	86,60%	12,00%	13,40%
Κεν. Μακεδονία	Σύνολο	45,10%	46,81%	92,39%	88,23%	7,61%	11,77%
	Άνδρες	62,93%	59,12%	93,97%	89,78%	6,03%	10,22%
	Γυναίκες	28,54%	34,98%	89,16%	85,71%	10,84%	14,29%
Νομός Θεσσαλονίκης	Σύνολο	44,81%	48,15%	92,37%	88,60%	7,63%	11,40%
	Άνδρες	61,27%	60,63%	94,10%	90,44%	5,90%	9,56%
	Γυναίκες	30,00%	36,57%	89,19%	85,76%	10,81%	14,24%
Νομός Ημαθίας	Σύνολο	45,44%	46,94%	89,99%	86,87%	10,01%	13,13%
	Άνδρες	65,70%	59,75%	92,30%	88,32%	7,70%	11,68%
	Γυναίκες	26,16%	34,47%	84,47%	84,43%	15,53%	15,57%
Νομός Κιλκίς	Σύνολο	45,68%	42,98%	93,13%	85,59%	6,87%	14,41%
	Άνδρες	66,37%	53,79%	94,09%	87,63%	5,91%	12,37%
	Γυναίκες	25,70%	31,71%	90,74%	81,98%	9,26%	18,02%
Νομός Πέλλας	Σύνολο	47,41%	47,00%	91,91%	89,29%	8,09%	10,71%
	Άνδρες	67,88%	59,68%	93,49%	89,92%	6,51%	10,08%
	Γυναίκες	27,39%	34,28%	88,07%	88,18%	11,93%	11,82%
Νομός Πιερίας	Σύνολο	45,74%	45,42%	92,67%	89,17%	7,33%	10,83%
	Άνδρες	64,27%	57,27%	93,97%	90,55%	6,03%	9,45%
	Γυναίκες	28,09%	33,72%	89,86%	86,85%	10,14%	13,15%
Νομός Σερρών	Σύνολο	45,90%	43,29%	93,51%	86,32%	6,49%	13,68%
	Άνδρες	62,90%	54,45%	94,40%	87,18%	5,60%	12,82%
	Γυναίκες	29,80%	32,32%	91,74%	84,90%	8,26%	15,10%
Νομός Χαλκιδικής	Σύνολο	41,42%	45,09%	93,60%	89,15%	6,40%	10,85%
	Άνδρες	64,26%	60,34%	94,90%	90,27%	5,10%	9,73%
	Γυναίκες	18,46%	29,33%	89,07%	86,75%	10,93%	13,25%

Πηγή: ΕΣΥΕ (2001), Ιδία επεξεργασία

2.2.5 Η αγορά εργασίας στο Νομό Κιλκίς

Η λειτουργία της αγοράς εργασίας στο νομό προσδίδει συνολικά ένα χαμηλό επίπεδο εξειδίκευσης του εργατικού δυναμικού λόγω της επίδρασης πολλών παραμέτρων όπως η δημογραφική γήρανση του πληθυσμού, η εξάρτηση από το Π.Σ. Θεσσαλονίκης, το υψηλό ποσοστό αγροτών αλλά και ανειδίκευτων εργατών στο σύνολο των μισθωτών, η έλλειψη υποδομής επαγγελματικής εκπαίδευσης, η

εποχικότητα των θέσεων εργασίας και η ανάπτυξη μικρών υπεργολαβικών επιχειρήσεων, κ.λ.π.

Κατ' αυτόν τον τρόπο η ποιότητα του εργατικού δυναμικού δεν αποτελεί παράγοντα προσέλκυσης επενδυτικών σχεδίων, προερχόμενες ακόμη και από το ενδογενές δυναμικό, κατάσταση η οποία χρειάζεται βελτίωση σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Η αναστροφή της υφιστάμενης κατάστασης στην αγορά εργασίας του νομού Κιλκίς, περνά μέσα από παρεμβάσεις σε τέσσερα επίπεδα:

- α) Ενίσχυση της υποδομής της επαγγελματικής εκπαίδευσης στο νομό για όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας
- β) Εγκαθίδρυση λειτουργικού συστήματος συνεχούς επαγγελματικής κατάρτισης για τους εργαζομένους
- γ) Αποτελεσματική λειτουργία μηχανισμού παρακολούθησης της τοπικής αγοράς εργασίας και λήψης αποφάσεων
- δ) Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στο τοπικό σύστημα απασχόλησης.

2.2.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Αναλύοντας τα οικονομικά χαρακτηριστικά του νομού οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι το Κιλκίς βρίσκεται σε ένα πολύ μέτριο αναπτυξιακό επίπεδο, σε σύγκριση με το μέσο όρο της χώρας και τους υπόλοιπους νομούς της Κεντρικής Μακεδονίας. Συγκεκριμένα, για το 2004 το κ.κ. ΑΕΠ βρίσκεται στο 80,19% του μέσου όρου της χώρας, παρουσιάζοντας μείωση σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια..

Αν και ο νομός διατηρεί σε μεγάλο βαθμό τον αγροτικό του χαρακτήρα, καθώς το ποσοστό απασχόλησης παραμένει ιδιαίτερα υψηλό, ο πρωτογενής τομέας συμμετέχει σε μικρό ποσοστό στη διαμόρφωση του ΑΕΠ του νομού. Αντίθετα, έντονα είναι τα σημάδια της τριτογενοποίησης της οικονομίας του νομού, παρά το γεγονός ότι το ποσοστό απασχόλησης στον τριτογενή τομέα βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα σε σχέση με τα αντίστοιχα της χώρας και της περιφέρειας.

Σχετικά με το ποσοστό οικονομικά ενεργού πληθυσμού, η περιοχή εμφανίζει μείωση 2,69% την δεκαετία 1991-2001, με τους άνδρες να συμμετέχουν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από τις γυναίκες. Όσον αφορά την ανεργία, ο νομός παρουσιάζει μια σημαντική αύξηση κατά 3,06% την περίοδο 1991-2001, με τις γυναίκες να εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά από τους άνδρες.

Για να αποκτήσει ο νομός ένα καλύτερο ρυθμό ανάπτυξης είναι απαραίτητη η χάραξη και η εφαρμογή κατάλληλων στρατηγικών και πολιτικών. Οι πολιτικές αυτές θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες του νομού καθώς και τις, ακόμη περισσότερο, ιδιαίτερες ανάγκες των επιμέρους πληθυσμιακών ομάδων του.

Η ανάλυση που ακολουθεί καταγράφει συνοπτικά τις κυριότερες δυνατότητες, αδυναμίες, ευκαιρίες και απειλές (SWOT Analysis: strengths, weaknesses, opportunities, threats) οι οποίες σχετίζονται με το οικονομικό περιβάλλον και τις αναπτυξιακές προοπτικές του Νομού Κιλκίς. Απώτερος στόχος της ανάλυσης είναι η συμβολή στον καθορισμό των στρατηγικών κατευθύνσεων οι οποίες σχετίζονται με τα εν λόγω ζητήματα και στη χάραξη των απαραίτητων μέτρων πολιτικής. Τα πορίσματα της ανάλυσης SWOT παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 2.28: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Οικονομικό επίπεδο)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Σύγκλιση του κατά κεφαλή ΑΕΠ του Νομού με το μέσο όρο της χώρας και της Περιφέρειας ▪ Ευνοϊκή σύνθεση του ΑΕΠ και της απασχόλησης ▪ Υψηλό ποσοστό του τριτογενή τομέα στο ΑΕΠ και στην απασχόληση ▪ Αύξηση της συμμετοχής στο συνολικό προϊόν και στην απασχόληση του τριτογενή τομέα ▪ Αύξηση της συμμετοχής στο συνολικό προϊόν του δευτερογενή τομέα 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης σε σχέση με την Ε.Ε. ▪ Μέτριο επίπεδο ανάπτυξης σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας ▪ Μείωση του ποσοστού στη συνολική απασχόληση του δευτερογενή τομέα ▪ Χαμηλούς δείκτες εισοδήματος και ευημερίας σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας ▪ Χαμηλά ποσοστά απασχόλησης στις νεότερες ηλικίες ▪ Υψηλό ποσοστό ανεργίας
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ - ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αξιοποίηση των παραγωγικών πλεονεκτημάτων στις γειτονικές διεθνείς αγορές 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αύξηση του ανταγωνισμού από χώρες με χαμηλότερο κόστος παραγωγής ή με υψηλή τεχνολογία

Παράλληλα με τις εγγενείς αδυναμίες και δυνατότητες οι οποίες έχουν καταγραφεί, ευκαιρίες και απειλές από το εξωτερικό περιβάλλον επηρεάζουν τα οικονομικά χαρακτηριστικά και τις αναπτυξιακές δυνατότητες της περιοχής. Οι επιδράσεις της ένταξης στην Ε.Ε. λόγω του αυξημένου ανταγωνισμού έχουν ήδη βιωθεί με αρνητικά αποτελέσματα. Οι επιπρόσθετες αρνητικές επιδράσεις αυτού του είδους

λόγω του ακόμα περισσότερο έντονου ανταγωνισμού, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν μέσω της χάραξης και της εφαρμογής κατάλληλων στρατηγικών και πολιτικών.

2.3 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

2.3.1 Διαρθρωτικά Χαρακτηριστικά

Ο νομός Κιλκίς διατηρεί έντονα τον αγροτικό του χαρακτήρα, από άποψη παραγωγικής εξειδίκευσης και απασχόλησης. Το 45% του ενεργού πληθυσμού του ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα, ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από αυτού του συνόλου της Ελλάδος. Οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις αντιστοιχούν στο 45,45% της συνολικής έκτασης. Η γεωργική γη ανέρχεται σε 1.163.500 στρέμματα. Η ζωική παραγωγή, βασικός κλάδος του αγροτικού τομέα, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον νομό που κατέχει την τρίτη θέση πανελλήνια στη διατροφή μεγάλων ζώων. Αν και ο αριθμός των αμιγών κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων είναι μικρός (5%), η κτηνοτροφία αποτελεί συμπληρωματικό κλάδο ενός μεγάλου αριθμού εκμεταλλεύσεων (98%) που εμφανίζουν «μικτή παραγωγική κατεύθυνση». Επίσης συστηματική Αλιεία παρατηρείται στη λίμνη Δοϊράνη που φημίζεται για το νόστιμο γριβάδι της.

Η οικονομική δραστηριότητα στο νομό, χαρακτηρίζεται από την πολύ έντονη παρουσία του πρωτογενούς τομέα, στον οποίο απασχολείται ο μισός ενεργός πληθυσμός. Οι κυρίαρχες καλλιέργειες (85% του συνόλου) είναι τα σιτηρά, γεγονός που αποδίδεται τόσο στην μορφολογία του εδάφους, όσο και στις αντικειμενικά περιορισμένες δυνατότητες άρδευσης στο μεγαλύτερο τμήμα του νομού, που αποτελεί σημαντικό περιοριστικό παράγοντα αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών. Είναι προφανές, ότι λόγω της μεγάλης συμμετοχής του πρωτογενούς τομέα, οι αναπτυξιακές προτάσεις για τον νομό πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη έμφαση στις δυνατότητες αναδιάρθρωσης της αγροτικής παραγωγής σύμφωνα με τους προσανατολισμούς της αναθεωρημένης Κ.Α.Π., καθώς και σε δράσεις που θα εξασφαλίσουν συμπληρωματικές δραστηριότητες και εισόδημα στους αγρότες (αχ. ενέργειες αγροτουρισμού). Παράλληλα, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή και σε ενέργειες που θα διευκολύνουν την απορρόφηση του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού, που προκύπτει από την συνεχή μείωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα.

Ειδικότερα, ο πρωτογενής τομέας αποτελεί βασική παραγωγική δραστηριότητα και χαρακτηρίζεται από:

- Το ποσοστό αγρανάπαυσης 1,8%
- Την κυριαρχία των ξηρικών καλλιεργειών

- Της μικρής σημασίας συνεισφορά των δασικών κι αλιευτικών προϊόντων

Τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πρωτογενής τομέας του νομού είναι:

- Η έλλειψη ποσοτήτων νερού για τις αρδευόμενες καλλιέργειες
- Το μικρό μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων
- Η επαρκής συμπληρωματικότητα ζωικής και φυτικής παραγωγής
- Το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο των αγροτών
- Οι οργανωτικές ελλείψεις στο κύκλωμα παραγωγής, μεταποίησης κι εμπορίας προϊόντων που συνδυάζονται με ελλείψεις στις υποδομές.
- Υψηλός βαθμός εξάρτησης από τις επιδοτήσεις (30%-40%).
- Μικρός αριθμός προϊόντων ονομασίας προέλευσης.
- Ελλείψεις στις δομές τεχνικής στήριξης.
- Ελλείψεις στις δομές εφαρμογής.
- Η αγροτική πολιτική που ασκείται τα τελευταία είκοσι χρόνια δεν συνδυάζεται με την αγροτική πίστη με αποτέλεσμα να προκύπτουν σοβαρά προβλήματα στους αγρότες και να παρατηρείται καθυστέρηση στην ανάπτυξη της υπαίθρου.
- Η έλλειψη από τον νομό γραφείου προωθήσεως γεωργικών προϊόντων και η υποβάθμιση των Υπηρεσιών του Υπουργείου Γεωργίας, καθυστερεί την επαρκή ενημέρωση των παραγωγών για ανταγωνιστική γεωργία και την προώθηση προϊόντων ποιοτικά αναβαθμισμένα στις αγορές του εξωτερικού.
- Καθυστέρηση στην ολοκλήρωση των μεγάλων έργων για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος και την μείωση του ελλείμματος στο υδάτινο ισοζύγιο του νομού.

2.3.2 Φυτική Παραγωγή

2.3.2.1 Εκτάσεις

Η γεωργική γη ανέρχεται σε 1.063.500 στρέμματα. Το σχετικά υψηλό ποσοστό του 46,5% της Γεωργικής Γης εξουδετερώνεται από το πολύ μικρό ποσοστό αρδευόμενων εκτάσεων - 17%-που είναι και το χαμηλότερο στη χώρα (Μ.Ο. Κ. Μακεδονίας 28%). Η άρδευση γίνεται με συλλογικά ή ιδιωτικά δίκτυα γεωτρήσεων σε ποσοστό 71%, από ποταμούς και πηγές 28,7% και από τεχνητές λίμνες 0,3%.

Το ποσοστό αγρανάπαυσης είναι 1,8%. Η γεωργική γη είναι χωρισμένη σε 117919 αγροτεμάχια με μέση έκταση 9 στρέμματα το καθένα. Ο αριθμός των

εκμεταλλεύσεων είναι 11350. Το 40% των εκτάσεων καλλιεργείται από τους ιδιοκτήτες τους ενώ το 55% είναι νοικιασμένο. Το υπόλοιπο 5% καλλιεργείται με άλλο καθεστώς κατοχής (παραχώρησης κλπ).

Οι κυρίαρχες καλλιέργειες στο νομό Κιλκίς είναι αυτές της άροτρο-καλλιέργειας.

Από αυτές το 84% καλύπτεται από σιτηρά, το 10% από κτηνοτροφικά φυτά (κριθάρι, καλαμπόκι) και το 6% από βιομηχανικά φυτά (βαμβάκι, καπνός, ζαχαρότευτλα).

Τα κηπευτικά, οι δένδρο-καλλιέργειες και τα αμπέλια, κατέχουν μόνο το 3,2% της γεωργικής γης. Τα κηπευτικά υπό κάλυψη (θερμοκήπια) είναι ελάχιστα ενώ η βιομηχανική ντομάτα καλλιεργείται σε μικρή έκταση (0,8%).

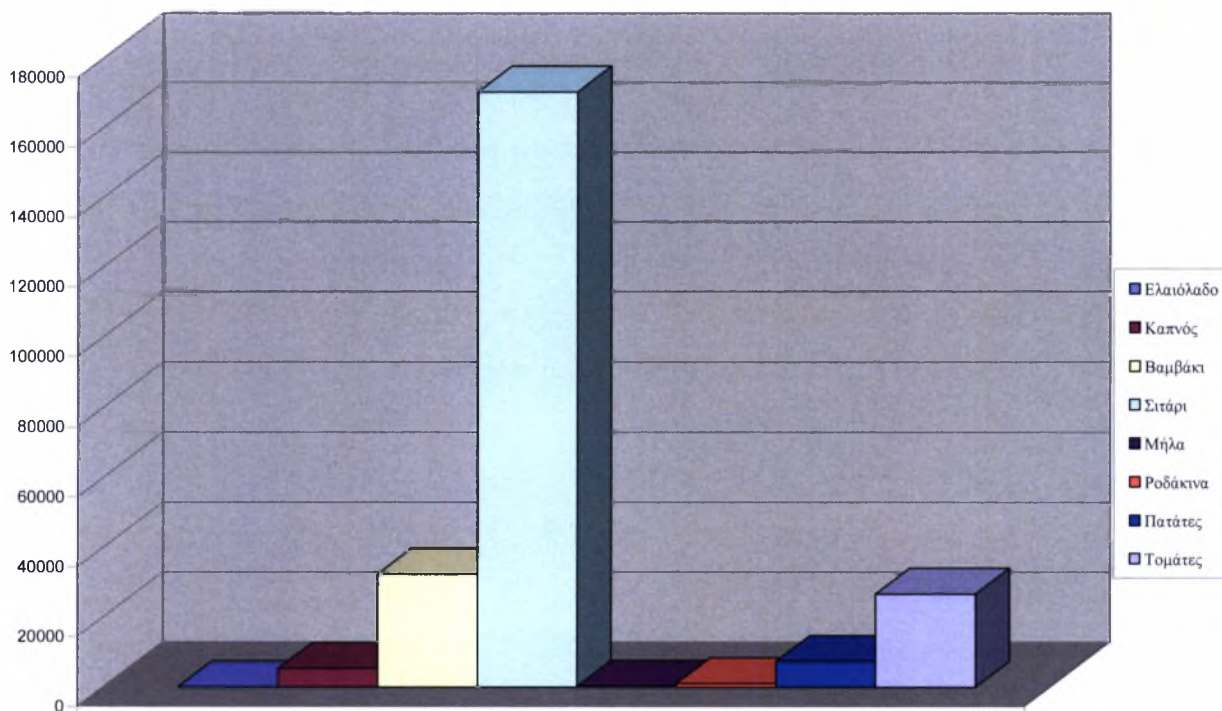
Από οπωροφόρα δένδρα υπάρχουν λίγες ροδακινιές και κερασιές (0,5%). Επίσης μικρή έκταση (0,8%) καλύπτουν δένδρα για ξηρούς καρπούς - κυρίως αμυγδαλιές και φουντουκιές. Αμπέλια υπάρχουν στην περιοχή της Γουμένισσας και παρά τις μικρές εκτάσεις που καλύπτουν, (3000 στρέμματα) παράγουν το περίφημο τοπικό κρασί.

Πίνακας 2.29: Παραγωγή γεωργικών προϊόντων στο νομό Κιλκίς το 2001

Προϊόν	Ποσότητα (τόνοι)	Μεταβολή ως προς το 2000	Μεταβολή ως προς το Μ.Ο. της πενταετίας 1996-2000
Ελαιόλαδο	1	-80%	-55%
Καπνός	5254	32,5%	13%
Βαμβάκι	32348	37%	49%
Σιτάρι	170291	9%	-6,5%
Μήλα	133	-42%	-41%
Ροδάκινα	1037	-18%	-58%
Πατάτες	7395	-3%	-12,5%
Τομάτες	26710	20%	12%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Διάγραμμα 2.14: Παραγωγή γεωργικών προϊόντων στο νομό Κιλκίς το 2001

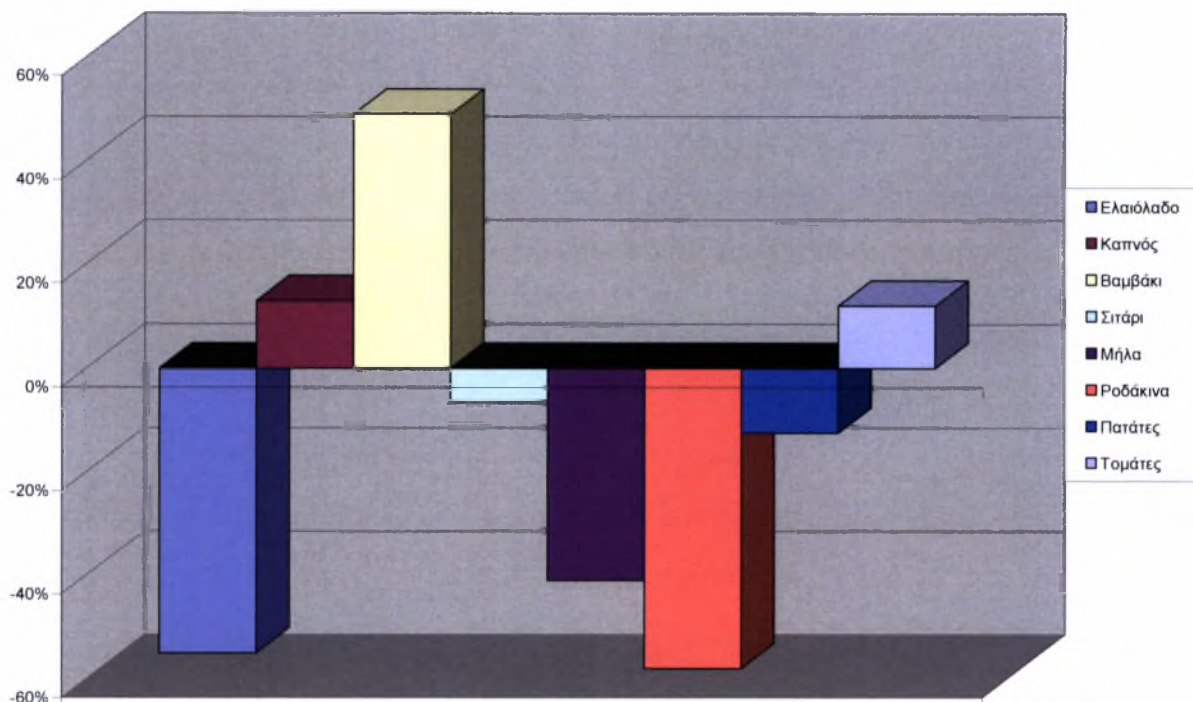

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές, Ιδία επεξεργασία

Σύμφωνα με το πίνακα 2.29 και το διάγραμμα 2.14 παρατηρείται μεγάλη παραγωγή σιταριού, βαμβακιού καθώς και τομάτας. Ειδικότερα η παραγωγή του σιταριού είναι κυρίαρχη στον νομό αλλά και κατέχει και τα μεγαλύτερα ποσοστά στους υπόλοιπους νομούς της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας αλλά και στο σύνολο της χώρας.

Διάγραμμα 2.15: Μεταβολή ως προς το Μ.Ο. της πενταετίας 1996-2000

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές, Ιδία επεξεργασία

Από το διάγραμμα 2.15 παρατηρούμε μια σταδιακή αύξηση παραγωγής των βιομηχανικών φυτών (Καπνός, βιομηχανική τομάτα) και ιδιαίτερα του βαμβακιού παρά το μικρό ποσοστό αρδευόμενων εκτάσεων. Μικρή μείωση έχουμε στην παραγωγή σιταριού και μεγάλη στην παραγωγή ελαιόλαδου, μήλων και ροδακίνων.

Πίνακας 2.30: Γεωργικά μηχανήματα που χρησιμοποιούνται στο νομό (2000)

Τρακτέρ	6144
Μηχανές συλλογής και κοπής χόρτου	101
Μονοαξονικά σκαπτικά (φρέζες)	34
Σύνολο	6279

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Τέλος, από το πίνακα 2.30 παρατηρούμε ότι ο νομός στηρίζεται σε μεγάλο ποσοστό στον αγροτικό τομέα. Εμφανής είναι η ποσότητα των γεωργικών μηχανημάτων στον νομό σε σύγκριση με τον πληθυσμό.

2.3.2.2. Δασοπονία

Τα δάση καλύπτουν το 18% της έκτασης του νομού. Τα είδη που υπάρχουν είναι δρυς, οξιά, καστανιά, πλατάνια, φυλλοβόλοι θάμνοι. Σημαντικές εκτάσεις καταλαμβάνουν τα θαμνώδη φυτά.

Η δασοπονία παρουσιάζει πολύ έντονη δραστηριότητα κυρίως στα ορεινά χωριά του Πάικου, των Κρουσιών και της Κερκίνης, όπου γίνεται από οργανωμένους δασικούς συνεταιρισμούς και υπό την επίβλεψη των τοπικών δασαρχείων.

Οι κυριότερες διαχειριστικές κλάσεις είναι Δρυς, Οξιά, Πλάτανος και Καστανιά. Ειδικά η καστανιά εκμεταλλεύεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από ιδιώτες.

2.3.3 Ζωική Παραγωγή

2.3.3.1 Ζωικό Κεφάλαιο

Η κτηνοτροφία στο Νομό Κιλκίς είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη, καθώς ευνοείται από την ύπαρξη ορεινών και ημιορεινών εκτάσεων με βοσκότοπους και υποστηρίζεται, επίσης, από τη φυτική γεωργική παραγωγή που προσανατολίζεται στα κτηνοτροφικά φυτά.

Ο Ν. Κιλκίς συγκεντρώνει ένα σημαντικό μέρος του ζωικού κεφαλαίου της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Ο κλάδος ο οποίος είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος είναι η πτηνοτροφία και η εκτροφή προβατοειδών.

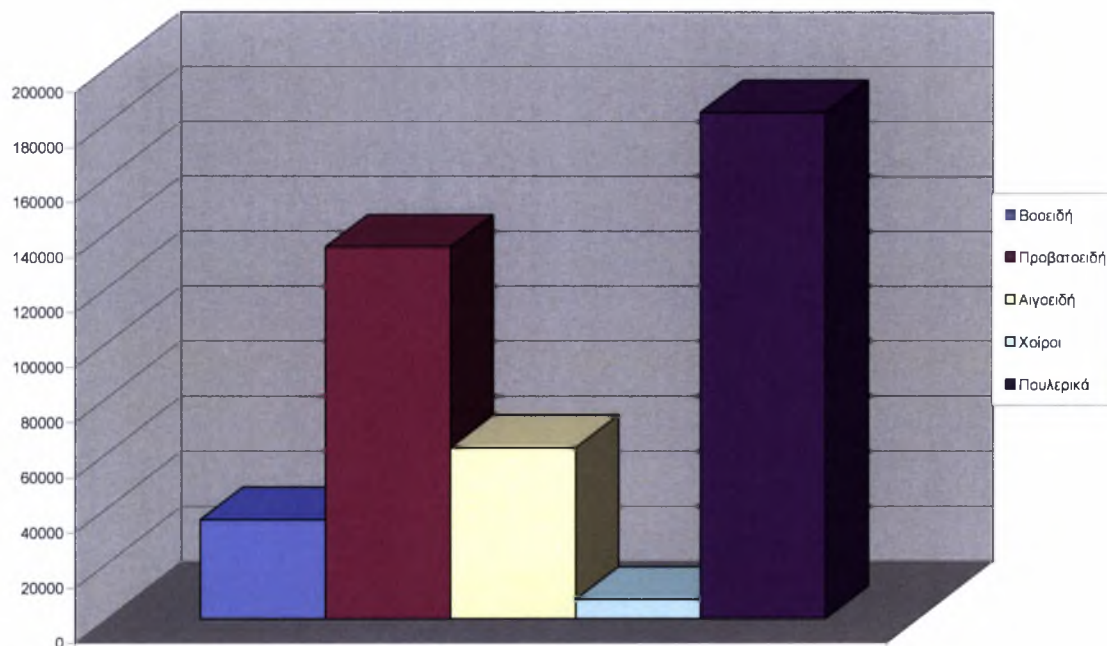
Πίνακας 2.31: Ζωική εκμετάλλευση νομού Κιλκίς

Είδος	Αριθμός
Βοοειδή	36000
Προβατοειδή	135000
Αιγοειδή	62000
Χοίροι	7000
Πουλερικά	184000
Σύνολο	424000

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Όπως φαίνεται στον πίνακα 2.31 και στο διάγραμμα 2.16 ο νομός έχει μεγάλη παραγωγή στην εκτροφή πουλερικών αλλά και προβατοειδών. Παράλληλα, ο νομός κατέχει την τρίτη θέση στην εκτροφή μεγάλων ζώων μαζί με το νομό Λάρισας. Προηγούνται οι νομοί Θεσσαλονίκης και Σερρών που έχουν όμως, όπως και αυτός της Λάρισας, πολύ μεγαλύτερη έκταση από το νομό Κιλκίς. Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται η εκμετάλλευση ζώων στο νομό Κιλκίς.

Διάγραμμα 2.16: Ζωική εκμετάλλευση νομού Κιλκίς

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές, Ιδία επεξεργασία

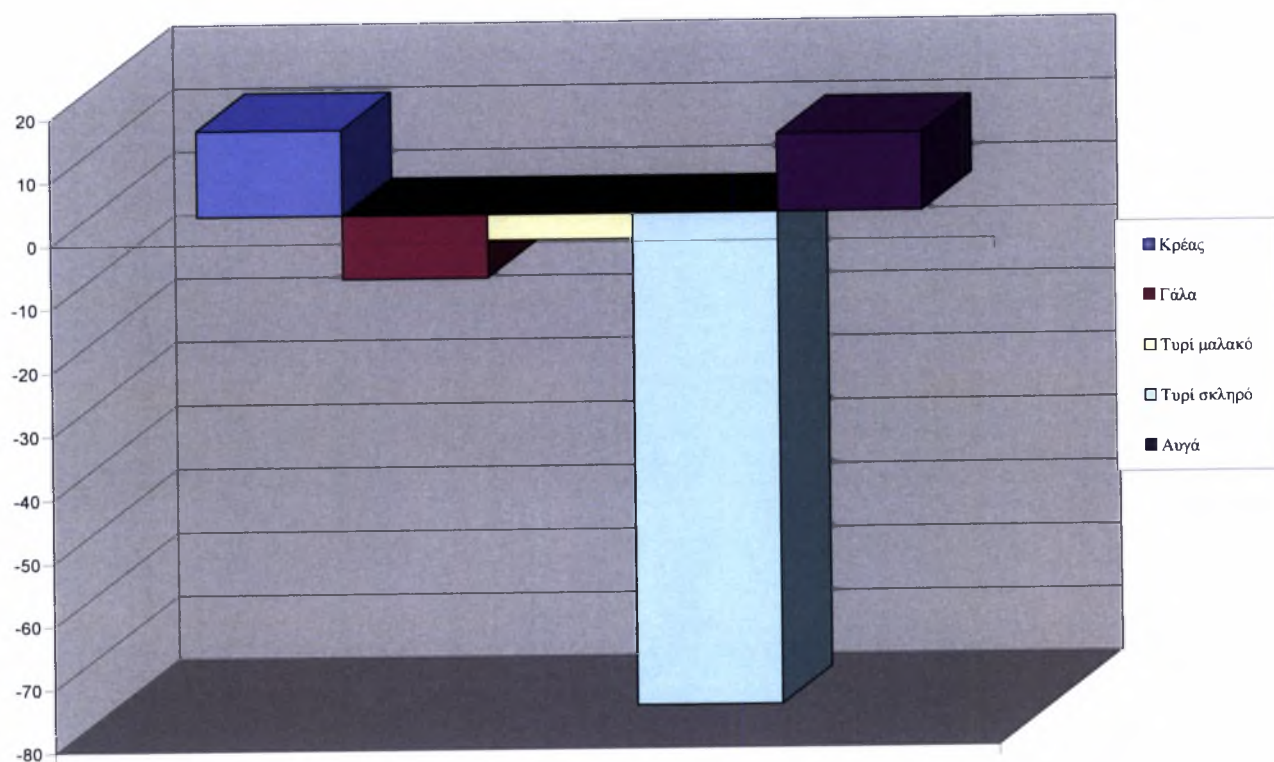
Όπως βλέπουμε στον πίνακα 2.32 και στο διάγραμμα 2.17, έχουμε αύξηση στην παραγωγή των κτηνοτροφικών προϊόντων στο νομό Κιλκίς στην πενταετία 1996-01 στο κρέας και στα αυγά. Παράλληλα για την ίδια περίοδο παρατηρείται μεγάλη μείωση στην παραγωγή γάλακτος, τυριού μαλακού και σκληρού. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο αριθμός των αμιγών κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων είναι μικρός (5% των συνολικών εκμεταλλεύσεων του πρωτογενούς τομέα).

Πίνακας 2.32: Παραγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων στο ν. Κιλκίς, 2001

Προϊόν	Ποσότητα (τόνοι)	Μεταβολή από 2000 (%)	Μεταβολή από πενταετία '96-'01 (%)
Κρέας	9919	34	13,6
Γάλα	77327	-3,3	-10
Τυρί μαλακό	1384	-6,3	-4
Τυρί σκληρό	511	-81	-77,6
Αυγά	16458 (χιλ.τεμ.)	5,3	12,3

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Διάγραμμα 2.17: Παραγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων στο ν. Κιλκίς, 2001

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές, Ιδία επεξεργασία

Τέλος, παρακάτω βλέπουμε τον πίνακα 2,33, ο οποίος απεικονίζει τις χορηγήσεις Αγροτικής Τράπεζας στο νομό Κιλκίς. Όπως παρατηρούμε είναι ελλιπής η στήριξη των αγροτών από την αγροτική πίστη με μείωση των χορηγήσεων της Αγροτικής Τράπεζας (που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια) με αποτέλεσμα την απροθυμία τους για ανάληψη επιχειρηματικού κινδύνου.

Πίνακας 2.33: Χορηγήσεις Αγροτικής Τράπεζας στο νομό Κιλκίς

Είδος δανείου	2001 (€)	2002 (€)	Μεταβολή(%)
Καλλιεργητικά — βραχυπρόθεσμα	16192800	4837624	-70
Κεφάλαια κίνησης	7918836	4007499	-49
Καταναλωτική πίστη	3085633	688849	-77,7
Στεγαστική πίστη	6701865	3815653	-43
Λοιπά μεσοπρόθεσμα	4220707	1071619	-74,6
Σύνολο	38119841	14421244	-62 (Μ.Ο)

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

2.3.3.2 Αλιεία

Η Αλιεία δεν είναι σημαντική δραστηριότητα στο Νομό. Περιορίζεται μόνο στη λίμνη Δοϊράνη και έχει μόνο τοπική σημασία. Η μείωση της στάθμης των υδάτων της λίμνης που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια έχει ως αποτέλεσμα και τη μείωση του πληθυσμού των αλιευμάτων.

2.3.3.3. Οργάνωση της διάθεσης – Συνεταιρισμοί

Η δραστηριοποίηση των τοπικών φορέων τόσο σε ιδιωτικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι περιορισμένη (πλην ελάχιστων εξαιρέσεων) κυρίως σε ότι αφορά την ανάληψη αναπτυξιακών πρωτοβουλιών. Οι υπάρχοντες σύλλογοι και συνεταιρισμοί ασχολούνται με τα συνήθη προβλήματα των επαγγελματιών, παραγωγών και εμπόρων.

2.3.4 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Αρχικά διαπιστώνεται ότι υπάρχει μεγάλη έλλειψη στην διαχείριση του υδάτινου δυναμικού της περιοχής. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την ανεξέλεγκτη χρήση του υδατικού δυναμικού και στην αύξηση του κόστους χρήσης των καλλιεργειών.

Η βιολογική γεωργία έχει μηδενική σχεδόν παρουσία στον Νομό με αποτέλεσμα την δημιουργία ρυπογόνων συνθηκών που γρήγορα θα δημιουργήσουν προβλήματα στο περιβάλλον (νίτρο-ρύπανση κλπ).

Επίσης υπάρχει σημαντική υστέρηση την εμπορία των γεωργικών προϊόντων από οργανωμένες ομάδες παραγωγών με αποτέλεσμα την διολίσθηση του αγροτικού εισοδήματος. Ιδιαίτερα οι ανατιμήσεις που προέκυψαν από την είσοδο του EURO δεν έχουν αναφορά στην πρωτογενή παραγωγή αλλά στο εμπορικό κέρδος που αποτελεί σημαντικό ποσοστό στο σύνολο της τιμής διάθεσης του αγροτικού προϊόντος.

Διαπιστώνεται επίσης ότι οι αγροτικές επιδοτήσεις αποτελούν τον αναντικατάστατο αιμοδότη του παραγωγού του Νομού Κιλκίς και η εξασφάλιση τους για την διανυόμενη περίοδο 2007-2013 αποτελεί σημαντικό σημείο διαπραγμάτευσης της κεντρικής κυβέρνησης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Πέραν όμως των επιδοτήσεων απαιτείται η συνέχιση των έργων υποδομής του Αγροτικού χώρου με δράσεις μείωσης του κόστους και προσοχής στο περιβάλλον καθώς και δράσεις εναλλακτικών πηγών εισοδήματος (πχ αγροτουρισμός, επισκέψιμα αγροκτήματα κλπ)

Οι αγρότες ακόμη και σήμερα σε αντίθεση με τις εθνικές και Ευρωπαϊκές κατευθύνσεις εξακολουθούν να προτιμούν τις βαμβακοκαλλιέργειες οι οποίες όμως αντιμετωπίζουν προβλήματα που οφείλονται στις γενικότερες ευρωπαϊκές αλλά και παγκόσμιες εξελίξεις (είσοδος στην αγορά νέων παραγωγών χωρών, κατάργηση του προστατευτισμού από την ΕΕ, κ.ά.).

Οι τρεις βασικές καλλιέργειες καλύπτουν το 91% των καλλιεργούμενων εκτάσεων και συμμετέχουν κατά 50% στη συνολική ακαθάριστη φυτική παραγωγή του νομού.

Εξίσου περιοριστικός παράγοντας για την ανάπτυξη της φυτικής παραγωγής προς νέες κατευθύνσεις, είναι το γεγονός ότι οι καλλιεργητές επένδυσαν υπερβολικά σε μηχανολογικό εξοπλισμό και εγκαταστάσεις, για την εξυπηρέτηση των παραδοσιακών καλλιεργειών.

Οι πόροι που δαπανήθηκαν προς αυτήν την κατεύθυνση, προσφέρουν σήμερα μικρή προσαύξηση στην παραγωγή, ενώ παράλληλα στερούν τη δυνατότητα επανεπένδυσης σε νέες σύγχρονες δυναμικές καλλιέργειες.

Έτσι λοιπόν υπάρχει υψηλός βαθμός εξάρτησης (30-40%) από τις επιδοτήσεις της ευρωπαϊκής ένωσης οι οποίες όμως έχουν αβέβαιο μέλλον ειδικά μετά την τελευταία διεύρυνση.

Συνοψίζοντας την εικόνα που παρουσιάζει ο πρωτογενής τομέας στο νομό, επισημαίνονται τα κύρια προβλήματα που τον χαρακτηρίζουν στην επόμενη ενότητα.

Προβλήματα

- Μικρός γεωργικός κλήρος και πολυτεμαχισμός της αγροτικής γης.
- Μικρό ποσοστό αρδευόμενης έκτασης με συνέπεια την κυριαρχία ξηρικών καλλιεργειών.
- Έλλειψη ποσοτήτων νερού για τις αρδευόμενες καλλιέργειες που οφείλεται στην κακή διαχείριση των υδάτινων πόρων με άντληση κυρίως υπόγειων υδάτων.
- Υπερβόσκηση και λαθροϋλοτομία στο παρελθόν που οδήγησαν στην υποβάθμιση πολλών δασικών συμπλεγμάτων του νομού με αποτέλεσμα σε αυτά η παραγωγή σε δασικά προϊόντα αλλά και προστατευτική επίδραση που αυτά παρέχουν να είναι μειωμένη.
- Έλλειψη τίτλων ιδιοκτησίας των αγροτεμαχίων ιδίως σε ορεινά δημοτικά διαμερίσματα. Η έλλειψη αυτή δημιουργεί σοβαρά εμπόδια στις ιδιωτικές επενδύσεις (γεωτρήσεις, αγορά μηχανημάτων, επέκταση καλλιεργειών ή εγκατάσταση νέων, κτλ.) λόγω της ανασφάλειας που δημιουργεί στους καλλιεργητές.
- Δυσκολίες διάθεσης ορισμένων γεωργικών προϊόντων (π.χ. καπνά).
- Έλλειψη παραγωγής προϊόντων πιστοποιημένης ποιότητας και μικρός αριθμός προϊόντων ονομασίας προέλευσης.
- Απουσία οργανωμένης εμπορίας και διάθεσης αγροτικών προϊόντων καθώς και μονάδων μεταποίησης τους έτσι ώστε η προστιθέμενη αξία να μένει στο νομό.
- Χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και ανεπαρκής επαγγελματική κατάρτιση των αγροτών που οφείλεται και στο μεγάλο μέσο όρο ηλικίας τους.
- Μη έγκαιρη καταβολή των γεωργικών ενισχύσεων και υψηλός βαθμός εξάρτησης από επιδοτήσεις.
- Νίτρωση εδαφών.
- Χαμηλή απόδοση των προγραμμάτων αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών και καθυστέρηση προσαρμογής των εκμεταλλεύσεων και των οργανώσεων των παραγωγών στις νέες συνθήκες.

- Ελλείψεις στις δομές τεχνικής υποστήριξης (συμβουλευτικές, διαχειριστικές, τεχνικές υπηρεσίες στις εκμεταλλεύσεις) καθώς και στις δομές εφαρμογής (επιχειρησιακός προγραμματισμός, υλοποίηση, παρακολούθηση, αξιολόγηση).
- Καθυστέρηση στην ολοκλήρωση σημαντικών έργων οδοποιίας, αποκατάστασης του περιβάλλοντος και μείωσης του ελλείμματος στο υδάτινο ισοζύγιο.
- Σημαντική έλλειψη μονάδων επεξεργασίας κρέατος.
- Έλλιπής στήριξη των αγροτών από την αγροτική πίστη με μείωση των χορηγήσεων της Αγροτικής Τράπεζας (που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια) με αποτέλεσμα την απροθυμία τους για ανάληψη επιχειρηματικού κινδύνου. Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται οι χορηγήσεις της αγροτικής τράπεζας για δύο συνεχόμενα πρόσφατα έτη.

Με βάση την παραπάνω ανάλυση δημιουργήθηκε ο Πίνακας 2.21 ο οποίος παρουσιάζει τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, τις ευκαιρίες και τις απειλές για τον Πρωτογενή τομέα του Νομού Κιλκίς.

Πίνακας 2.34: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Πρωτογενής τομέας)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ύπαρξη βασικών προϋποθέσεων ανάπτυξης ενός πρωτογενούς τομέα παραγωγής ποιοτικών – βιολογικών αγροτικών προϊόντων (ιδιαίτερα στον κλάδο της κτηνοτροφίας) Δυναμικός κλάδος κτηνοτροφίας, τυροκομίας και πτηνοτροφίας Δυνατότητα αύξησης του κτηνοτροφικού προϊόντος με την αξιοποίηση εγκαταλειμμένων βοσκοτόπων Δυνατότητα αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού της περιοχής για ιχθυοκαλλιέργεια και ερασιτεχνική αλιεία ▪ Ύπαρξη μεγάλων εκτάσεων παραγωγικών δασών(Ορος Πάικο) Μεγάλο ποσοστό γεωργικής γης καθώς και υψηλή παραγωγή προϊόντων φυτικής παραγωγής Ύπαρξη εύφορης γεωργικής γης 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Διαχρονική μείωση της συμβολής του πρωτογενή τομέα στο ΑΕΠ του Νομού Μικρός αγροτικός κλήρος και προβλήματα που σχετίζονται με το ιδιοκτησιακό καθεστώς εκτάσεων Χαμηλός βαθμός εκμηχάνισης της γεωργίας ▪ Έλλειψη κατάλληλων / αναγκαίων εγγειοβελτιωτικών υποδομών Χαμηλό επίπεδο οργάνωσης των παραγωγών – συνεταιρισμών Έλλειψη έρευνας για όλες τις μορφές του πρωτογενή τομέα με αποτέλεσμα να μη μπορεί να βελτιωθεί η ποιότητα και η παραγωγικότητα. Μη αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών ▪ Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο αγροτών και γηράσκουσα ηλικιακή διάρθρωση ▪ Ελλείψεις στο ενδονομαρχιακό και αγροτικό οδικό δίκτυο ▪ Υδάτινο έλλειμμα
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ - ΑΠΕΙΛΕΣ

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Διεύρυνση της Ε.Ε. ▪ Η διαρκώς αυξανόμενη τάση καταναλωτικής ζήτησης επώνυμων και ποιοτικών αγροτικών προϊόντων, για την παραγωγή των οποίων ο Νομός διαθέτει τις βασικές προϋποθέσεις ▪ Τα προϊόντα που παράγονται στον νομό είναι ανταγωνιστικά στον διεθνή αλλά και ευρωπαϊκό χώρο 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η μεγέθυνση της ανταγωνιστικής πίεσης σε παραδοσιακούς τομείς της οικονομίας, ως αποτέλεσμα της σταδιακής «άρσης» της απομόνωσης του Νομού και του ιδιότυπου προστατευτισμού που απολάμβανε η εσωτερική αγορά ▪ Η «αποδέσμευση» της απασχόλησης από τον πρωτογενή τομέα λόγω των διαρθρωτικών αλλαγών ▪ Η ανάγκη προσαρμογής της γεωργίας στις νέες απαιτήσεις της ΚΑΠ και ιδιαίτερα εκείνου του τμήματος που έχει μεγάλη εξάρτηση από τις επιδοτήσεις, μπορεί να οδηγήσει σε γρήγορη συρρίκνωση της γεωργίας χωρίς εναλλακτικές εξόδους
---	--

Σύμφωνα με όλα τα προαναφερόμενα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του Πρωτογενούς τομέα στο Νομό Κιλκίς και με δεδομένη τη νέα αναμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), οι προοπτικές της αγροτικής παραγωγής του Νομού προσανατολίζουν το χαρακτήρα των δραστηριοτήτων αυτών προς την ζωική παραγωγή, η οποία έχει περιθώρια περαιτέρω μεγέθυνσης και ανάπτυξης προς την κατεύθυνση της προβατοτροφίας και πτηνοτροφίας κυρίως με βελτιώσεις της ποιότητας των προϊόντων, της αύξησης του βαθμού καθετοποίησης, την συστηματοποίηση της δραστηριότητας και την σταδιακή διαφοροποίηση των παραγόμενων ζωικών προϊόντων με διεύρυνση της παραγωγής επώνυμων προϊόντων, με εξασφάλιση σήματος ποιότητας και ονομασίας προέλευσης.

Όσον αφορά στη φυτική παραγωγή, με δεδομένα τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η γεωμορφολογία των εδαφών του Νομού, οι προοπτικές ανάπτυξης της συνδυάζονται με την ανάπτυξη της ζωικής παραγωγής, η οποία θα απαιτεί εισροές από τη φυτική παραγωγή για κτηνοτροφές. Η ανάπτυξη επίσης ποιοτικών φυτικών προϊόντων σιτηρών, βαμβακιού, καπνού αλλά και ντομάτας, καλύπτει τις δυνατότητες διεύρυνσης και μεγέθυνσης της φυτικής παραγωγής με βελτίωση των αποδόσεων και εξασφάλιση της συμπληρωματικότητας των δραστηριοτήτων στον αγροτικό τομέα, αλλά και της διασύνδεσής του με τους άλλους παραγωγικούς τομείς του Νομού.

Επίσης η συστηματοποίηση και ορθολογική παραγωγική αξιοποίηση του δασικού πλούτου αλλά και των βοσκοτόπων του Νομού δημιουργεί θετικές προοπτικές ανάπτυξης αυτής της δραστηριότητας σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των νέων

διατάξεων της ΚΑΠ για παρεμβάσεις αποτελεσματικής εκμετάλλευσης των δασών με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος.

2.4 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

2.4.1 Διαρθρωτικά Χαρακτηριστικά

Από τα μέσα της δεκαετίας του '70 ξεκίνησε η εκβιομηχάνιση του Νομού, βασισμένη στην εγγύτητα της Θεσσαλονίκης και στην πολιτική υψηλών κινήτρων που ισχύουν για το νομό. Οι κυριότερη κλάδοι μεταποίησης είναι της κλωστοϋφαντουργίας, ηλεκτρολογικών, μηχανολογικών και άλλων κατασκευών, προφίλ αλουμινίου, τροφίμων, ποτών και επιπλοποιίας. Πολλές από τις εγκατεστημένες στον νομό βιομηχανίες συγκαταλέγονται στις πιο δυναμικές στον κλάδο τους πανελλήνως, αλλά και στον χώρο των Βαλκανίων. Ο νομός διαθέτει Βιομηχανικές περιοχές και πάρκα από τις οποίες η κυριότερη είναι η ΒΙ.ΠΕ Σταυροχωρίου (10 χιλ. από το Κιλκίς και 14 χιλ. από την μεθόριο) η οποία χαρακτηρίζεται σαν η καλύτερη οργανωμένη και δυναμική ΒΙ.ΠΕ. της Ελλάδος και στην οποία βρίσκονται 45 βιομηχανίες και συνεχώς επεκτείνεται. Η άλλη ΒΙ.ΠΕ. είναι της Νέας Σάντας η οποία γειτνιάζει με τον νομό Θεσσαλονίκης. Σ' αυτήν βρίσκονται 35 περίπου βιομηχανίες αλλά δεν διαθέτει τις υποδομές και την οργάνωση της ΒΙ.ΠΕ του Σταυροχωρίου. Άτυπες συγκεντρώσεις βιομηχανιών επίσης παρατηρούνται στην περιοχή Παλιού & Νέου Αγιονερίου, στα περίχωρα της πόλης Κιλκίς, καθώς και στη περιοχή Πεδινού, Γαλλικού, Μανδρών και Καμπάνη.

Η ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα στο νομό, στηρίχτηκε στους αναπτυξιακούς νομούς από το 1972 και ύστερα, που διαφοροποιούσαν τον νομό του Κιλκίς, από τους γειτονικούς νομούς, και κυρίως από το Πολεοδομικό Συγκρότημα της Θεσσαλονίκης. Παρουσιάστηκε έτσι, μία προσέλκυση επενδύσεων, κυρίως γύρω από δύο περιοχές, την ΒΙ.ΠΕ. Σταυροχωρίου κοντά στην πόλη του Κιλκίς, και τη Νέα Σάντα, που βρίσκεται στα όρια των νομών Κιλκίς και Θεσσαλονίκης. Οι μονάδες που εγκαταστάθηκαν στον νομό, στηρίχθηκαν αποκλειστικά στα επενδυτικά κίνητρα που προσέφεραν οι αναπτυξιακοί νόμοι, και ένας σημαντικός αριθμός από αυτές παρουσίασε σοβαρά προβλήματα βιωσιμότητας όταν έπαψαν να ισχύουν κάποιες ενισχύσεις που δίδονταν για την κάλυψη λειτουργικών εξόδων.

Οι εξωγενείς λόγοι που οδήγησαν τις επιχειρήσεις στο να εγκατασταθούν στο νομό, δημιούργησαν μία ιδιαίτερα περιορισμένη σύνδεση των δραστηριοτήτων τους με τους παραγωγικούς πόρους του νομού, και κατά συνέπεια μία περιορισμένη διάχυση

των θετικών αποτελεσμάτων της εκβιομηχάνισης, στο σύνολο του νομού. Είναι σημαντικό να αναφερθεί στο σημείο αυτό, ότι ορισμένες μονάδες που έχουν εγκατασταθεί στο νομό, είναι σύγχρονες, με προηγμένη ενσωματωμένη τεχνολογία, και με αξιόλογο δυναμικό περαιτέρω ανάπτυξης. Η ενίσχυση τέτοιων μονάδων, παράλληλα με ενέργειες που να προωθούν την εντονότερη διασύνδεση της βιομηχανίας με τις υπόλοιπες δραστηριότητες του νομού, δημιουργούν τις δυνατότητες για τον δευτερογενή τομέα να παίζει έναν σημαντικό ρόλο για την συνολική ανάπτυξη του νομού.

Ειδικότερα, μέχρι το 1972 η μεταποιητική δραστηριότητα στο νομό Κιλκίς ήταν ουσιαστικά ανύπαρκτη και η απασχόληση στο δευτερογενή τομέα (μικροβιοτεχνίες) σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα. Αξιόλογη μεταποιητική δραστηριότητα εμφανίζεται μετά το 1972 ως συνέπεια της ένταξης του νομού στην Δ' κατηγορία του Ν. 1312/72. Συγκεντρώνεται στο νότιο άκρο του νομού και πάνω στον οδικό άξονα προς Θεσσαλονίκη (Ν. Σάντα) και λειτουργεί κυρίως σε σχέση με το βιομηχανικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης, χωρίς να επηρεάζει σημαντικά την φυσιογνωμία του νομού και χωρίς να εντάσσεται οργανικά στην οικονομική ζωή του. Η αύξηση δηλαδή του ποσοστού απασχολουμένων στο δευτερογενή τομέα (τριπλασιασμός), δεν θα πρέπει να αποδοθεί αποκλειστικά στην ίδρυση βιομηχανιών, αλλά και στην αυξημένη, τελευταία αναζήτηση απασχόλησης κατοίκων του νομού στο βιομηχανικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης. Με την αντικατάσταση του Ν. 1312/72 από τον Ν. 1262/82, ο νομός εντάχθηκε στη Γ' ζώνη κινήτρων, πλην των ακριτικών περιοχών του σε απόσταση 20 χλμ. Από τα σύνορα, που εντάσσονται στη Δ' ζώνη. Με τη νέα διοικητική δομή των Καποδιστριακών Δήμων όλος ο νομός είναι ενταγμένος στη Δ' ζώνη, εκτός των Δήμων Γαλλικού και Πικρολίμνης που ανήκουν στην Γ' ζώνη. Με τη διαφοροποίηση αυτή των ζωνών κινήτρων μέσα στο νομό και την ταυτόχρονη ενεργοποίηση της βιομηχανικής περιοχής (ΒΙΠΕ.) Σταυροχωρίου, το ενδιαφέρον των επενδυτών επεκτείνεται πλέον και στις λιγότερο κοντινές στη Θεσσαλονίκη περιοχές και κύρια στη ΒΙ.ΠΕ., που εκτός των πλεονεκτημάτων της Δ' ζώνης, προσφέρει και τα πλεονεκτήματα των έργων υποδομής.

Λιγότερο αξιόλογες, ως προς το πλήθος και τη σημασία μεταποιητικές συγκεντρώσεις υπάρχουν στη περιοχή Πολυκάστρου - Αξιούπολης και στη περιοχή της πόλης του Κιλκίς.

Στο ΕΒΕ Κιλκίς είναι γραμμένες περίπου 1.608 μεταποιητικές επιχειρήσεις (βιοτεχνίες - βιομηχανίες) εκ των οποίων οι 120 είναι εξαγωγικές.

Ο δευτερογενής τομέας είναι ο μόνος εκ των τριών ο οποίος δημιουργεί πραγματικό «πλούτο» μέσω των διεργασιών που δίνουν προστιθέμενη αξία στις πρώτες ύλες. Ως εκ τούτου, ένας υγιής δευτερογενής τομέας είναι άμεσα υπεύθυνος για την ευημερία μιας περιοχής γενικότερα.

Στον δευτερογενή τομέα η δραστηριότητα επικεντρώνεται κυρίως στην ύπαρξη πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων σύμφωνα με τα πρότυπα μεγέθους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο τομέας αυτός παράγει σήμερα το 50% του ΑΕΠ του νομού. Η μεταποιητική δραστηριότητα συγκεντρώνεται αφενός στο νότιο άκρο του νομού και πάνω στον οδικό άξονα προς Θεσσαλονίκη (Ν. Σάντα) καθώς και στη περιοχή του Σταυροχωρίου και αφετέρου στην περιοχή του Πολυκάστρου και της Αξιούπολης και γύρω από την ΠΑΘΕ. Οι επιχειρήσεις αυτές λειτουργούν με αναφορά αφενός το πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης και αφετέρου τα Βαλκάνια και επηρεάζουν σημαντικά τη φυσιογνωμία του Νομού όπου αποτελούν σημαντικό σημείο της οικονομικής και κοινωνικής δομής του .

Ο νόμος 2601/98 συνέβαλλε σημαντικά στην διαμόρφωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος του νομού καθώς σε συνδυασμό με τη θέσπιση των Καποδιστριακών δήμων, ενέταξε όλο το νομό (πλην των δήμων Γαλλικού και Πικρολίμνης) στη Δ' ζώνη με τα υψηλότερα επενδυτικά κίνητρα.

Σημαντικό στοιχείο είναι ότι από το 1995 μέχρι το 2000 διπλασιάστηκε η συμμετοχή της μεταποίησης του νομού στο σύνολο της μεταποίησης της χώρας και από 0,77% (1995) έφτασε το 1,5% (2000).

Πίνακας 2.35: Μέγεθος, εξέλιξη και διάρθρωση του ενεργού πληθυσμού στο Ν. Κιλκίς (2002)

Ομάδες κλαδικών οικονομικών δραστηριοτήτων	Απασχολούμενοι	Ποσοστό ανεργίας
Ορυχεία και Λατομεία	22	4,30%
Μεταποιητικές βιομηχανίες	5885	7,40%
Ηλεκτρικό ρεύμα, φυσικό αέριο, ύδρευση	113	7,40%
Κατασκευές	1879	9,70%
Σύνολο	7899	14,60%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. , 2002, Ιδία Επεξεργασία

Οι κυριότερες συνιστώσες του δευτερογενούς τομέα, όσον αφορά στην κλαδική του διάρθρωση είναι η μεταποίηση, η κατασκευές, η ενέργεια και τα ορυχεία.

Οι Πίνακες 2.36 και 2.37 παρουσιάζουν την εξέλιξη της συμμετοχής του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ του νομού και της Περιφέρειας, αντίστοιχα.

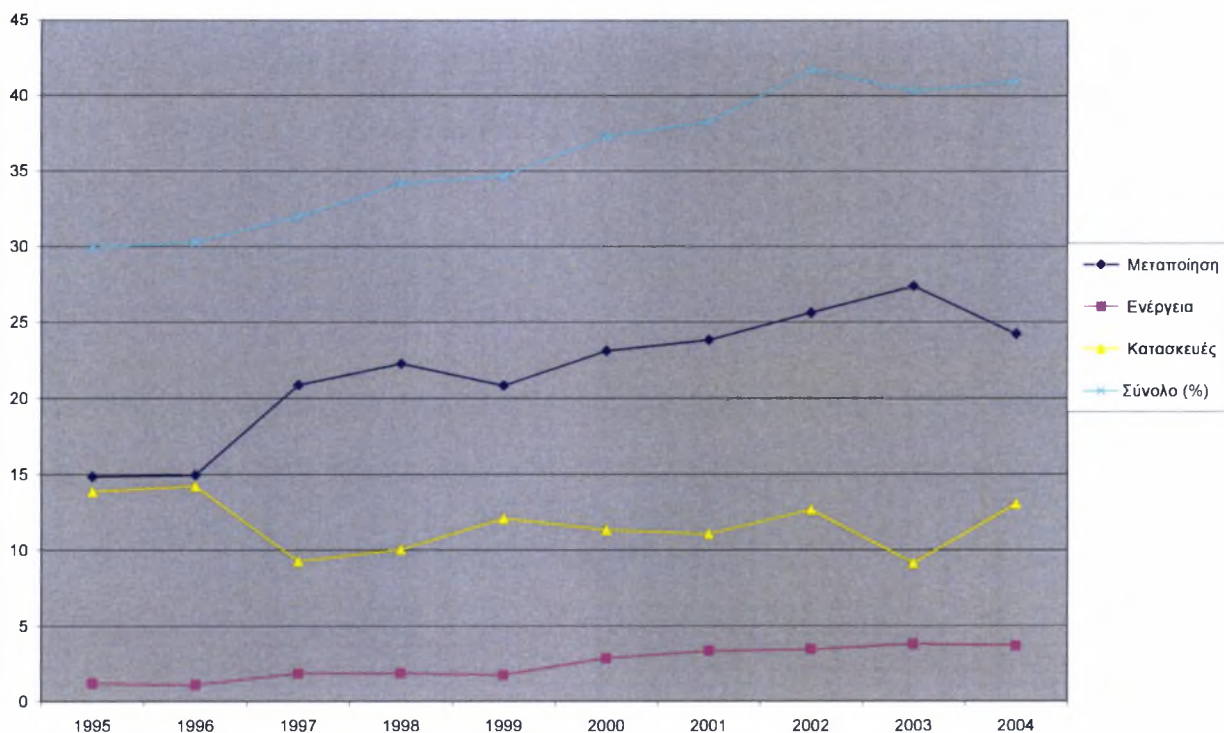
Στα Διαγράμματα 2.18 και 2.19 απεικονίζονται καλύτερα οι συγκεκριμένες μεταβολές.

Πίνακας 2.36: Συμμετοχή του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ του Νομού Κιλκίς (1995-2004)

Έτος	Κλάδος (% συμμετοχή)				Σύνολο (%)
	Ορυχεία - Λατομεία	Μεταποίηση	Ενέργεια	Κατασκευές	
1995	-	14,85	1,2	13,85	29,9
1996	-	14,96	1,09	14,23	30,28
1997	-	20,86	1,85	9,27	31,98
1998	-	22,27	1,86	10,05	34,18
1999	-	20,83	1,74	12,09	34,66
2000	-	23,11	2,86	11,34	37,31
2001	-	23,84	3,33	11,08	38,25
2002	-	25,62	3,44	12,67	41,73
2003	-	27,37	3,8	9,15	40,32
2004	-	24,22	3,69	13,05	40,96

Πηγή: Allmedia, 2004

Διάγραμμα 2.18: Εξέλιξη της συμμετοχής του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό προϊόν του Νομού Κιλκίς (1995-2004)

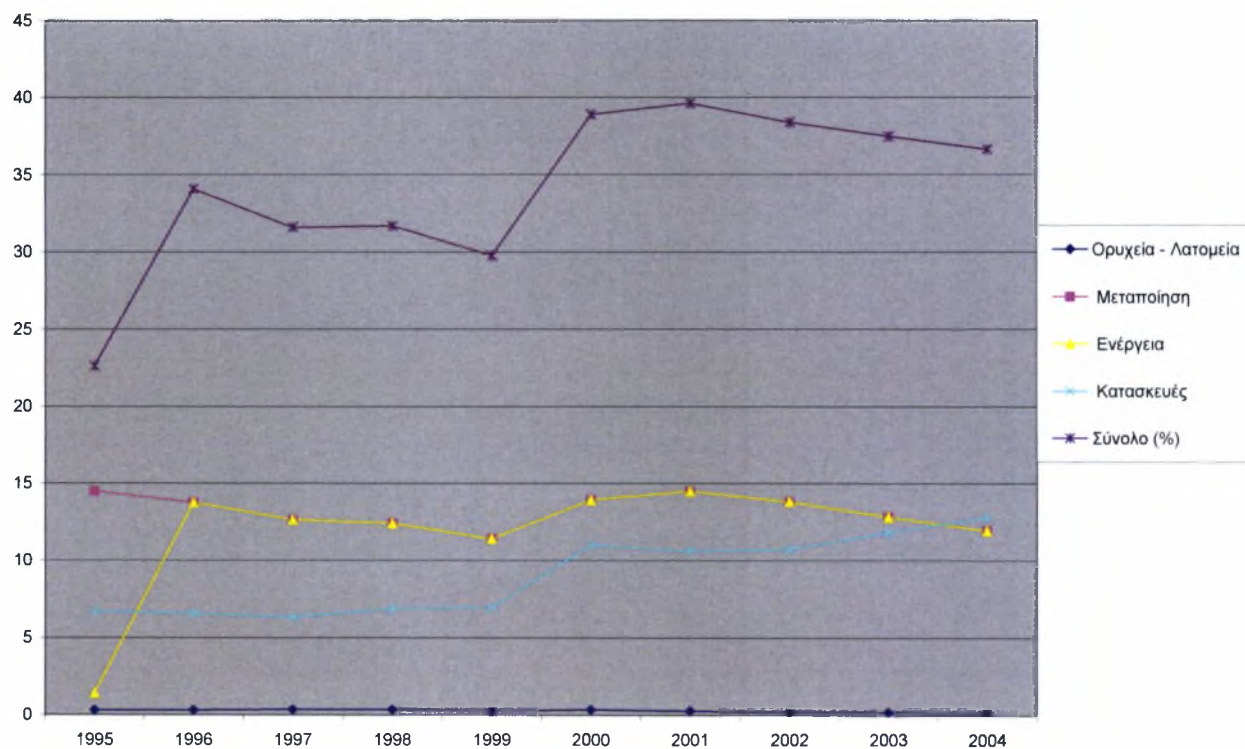
Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 2.37: Συμμετοχή του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004)

Έτος	Κλάδος (% συμμετοχή)				Σύνολο (%)
	Ορυχεία Λατομεία	Μεταποίηση	Ενέργεια	Κατασκευές	
1995	0,3	14,49	1,42	6,71	22,62
1996	0,3	13,76	13,76	6,57	34,09
1997	0,34	12,63	12,63	6,33	31,59
1998	0,34	12,4	12,4	6,89	31,69
1999	0,26	11,4	11,4	6,97	29,77
2000	0,34	13,94	13,94	11,01	38,89
2001	0,27	14,5	14,5	10,63	39,63
2002	0,21	13,82	13,82	10,73	38,37
2003	0,19	12,82	12,82	11,83	37,47
2004	0,17	11,92	11,92	12,8	36,64

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.19: Εξέλιξη της συμμετοχής του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό προϊόν της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004)

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Από τα παραπάνω διαγράμματα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι τα μοντέλα συμμετοχής των διαφόρων κλάδων του δευτερογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ και στο ΑΕΠ του δευτερογενή τομέα της κάθε γεωγραφικής ενότητας έχουν μεγάλες διαφορές για το Ν. Κιλκίς και την Π. Κεντρικής Μακεδονίας. Υπάρχουν, ωστόσο, και διαφορές οι οποίες αναλύονται, ανά κλάδο, στις παρακάτω παραγράφους.

Παρακάτω, ο Πίνακας δείχνει τον αριθμό των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα και τον κύκλο εργασιών τους σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ (Μητρώο επιχειρήσεων) για το 2002. Τα δεδομένα αποδεικνύουν το αναμενόμενο, την πρώτη θέση δηλαδή που κατέχει ο Νομός Θεσσαλονίκης στο σύνολο της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας όσον αφορά τον αριθμό επιχειρήσεων και τον κύκλο εργασιών τους. Έπειτα ο Νομός Κιλκίς κατέχει την τελευταία θέση στον αριθμό επιχειρήσεων αλλά την τρίτη θέση σε όλους τους νομούς της Περιφέρειας στον κύκλο εργασιών.

Πίνακας 2.38: Αριθμός Επιχειρήσεων Δευτερογενή Τομέα και Κύκλος Εργασιών ανά Νομό, 2002

Γεωγραφική ενότητα	Αριθμός Επιχειρήσεων	Κύκλος Εργασιών
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	31.194	8.426,48
Νομός Ημαθίας	2.162	404,48
Νομός Θεσσαλονίκης	18.339	6.169,72
Νομός Κιλκίς	1.401	651,43
Νομός Πέλλας	2.247	363,44
Νομός Πιερίας	2.074	211,22
Νομός Σερρών	2.914	264,76
Νομός Χαλκιδικής	2.057	248,02

Πηγή: ΕΣΥΕ, Μητρώο Επιχειρήσεων 2002 & Ιδία επεξεργασία

Σύμφωνα με τα δεδομένα για την Περιφέρεια σχετικά με τους κλάδους του δευτερογενή τομέα σε διψήφιο βαθμό, τον μεγαλύτερο κύκλο εργασιών παρουσιάζουν η βιομηχανία τροφίμων και ποτών, η κατασκευή ειδών ένδυσης – κατεργασίας και βαφής γουναρικών και οι κατασκευές. Υπάρχουν βέβαια και κατηγορίες που ενώ έχουν αρκετά μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων δεν παρουσιάζουν τον ανάλογο κύκλο εργασιών (π.χ. κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού, κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού κ.τ.λ.).

2.4.2 Κατασκευές

Σε κλαδικό επίπεδο, μετά τον τομέα της μεταποίησης ο πιο δυναμικός κλάδος κατά την τελευταία πενταετία (σε σχέση με τους υπόλοιπους κλάδους του Τομέα) εμφανίζεται ο κλάδος των κατασκευών. Η συμμετοχή του κλάδου στο προϊόν του δευτερογενούς τομέα για την περίοδο 1995-2004 μειώνεται από 13,85% σε 13,05% (Πίνακας 2.24), ενώ οι απασχολούμενοι στον κλάδο για το έτος 2002 φθάνουν το 23,78% της συνολικής απασχόλησης στο Νομό ή 1879 άτομα (βλ. Πίνακα 2.20).

Συγκριτικά, η συμμετοχή των κατασκευών στο προϊόν του Νομού κυμαίνεται σε υψηλότερα επίπεδα από την Περιφέρεια (εκτός από το 2003) που κατά την περίοδο 1995-2004 κινείται σταθερά στο 13,05-13,85%.

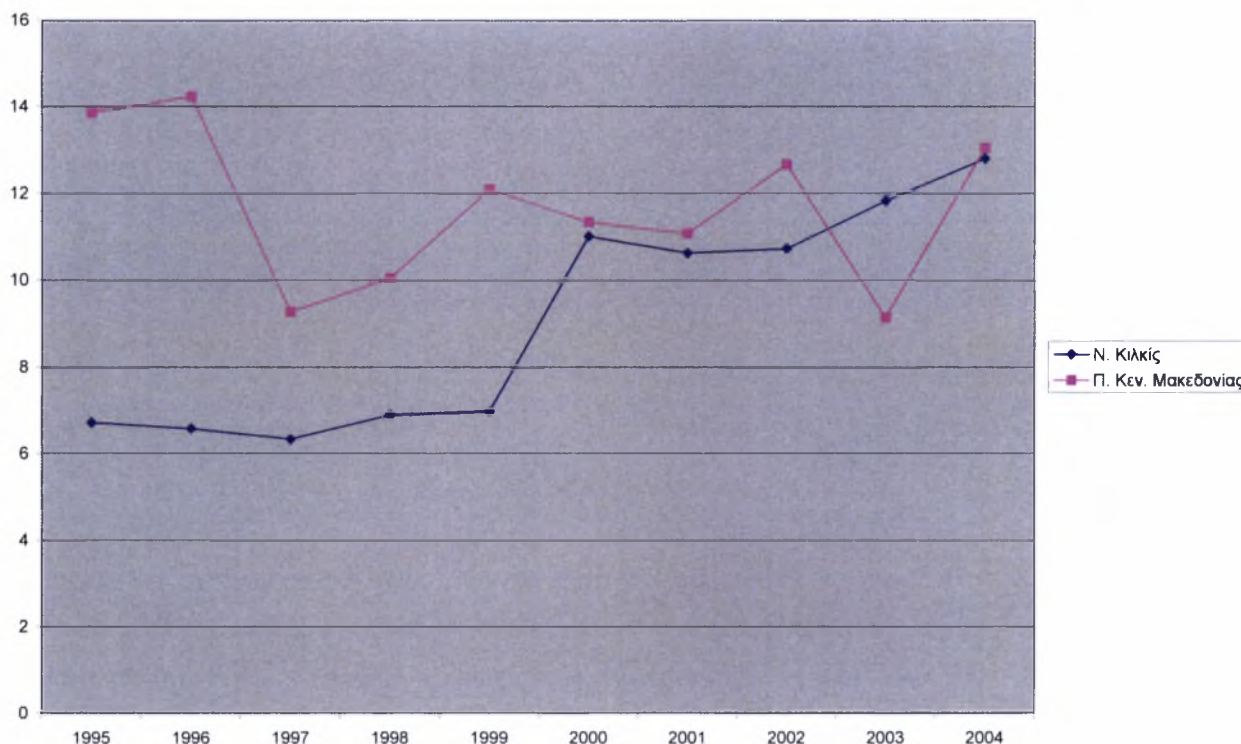
Συνοψίζοντας, διαπιστώνεται ότι ο κλάδος των κατασκευών στο Νομό έχει αποδυναμώσει τη θέση του συγκριτικά με την Περιφέρεια για την περίοδο 1995-2004, κυρίως ως προς τη συμμετοχή του στο συνολικό προϊόν, σε αντίθεση με την Περιφέρεια στο επίπεδο της οποίας η διαχρονική εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου στο προϊόν δείχνει μεγαλύτερους ρυθμούς αύξησης (Διάγραμμα 2.20).

Πίνακας 2.39: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου των κατασκευών στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004)

Έτος	Κατασκευές (% συμμετοχή)	
	Π. Μακεδονίας	Κεν. Ν. Κιλκίς
1995	6,71	13,85
1996	6,57	14,23
1997	6,33	9,27
1998	6,89	10,05
1999	6,97	12,09
2000	11,01	11,34
2001	10,63	11,08
2002	10,73	12,67
2003	11,83	9,15
2004	12,8	13,05

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.20: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου των κατασκευών στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004)

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

2.4.3 Μεταποίηση

Οι κυριότεροι κλάδοι που δραστηριοποιούνται στο νομό Κιλκίς είναι της κλωστοϋφαντουργίας, ηλεκτρολογικών, μηχανολογικών και δομικών κατασκευών, προφίλ αλουμινίου, πλαστικών, τροφίμων, ποτών και επιπλοποιίας. Επίσης υπάρχουν μονάδες υψηλής τεχνολογίας όπως μετρολογίας και διακριβώσεων.

Η συμμετοχή στην απασχόληση των «μεγάλων» μικρών μεταποιητικών μονάδων (με προσωπικό πάνω από 20 άτομα) παρουσιάζει ελαφρά αυξητική τάση. Πολλές από τις εγκαταστημένες στο νομό βιομηχανίες, συγκαταλέγονται στις πιο δυναμικές του κλάδου τους πανελληνίως αλλά και στο χώρο των Βαλκανίων.

Στο Εμποροβιομηχανικό Επιμελητήριο του Κιλκίς είναι εγγεγραμμένες περίπου 1610 μεταποιητικές επιχειρήσεις (βιοτεχνίες-βιομηχανίες) εκ των οποίων οι 120 είναι εξαγωγικές.

Στον παρακάτω πίνακα εμφανίζονται οι νέες επιχειρήσεις (μορφής Α.Ε. & Ε.Π.Ε.) στον τομέα της βιομηχανίας ανά νομό για την περίοδο 2000 – 2004. Όπως

φαίνεται όλα τα έτη δημιουργήθηκαν νέες επιχειρήσεις, την περίοδο όμως 2002 – 2004 ο αριθμός των νέων εταιρειών μειώθηκε σημαντικά όπως επίσης και το αρχικό τους κεφάλαιο, συμπληρώνοντας την παρατήρηση που έγινε νωρίτερα για την κατάσταση της βιομηχανίας στη χώρα. Όσον αφορά την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας παρουσιάζει μια σταθερή πορεία δημιουργίας νέων επιχειρήσεων ενώ ο νομός με τις περισσότερες νέες επιχειρήσεις είναι ο Νομός Θεσσαλονίκης όπως φυσικά αναμενόταν, παρουσιάζοντας όμως κι αυτός μια γενική μείωση σε σχέση με το 2002. Αν και για το σύνολο της χώρας το 2004 υπήρξε μείωση στην Περιφέρεια δημιουργήθηκαν 97 νέες επιχειρήσεις σε σχέση με το 2003 που ιδρύθηκαν 96.

Χαρακτηριστικό είναι ότι για τον Νομό Κιλκίς παρατηρείται αύξηση του αρχικού κεφαλαίου από το 2000 μέχρι το 2002, ενώ ο αριθμός των εταιρειών αυξήθηκε το 2001 και μειώθηκε δραματικά το 2002. Έπειτα το 2003-2004 παρατηρείται δραματική μείωση στον αριθμό των εταιρειών αλλά και στο αρχικό κεφάλαιο.

Πίνακας 2.40: Νέες μεταποιητικές επιχειρήσεις (Α.Ε. & Ε.Π.Ε.) 2000 – 2004

Γεωγραφική ενότητα	2000		2001		2002		2003		2004	
	Αριθμός Εταιρειών	Αρχικό Κεφάλαιο	Αριθμός Εταιρειών	Αρχικό Κεφάλαιο	Αριθμός Εταιρειών	Αρχικό Κεφάλαιο	Αριθμός Εταιρειών	Αρχικό Κεφάλαιο	Αριθμός Εταιρειών	Αρχικό Κεφάλαιο
Σύνολο Χώρας	652	145.047	700	73.439	643	66.951	619	53.254	502	44.195
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	121	84.895	136	13.597	98	14.164	96	11.105	97	11.177
Νομός Ημαθίας	8	1.041.820	4	388.720	5	788.000	5	548.600	6	152.000
Νομός Θεσσαλονίκης	85	80.169.050	86	8.226.860	64	5.562.010	67	6.563.150	66	6.695.030
Νομός Κιλκίς	5	1.012.470	10	1.413.450	6	4.736.000	7	453.200	3	96.000
Νομός Πέλλας	5	780.630	9	913.750	6	1.322.000	2	310.000	8	3.069.900
Νομός Πιερίας	7	783.570	10	714.570	5	468.910	3	663.000	5	208.000
Νομός Σερρών	6	767.260	9	571.950	5	970.800	3	459.000	7	496.000
Νομός Χαλκιδικής	5	340.430	8	1.367.930	7	316.000	9	2.108.000	2	460.000

Πηγή: ICAP, Νέες επιχειρήσεις 2000-2004

Τα στοιχεία για τους κύριους κλάδους των νομών της ΠΚΜ δείχνουν ότι στους περισσότερους νομούς ο κυριότερος κλάδος με μεγαλύτερη αξία πωλήσεων είναι η βιομηχανία τροφίμων και ποτών, γεγονός που θα ανέμενε κανείς λόγω του ότι τα τρόφιμα αποτελούν είδος πρώτης ανάγκης κι επομένως το πρώτο σε πωλήσεις. Ο Νομός Θεσσαλονίκης κατατάσσει πρώτο σε αξία πωλήσεων τον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης: κατεργασίας & βαφής γουναρικών (762,2 εκ. ευρώ) ενώ στο Νομό Σερρών ο κλάδος με τη μεγαλύτερη αξία πωλήσεων είναι οι κατασκευές (52,71 εκ. ευρώ).

Με βάση το παρακάτω διάγραμμα (Διάγραμμα 2.21), διαπιστώνεται ότι ο κλάδος της μεταποίησης στο Νομό είναι πιο δυναμικός σε σχέση με την Περιφέρεια για την περίοδο 2000-2004, κυρίως ως προς τη συμμετοχή του στο συνολικό προϊόν. Παρόλα αυτά, είναι εμφανές ότι η πορεία του κλάδου κατά την εξεταζόμενη πενταετία είναι παρόμοια και για τις δυο γεωγραφικές ενότητες.

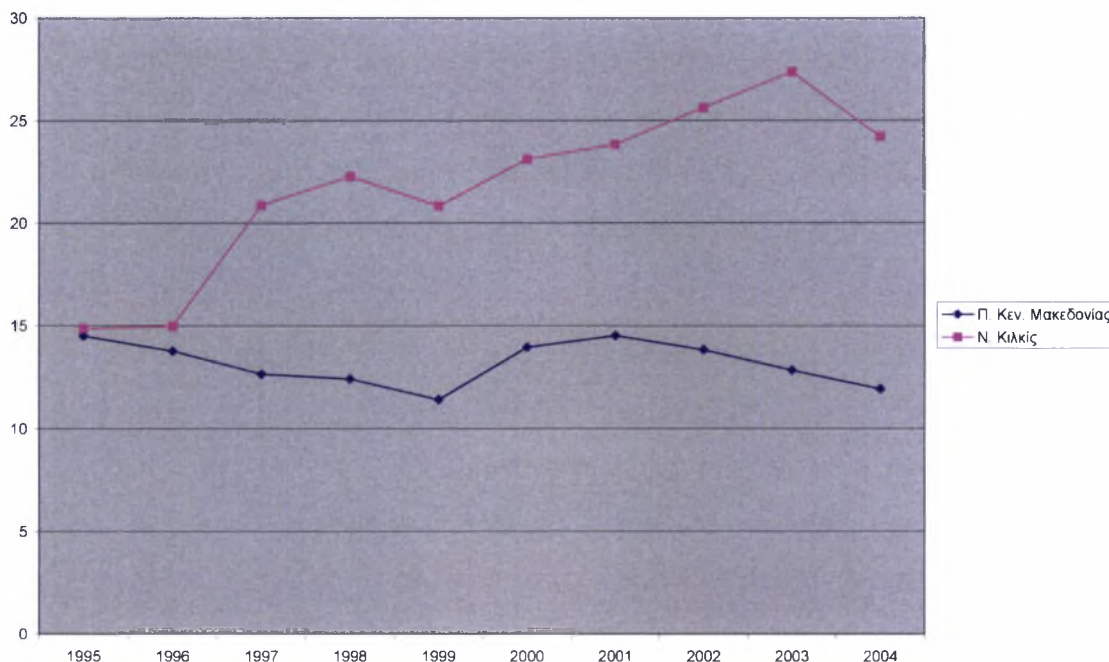
Πίνακας 2.41: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου της μεταποίησης στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004)

Έτος	Μεταποίηση (% συμμετοχή)	
	Π. Κεν. Μακεδονίας	Ν. Κιλκίς
1995	14,49	14,85
1996	13,76	14,96
1997	12,63	20,86
1998	12,4	22,27
1999	11,4	20,83
2000	13,94	23,11
2001	14,5	23,84
2002	13,82	25,62
2003	12,82	27,37
2004	11,92	24,22

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.21: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου της μεταποίησης στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004)

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Τώρα όσον αφορά τις βιομηχανικές περιοχές και βιομηχανικά πάρκα, η κυριότερη ΒΙΠΕ είναι η ΒΙΠΕ Σταυροχωρίου η οποία χαρακτηρίζεται ως η καλύτερα οργανωμένη και δυναμική ΒΙΠΕ της Ελλάδας με άρτιες υποδομές. Σ' αυτήν είναι εγκατεστημένες 42 βιομηχανίες, ενώ στην επέκτασή της έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον εγκατάστασης ή μετεγκατάστασης νεοϊδρυόμενες και υπάρχουσες μεγάλες βιομηχανίες.

Βιομηχανικά πάρκα υπάρχουν στην Αξιούπολη και το Πολύκαστρο. Προς το παρόν υπάρχουν εγκατεστημένες λίγες βιομηχανίες ενώ αναπτύσσεται ενδιαφέρον εγκατάστασης και από άλλες.

Στην περιοχή της Ν. Σάντας, είναι εγκαταστημένες 24 βιομηχανίες. Στην περιοχή αυτή υπάρχουν κοινές υποδομές και οργάνωση. Άτυπες συγκεντρώσεις βιομηχανιών παρατηρούνται στο Παλιό και Νέο Αγιονέρι, στα περίχωρα της πόλης του Κιλκίς και στην περιοχή Πεδινού, Γαλλικού, Μανδρών και Καμπάνη.

Παρακάτω περιγράφονται τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο νομός στην Βιομηχανία:

- Οι επιχειρήσεις που τα προϊόντα τους αποτελούν προϊόντα έντασης εργασίας έχουν κλείσει την παραγωγική τους δυναμική στον Νομό και έχουν ανοίξει

αντίστοιχα τμήματα στην FYROM είτε στην Βουλγαρία με αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας στον Νομό και στην συρρίκνωση του οικογενειακού εισοδήματος.

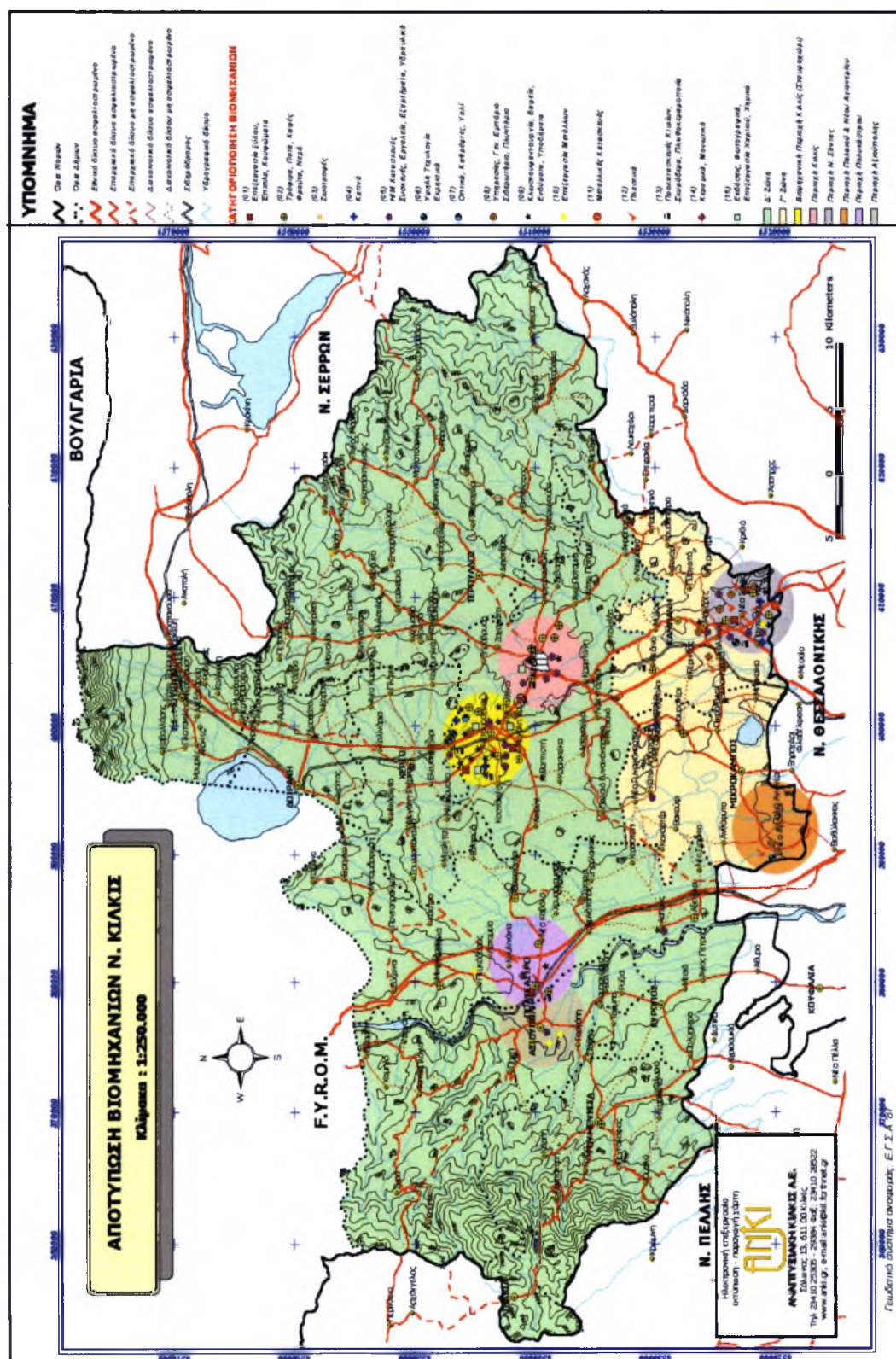
- Τα προβλήματα των επικοινωνιακών δικτύων του Νομού (ευρυζωνικά δίκτυα, σιδηροδρομικό δίκτυο, κόστος προσέγγισης με λιμάνι και αεροδρόμιο Θεσσαλονίκης κλπ) δημιουργούν προβλήματα ανταγωνιστικότητας των προϊόντων που παράγονται στον Νομό.
- Μη έμφαση στον εκσυγχρονισμό του τεχνολογικού εξοπλισμού και η καθυστέρηση στην εισαγωγή νέων συστημάτων πληροφορικής και νέων τεχνολογιών καθιστά τα προϊόντα μη ανταγωνιστικά ως προς το κόστος παραγωγής και ως προς την ποιότητα, με φυσικό επακόλουθο τον περιορισμό της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων.
- Τα αναπτυξιακά προγράμματα έως τώρα αφορούσαν κυρίως μικρές, μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις. Μόνον το τελευταίο χρονικό διάστημα υπήρξαν προγράμματα (π.χ. Μέτρο 2.7, 2.5.1 του Υπουργείου Ανάπτυξης) που αφορούσαν και πολύ μικρές επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα πολλές επιχειρήσεις να μη μπορούν να καρπωθούν τα ωφελήματα και να δημιουργήσουν νέες επενδύσεις ή να εκσυγχρονιστούν.
- Η σύνδεση του δευτερογενούς τομέα με την πρωτογενή παραγωγή είναι πολύ ασθενής και σε πολλές περιπτώσεις προϊόντων δεν υπάρχει καθόλου. Αν συνέβαινε σε μεγαλύτερο βαθμό θα λειτουργούσε θετικά και προς τις δύο κατευθύνσεις.
Αντίθετα, έντονες είναι οι αλληλεξαρτήσεις μεταξύ δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα, πράγμα το οποίο έχει ιδιαίτερη σημασία για τον οικονομικό και κοινωνικό ιστό του νομού.
- Η σύνδεση των επιχειρήσεων με τον ακαδημαϊκό χώρο είναι ελάχιστη έως ανύπαρκτη, με αποτέλεσμα να μην δοκιμάζονται και να μην αξιοποιούνται νέες τεχνολογίες και παραγωγικές μέθοδοι. Επίσης, καθώς οι νέοι απόφοιτοι λόγω της έλλειψης ευκαιριών αναζητούν εργασία σε μεγάλα αστικά κέντρα εκτός του νομού υπάρχει σημαντική διαρροή εξειδίκευσης και τεχνογνωσίας.

- Δεν υπάρχουν ερευνητικά κίνητρα για την διασύνδεση έρευνας και παραγωγής που αποτελεί πλέον και Ευρωπαϊκή οδηγία για την επόμενη προγραμματική περίοδο.
- Η γραφειοκρατία αποτελεί σημαντικό εμπόδιο στην δυνατότητα ανάπτυξης των επιχειρήσεων.

Στους χάρτες που ακολουθούν, απεικονίζεται τη χωροθέτηση των διαφόρων κλάδων μεταποίησης.

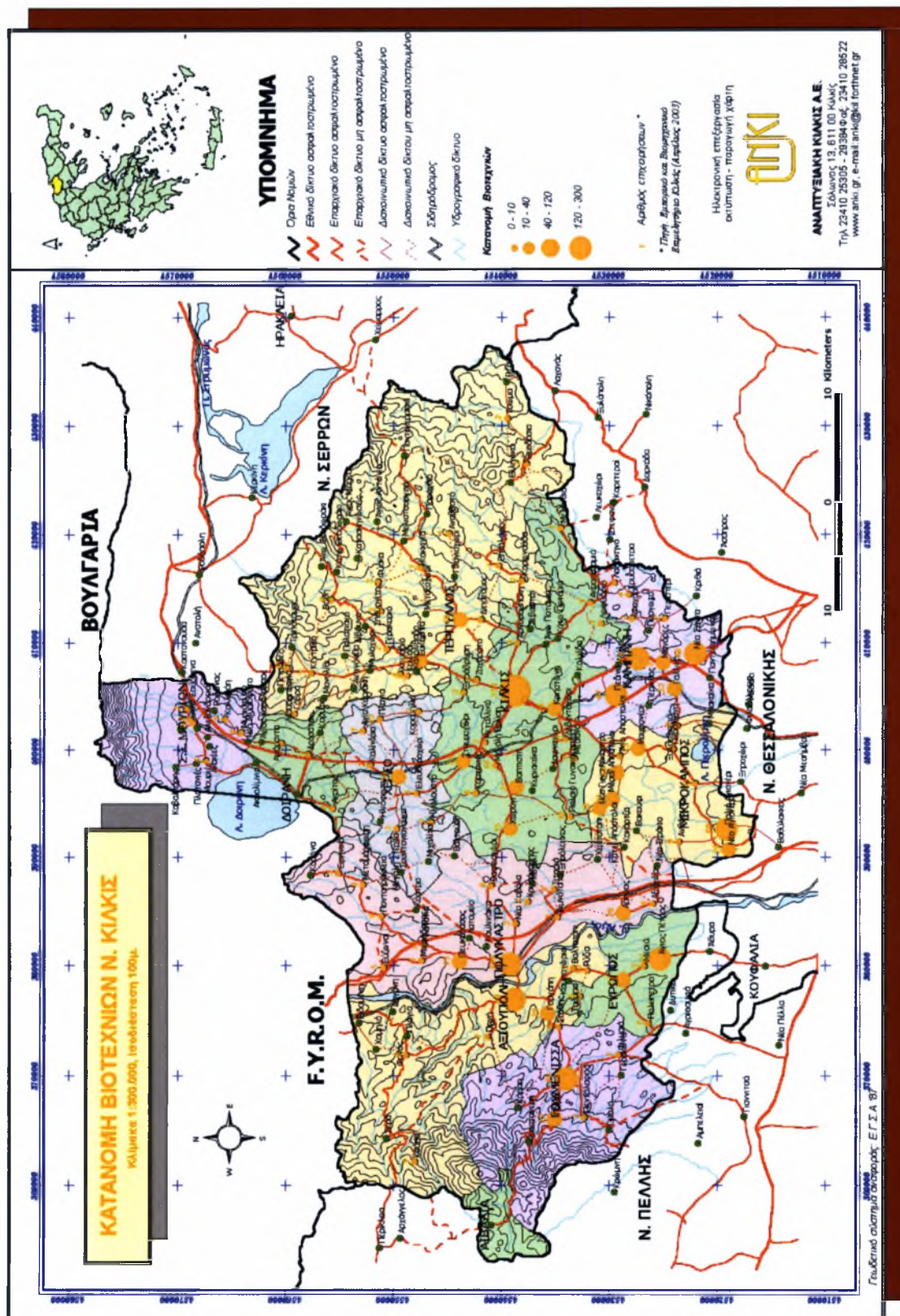
Χάρτης 2.4 : Χωροθέτηση βιομηχανιών Ν. Κιλκίς

Πηγή: ANKI, Αναπτυξιακή Κυκλός Α.Ε.

Χάρτης 2.5 : Χωροθέτηση βιοτεχνιών Ν. Κιλκίς

2.4.4 Ενέργεια

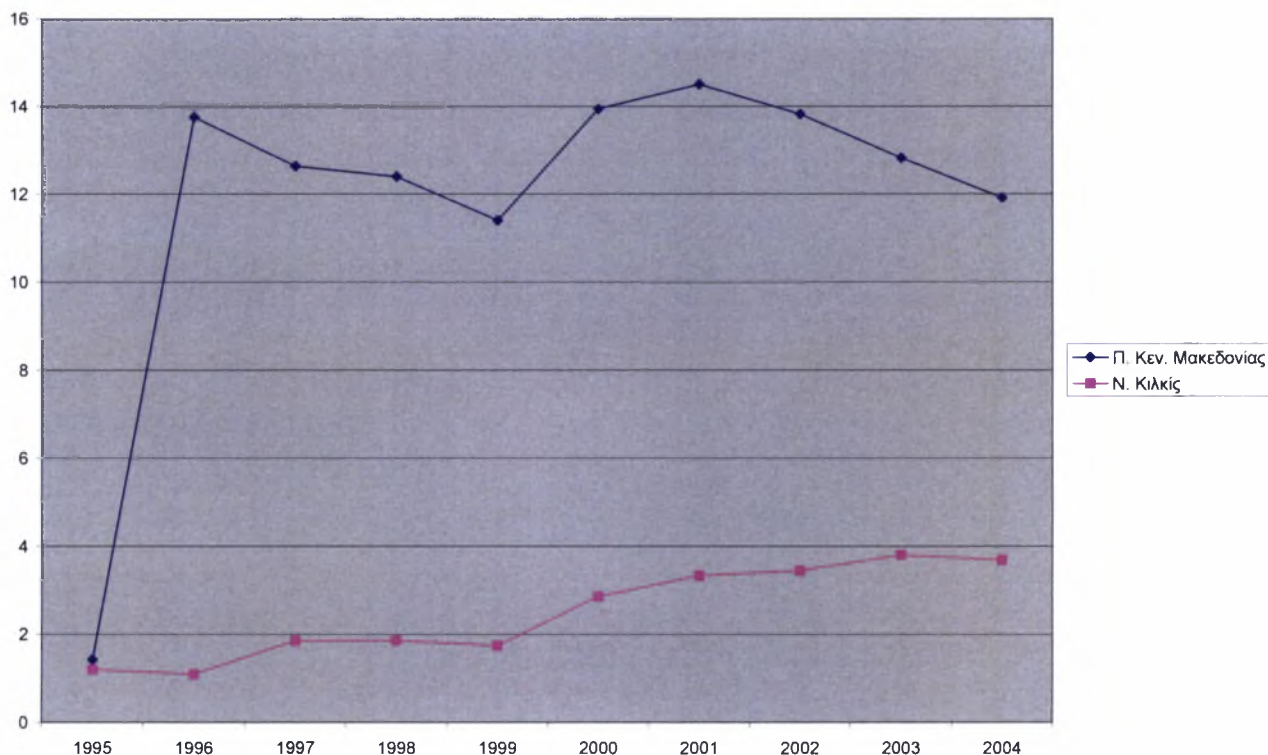
Η συμμετοχή στο προϊόν του δευτερογενούς τομέα για την περίοδο 1995-2004 κυμαίνεται σταθερά στο 1-4% για το Νομό, ενώ για την Περιφέρεια σημειώνει αυξομειώσεις μεταξύ 1 και 12% (Πίνακας 2.425). Η συμμετοχή της απασχόλησης στον κλάδο της ενέργειας στην συνολική απασχόληση κινείται σε πολύ χαμηλά επίπεδα της τάξης του 1,4% ή 113 άτομα για το 2002. Αντίθετα η εικόνα της απασχόλησης του Νομού είναι πολύ διαφορετική της κατάστασης στην Περιφέρεια, η οποία διαφέρει κατά πολύ όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 2.22.

Πίνακας 2.42: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου της ενέργειας στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004)

Έτος	Ενέργεια (% συμμετοχή)	
	Π. Κεν. Μακεδονίας	Ν. Κιλκίς
1995	1,42	1,2
1996	13,76	1,09
1997	12,63	1,85
1998	12,4	1,86
1999	11,4	1,74
2000	13,94	2,86
2001	14,5	3,33
2002	13,82	3,44
2003	12,82	3,8
2004	11,92	3,69

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.22: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου της ενέργειας στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004)

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

2.4.5 Ορυχεία – Λατομεία

Ο κλάδος των Ορυχείων - Λατομείων, ο οποίος στο Νομό εκπροσωπείται από τα λατομεία χωματογενικών υλικών, έχει μηδαμινή συμμετοχή στο προϊόν του δευτερογενούς τομέα, για την περίοδο 2000-2004, σημειώνοντας την χαμηλότερη συμμετοχή από τους κλάδους του τομέα. Η χαμηλή συμμετοχή του κλάδου των ορυχείων ακολουθείται και σε περιφερειακό επίπεδο. Για την ίδια περίοδο, τα ορυχεία συμμετέχουν κατά 0,46% στη διαμόρφωση του προϊόντος του δευτερογενούς τομέα της Περιφέρειας.

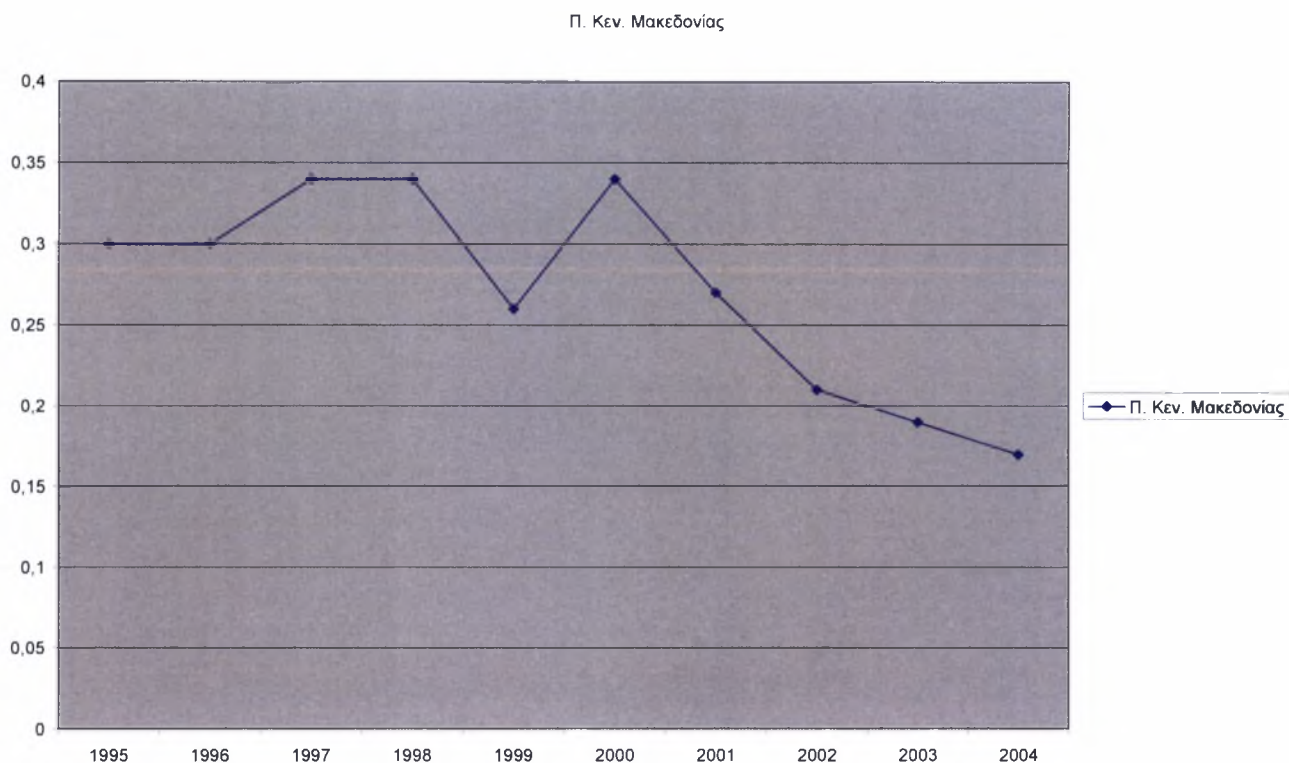
Η απασχόληση στον κλάδο των ορυχείων – λατομείων στο νομό είναι της τάξης του 0,27% ή 22 απασχολούμενοι. Ενώ στην περιφέρεια η απασχόληση στον εν λόγω κλάδο μειώνεται διαχρονικά στο επίπεδο της Περιφέρειας με μείωση της τάξης του 0,13% κατά την περίοδο 1995-2004 (βλ. Πίνακα 2,43).

Πίνακας 2.43: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου της μεταποίησης στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004)

Έτος	Ορυχεία-Λατομεία (% συμμετοχή)	
	Π. Κεν. Μακεδονίας	Ν. Κιλκίς
1995	0,3	-
1996	0,3	-
1997	0,34	-
1998	0,34	-
1999	0,26	-
2000	0,34	-
2001	0,27	-
2002	0,21	-
2003	0,19	-
2004	0,17	-

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.23: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου της μεταποίησης στο συνολικό προϊόν του Ν. Κιλκίς και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1995-2004)

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

2.4.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Από την κλαδική ανάλυση για το δευτερογενή τομέα, προκύπτει ότι οι κλάδοι της μεταποίησης και των κατασκευών προσδιορίζουν σχεδόν απόλυτα τη διάρθρωση του τομέα, καθώς οι δύο αυτές δραστηριότητες συμμετέχουν αθροιστικά κατά 91% στο ακαθάριστο προϊόν του Δευτερογενούς τομέα για το έτος 2004. Η συμμετοχή των δύο κλάδων στην απασχόληση του τομέα κυμαίνεται από 98% το 2001.

Η ανάλυση αυτή αποδεικνύει την ιδιαίτερη βαρύτητα και κρισιμότητα της εξέλιξης αυτών των δύο δραστηριοτήτων για τον δευτερογενή τομέα του νομού και για το σύνολο του κοινωνικοοικονομικού ιστού της περιοχής.

Η έναρξη επίσης της υλοποίησης του Δ' ΚΠΣ στην Ελλάδα, δημιουργεί θετικές προοπτικές ανάπτυξης και του κλάδου των κατασκευών, της άλλης σημαντικής συνιστώσας του δευτερογενούς τομέα στο Νομό.

Ο πίνακας που ακολουθεί δημιουργήθηκε με βάση την παραπάνω ανάλυση και παρουσιάζει τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, τις ευκαιρίες και τις απειλές για τον Δευτερογενή τομέα του Νομού Κιλκίς.

Πίνακας 2.44: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Δευτερογενής τομέας)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Έναρξη ανάκαμψης του δευτερογενούς τομέα κατά την τελευταία πενταετία και αύξηση των επενδύσεων στον τομέα ▪ Μεγάλες ευκαιρίες ανάπτυξης στον τομέα της μεταποίησης ▪ Ύπαρξη ικανής αγροτικής παραγωγής με ανάγκες μεταποιητικής διαδικασίας (μεταποίηση αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων) ▪ Υφιστάμενο εξειδικευμένο στη μεταποιητική δραστηριότητα εργατικό δυναμικό ▪ Η ύπαρξη αεροδρομίου (μικρής εμβέλειας στην Νέα Καβάλα του Ν. Κιλκίς) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μικρό μέγεθος μεταποιητικών μονάδων με χαμηλό επίπεδο οργάνωσης και έλλειψη αναπτυξιακών προγραμμάτων για τις εν λόγω επιχειρήσεις ▪ Ασθενή σύνδεση πρωτογενούς με δευτερογενούς τομέα ▪ Έλλειψη διασύνδεσης της επιχειρηματικής βάσης με τον ακαδημαϊκό χώρο και την τεχνογνωσία ▪ Έλλειψη επενδυτικών κινήτρων για την διασύνδεση έρευνας και παραγωγής ▪ Η απουσία οργανωμένων υποδομών εγκατάστασης επιχειρήσεων και διαμετακόμισης, σε συνδυασμό με την απουσία οργανωμένης και επαρκούς σιδηροδρομικής σύνδεσης του Νομού με το εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο και τις περιορισμένες δυνατότητες των αεροπορικών υποδομών του Νομού
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ - ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ανάδειξη του Νομού Κιλκίς σε Βόρεια Πύλη της χώρας προς την Ε.Ε. και την Βαλκανική την καθιστά σε ελκυστικό χώρο προσέλκυσης επενδύσεων, στον τομέα της μεταποίησης και σε 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Έντονο ανταγωνιστικό περιβάλλον με την μεταφορά επιχειρήσεων στην FYROM- αύξηση της ανεργίας και του οικογενειακού εισοδήματος

κλάδους συναφείς με τις μεταφορές <ul style="list-style-type: none"> Το σημαντικό μέγεθος των πόρων που θα εισρεύσουν στην Κεντρική Μακεδονία και την νέα προγραμματική περίοδο Ύπαρξη θετικών αλληλεξαρτήσεων και προοπτικές εντατικοποίησης του δευτερογενή τομέα με τον πρωτογενή τομέα	<ul style="list-style-type: none"> Προβλήματα των επικοινωνιακών δικτύων του Νομού- πρόβλημα ανταγωνιστικότητας των προϊόντων Μη έμφαση στον εκσυγχρονισμό του τεχνολογικού εξοπλισμού Μη ελκυστικό φορολογικό σύστημα Πολυνομία και γραφειοκρατία
---	---

2.5 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

2.5.1 Διαρθρωτικά Χαρακτηριστικά

Το εμπόριο γνωρίζει ιδιαίτερη άνθηση, παρά τη γειτνίαση με τη μεγάλη αγορά της Θεσσαλονίκης. Τα εμπορικά καταστήματα ανέρχονται 1836, οι δε επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών και οι επαγγελματίες σε 1788.

Ο τριτογενής τομέας παρουσιάζει αρκετά προβλήματα. Με εξαίρεση την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών (δημοτικά σχολεία, γυμνάσια, κέντρα υγείας, νοσοκομείο κ.λ.π.) που βρίσκονται σε αρκετά ικανοποιητικό επίπεδο, οι υπόλοιπες υπηρεσίες του νομού καλύπτουν τις βασικές και μόνο ανάγκες. Οι προηγμένες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες βρίσκονται στη Θεσσαλονίκη, ενώ και τα δευτερογενή θετικά αποτελέσματα των δημοσίων υπηρεσιών περιορίζονται σημαντικά από το γεγονός ότι η μεγάλη πλειοψηφία των δημοσίων υπαλλήλων διαμένει στη Θεσσαλονίκη.

Οι τουριστικές υπηρεσίες στο νομό είναι ουσιαστικά ανύπαρκτες, παρότι υπάρχουν αρκετές δυνατότητες ανάπτυξης τουριστικής δραστηριότητας ήπιας μορφής, κυρίως στους δύο ορεινούς όγκους του νομού, καθώς επίσης και στη λίμνη Δοϊράνη, στα σύνορα με την FYROM.

Τα σημαντικότερα εμπορικά κέντρα του Νομού είναι η πόλη του Κιλκίς, η Γουμένισσα και το Πολύκαστρο.

Ο χαρακτήρας των αστικών κέντρων είναι πολιτικός καθώς συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό της δραστηριότητας και προσελκύουν σημαντικό αριθμό κατοίκων των γύρω περιοχών.

Από τον τριτογενή τομέα προέρχεται το 22% του παραγόμενου ΑΕΠ του νομού. Η συμμετοχή των υπηρεσιών του νομού στο σύνολο των υπηρεσιών της χώρας παραμένει χαμηλή και ίση με 0,5%.

Παρακάτω έχουμε τον πίνακα που απεικονίζει το μέγεθος, εξέλιξη και διάρθρωση του ενεργού πληθυσμού στον τριτογενή τομέα. Από ότι παρατηρούμε οι πιο ισχυροί τομείς είναι το εμπόριο-επισκευές και η δημόσια διοίκηση και τα ασφαλιστικά ταμεία.

Πίνακας .2.45: Μέγεθος, εξέλιξη και διάρθρωση του ενεργού πληθυσμού στον τριτογενή τομέα

Ομάδες κλάδων οικονομικών δραστηριοτήτων	Απασχολούμενοι	Ποσοστό ανεργίας
ΕΜΠΟΡΙΟ, ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ	2877	7,10%
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	1150	11,23%
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	1190	6,70%
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	325	6,30%
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ-ΕΛΜΙΣΘΩΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	996	7,50%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ	2182	2,60%
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1058	4,10%
ΥΓΕΙΑ, ΠΡΟΝΟΙΑ	1083	5,70%
ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ, ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	674	8,50%
ΟΙΚΙΑΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	59	21,30%
ΣΥΝΟΛΟ	11594	81,03%

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία επεξεργασία

2.5.2. Υπηρεσίες

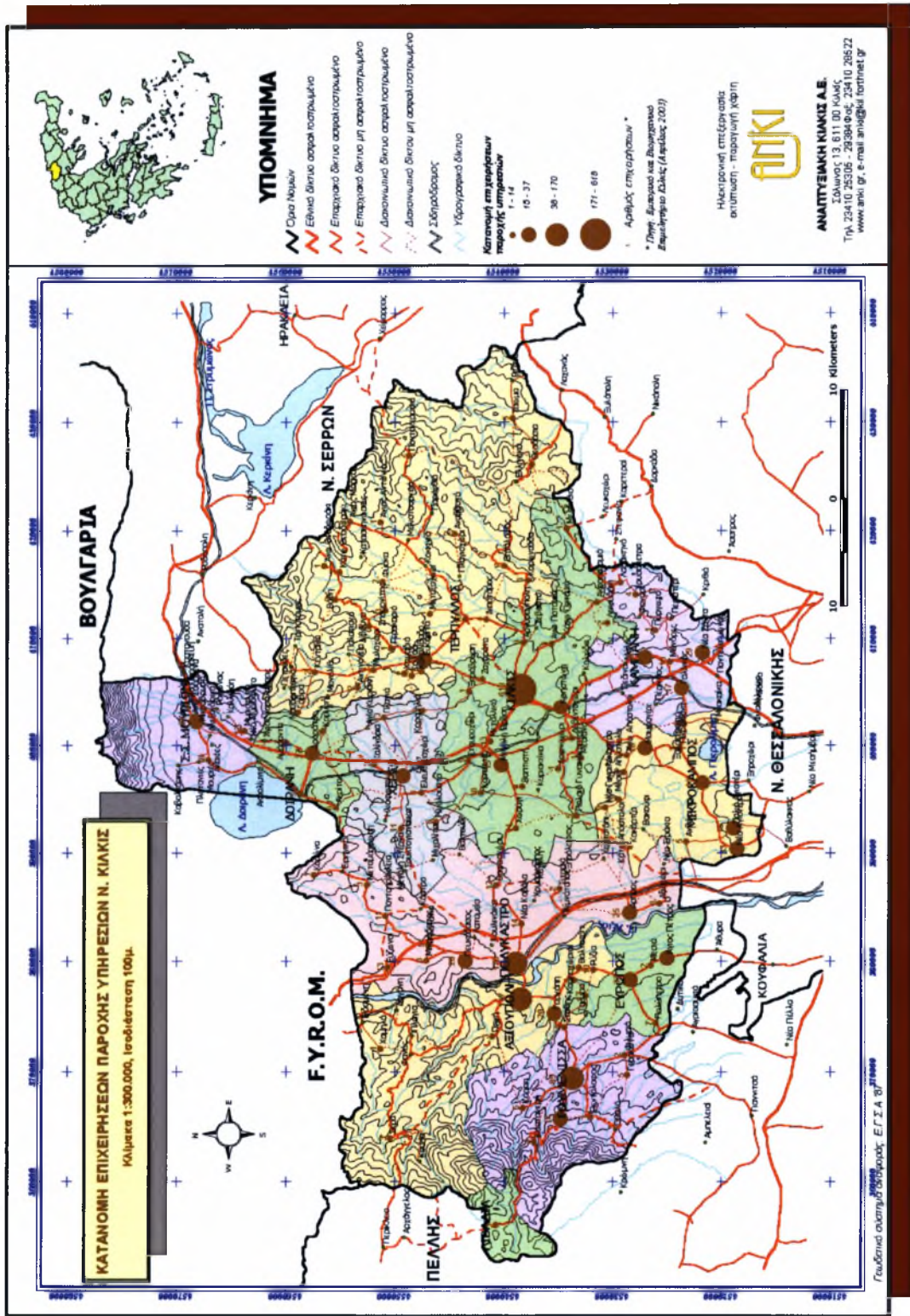
Οι υπηρεσίες δημόσιου χαρακτήρα, στη συντριπτική τους πλειοψηφία βρίσκονται συγκεντρωμένες στην πόλη του Κιλκίς με αποτέλεσμα όλοι οι υπόλοιποι δήμοι να εξαρτώνται σημαντικά από την πρωτεύουσα του νομού.

Στον χάρτη που ακολουθεί φαίνεται η κατανομή των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών στο Νομό Κιλκίς.

Ο τριτογενής τομέας στο νομό Κιλκίς περιλαμβάνει τις υπηρεσίες και το εμπόριο. Η τουριστική κίνηση είναι περιορισμένη ενώ υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης.

Στο ΕΒΕ Κιλκίς είναι γραμμένες περίπου 1.305 εμπορικές επιχειρήσεις πάσης μορφής (μικρά καταστήματα, εταιρείες διακίνησης προϊόντων, εισαγωγικές κλπ). Ο τουρισμός ως δραστηριότητα είναι περιορισμένος και αντίστοιχη είναι η υποδομή που υπάρχει (περίπου 364 κλίνες). Η ύπαρξη σημαντικών τουριστικών πόρων, δημιουργεί αρκετές δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (ιαματικά λουτρά, αγροτουρισμός, οικολογικός τουρισμός κλπ), αρκετές από τις οποίες είναι σε λειτουργία.

Χάρτης 2.6: Χωροθέτηση Επιχειρήσεων Παροχής Υπηρεσιών Νομού Κιλκίς

Ο τριτογενής τομέας στην Περιφέρεια εκτείνεται σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που, είτε έχουν ανάγκη αναπροσανατολισμού, όπως ο τουρισμός στον οποία η Περιφέρεια έχει σημαντική δραστηριοποίηση, ή βρίσκονται σε φάση αξιοποίησης νέων ευκαιριών δυναμικής ανάπτυξης, όπως οι μεταφορές και τα συστήματα παροχής υπηρεσιών (υπηρεσίες προς επιχειρήσεις, χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, υπηρεσίες υγείας – πρόνοιας κ.ά.).

Το ύψος της Ακαθάριστης Προστιθέμενη Αξία ανά κλάδο του Τριτογενή Τομέα όπως καταγράφεται από τους Περιφερειακούς Λογαριασμούς της ΕΣΥΕ για το 2003, εμφανίζει τη σαφή υπεροχή του Νομού Θεσσαλονίκης στην Περιφέρεια σε όλους τους κλάδους και δικαιολογείται απόλυτα με το σύνολο των υπηρεσιών και των γεωγραφικών πλεονεκτημάτων που διακρίνει τον Νομό. Ο κλάδος του τουρισμού συγκεντρώνεται στους νομούς Χαλκιδικής, Θεσσαλονίκης και Πιερίας. Μεγάλη προστιθέμενη αξία έχει ο κλάδος της Δημόσιας Διοίκησης στους υπόλοιπους νομούς της Περιφέρειας. Χαμηλή προσθετική αξία έχει ο κλάδος της υγείας και της κοινωνικής μέριμνας, ιδιαίτερα στο νομό του Κιλκίς. Οι νομοί Πιερίας και Σερρών εμφανίζονται ενισχυμένοι στους χρηματοπιστωτικούς και τραπεζικούς κλάδους.

2.5.3 Χονδρικό – Λιανικό Εμπόριο

Σημαντικός ανασταλτικός παράγοντας για την ανάπτυξη του εμπορίου ήταν παλαιότερα η γειτνίαση του νομού με τη Θεσσαλονίκη και η ευκολία πρόσβασης των καταναλωτών στην μεγάλη αγορά της.

Τα τελευταία χρόνια η αγορά του νομού και ιδιαίτερα της πόλης του Κιλκίς έχει αποκτήσει σε σημαντικό βαθμό την αυτοδυναμία της. Το γεγονός αυτό οφείλεται στον εκσυγχρονισμό στον οποίο προχώρησαν οι αντίστοιχες επιχειρήσεις.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στο εμπόριο μία έντονη τάση συγκεντρωτισμού που εκφράζεται με την εμφάνιση υποκαταστημάτων μεγάλων ελληνικών ή πολυεθνικών αλυσίδων.

Να σημειώσουμε ότι δεν έχει αξιοποιηθεί εμπορικά η διέλευση Βαλκάνιων επισκεπτών από την ΠΑΘΕ στην Θεσσαλονίκη.

Στο Εμποροβιομηχανικό επιμελητήριο του Κιλκίς είναι γραμμένες 1305 επιχειρήσεις κάθε μορφής (μικρά καταστήματα, εταιρείες διακίνησης προϊόντων, εισαγωγικές κλπ.). Συνολικά τα εμπορικά καταστήματα του νομού

υπολογίζονται σε 1836, οι δε επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών και οι ελεύθεροι επαγγελματίες σε 1788 (Φεβρουάριος 2004).

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται οι αφίξεις-αποστολές ενδοκοινοτικού εμπορίου στο νομό Κιλκίς (σε εκατομμύρια δρχ).

Πίνακας 2.46: Αφίξεις – αποστολές ενδοκοινοτικού εμπορίου στο νομό Κιλκίς

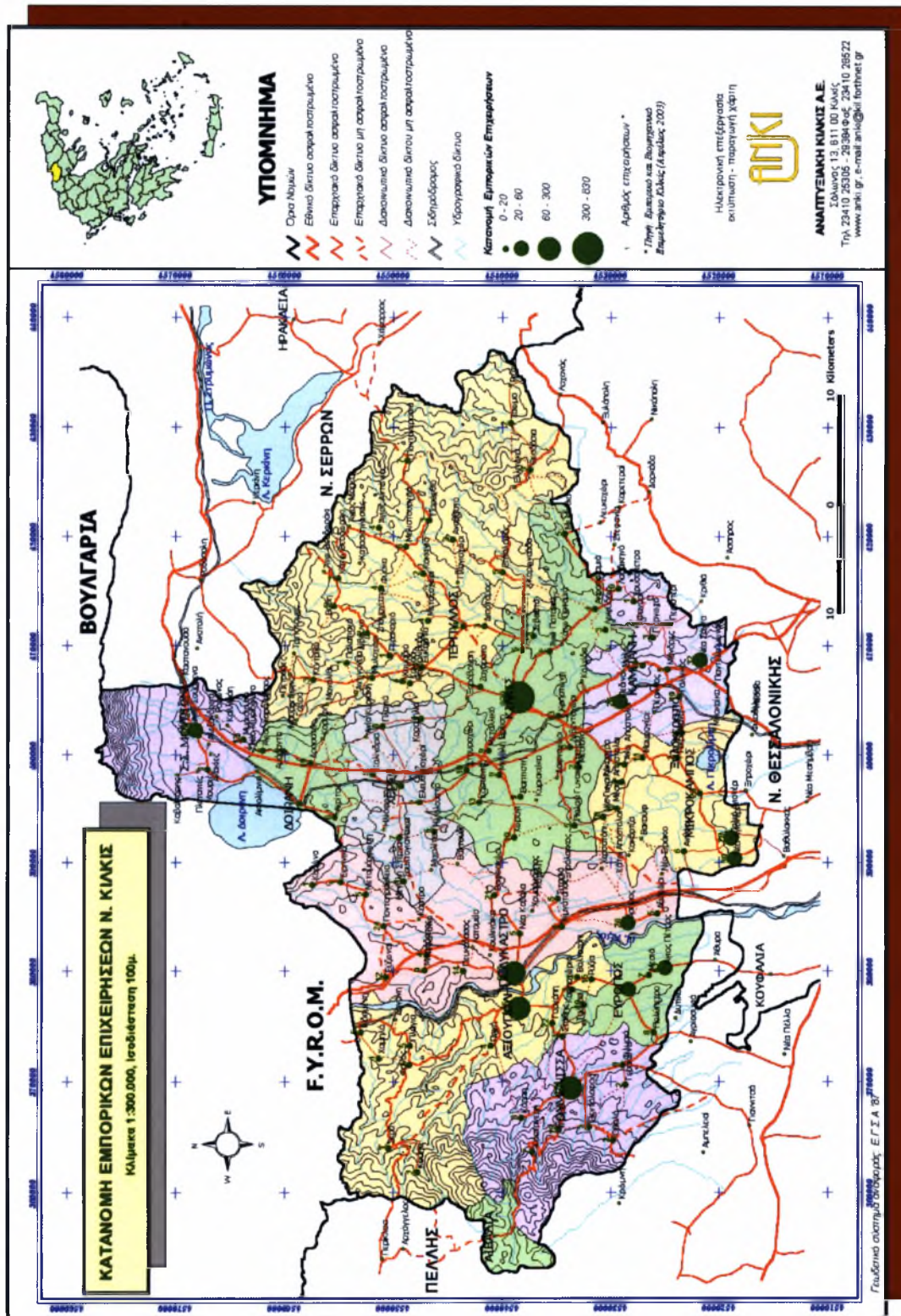
Χρονολογία	Αφίξεις	Αποστολές	Αποστολές /Αφίξεις
1999	25993	22038	85%
2000	26530	24020	90,50%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

Στον χάρτη που ακολουθεί φαίνεται η χωροθέτηση των εμπορικών επιχειρήσεων στο νομό Κιλκίς.

Χάρτης 2.7: Χωροθέτηση Εμπορικών Επιχειρήσεων Νομού Κιλκίς

2.5.4. Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

Στην πόλη του Κιλκίς έχουν υποκαταστήματα όλες σχεδόν οι μεγάλες τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην ελληνική αγορά. Δεύτερος πόλος συγκέντρωσης τραπεζικών υποκαταστημάτων είναι το Πολύκαστρο που εξυπηρετεί και τους διακινούμενους από το συνοριακό σταθμό των Ευζώνων.

2.5.5. Τουρισμός

Η τουριστική κίνηση στο νομό, όπως αυτή εμφανίζεται μέχρι σήμερα, δεν είναι ανάλογη του ενδιαφέροντος του χώρου, παρουσιάζει δε διακυμάνσεις ως προς το μέγεθος της. Γενικά, ο μεγαλύτερος αριθμός επισκεπτών δε διανυκτερεύει στην περιοχή αλλά καταλήγει στα γειτονικά μεγάλα αστικά κέντρα. Λόγω της γεωγραφικής θέσης του νομού, η περιοχή έχει έναν αρκετά μεγάλο αριθμό διερχομένων.

Σημαντικό κομμάτι των επισκεπτών ανήκουν στην κατηγορία του Θρησκευτικού Τουρισμού. Οι επισκέπτες στα Μοναστήρια του νομού ανέρχονται σε περίπου 80.000 επισκέπτες ετησίως. Ο αριθμός αυτός είναι ανοδικός κάθε έτος και θα πρέπει να συγκριθεί με τους ανάλογους αριθμούς της περιόδου 1992-1994 όπου η θρησκευτική τουριστική κίνηση ανέρχονταν σε περίπου 5000 επισκέπτες ετησίως.

Οι τουριστικές υποδομές είναι συγκριτικά με όμορους Νομούς της Κεντρικής Μακεδονίας περιορισμένες-τόσο όσον αφορά τον αριθμό των κλινών όσο και την ποιότητα αυτών.

Σήμερα στο νομό λειτουργούν περιορισμένος αριθμός ξενοδοχείων ενώ με δράσεις των προγραμμάτων ΟΠΑΑΧ και Leader έχουν αναπτυχθεί θύλακες αγροτουρισμού σε σημαντικά σημεία του Νομού. Ο αγροτουρισμός και ο θεματικός τουρισμός αποτελούν σημαντικό στόχο ανάπτυξης για τον Νομό την περίοδο 2007-2013, που διανύουμε.

Σημαντικό για τα μεγέθη του νομού είναι το συγκρότημα της Πικρολίμνης (B' κατηγορίας) που περιλαμβάνει πηλοθεραπευτήριο με τα παρόχθια νερά της λίμνης και συγκεντρώνει επισκέπτες από την ευρύτερη περιοχή της Β. Ελλάδας αλλά και γειτονικές χώρες.

Επίσης η δημιουργία και λειτουργία του πρωτοποριακού μουσείου Φυσικής Ιστορίας στην Αξιούπολη έχει δημιουργήσει αξιόλογο ρεύμα σχολικών εκδρομών.

Στην ίδια κατεύθυνση αναμένεται να λειτουργήσει και ο «Βαλκανικός βοτανικός Κήπος» στα Κρούσια.

Σταδιακά βήματα για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού με ανάδειξη των φυσικών πόρων του νομού όπως οι κατάφυτοι ορεινοί όγκοι και τα υδατικά συστήματα, γίνονται μέσω αντίστοιχων ευρωπαϊκών προγραμμάτων (Leader, Interreg κ.ά.).

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται ο αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία του Νομού Κιλκίς για την πενταετία 1996-2000.

Πίνακας 2.47: Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία του Νομού Κιλκίς

	1996	1997	1998	1999	2000
Αλλοδαποί	3656	5505	5714	4368	5268
Έλληνες	137728	14921	11758	14751	14087
Σύνολο	17384	20426	17472	19119	19355
Κλίνες	305	295	365	365	365
Πληρότητα	16%	19%	13,1%	14,4%	14,5%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

Τα ποσοστά πληρότητας μαρτυρούν τουλάχιστον δύο σημαντικές διαπιστώσεις:

1. Ότι ο αριθμός των κλινών είναι ικανός να στηρίξει σε πρώτη φάση τουλάχιστον την ανάπτυξη του τουρισμού στο Νομό, και
2. η τουριστική προβολή του νομού αποτελεί σημαντικό σημείο δράσης για την επόμενη προγραμματική περίοδο 2007-2013.

Την κατάσταση όσον αφορά τα καταλύματα έρχεται να βελτιώσει ο νέος Αναπτυξιακός Νόμος 3299/2004, ο οποίος προβλέπει την επιδότηση επενδύσεων στον τομέα του τουρισμού.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι έχει ξεκινήσει μία προσπάθεια για την έρευνα και ανάδειξη του πολιτισμού και ιστορικού αποθέματος της περιοχής με δεδομένο την ύπαρξη αρχαιολογικών χώρων καθώς και παραδοσιακών οικισμών και διατηρητέων κτιρίων .

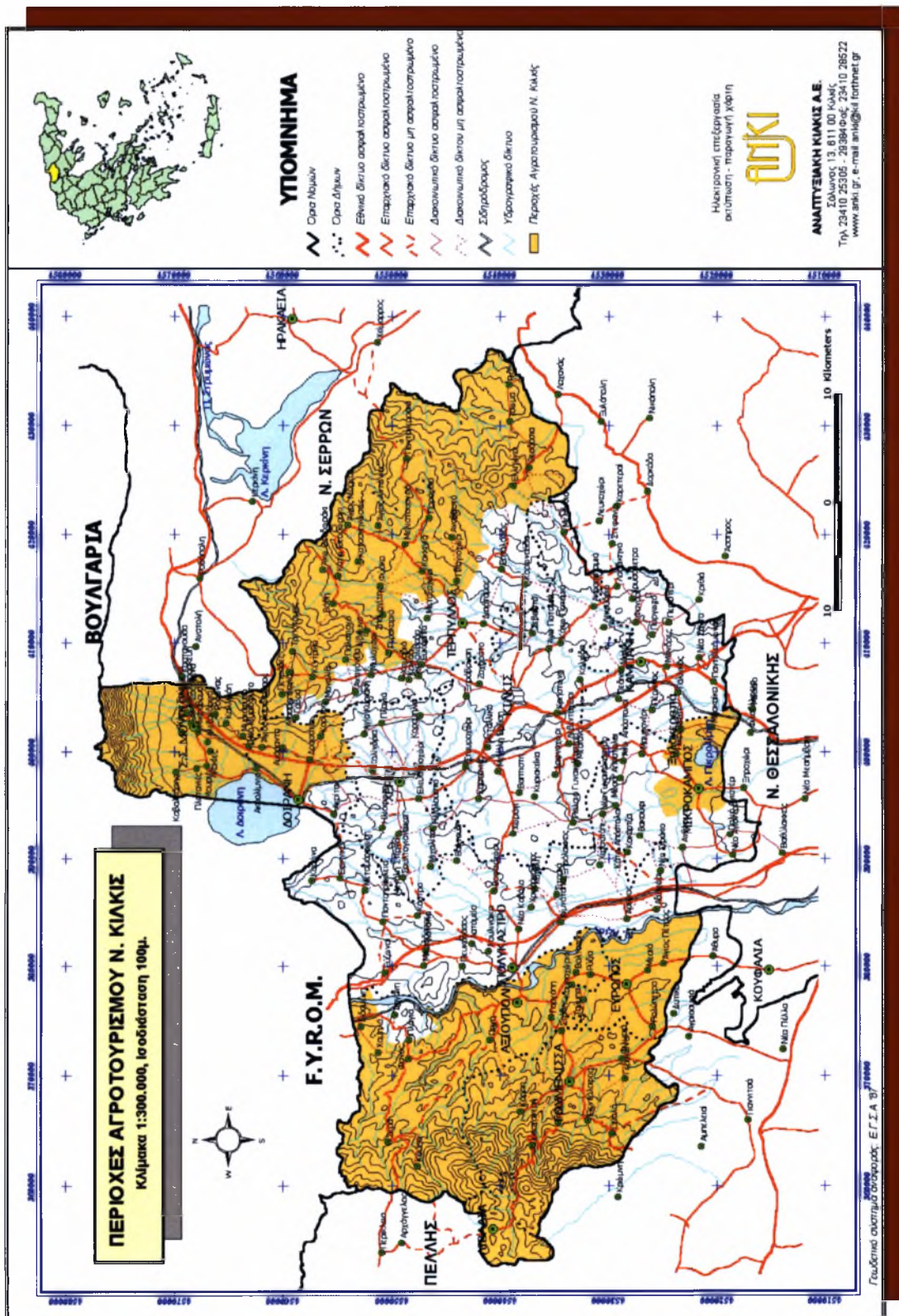
Τέλος, οι επενδύσεις προς την κατεύθυνση της συντήρησης – αναβάθμισης – ανάδειξης τουριστικών πόρων θρησκευτικού, πολιτισμικού, αρχαιολογικού, ιστορικού ή και οικολογικού ενδιαφέροντος είναι περιορισμένες έτσι ώστε δεν είναι δυνατή και η

ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην περιοχή (οικολογικού, πολιτισμικού, περιηγητικού, επιστημονικού, αγροτουρισμού, κλπ.) παρά το ότι ο χώρος προσφέρεται για αντίστοιχες δραστηριότητες που πολλαπλά αυξάνουν το τουριστικό ενδιαφέρον μιας περιοχής.

Στον χάρτη που ακολουθεί φαίνονται οι περιοχές αγροτουρισμού στο Νομό Κιλκίς.

Χάρτης 2.8: Περιοχές Αγροτουρισμού Νομού Κιλκίς

2.5.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ότι ο Τριτογενής τομέας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομική ζωή του Νομού Κιλκίς, τόσο από πλευράς συμμετοχής του στο προϊόν του Νομού όσο και από πλευράς απασχόλησης, ακολουθώντας ανοδική πορεία από το 1971 και μετά.

Από τους κλάδους του Τριτογενούς τομέα, αυτοί που φαίνονται να παρουσιάζουν προοπτικές ανάπτυξης είναι το εμπόριο και οι υπηρεσίες. Και μετά όλοι οι υπόλοιποι τομείς του τριτογενή τομέα.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, οι ευκαιρίες και οι απειλές για τον Τριτογενή τομέα του Νομού Κιλκίς.

Πίνακας 2.48: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Τριτογενής τομέας)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Υφιστάμενος τριτογενής τομέας με τάσεις ανάπτυξης ▪ Η συνεχής μεγέθυνση του Διακρατικού εμπορίου με τις Βαλκανικές χώρες ▪ Ύπαρξη βασικών προϋποθέσεων για την ανάδειξη της πόλης του Κιλκίς σε κέντρο εκπαίδευσης, υγείας και υπηρεσιών με υπερτοπική εμβέλεια ▪ Πολύ ισχυρός ο Νομός στον τομέα του εμπορίου 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χαμηλός βαθμός σύνδεσης με τον μεταποιητικό κλάδο του Νομού ▪ Έντονος δυϊσμός μεταξύ του μεγάλου αστικού κέντρου του Νομού (Κιλκίς) και των υπόλοιπων περιοχών σε ότι αφορά την ανάπτυξη των υπηρεσιών ▪ Η έλλειψη συνεργασιών με τα ερευνητικά κέντρα και τα ανώτατα ιδρύματα του Νομού Θεσσαλονίκης ▪ Έλλειψη μηχανισμού υποστήριξης των επιχειρηματικών και επενδυτικών δραστηριοτήτων
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ - ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ισχυρές αλληλεξαρτήσεις του τομέα με τον δευτερογενή και τριτογενή τομέα των Νομών Θεσσαλονίκης, Γιαννιτσών, Πέλλας και την FYROM ▪ Οι πολιτικές της Ε.Ε. οι οποίες περιλαμβάνονται στο Δ' ΚΠΣ για την υποστήριξη της ανάπτυξης υπηρεσιών ▪ Η ολοκλήρωση των μεγάλων οδικών έργων τα οποία θα συμβάλλουν στην άρση της παραμεθοριοποίησης του Νομού 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καθυστέρηση στα έργα υποδομής ▪ Η προσαρμογή στις νέες τεχνολογικές εξελίξεις ▪ Η συνεχής αύξηση των τιμών που μειώνουν την ανταγωνιστικότητα

Το σύνολο των υπηρεσιών σε κάθε οικονομία εξαρτάται κυρίως από την υπόλοιπη παραγωγική / οικονομική δραστηριότητα του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, καθώς και από την τουριστική δραστηριότητα της περιοχής. Παράλληλα όταν η

συγκεκριμένη περιοχή τυγχάνει να είναι διοικητικό κέντρο του Νομού, συγκεντρώνει πρόσθετες διοικητικές / δημόσιες υπηρεσίες, οι οποίες προσελκύουν ή συντελούν στην προσέλκυση και άλλων κλάδων του τομέα των υπηρεσιών.

Ως εκ τούτου, με δεδομένο ότι η πόλη του Κιλκίς είναι διοικητικό κέντρο ολόκληρου του Νομού και παράλληλα συγκεντρώνει υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έχει ήδη ένα συγκριτικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών.

Το πρόβλημα όμως εστιάζεται στο γεγονός ότι ο όγκος των υπηρεσιών συγκεντρώνεται στην πόλη των Κιλκίς με αποτέλεσμα να υφίσταται ένας έντονος δυϊσμός μεταξύ του μεγάλου αστικού κέντρου του Νομού και των υπόλοιπων περιοχών. Εξαίρεση σ' αυτόν τον δυϊσμό αποτελούν το Πολύκαστρο και η Γουμένισσα, όπου εκεί έχουν συγκεντρωθεί πυρήνες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων καθώς και ένα μέρος των υπηρεσιών που στηρίχθηκαν ή/και στηρίζονται στην απόσταση προς το αστικό κέντρο του Κιλκίς.

2.6 Επιχειρηματικότητα

2.6.1 Εισαγωγή

Η ικανότητα του παραγωγικού συστήματος να εξελίσσεται ώστε να βελτιώνει τη θέση του στον καταμερισμό εργασίας (σε εθνικό και διεθνές επίπεδο) καθορίζεται από το βαθμό στον οποίο ανανεώνει τις δυνατότητές του να παράγει προϊόντα και υπηρεσίες αντίστοιχα με τις προσδοκίες της κοινωνίας στην οποία απευθύνεται (τυπική, εθνική και διεθνή). Καθώς το τοπίο μεταβάλλεται χάρη στις αλλαγές στην τεχνολογία, την οικονομία και την κοινωνία, η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων βασίζεται στην ικανότητά τους να ανταποκριθούν στις νέες προκλήσεις και απαιτήσεις, να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται και να τις αξιοποιήσουν αποτελεσματικά. Η ικανότητα αυτή ορίζεται ως επιχειρηματικότητα και αποτελεί ένα από τα κρισιμότερα στοιχεία για τη βιωσιμότητα της τοπικής οικονομίας.

Η επιχειρηματικότητα – που συχνά συγχέεται με την απλή επιχειρηματική δραστηριότητα – αποτελεί σε μεγάλο βαθμό κοινό χαρακτηριστικό των τοπικών οικονομιών, καθώς ξεπερνάει τα στενά όρια μεμονωμένων επιχειρήσεων και χαρακτηρίζει την επιχειρηματική νοοτροπία και την οικονομική κουλτούρα του τόπου. Διαχέεται πέρα από τη στενή οικονομική δραστηριότητα, δίνοντας έμφαση στον τρόπο

με τον οποίο η τοπική κοινωνία απαντά στις προκλήσεις, ανανεώνει την κυρίαρχη νοοτροπία και αντιμετωπίζει την καινοτομία.

2.6.2 Επιχειρηματική εξέλιξη

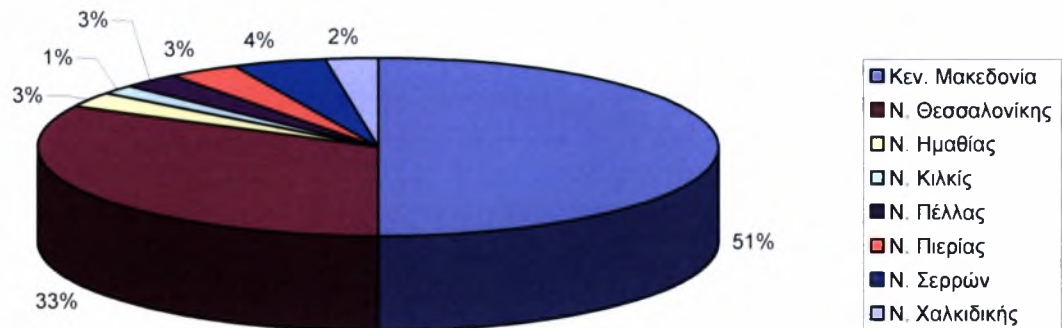
Στους παρακάτω πίνακες αποτυπώνεται η μεταβολή του αριθμού των επιχειρήσεων στην Κεντρική Μακεδονία για τα έτη 2003, 2004, και 2005. Τα στοιχεία δείχνουν μια ευνοϊκή εξέλιξη όσον αφορά την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην περιφέρεια καθώς και τις τρεις χρονιές το ισοζύγιο εγγραφών / διαγραφών είναι θετικό. Το ίδιο ισχύει και για το Νομό Κιλκίς, αφού το επιχειρηματικό δυναμικό αυξήθηκε κατά 686 επιχειρήσεις την περίοδο 2003-2005.

Πίνακας 2.49: Εγγραφές/ διακοπές επιχειρήσεων την περίοδο 2003-2005

Γεωγραφική ενότητα	Εγγραφές 2003	Διαγραφές 2003	Εγγραφές 2004	Διαγραφές 2004	Εγγραφές 2005	Διαγραφές 2005
Κεν. Μακεδονία	14670	10065	12561	12087	12671	8927
Ν. Θεσσαλονίκης	9507	6746	8087	9026	8058	5685
Ν. Ημαθίας	879	912	724	803	861	680
Ν. Κιλκίς	433	262	430	233	470	152
Ν. Πέλλας	821	468	714	464	796	434
Ν. Πιερίας	990	510	836	511	653	557
Ν. Σερρών	1311	759	1024	700	984	844
Ν. Χαλκιδικής	729	408	746	350	849	575

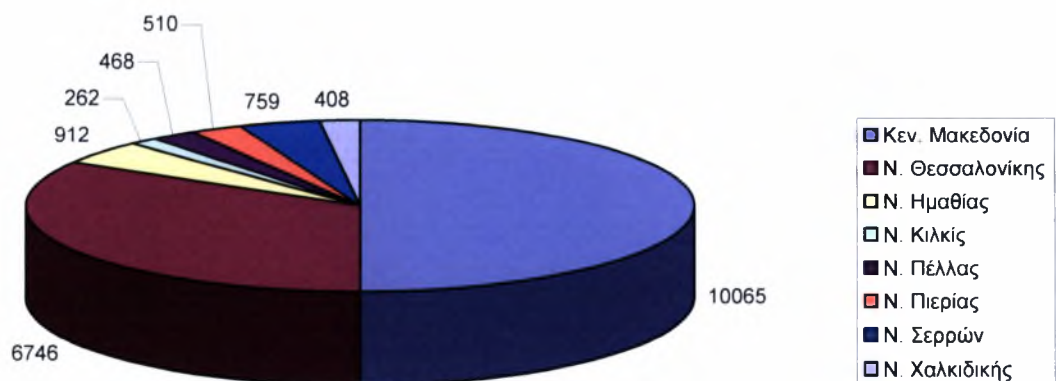
Πηγή: ΚΕΤΑ Κεντρικής Μακεδονίας(2006)

Διάγραμμα 2.24: Εγγραφές επιχειρήσεων την περίοδο 2003-2005

Πηγή: ΚΕΤΑ Κεντρικής Μακεδονίας(2006), Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 2.25: Διακοπές επιχειρήσεων την περίοδο 2003-2005

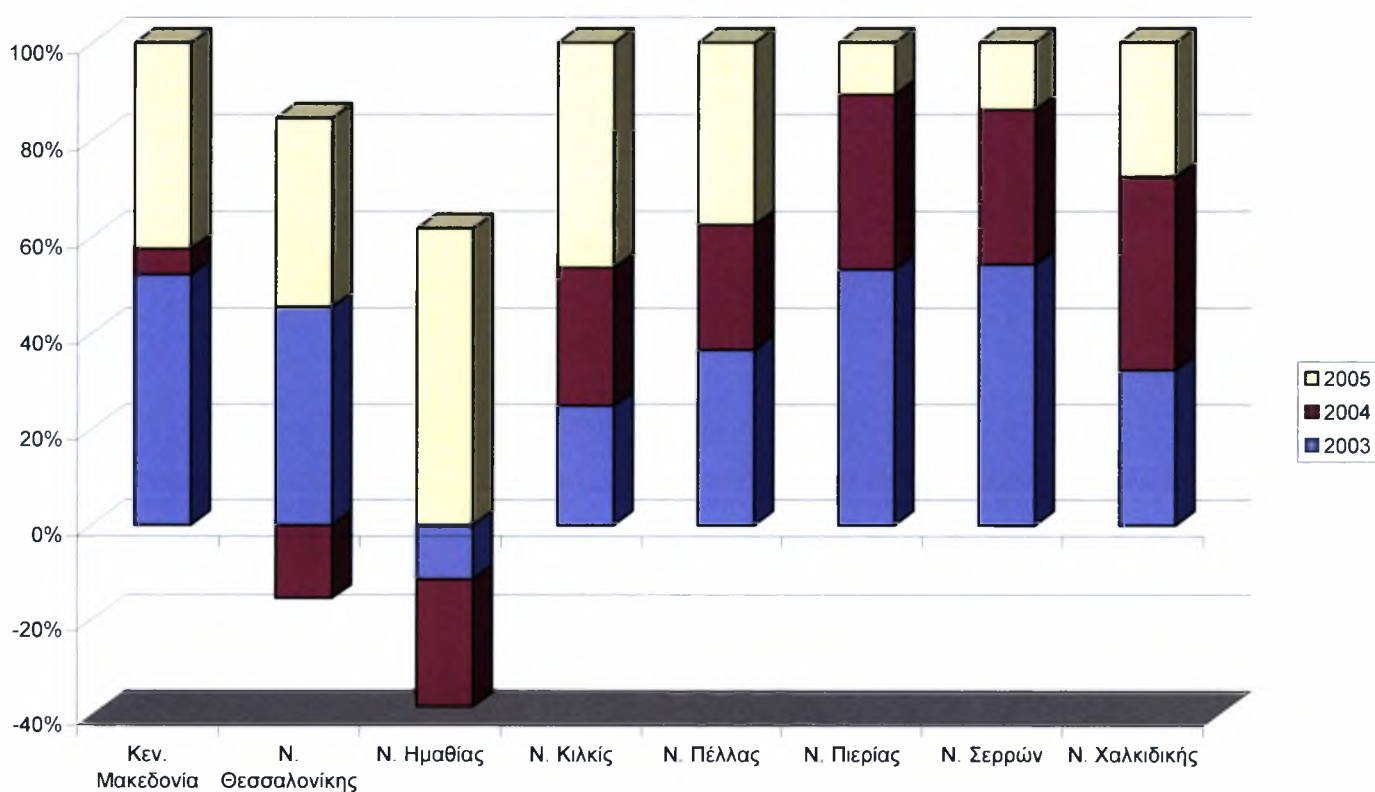
Πηγή: ΚΕΤΑ Κεντρικής Μακεδονίας(2006), Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 2.50: Ισοζύγιο εγγραφών/ διακοπών

Γεωγραφική ενότητα	2003	2004	2005
Κεν. Μακεδονία	4605	474	3744
Ν. Θεσσαλονίκης	2761	-939	2373
Ν. Ημαθίας	-33	-79	181
Ν. Κιλκίς	171	197	318
Ν. Πέλλας	353	250	362
Ν. Πιερίας	480	325	96
Ν. Σερρών	552	324	140
Ν. Χαλκιδικής	321	396	274

Πηγή: ΚΕΤΑ Κεντρικής Μακεδονίας(2006)

Διάγραμμα 2.26: Ισοζύγιο εγγραφών/ διακοπών

Πηγή: ΚΕΤΑ Κεντρικής Μακεδονίας(2006), Ιδία επεξεργασία

2.6.3 Το εξαγωγικό προφίλ του Νομού Κιλκίς

Η εξαγωγική δραστηριότητα εμφανίζεται περιορισμένη στον Νομό Κιλκίς. Αυτό φαίνεται και από τον πίνακα 2.51. Βλέπουμε ότι ο αριθμός των εξαγωγικών επιχειρήσεων στον Νομό είναι ο μικρότερος στην Περιφέρεια (86 επιχειρήσεις). Παρόλο αυτά, ο Νομός Κιλκίς έχει πολύ δυνατό δευτερογενή τομέα, λόγω ότι οι λίγες

σε αριθμό επιχειρήσεις που στεγάζονται σε αυτόν παρουσιάζουν μια πολύ δυνατή εξαγωγική παραγωγικότητα.

Πίνακας 2.51: Εξαγωγικές επιχειρήσεις (2004)

Γεωγραφική Ενότητα	Αριθμός εξαγωγικών επιχειρήσεων	Ποσοστό (%)
Ν. Θεσσαλονίκης	3251	82,76
Ν. Ημαθίας	97	2,46
Ν. Κιλκίς	86	2,18
Ν. Πέλλας	179	4,55
Ν. Πιερίας	104	2,64
Ν. Σερρών	124	3,15
Ν. Χαλκιδικής	87	2,21
Σύνολο	3928	100

Πηγή: ΚΕΤΑ Κεντρικής Μακεδονίας(2006), Ιδία επεξεργασία

2.6.4 Υπαγωγές στον Αναπτυξιακό Νόμο 3299/2004 το έτος 2005

Κατά τη διάρκεια του 2005 εγκρίθηκαν από την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας 53 επενδυτικά σχέδια για υπαγωγή στον αναπτυξιακό νόμο, συνολικού προϋπολογισμού 84,4 εκ. ευρώ, με το συνολικό ύψος της κρατικής επιδότησης να ανέρχεται στα 34,4 εκ. ευρώ. Στο Νομό Κιλκίς υποβλήθηκαν 16 επενδυτικά σχέδια με συνολικό προϋπολογισμό 30,7 εκ. ευρώ (ΚΕΤΑ Κεντρικής Μακεδονίας, 2006).

Πίνακας 2.52: Κατανομή επενδυτικών σχεδίων που έχουν υπαχθεί στον Αναπτυξιακό Νόμο (2005)

Γεωγραφική Ενότητα	Αριθμός έργων	Προϋπολογισμός (εκ. €)	Δημόσια δαπάνη (σε εκ.)
Κεντρική Μακεδονία	53	84,8	34,4
Ν. Θεσσαλονίκης	14	18,9	5,8
Ν. Ημαθίας	3	2,6	1,2
Ν. Κιλκίς	16	30,7	14,2
Ν. Πέλλας	4	5,3	2,7
Ν. Πιερίας	2	2	0,6
Ν. Σερρών	4	9,5	4,3
Ν. Χαλκιδικής	10	15,7	5,5

Πηγή: ΚΕΤΑ Κεντρικής Μακεδονίας(2006)

2.6.5 Συμπεράσματα

Στον τομέα της επιχειρηματικότητας ο Νομός Κιλκίς έχει καλό επίπεδο σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Όλοι οι νομοί βρίσκονται στο ίδιο περίπου επίπεδο, εκτός των Νομών Θεσσαλονίκης και Ημαθίας.

Μπορούμε να πούμε ότι ο Νομός Κιλκίς και ο Νομός Ημαθίας έχουν την μεγαλύτερη αύξηση του ισοζυγίου από όλους τους νομούς της Περιφέρειας. Η αύξηση για τον Νομό Κιλκίς είναι σταθερή κατά την χρονική περίοδο 2003-2005.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι το ισοζύγιο για το Νομό Κιλκίς των εγγραφών και των διακοπών έχει θετικές τιμές και παρατηρείται αύξηση κατά 686 επιχειρήσεις από το 2003 μέχρι το 2005.

2.7 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

2.7.1 Ιστορικά Στοιχεία

Ο νομός Κιλκίς καταλαμβάνει τμήμα της αρχαίας Αμφαξίτιδος, όπως ονομαζόταν η κοιλάδα του Αξιού, της Παιονίας στα ΒΔ, στην περιοχή του Πάικου και της Κρηστωνίας στα ανατολικά, στην περιοχή της λίμνης Δοϊράνης, του Μπέλλες και στην κοιλάδα του Γαλλικού. Στην κοιλάδα του Αξιού, που γύρω στο 4000 π.Χ. οι εκβολές του βρίσκονταν κοντά στο σημερινό Πολύκαστρο, έχουν εντοπιστεί προϊστορικοί οικισμοί (Λιμνότοπος, Αξιοχώρι, Τούμπα Παιονίας) της Εποχής του Χαλκού (3η και 2η προχριστιανική χιλιετία) και της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου. Ανάλογοι οικισμοί υπήρχαν και στην Κρηστωνία (Καλίνδρια, Τσαουσίτσα, Ξυλοκερατιά, Γυναικόκαστρο). Όλοι αυτοί οι οικισμοί έχουν τη μορφή τούμπας που σχηματίστηκε από τις αλληπάλληλες επιχώσεις τους. Τα σπίτια είναι συνήθως μικρά, κατασκευασμένα με δοκάρια και πλέγματα κλαδιών, επιχρισμένα με πηλό στην Εποχή του Χαλκού, ενώ στα χρόνια της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου εμφανίζονται και θεμέλια από αργολιθοδομή. Κατά την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού τα κτίσματα είναι συνήθως μεμονωμένα, μακρόστενα, με αψίδα στη μια στενή πλευρά. Στα χρόνια της ύστερης Χαλκοκρατίας εμφανίζονται και ευρύτερα κτιριακά συγκροτήματα, όμως στις νεότερες φάσεις της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου ξαναγυρνούν οι παλιοί τύποι. Η οικονομία της περιοχής στα Προϊστορικά Χρόνια βασίζεται στη γεωργία - στους οικισμούς της κοιλάδας του Αξιού σημαντικό ρόλο στη διατροφή παίζει το κεχρί - και στην κτηνοτροφία βοοειδών και χοίρων. Παράλληλα υπάρχει ένα σύστημα ανταλλακτικού εμπορίου και από το 13ο αι. διαπιστώνονται μυκηναϊκές επιδράσεις,

κυρίως στην κεραμική. Στα νεκροταφεία της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου στην περιοχή του Κιλκίς διαπιστώνεται το σπάνιο στα χρόνια αυτά έθιμο της καύσης των νεκρών.

Στην αυγή των Ιστορικών Χρόνων η Κρηστωνία και η Παιονία κατοικούνται από τα ομώνυμα θρακικά φύλα. Τους Παίονες μάλιστα τους γνωρίζει ο Όμηρος και τους αναφέρει σαν συμμάχους των Τρώων. Στο τέλος των Αρχαϊκών Χρόνων η περιοχή της Αμφαξίτιδος περνά στα χέρια των Αργεαδών Μακεδόνων. Οι σπουδαιότερες πόλεις της ήταν η Ειδομένη, σήμερα στο γιουγκοσλαβικό έδαφος, και η Ευρωπός, κοντά στο ομώνυμο χωριό, ενώ αναφέρονται και τα πολίσματα Γορτυνία και Αταλάντη, που δεν έχουν ακόμη ταυτιστεί. Η Κρηστωνία προσαρτήθηκε στο Μακεδονικό βασίλειο στα χρόνια του Φιλίππου του Β'. Εδώ αναφέρεται η πόλη Κρηστών που δεν έχει ταυτιστεί. Στα χρόνια της Ρωμαιοκρατίας η περιοχή υπάγεται στην τρίτη διοικητική Μερίδα με πρωτεύουσα την Πέλλα. Στο Μεσαίωνα ακολουθεί τις τύχες της υπόλοιπης Μακεδονίας και γίνεται συχνά θέατρο σκληρών συγκρούσεων με τους επιδρομείς που εισβάλλουν από τα βόρεια, μέσω της κοιλάδας του Αξιού, στα εδάφη της αυτοκρατορίας απειλώντας τη Θεσσαλονίκη. Κατά την Τουρκοκρατία το τουρκικό στοιχείο είναι εδώ αρκετά ισχυρό και η περιοχή παραμένει γεωργική και δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη ανάπτυξη. (www.hellas.teipir.gr)

Από την προϊστορική εποχή έχει κατοικηθεί το Κιλκίς, όπως μαρτυρούν τα αρχαιολογικά ευρήματα, και στο πέρασμα των αιώνων έχει βρεθεί πάντοτε στο επίκεντρο των ιστορικών εξελίξεων. Σημαντικά ευρήματα από διάφορες περιοχές του νομού μαρτυρούν ότι στο Κιλκίς υπήρχαν οικισμοί ήδη από την προϊστορική εποχή και, συγκεκριμένα, από τα χρόνια του χαλκού και του σιδήρου. Λείψανα τέτοιων οικισμών καθώς και αρχαίοι τάφοι που χρονολογούνται από τη 2η χιλιετία π.Χ. δίνουν πολύτιμα στοιχεία για τον τρόπο ζωής της εποχής εκείνης. Στα ομηρικά έπη συναντούμε για πρώτη φορά την Παιονία η οποία βρισκόταν κοντά στον Αξιό. Ήδη όμως από τον 8ο π.Χ. αιώνα, η ευρύτερη περιοχή του Κιλκίς βρισκόταν υπό την εξουσία των Μακεδόνων και του κράτους τους. Εκείνη την περίοδο γνώρισαν άνθιση πολλές πόλεις όπως η Ειδομένη, η Αταλάντη, η Γορτυνία, η Φύσκα, η Τέρφυλλος, η Ευρωπός και η Καλλίνδροια. Το 148 π.Χ., το Κιλκίς ακολουθεί την τύχη των υπόλοιπων μακεδονικών περιοχών και υποτάσσεται στους ρωμαίους. Η Pax Romana διαρκεί δύομισι αιώνες και ακολουθείται από εισβολές βαρβαρικών φύλων όπως οι Γότθοι, οι Ούννοι, οι Άβαροι και οι Σλάβοι οι οποίοι εγκαθίστανται βαθμιαία στη Βαλκανική χερσόνησο.

Αλλάζοντας πολλές φορές κύριο, το Κιλκίς φτάνει στα χρόνια του Βυζαντίου οπότε και γνωρίζει ημέρες ακμής. Ειδικά στα χρόνια της δυναστείας των Παλαιολόγων, στην περιοχή γίνονται σημαντικά έργα υποδομής. Παρά τις διαρκείς εμφύλιες διαμάχες, το Κιλκίς αναπτύσσεται αλλά η ανάπτυξη αυτή διακόπτεται οριστικά το 1430, όταν η Θεσσαλονίκη και, μαζί της, όλη η περιοχή της Μακεδονίας, περνά σε τουρκική κατοχή. Ένα από τα πιο αξιοσημείωτα φαινόμενα που σημειώθηκαν στο Κιλκίς κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας ήταν η επίμονη προσπάθεια των Τούρκων να φέρουν και να εγκαταστήσουν ομοεθνείς τους στην περιοχή, εκτοπίζοντας τον ελληνικό πληθυσμό που ήταν γέννημα – θρέμμα του Κιλκίς. Η περιοχή απελευθερώθηκε με τους Μακεδονικούς Αγώνες. Ιδιαίτερα κατά τους Δεύτερους Βαλκανικούς Πολέμους, πολλές μάχες δόθηκαν σε περιοχές τόσο του Κιλκίς όσο και του Λαχανά. Στους πολέμους αυτούς, οι Έλληνες είχαν στο πλευρό τους τις συμμαχικές δυνάμεις των Σέρβων και στην απέναντι όχθη τους Βουλγάρους.

Το Κιλκίς όμως συνέχισε να περνά ταραγμένες ημέρες και κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο που ακολούθησε κατά πόδας τους αγώνες τους. Ο νομός έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην έκβαση του πολέμου καθώς αποτέλεσε έδρα επιχειρήσεων των συμμαχικών δυνάμεων αλλά και πεδίο ιστορικών μαχών όπως αυτές που έγιναν στο Σκρα και τη Δοϊράνη. Η Μικρασιατική καταστροφή και η συνθήκη της Λωζάνης το 1922 καθόρισαν οριστικά τη σύνθεση του πληθυσμού στην περιοχή του Κιλκίς. Ούτε δυο δεκαετίες δεν πέρασαν όμως και ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος ήρθε να αναστατώσει εκ νέου την περιοχή που ήχησε και πάλι από τις κραυγές των μαχών και τις κλαγγές των όπλων.

Αξιοσημείωτο είναι ότι δυο πολύ σημαντικά γεγονότα διαδραματίστηκαν στο νομό κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων και του Α. Παγκόσμιου. Στις 21 Ιουνίου 1913 η μάχη των Ελλήνων με τους Βούλγαρους, που είχαν οχυρωθεί στο Κιλκίς, ανέκοψε την προέλαση των τελευταίων προς τη Θεσσαλονίκη, και το Μάιο του 1918 η νίκη του ελληνικού στρατού εναντίον των Γερμανών και των Βούλγαρων στην πολύνεκρη μάχη του Σκρα- Ραβινέ (δυο μικρά χωριά κοντά στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα). Μετά την απελευθέρωση στο νομό εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από τον Πόντο, την Α.Θράκη και τη Ρωμυλία. (www.agrotravel.gr)

2.7.2 Πολιτισμικά Στοιχεία

Ο Νομός Κιλκίς διακρίνεται για πολλές πολιτιστικές, όσο και πολιτισμικές δυνατότητες, αν και είναι φανερή η έλλειψη οργάνωσης, η αποδυνάμωση λόγω έλλειψης νέου πληθυσμού, όσο και έλλειψης γενικότερου ενδιαφέροντος, ειδικά λόγω των έντονων βιοποριστικών και οικονομικών προβλημάτων, παρόλη την συνειδητή και γενναία προσπάθεια των τοπικών παραγόντων. Μάλιστα σε μία προσπάθεια ειδικότερης ταξινόμησης των πολιτιστικών - πολιτισμικών στοιχείων που υπάρχουν θα μπορούσαμε τα ξεχωρίσουμε σε:

- Ιστορικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν στην περιοχή και που μπορούν να αποτελέσουν προσκυνήματα ή και λόγους εκδηλώσεων.
- Ύπαρξη κάποιων σπουδαίων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων
- Παλιές βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες
- Ήθη και έθιμα που υπάρχουν ή αναβιώνουν,
- Παραδοσιακούς γάμους
- Παραδοσιακές εκδηλώσεις και τοπικές γιορτές
- Λαογραφικό υλικό που μπορεί να αξιοποιηθεί με πολλούς τρόπους
- Πανηγύρια που γίνονται σχεδόν σε κάθε μήνα του χρόνου σε κάθε σχεδόν Κοινότητα.
- Πολιτιστικές εκδηλώσεις ακόμη και σποραδικές θεατρικές παραστάσεις ύπαρξη πολιτιστικών συλλόγων έστω και ανενεργών σε κάποιες περιπτώσεις οι οποίοι προσπαθούν και πολλές φορές υλοποιούν σημαντικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες.
- Παραδοσιακές τροφές

(www.sustourism.net)

Το Κιλκίς είναι ιδιαίτερα φιλόξενο στους λάτρεις του αγροτουρισμού αφού η εκτεταμένη ενασχόληση των κατοίκων με τη γεωργία και την κτηνοτροφία έχει αξιοποιηθεί και για τη δημιουργία υποδομών για τους επισκέπτες, που μπορούν να ζήσουν από κοντά στιγμές της καθημερινής ζωής του τόπου.

Ο Νομός έχει πολλά αξιοθέατα που το καθιστούν μια από τις ομορφότερες περιοχές της χώρας μας. Ο νομός περιλαμβάνει πόλεις όπως η ομώνυμη πρωτεύουσα, η Αξιούπολη, η Ειδομένη, η Γουμένισσα και το Πολύκαστρο αλλά και πολλούς

αγροτικούς οικισμούς όπως η Κούπα, το ιστορικό χωριό Σκρα, η Γρίβα, η Καστανερή, τα Μεγάλα Λιβάδια, η Δοϊράνη, η Ποντοκερασιά, το Κάτω Θεοδωράκι και πολλά άλλα.

Ιδιαίτερα τα χωριά του νομού αποτελούν έναν πλεονέκτημα για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, αφού εδώ η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων ασχολείται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία και, μάλιστα, διατηρεί πολλές από τις πατροπαράδοτες συνήθειες στον τρόπο εργασίας. Υποδομές πάνω σε αυτόν τον τομέα υπάρχουν όπως επισκέψιμα αγροκτήματα και ειδικά καταλύματα.

Ανάμεσα στις φυσικές ομορφιές που έχει να προσφέρει ο Νομός Κιλκίς συμπεριλαμβάνονται η λίμνη Δοϊράνη, ο Αξιός ποταμός, ο Γαλλικός ποταμός οι ορεινοί όγκοι του Πάϊκου, του Μπέλες και των Κρουσσίων, οι φυσικοί καταρράκτες του Σκρα, η Πικρολίμνη, η τεχνητή λίμνη Μεταλλείου της Αξιούπολης, το σπήλαιο του Κιλκίς.

Το Κιλκίς εκτός από τον φυσικό του πλούτο έχει και άλλα αξιοθέατα όπως: το σπήλαιο του Αϊ Γιώργη, το αρχαιολογικό, το λαογραφικό και το πολεμικό μουσείο, τα ηρώα, τις εκκλησιές αλλά και τα μοναδικά παραδοσιακά έθιμά του. Ακόμα, αξίζει να επισκεφθεί κανείς τα γύρω χωριά, το Παλαιό Γυναικόκαστρο με το βυζαντινό κάστρο του, το Χωρύγι με το μεγαλιθικό προϊστορικό του μνημείο, την Κολχίδα με το σπήλαιο της Ζωοδόχου Πηγής καθώς και το χωριό Μεταλλικό που είναι φημισμένο για το μεταλλικό νερό. Επίσης, αξιόλογα μέρη στον Νομό θεωρούνται η Δοϊράνη, που βρίσκεται σε γειτνίαση με τα σύνορα, η Πικρολίμνη με τα ιαματικά νερά, το Μαυροβούνι με την αξιόλογη χλωρίδα αλλά και όλες τις άλλες πόλεις του νομού. (www.agrotravel.gr)

Στο νομό λειτουργούν τα εξής μουσεία:

- Αρχαιολογικό Μουσείο Κιλκίς
- Πολεμικό Μουσείο Κιλκίς
- Λαογραφικό Μουσείο Κιλκίς
- Λαογραφικό Μουσείο Γουμένισσας
- Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Αξιούπολης
- Μουσείο Λίμνης Δοϊράνης

Σημαντικό μνημείο της φύσης είναι το επισκέψιμο Σπήλαιο του Κιλκίς ενώ εκκλησιαστικά μνημεία είναι ο ναός του Αγίου Γεωργίου Κιλκίς που βρίσκεται στον ομώνυμο λόφο, και άλλες παλαιοχριστιανικές εκκλησίες.

Ειδικά για τη Γουμένισσα, τα πορίσματα της μέχρι σήμερα αρχαιολογικής έρευνας και τα αποτελέσματα των ανασκαφών έχουν καταδείξει τις απαρχές της κατοίκησης της ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους. Σήμερα στην περιοχή από τους πλέον αξιόλογους αρχαιολογικούς χώρους είναι ο προϊστορικός οικισμός και το νεκροταφείο στη Φιλυρία.

Στην περιοχή της Γουμένισσας ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μνημεία της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου, δείγματα της βυζαντινής και μεταβυζαντινής αρχιτεκτονικής του ελλαδικού χώρου. Οι ναοί αυτών των χρόνων παρ' όλες τις μεταγενέστερες προσθήκες και επεμβάσεις τις οποίες έχουν υποστεί, εξακολουθούν να διατηρούν μεγάλο μέρος από τις εσωτερικές τοιχογραφίες τους. Στα μεταβυζαντινά κτίσματα του 18ου και του 19ου αιώνα, περιλαμβάνονται κυρίως ξυλόστεγες βασιλικές. Τα πιο σημαντικά δείγματα αυτών είναι τα εξής:

Ο ναός του Αγίου Αθανασίου στον οικισμό της Κάρπης, βασιλική περιορισμένων διαστάσεων κάτοψης, κτισμένο κατά την εποχή δημιουργίας του οικισμού (περί τα 1850).

Ο ναός του Αγίου Αθανασίου στον οικισμό Γρίβα, αρχικά κτισμένο στα 817μ.Χ., ανακατασκευασμένο στα 1801, με αξιόλογες φορητές εικόνες και τοιχογραφίες.

Ο ναός της Αγίας Κυριακής στη Φιλυρία, ρυθμού βασιλικής, κτισμένο περί τα 1864.

Ο ναός των Ταξιαρχών στον Γερακώνα, ρυθμού βασιλικής, κτισμένο από το 1730.

Ο ναός των Αγίων Αποστόλων Πετρών και Παύλου στον Πεντάλοφο, κτισμένο σε ρυθμό βασιλικής περί τα 1872.

Ο ναός της Γέννησης της Θεοτόκου, στον οικισμό Ομαλό, κτισμένο περί τα 1886 σε ρυθμό βασιλικής περί τα 1892.

Στα μνημεία μεταβυζαντινής περιόδου για την περιοχή Παιονίας περιλαμβάνεται επίσης και το αξιόλογο μοναστηριακό κτίσμα της Παναγίας της Γουμένισσας. Πρόκειται για ανδρικό μοναστήρι - το παλαιότερο της περιοχής - το οποίο δημιουργήθηκε στη θέση αρχικού ναού αφιερωμένου στην Παναγία ήδη από το 1346 μ.χ. επί βυζαντινού αυτοκράτορα Ιωάννη Ε' Παλαιολόγου. Το μοναστήρι αποτελούσε το μεγαλύτερο θρησκευτικό κέντρο της περιοχής κατά την τουρκοκρατία. Το σημερινό καθολικό κτίστηκε στα 1802, ανακαινίσθηκε στα 1837 (το ιερό) και επεκτάθηκε προς τα δυτικά, στα μέσα του 19ου αιώνα. Ο ναός ανήκει στον τύπο της τρίκλιτης ξυλόστεγης βασιλικής.

Επίσης, σήμερα στην περιοχή - εκτός από το Μοναστήρι της Παναγίας της Γουμένισσας λειτουργούν και άλλα νεότερα μοναστηριακά κτίσματα, όπως τα παρακάτω:

Η Μονή Οσίου Νικόδημου στον Πεντάλοφο της Γουμένισσας, ανδρικό μοναστήρι, μετόχι της Μονής Σίμωνος Πέτρας του Αγίου Όρους, θεμελιωμένο το 1981. Η Μονή των Αγίων Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης, ανδρικό μοναστήρι, σε απόσταση δύο χιλιομέτρων από τη Γρίβα, θεμελιωμένη το 1992.

Στους οικισμούς του Δήμου, εκτός από τα αξιόλογα κτίσματα κατοικιών, σώζονται μέχρι σήμερα και κτίσματα βιομηχανικού, βιοτεχνικού ή και εργαστηριακού χαρακτήρα: Στον οικισμό Γρίβα λειτουργούν υδροτριβεία ή "μπατάνια" καθώς και αργαλειοί ύφανσης.

Το πλέον αξιόλογο, όμως, μνημείο της προβιομηχανικής περιόδου είναι το εργοστάσιο μεταξουργίας "Χρυσαλλίς" στη Γουμένισσα, η οποία υπήρξε σημαντικό σιροτροφικό κέντρο έως και τα μέσα του αιώνα μας. Το εργοστάσιο, κτίριο διατηρητέο σήμερα, βρίσκεται στην είσοδο της πόλης, στην οποία εκτός από τα αξιόλογα κτίσματα κατοικιών, υπάρχουν και το Α' δημοτικό σχολείο - κτίριο του 1878 - η βρύση της κεντρικής πλατείας, κτισμένη κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου από Γάλλους στρατιώτες, εγκαταστημένους στην περιοχή καθώς επίσης υπάρχουν και εργαστήρια κναφής μάλλινων υφασμάτων και υδρόμυλοι. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, εκτός από τη Γουμένισσα, παρουσιάζουν επίσης οι οικισμοί:

- Γρίβα, όπου ένα από τα παλαιότερα κτίσματα πρέπει να θεωρηθεί η οικία Μήτκου, κατασκευή φρουριακού χαρακτήρα, η οποία έχει υποστεί πολλαπλές επεμβάσεις στη μορφή της. Χαρακτηριστική είναι η κεντρική πλατεία στη Γρίβα, με συγκεντρωμένα σ' αυτήν τα καφενεία του χωριού, τυπικό δείγμα οργάνωσης ελληνικής παραδοσιακής ορεινής πλατείας των αρχών του αιώνα.
- Καστανερή: οικισμός με αξιόλογα κτίσματα κατοικιών (κυρίως των αρχών του 20ού αιώνα), μεταξύ των οποίων η κατοικία Γ. Γιούδα διακρίνεται ως ένα από τα παλαιότερα ίσως δείγματα κατοικιών του οικισμού (τέλη 19ου αιώνα). Επίσης, οι δύο πλατείες που δημιουργούνται στον χαμηλότερο από τους δύο οδικούς άξονες του οικισμού, παρουσιάζουν ενδιαφέρον ως προς την οργάνωση του δημόσιου χώρου και των καταστημάτων (καφενεία - παντοπωλεία) που περιβάλλουν αυτόν.
- Κάρπη: οικισμός του οποίου οι κατοικίες που σήμερα σώζονται, κτίστηκαν κυρίως στη δεκαετία του '50, κατά τα πρότυπα του 19ου αιώνα από τεχνίτες της

περιοχής και του γειτονικού οικισμού Αρχάγγελος (νομός Πέλλας). Οι αρχικές κατοικίες του οικισμού καταστράφηκαν στο διάστημα 1910-1950, εξαιτίας των γεγονότων των δύο παγκόσμιων πολέμων (Α' και Β').

- Πεντάλοφο: οικισμός ο οποίος διατηρεί μέχρι σήμερα τον πολεοδομικό ιστό του 19ου αιώνα, όχι όμως και πολλές από τις κατοικίες στην αρχική τους μορφή. Ως τις πλέον αξιόλογες από τις διατηρούμενες θα αναφέρουμε τις οικίες Πετρεντζή, Σταμνίτη και την κατοικία Δαούλη, νεότερη των άλλων δύο. Στον οικισμό υπάρχει, επίσης, σχολείο - κτίσμα του 1881. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κεντρική πλατεία του οικισμού, περικλειστη, με συγκεντρωμένες γύρω της τις κοινόχρηστες εξυπηρετήσεις και τα καφενεία.

Στον Τομέα του Πολιτισμού, έχει ολοκληρωθεί το έργο:

- Διαμόρφωση του ιστορικού χώρου - αναστήλωση & αποκατάσταση του μνημειακού Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου Γουμενίσσης – 1,1 εκ €

Και βρίσκεται σε εξέλιξη το έργο :

- Ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Παλατιανού - αποκατάσταση κτισμάτων της αρχαίας πόλης – 482 χιλ €

Προβλήματα

Το πρόβλημα σήμερα για αυτά τα μνημεία, και παρά το επιστημονικό, αλλά και τουριστικό ενδιαφέρον τους, αποτελεί η ελλιπής προστασία τους. Οι περισσότεροι από τους χώρους αυτούς δεν συντηρούνται, δεν φυλάσσονται και συνεπώς δεν διαθέτουν τον ελάχιστο βαθμό προστασίας. Η ηλικία των κτιρίων επιδεινώνει το παραπάνω πρόβλημα.

Επιπλέον διαπιστώνεται κενό συνολικής αλλά και ειδικής ενημέρωσης-πληροφόρησης των επισκεπτών σχετικά με τα μνημεία αυτά, την ιστορία και την σημασία τους για τον συγκεκριμένο τόπο και τον ευρύτερο χώρο γενικότερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ - ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

3.1 ΦΥΣΙΚΟ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

3.1.1 Μορφολογία

Ο Νομός Κιλκίς βρίσκεται στο κέντρο της Μακεδονίας. Συνορεύει Β. με την πρώην Γιουγκοσλαβία, Ν. με το Νομό Θεσσαλονίκης, Α. με το Νομό Σερρών, Δ. με το Νομό Πέλλας.

- Έχει έκταση 2.597 τετρ. χλμ. και πληθυσμό 61.387 κατοίκους. Τα κυριότερα βουνά του Νομού είναι: Το Πάϊκο (1.650 μ.). Κορυφές του είναι η Σκρα (1.097 μ.), Πύργος (1.494 μ.), Βουλάρες (1.408 μ.), Τσούμα (1.219 μ.), κ.ά.
- Στο ανατολικό τμήμα του Νομού δεσπόζουν το βουνό Κερκίνη (ή Μπέλες). Βρίσκεται κατά μήκος των συνόρων της Ελλάδας με την πρώην Γιουγκοσλαβία και Βουλγαρία. Ψηλότερη κορυφή του είναι το Τριεθνές (1.888 μ.). Στο Κιλκίς μικρό μόνο τμήμα του ανήκει. Σκληρές μάχες έγιναν στο Μπέλες κατά το Β' Βαλκανικό πόλεμο, με το βουλγαρικό στρατό και κατά τον Α' και Β' Παγκόσμιο Πόλεμο με τους Βουλγάρους και Γερμανούς. Τέλος το Δύσωρο (ή Κρούσια). Η ψηλότερη κορυφή του είναι 860 μ. Στους πρόποδες του βρίσκεται η πόλη Κιλκίς.

Ποτάμια του Νομού Κιλκίς:

- Ο Αξιός. Έχει μήκος 83 χλμ. Διαρρέει το Δ. τμήμα του Νομού. Ο ποταμός αυτός λέγεται και Βαρδάρης. Παραπόταμοί του είναι το Μεγάλο Ρέμα, ο Στραβοπόταμος, ο Γοργόπης κ.ά.
- Ο Γαλλικός (ή Εχέδωρος). Πηγάζει από τα Κρούσια και εκβάλλει στο Θερμαϊκό κόλπο.

Στη μεγαλύτερή του έκτασή του ο Νομός είναι πεδινός. Τα πεδινά του εδάφη καταλαμβάνουν έκταση 1.666 τετρ. χλμ.

Λίμνες έχει: Τη Δοϊράνη (ή Πρασιάδα). Έχει έκταση 33 τετρ. χλμ., πλούσια σε ψάρια. Και την Πικρολίμνη. Έχει μικρή έκταση και βρίσκεται στα σύνορα του Νομού με το Νομό Θεσσαλονίκης.

Το κλίμα του Νομού είναι ηπειρωτικό, εντονότερο στα ορεινά και βόρεια διαμερίσματα του Νομού. Ο χειμώνας πολύ ψυχρός και το καλοκαίρι θερμό. (www.live-pedia.gr)

Αναλυτικότερα, το μορφολογικό ανάγλυφο του νομού Κιλκίς διαμορφώνεται από τους ορεινούς όγκους που υψώνονται στο ανατολικό και στο δυτικό τμήμα του. Στα δυτικά υψώνεται η οροσειρά του Πάικου, του οποίου οι ψηλότερες κορυφές (Πολέτι 1.650 μ., Τσούμα, 1.219 μ., Πύργος 1.494 μ., Βερτόπια 1.490 μ., Ασπρόχωμα 831 μ.) καθορίζουν τα όρια του νομού Κιλκίς με τον νομό Πέλλας. Στο έδαφος του νομού βρίσκεται μόνο η ανατολική προέκταση του Πάικου, Κοντάστι (1.607 μ.). Στα βόρεια του Πάικου και κοντά στα σύνορα με την ΠΓΔΜ υψώνεται το μικρό αλλά ιστορικό όρος Σκρα (1.097 μ.), όπου έλαβε χώρα η ομώνυμη μάχη (17 Μαΐου 1918). Στα βορειανατολικά του νομού δεσπόζουν οι δυτικές κορυφές της Κερκίνης (Μπέλες), που καθορίζουν στο τμήμα αυτό τα σύνορα με την ΠΓΔΜ. Στα ανατολικά υψώνεται το Δύσωρον ή Κρούσια (860 μ.) και το Μαυροβούνι (1.197 μ.), το οποίο προχωρεί στα νότια με χαμηλότερες κορυφές (Λυκοράχη 713 μ., Πασχαλιά 745 μ. κ.ά.) μέχρι τον νομό Θεσσαλονίκης. Μεταξύ των ορεινών αυτών όγκων στα ανατολικά και δυτικά του νομού, απλώνεται η μεγάλη προσχωσιγενής πεδιάδα του Κιλκίς, η οποία αποτελεί το βόρειο τμήμα της μεγάλης πεδιάδας της κεντρικής Μακεδονίας.

Αναλυτικότερα, όπως προείπαμε δύο μεγάλοι ποταμοί διαρρέουν και αποστραγγίζουν το έδαφος του νομού Κιλκίς, ο Αξιός και ο Γαλλικός. Ο Αξιός εισέρχεται στο έδαφος του νομού από την ΠΓΔΜ, μεταξύ Ειδομένης και Ευζώνων, τον διασχίζει ολόκληρο από τα βόρεια προς τα νότια και συνεχίζει την πορεία του στον νομό Θεσσαλονίκης. Ο Γαλλικός αποστραγγίζει την ορεινή περιοχή των Κρουσίων. Στα βορειανατολικά βρίσκεται η λίμνη Δοϊράνη, η οποία ανήκει στην Ελλάδα κατά το ήμισυ και της οποίας τα νερά εκχέονται στον Αξιό σε περίπτωση υπερχειλίσης. Στα νότια βρίσκεται η Πικρολίμνη. Παλαιότερα, στην πεδιάδα του Κιλκίς σχηματίζονταν αβαθείς λίμνες και τέλματα, που αποξηράνθηκαν με αποστραγγιστικά έργα. (<http://diocles.civil.duth.gr>)

3.1.2 Κλιματολογικά Χαρακτηριστικά

Το κλίμα του νομού Κιλκίς είναι ηπιότερο στα νότια (εκεί που συνορεύει με τον νομό Θεσσαλονίκης). Προς τα βόρεια γίνεται δριμύτερο και έχει τα χαρακτηριστικά του ηπειρωτικού, ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές. Εκεί το χιόνι αποτελεί συχνό φαινόμενο,

το ύψος των βροχοπτώσεων είναι μεγάλο και επικρατούν οι βόρειοι άνεμοι. (<http://diocles.civil.duth.gr>)

3.1.3 Γεωλογικά και Σεισμολογικά Χαρακτηριστικά

3.1.3.1 Γεωλογικά – Γεωτεκτονικά Χαρακτηριστικά

Ο νομός Κιλκίς βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της Ελλάδας. Έχει έκταση 2519 τετραγωνικά χιλιόμετρα και πληθυσμό 89056 κατοίκους (2001). Συνορεύει προς βορρά με την ΠΓΔΜ, ανατολικά με το νομό Σερρών, προς νότο με το νομό Θεσσαλονίκης και δυτικά με το νομό Πέλλας.

Ο ποταμός Αξιός, που πηγάζει από την ΠΓΔΜ, χωρίζει το νομό σε δύο τμήματα: το δυτικό καταλαμβάνεται από το βουνό Πάικο (1658μ), ενώ στο ανατολικό εκτείνονται βορειοανατολικά η οροσειρά της Κερκίνης (2031 μ), ανατολικά των Κρουσίων (860μ) και νοτιοανατολικά του Μαυροβουνίου (1197μ). Από τα Κρούσια πηγάζει ο Γαλλικός ποταμός (ή Εχέδωρος) που εκβάλλει στο Θερμαϊκό.

Στο βόρειο άκρο του νομού βρίσκεται η λίμνη Δοϊράνη που χωρίζεται από τη συνοριακή μεθόριο και κατά 60% ανήκει στην ΠΓΔΜ. Στο νότιο μέρος του νομού βρίσκεται η Πικρολίμνη, γνωστή για τις θεραπευτικές της ιδιότητες.

Η πεδιάδα που οροθετείται από το Πάικο και τα Κρούσια, αποτελεί τμήμα της μεγάλης πεδιάδας της Κεντρικής Μακεδονίας και καταλαμβάνει το 64% της συνολικής έκτασης του νομού. Το υπόλοιπο 20% είναι ημιορεινό και το 16% ορεινό. Στο Χάρτη 3.1 φαίνεται η μορφολογία του Ν. Κιλκίς.

Το γεωμορφολογικό ανάγλυφο είναι ποικιλόμορφο, κάτι που είναι σε άμεση σχέση με την γεωλογική δομή. Συμπερασματικά, μπορεί να ειπωθεί ότι οι γεωλογικοί σχηματισμοί της περιοχής είναι Αλπιδικής ορογενετικής διεργασίας. Το υπέδαφος περιέχει αρκετά μεταλλεύματα (σίδηρος, μόλυβδος, ψευδάργυρος, αμίαντος, αντιμόνιο κ.ά.) σε μη εκμεταλλεύσιμες ποσότητες.

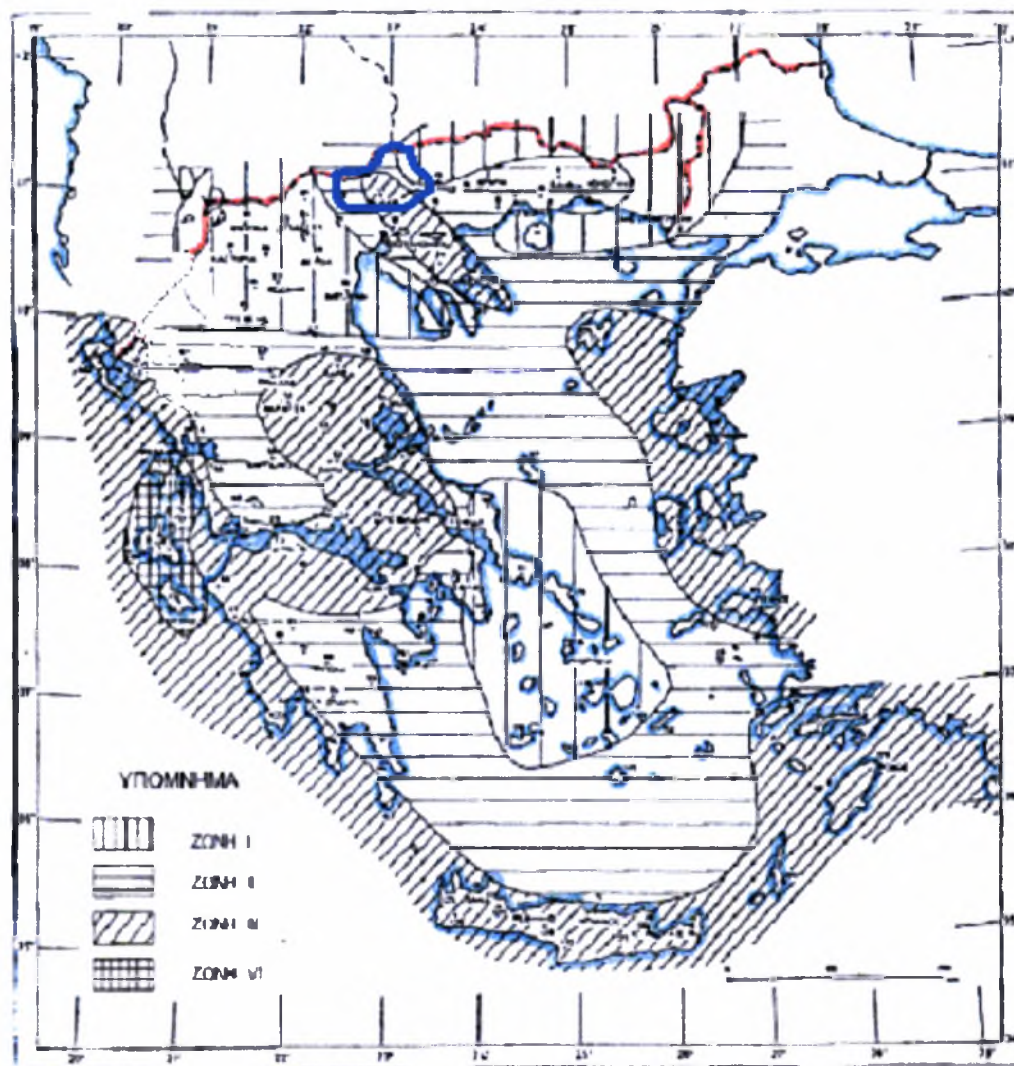
Επίσης συναντώνται καολίνης, τραβερτίνης, και κρυσταλλικοί ασβεστόλιθοι. Στην περιοχή Καστανερής επίσης συναντάται και κοίτασμα λευκού - ημίλευκου μαρμάρου.

3.1.3.2 Σεισμολογικά Χαρακτηριστικά

Ο Ν. Κιλκίς σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα ως επί τω πλείστον ανήκει στην κατηγορία II, όπως αυτές χωρίστηκαν ύστερα από πρόταση των τεσσάρων σεισμολογικών φορέων της χώρας (Τομέας Γεωφυσικής και Γεωθερμίας Πανεπιστημίου Αθηνών, Τομέας Γεωφυσικής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Γεωδυναμικό Ινστιτούτο Αστεροσκοπείου Αθηνών και Ινστιτούτο Τεχνικής Σεισμολογίας και Αντισεισμικών Κατασκευών).

Χάρτης 3.2: Κατηγορίες ζωνών σεισμικής επικινδυνότητας

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000

Η αναμενόμενη επιτάχυνση για την κατηγορία II σε συνάρτηση με τη μέση περίοδο επανάληψης, δίνεται από τη σχέση:

$$\text{Logym} = 0,277 \log T_m + 1,579 \text{ (Κατηγορία II)}$$

Με βάση τη σχέση αυτή για μέσες περιόδους επανάληψης α) $T_m = 60$ έτη και β) $T_m = 1000$ έτη, δίνονται οι τιμές των παραμέτρων της εδαφικής σεισμικής κίνησης (I , γ_m , u_m).

α) για $T_m = 60$ έτη

Ζώνη	I	γ_m (g)	u_m (cm/sec)
II	6,7	0,12	10

β) για $T_m = 1000$ έτη

Ζώνη	I	γ_m (g)	u_m (cm/sec)
II	8,0	0,26	27

Παρακάτω απεικονίζονται οι οικισμοί του Νομού Κιλκίς που απεικονίζονται στο χάρτη ως ζώνες σεισμικής επικινδυνότητας:

Πίνακας 3.1: Οι οικισμοί του Ελληνικού χώρου, οι οποίοι δίνονται στο χάρτη ζωνών σεισμικής επικινδυνότητας

Ζώνη σεισμικής επικινδυνότητας	Δήμοι / Κοινότητες
I	Γουμένισσας
I	Λιβαδιών
I	Αξιούπολης
I	Γαλλικού
I	Δοϊράνης
I	Ευρωπού
I	Κιλκίς
I	Κρουσσών
I	Μουριών
I	Πικρολίμνης
I	Πολυκάστρου
I	Χέρσου

Πηγή: <http://www.e-rafia.gr>, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 3.2: Σεισμική επιτάχυνση εδάφους

$A=ag$ (g επιτάχυνση της βαρύτητας)

Ζώνη σεισμικής επικινδυνότητας	I	II	III
α	0.16	0.24	0.36

Πηγή: <http://www.e-rafia.gr>

3.1.4 Ορυκτός Πλούτος

Ο ορυκτός πλούτος του Κιλκίς, χωρίς να παρουσιάζει κάποιο ιδιαίτερο πλεονέκτημα, δεν είναι άνευ σπουδαιότητας και θα μπορούσε να αξιοποιηθεί. Συγκεκριμένα έχουν εντοπιστεί από μελέτες του Ι.Γ.Μ.Ε. κοιτάσματα μαρμάρων και τραβερτίνη, πολυμεταλλικών θειούχων μεταλλευμάτων καθώς και προσχωματικός χρυσός. Σύμφωνα με τις ίδιες μελέτες, οι πιο βιώσιμες οικονομικά εκμεταλλεύσεις αφορούν στη λειτουργία ενός μεταλλείου με παράλληλη εγκατάσταση εργοστασίου εμπλουτισμού του μεταλλεύματος για ψευδάργυρο και μόλυβδο, στην περιοχή Κούπας-

Σκρά-Κάρπης στο όρος Πάϊκο, ενώ ευνοϊκές φαίνονται και οι τεχνικοοικονομικές συνθήκες εκμετάλλευσης του χρυσού στην περιοχή του Γαλλικού ποταμού.

Εδαφικοί - υδάτινοι πόροι

Στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης υπάρχει μία εκτεταμένη παρουσίαση των διαθέσιμων εδαφικών -υδάτινων πόρων. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία αυτά, τα κύρια προβλήματα που εμφανίζονται στα εδάφη του νομού αναφέρονται σε:

- α) Την ύπαρξη όξινων εδαφών, η οποία αποδίδεται σε σημαντικό βαθμό στην αλόγιστη χρήση αρδευτικού νερού σε συνδυασμό με την εντατική χρήση χημικών λιπασμάτων,
- β) Στην ύπαρξη σκληρών και αδιαπέραστων στρώσεων σε βάθος 0,25-0,30 ΓΤΙ, που εμποδίζουν την κίνηση του νερού, την κυκλοφορία του αέρα και την πλήρη ανάπτυξη των ριζών των φυτών, με σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην απόδοση των καλλιεργειών.

Η περαιτέρω μελέτη των φυσικών, χημικών και μηχανικών ιδιοτήτων των εδαφών του νομού, και κυρίως των πεδινών εκτάσεων, κρίνεται απαραίτητη σε συνδυασμό με τις ανάγκες του πρωτογενούς τομέα, ώστε να μπορούν να εκτιμηθούν τόσο κατά πόσο οι υφιστάμενες χρήσεις γης είναι ενδεδειγμένες, όσο επίσης και οι δυνατότητες και κατευθύνσεις αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών.

Η σημασία των υδάτινων πόρων έχει σήμερα πλήρως κατανοηθεί τόσο από όλους τους αρμόδιους φορείς, όσο και από την κοινή γνώμη. Το νερό αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη ζωής, αλλά και αναντικατάστατο μέσο για το σύνολο σχεδόν των ανθρωπίνων αναγκών και δραστηριοτήτων.

Ειδικότερα για περιοχές όπως ο νομός Κιλκίς, η επάρκεια του νερού αποκτά ιδιαίτερη σημασία, αν ληφθεί υπ' όψιν, ότι οι απαιτήσεις σε νερό της γεωργίας είναι κατά πολύ μεγαλύτερες από τις ανάγκες της βιομηχανίας και των αστικών δραστηριοτήτων. Ενδεικτικά αναφέρεται, ότι σύμφωνα με στοιχεία του Κ.Ε.Π.Ε., η γεωργία απορροφά πάνω από 80% της συνολικής κατανάλωσης νερού στη χώρα μας. Από πλευράς διαθεσιμότητας νερού, ο νομός Κιλκίς, χωρίζεται σε δύο τμήματα:

- α) Το δυτικό (επαρχία Παιονίας), όπου ο Αξιός ποταμός και ο ορεινός όγκος του Πάϊκου, παρέχουν σημαντικές δυνατότητες άρδευσης και υδροδότησης και

- 6) Το κεντρικό-ανατολικό μέρος του νομού που συμπεριλαμβάνει το μεγαλύτερο τμήμα των πεδινών-γεωργικών εκτάσεων, που χαρακτηρίζεται από έντονη ανεπάρκεια υδάτινων πόρων.

Παρά την σημαντική αύξηση του ποσοστού των αρδευόμενων εκτάσεων κατά τα τελευταία χρόνια, το ποσοστό αυτό παραμένει ιδιαίτερα χαμηλό (15% έναντι περίπου 40% της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας) και αποτελεί ισχυρό περιοριστικό παράγοντα αναδιάρθρωσης και βελτίωσης του πρωτογενούς τομέα.

Επομένως, οι μελλοντικές προσπάθειες θα πρέπει να στραφούν προς την εκμετάλλευση του υδατικού δυναμικού το οποίο σήμερα δεν αξιοποιείται κατάλληλα. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, απαιτείται μία σειρά διαφόρων εγγειοβελτιωτικών έργων.

Στις πηγές απόληξης νερού, δεν μπορούν να συμπεριληφθούν ούτε η Λίμνη Δοϊράνη, λόγω του σημαντικού υποβιβασμού της στάθμης της, ούτε η Πικρολίμνη λόγω ακαταλληλότητας του νερού. Επίσης, δεν θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψη και οι πηγές, λόγω του μικρού σχετικά αριθμού τους, και της δέσμευσης του νερού τους για υδρευτικές κυρίως ανάγκες.

Οι τοπογραφικές συνθήκες που επικρατούν στο νομό Κιλκίς δεν επιτρέπουν την κατασκευή μεγάλων φραγμάτων και τεχνητών λιμνών. Εναλλακτική λύση μπορεί να αποτελέσει η κατασκευή πολλών μικρών φραγμάτων και λιμνοδεξαμενών, η οποία δεν θα πρέπει όμως να αντιμετωπιστεί ως πανάκεια, επειδή η υπέρμετρη συγκέντρωση και αποθήκευση νερού σε τεχνητές λίμνες, θα δημιουργήσει προβλήματα στην τροφοδοσία των υπόγειων υδροφορέων.

Σε κάθε περίπτωση, το νερό θα πρέπει να αντιμετωπίζεται πλέον ως είδος εν ανεπάρκεια, η ανανεωσιμότητα του οποίου εξαρτάται από τοπικούς και χρονικούς περιορισμούς. Οι περιορισμοί αυτοί επιβάλλουν την όσο το δυνατό περισσότερο ορθολογική χρήση και αξιοποίηση των υδατικών πόρων που χρησιμοποιούνται για γεωργικούς σκοπούς. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να γίνει προσπάθεια αύξησης της ποσότητας των παραγομένων γεωργικών προϊόντων ανά μονάδα ποσότητας νερού που καταναλώνεται. Είναι βέβαιο, ότι με τα υφιστάμενα συστήματα άρδευσης και τον εμπειρικό τρόπο εφαρμογής τους, γίνεται υπερκατανάλωση νερού που εκτιμάται ότι προσεγγίζει το 30%.

Εκτός του νερού που χρησιμοποιείται για αρδευτικούς σκοπούς, στον νομό Κιλκίς έχουν εντοπισθεί θέσεις που παρέχουν νερό κατάλληλο για ειδικές χρήσεις (μεταλλικό

νερό, θερμές πηγές, κ.λ.π.). Η περισσότερο γνωστή και αξιόλογη πηγή φυσικού μεταλλικού νερού στο νομό, είναι η πηγή του Μεταλλικού, που παρουσιάζει δυνατότητες αξιοποίησης (εμφιάλωση-διάθεση).

Περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους

Σε αντίθεση με άλλους νομούς της Κεντρικής Μακεδονίας (όπως η Χαλκιδική, και η Πιερία), ο νομός του Κιλκίς δεν έχει να παρουσιάσει πληθώρα περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, η αξιοποίηση των οποίων θα μπορούσε να αποτελέσει το μοχλό ανάπτυξης του.

Παρ' όλα αυτά όμως, παρουσιάζει ορισμένες δυνατότητες ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων ήπιου χαρακτήρα (οικολογικό τουρισμό, αγροτουρισμό, ορεινό-περιπατητικό τουρισμό) οι οποίες συγκεντρώνονται σε τρεις κυρίως περιοχές: Στον ορεινό όγκο του Πάϊκου στα δυτικά του νομού Στον ορεινό όγκο των Κρουσίων στα ανατολικά, και στην ελληνική πλευρά της λίμνης Δοϊράνης και το γειτονικό όρος Μπέλλες. Η ανάδειξη των περιοχών αυτών, μπορεί να αποτελέσει ένα πόλο έλξης τοπικού τουρισμού (κυρίως από τη Θεσσαλονίκη), και να δημιουργήσει συμπληρωματικές δραστηριότητες και εισόδημα στους τοπικούς οικισμούς, ανατρέποντας έτσι τις τάσεις εγκατάλειψης τους από τον ενεργό πληθυσμό, που κινείται προς τα τοπικά αστικά κέντρα.

Στους ορεινούς όγκους του Πάϊκου και των Κρουσίων, είναι συγκεντρωμένο και το σύνολο των δασικών εκτάσεων του νομού, οι οποίες όμως είναι υποβαθμισμένες από κάθε άποψη. Συγκεκριμένα, λόγω λαθρούλοτομιών, παράνομων εκχερσώσεων, υπερβόσκησης και λανθασμένης σύνθεσης των δασικών συμπλεγμάτων, η βλάστηση έχει υποβαθμιστεί, με συνέπεια την επιτάχυνση της διάβρωσης και τη δημιουργία γυμνών εκτάσεων. Εκτός εάν υπάρξει ριζική αλλαγή στον τρόπο αντιμετώπισης των δασών, με οργανωμένες και ευρείας εκτάσεως παρεμβάσεις (σημαντικές αναδασώσεις, περιορισμός της βόσκησης, δημιουργία δασικού δικτύου, κ.λ.π.), οι δυνατότητες εκμετάλλευσης του δασικού πλούτου του νομού, φαίνονται εξαιρετικά περιορισμένες.

3.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

3.2.1 Περιφέρεια – Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση

Ο Ν. Κιλκίς μαζί με τους νομούς Θεσσαλονίκης, Πέλλας, Ημαθίας, Χαλκιδικής, Σερρών και Πιερίας απαρτίζουν την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, μια από τις δεκατρείς περιφέρειες της χώρας, όπως αυτές θεσπίστηκαν με το Ν. 1622/88 (ΦΕΚ 92/Α/88). Η έδρα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας βρίσκεται στην Θεσσαλονίκη.

Οι περιφέρειες ως αποκεντρωμένες μονάδες διοίκησης, συμβάλλουν στον εθνικό σχεδιασμό, σχεδιάζοντας, προγραμματίζοντας και εφαρμόζοντας πολιτικές για την κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της εκάστοτε χωρικής τους αρμοδιότητας.

Τον ίδιο στόχο έχει και η θέσπιση του Β' βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αυτό που καλούμε Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση με το Ν. 2218/94 (ΦΕΚ 90/Α/13-6-94). Η ψήφιση του Οργανισμού εσωτερικής Οργάνωσης και Λειτουργίας των υπηρεσιών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Κιλκίς έγινε με το ΦΕΚ 397/Β/11-5-1995 όπως αυτό τροποποιήθηκε από τα ΦΕΚ 783/Β/12-9-1995, 686/Β/19-8-1996 και 402/Β/16-5-1997. Η έδρα της Ν.Α. Κιλκίς είναι στην πόλη του Κιλκίς.

3.2.2 Α' Βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Γεωγραφική Διάρθρωση

Μετά τη ανασυγκρότηση της Α' Τοπικής Αυτοδιοίκησης με το Ν.2539/97 (ΦΕΚ 244/Α/4-12-1997) γνωστό και ως «Πρόγραμμα Καποδίστριας», αποτελείται από 11 Δήμους και 1 Κοινότητα, η οποία μένει ως είχε πριν την εφαρμογή του «Προγράμματος Καποδίστριας». Ενδιάμεσα της Απογραφής και του Καποδίστρια ίσχυσαν οι προαιρετικές συνενώσεις απ' όπου προέκυψαν οι τωρινοί Δήμοι του Νομού Κιλκίς. Όσον αφορά τις ενότητες των δυο ιστορικών επαρχιών αυτές διατηρούνται: Κιλκίς και Παιονίας χωρίς ιδιαίτερο διοικητικό περιεχόμενο αλλά με ισχυρές εσωτερικές διασυνδέσεις.

Είναι πρόδηλο ότι σε νέα αναθεώρηση του διοικητικού πλαισίου των ΟΤΑ πολλοί από τους «απομακρυσμένους» δήμους θα συνδεθούν με άλλους Δήμους.

3.3 ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

3.3.1 Ιεράρχηση Οικιστικού Δικτύου

Στην Ελλάδα, οι πρώτες αναφορές σε μία πολιτική για το οικιστικό δίκτυο γίνονται στα Προγράμματα Ανάπτυξης της δεκαετίας του '60. Από την περίοδο αυτή μέχρι και τη δεκαετία του '80 ανάλογες αναφορές επαναλαμβάνονται συστηματικά, αφορώντας κυρίως τις υψηλότερες βαθμίδες του οικιστικού δικτύου και στηριζόμενες στη θεωρία των πόλων ανάπτυξης, σύμφωνα με την οποία η ανάπτυξη διαχέεται στο χώρο από τους πόλους ή τα κέντρα ανάπτυξης, δηλαδή τις πόλεις σημαντικού μεγέθους, λόγω των πολλαπλασιαστικών αναπτυξιακών αποτελεσμάτων που συνεπάγονται για τις ίδιες αλλά και για την ευρύτερη περιοχή επιρροής τους, αφενός η κλίμακά τους και αφετέρου η πολυπλοκότητα της παραγωγικής τους βάσης (Οικονόμου, 1996).

Η πρώτη φορά που διατυπώθηκε μία αναλυτική πολιτική για το οικιστικό δίκτυο ήταν στα τέλη της δεκαετίας του '70 από την Διεύθυνση Οικισμού του Υπουργείου Δημοσίων Έργων (αργότερα ΥΧΟΠ). Η συγκεκριμένη πολιτική, αν και εισήγαγε την ιδέα του συνυπολογισμού του συνόλου των οικισμών στον σχεδιασμό της οικιστικής πολιτικής, δεν εφαρμόστηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα. Αργότερα, το έτος 1984, το Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος (ΥΧΟΠ), εισήγαγε μία νέα πολιτική για το οικιστικό δίκτυο, βασιζόμενη στην θεωρία των κεντρικών τόπων, η οποία υπό την παραδοχή της παροχής υπηρεσιών στην ενδοχώρα τους ως τον βασικό ρόλο των πόλεων, προωθούσε την ιεράρχηση των οικισμών σε κατηγορίες ή επίπεδα, βάσει αφενός του είδους και του αριθμού των λειτουργιών και των εξυπηρετήσεων δημόσιας ή δημοσιοποιημένης κοινωνικής και διοικητικής υποδομής που διέθεταν και αφετέρου της ακτινοβολία τους (ευρύτερη περιοχή επιρροής). Η συγκεκριμένη πολιτική είναι και αυτή που ισχύει σήμερα στη χώρα μας, τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο (Οικονόμου, 1996).

Ειδικότερα, ο βασικός στόχος που τέθηκε στο πλαίσιο της προαναφερόμενης πολιτικής για την οικιστική δομή της χώρας ήταν ο περιορισμός των ανισοτήτων ανάμεσα στον αστικό και στον επαρχιακό-αγροτικό χώρο, μέσω της εξασφάλισης για τα οικιστικά κέντρα του δεύτερου, υπηρεσιών ίσης ποιότητας με αυτές που συναντώνται στα αστικά κέντρα. Στην επιλογή δε των λειτουργιών με τις οποίες έπρεπε να εξοπλιστούν τα οικιστικά κέντρα, οι συνιστώσες που ελήφθησαν υπόψη ήταν: α) οι οικονομικές δραστηριότητες και οι δυνατότητες αξιοποίησης των τοπικών πόρων της ευρύτερης γεωγραφικής και πληθυσμιακής ενότητας, β) τα επιθυμητά πρότυπα κάθε λειτουργίας σύμφωνα με πληθυσμιακά και γεωγραφικά κριτήρια και η αντίστοιχη

παραδεκτή χρονοαπόσταση, και γ) οι ελάχιστες (minimum) λειτουργίες (σε είδος και αριθμό) για κάθε επίπεδο οικισμών, βάσει των τότε υφιστάμενων δυνατοτήτων και αναγκών και αναλόγως των ιδιαιτεροτήτων της κάθε περιοχής (ΥΧΟΠ, 1984).

Υπό τη λογική αυτή, τα οικιστικά κέντρα ταξινομήθηκαν σε πέντε (5) επίπεδα, σε καθένα από τα οποία ομαδοποιούνταν εκείνες οι λειτουργίες, που ήταν δυνατόν να εξυπηρετηθούν (κυρίως από την άποψη του πληθυσμιακού μεγέθους) στο ίδιο επίπεδο. Οι λειτουργίες που καθορίστηκαν ανά επίπεδο οικιστικών κέντρων ήταν οι εξής:

Οικισμοί ή οικιστικά κέντρα 5ου επιπέδου (απλά χωριά): Μικρού πληθυσμιακού μεγέθους οικισμοί ή συνοικισμοί που έχουν βασικά κατοικία, καθώς και οικισμοί πιο σύνθετοι που εξυπηρετούν μικρό αριθμό γειτονικών οικισμών λόγω μιας λειτουργίας (π.χ. βρεφικός σταθμός). Χωροθετούνται επιλεκτικά: Νηπιαγωγείο, Δημοτικό Σχολείο, Βρεφικός σταθμός, Έδρα Πολεοδομικής Επιτροπής Γειτονιάς (ΠΕΓ), Γήπεδο ποδοσφαίρου και Γήπεδο μικτής χρήσης.

Οικιστικό κέντρο 4ου επιπέδου (κεφαλοχώρι): Εξυπηρετούμενος πληθυσμός 2.000-8.000 κάτοικοι περίπου (μέσος όρος 5.000 κάτοικοι). Πλέον των λειτουργιών της προηγούμενης κατηγορίας χωροθετούνται: Γυμνάσιο, Λύκειο, Περιφερειακό Ιατρείο, Βιβλιοθήκη - Κέντρου Νεότητας, Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, Ταχυδρομείο - Τηλεφωνείο - Τηλεγραφείο. Σε περίπτωση δε έδρας ΟΤΑ προβλέπεται και η δυνατότητα χωροθέτησης διοικητικών (δημοτικές υπηρεσίες, αστυνομικό τμήμα, πυροσβεστική υπηρεσία, γραφεία ΔΕΥΑΙ, ΔΕΗ) και οικονομικών (δημοτικές επιχειρήσεις, Υποκαταστήματα Τράπεζας) υπηρεσιών.

Οικιστικό κέντρο 3ου επιπέδου (κωμόπολη): Μέσος εξυπηρετούμενος πληθυσμός: 20.000 κάτοικοι περίπου. Πλέον των εξυπηρετήσεων του προηγούμενου επιπέδου χωροθετούνται: Κέντρο Υγείας (προς αντικατάσταση του περιφερειακού ιατρείου), Συμβουλευτικοί Σταθμοί επιτόκων - βρεφών, Γεροντική στέγη - ΚΑΠΗ, Αθλητικός πυρήνας Α', Πνευματικό Κέντρο - Κέντρο Λαϊκής Επιμόρφωσης, Κινηματογράφος, Οικονομική Εφορία - Δημόσιο Ταμείο, Ειρηνοδικείο, Πταισματοδικείο, Υποθηκοφυλακείο, Αγρονομείο – Δασονομείο.

Οικιστικό κέντρο 2ου επιπέδου (νομαρχιακό κέντρο): Μέσος εξυπηρετούμενος πληθυσμός: 80.000 κάτοικοι περίπου. Πλέον των εξυπηρετήσεων του προηγούμενου επιπέδου χωροθετούνται: Ειδικά σχολεία, ΤΕΙ, Νομαρχιακό Νοσοκομείο, Κέντρο βρεφών, Μαθητικά Οικοτροφεία, Μαθητικές Εστίες, Γηριατρικές κλινικές, Κέντρα Προστασίας Αναπήρων, Θεραπευτήρια χρόνιων παθήσεων,

Αθλητικός πυρήνας Β', Μουσείο, Θέατρο, Νομαρχιακές Υπηρεσίες - Υπουργείων και Δημόσιων Οργανισμών, Πρωτοδικείο, Πλημμελειοδικείο, Υποδ/ση Αστυνομίας - Τροχαίας - Αγορανομίας.

Οικιστικό κέντρο Ιου επιπέδου (περιφερειακό κέντρο): Μέσος εξυπηρετούμενος πληθυσμός 450.000 κάτοικοι περίπου. Πλέον των εξυπηρετήσεων του προηγούμενου επιπέδου χωροθετούνται: ΑΕΙ, Εργομετρικά κέντρα, Περιφερειακά νοσοκομεία, Περιφερειακές Υπηρεσίες Υπουργείων, Δημ. Οργανισμοί, Δημ. Επιχειρήσεις - Τράπεζες, Δ/νση Αστυνομία - Επιθ. Χωροφυλακής, Εφετείο. (ΥΧΟΠ, 1984).

Σύμφωνα με τα πέντε επίπεδα κατηγοριοποίησης, ορισμένοι οικισμοί ορίζονται σαν κέντρα κάποιου επιπέδου ανάλογα με το είδος, τον αριθμό και το φάσμα των λειτουργιών, εξυπηρετήσεων και υποδομών (δημόσιες, μη ιδιωτικού τομέα) που διαθέτουν.

Έτσι η χωροταξική οργάνωση του οικιστικού δικτύου της περιοχής μελέτης, που προβλεπόταν από τη μελέτη του Υ.Χ.Ο.Π. (1984) με τίτλο «Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης του Νομού Κυλκίας» είχε ως εξής:

Πίνακας 3.3: Πρόταση διάρθρωσης οικιστικού δικτύου Ν. Κιλκίς κατά ΥΧΟΠ '84

2ου Επιπέδου	3ου Επιπέδου	4ου Επιπέδου
Κιλκίς		Κρηστώνη
		Τέρφυλλος
		Σταθμός Μουριών
		Μουριές
		Μυριόφυτο
		Μικρόκαμπος
		Μαυρονέρι
		Νέο Αγιονέρι
		Νέο Γυναικόκαστρο
	Πολύκαστρο	
		Άσπρος
		Βαφιοχώρι
		Ποντοηράκλεια
		Χέρσο
		Μεγάλη Στέρνα
		Γαλλικός
		Νέα Σάντα
		Πεδινό
		Εύρωπος
		Άγιος Πέτρος
	Αξιούπολη	
		Γοργόπη
		Ρύζια
	Γουμένισσα	
		Γρίβα

Πηγή: ΥΧΟΠ '84 , Ιδία επεξεργασία

Οι κατευθύνσεις Χωροταξικής Οργάνωσης των νομών της Κεντρικής Μακεδονίας (ΥΧΟΠ, 1984) έχοντας ως σκοπό την εξισορρόπηση της ανάπτυξης στο χώρο και την καλύτερη εξυπηρέτηση των αγροτικών οικισμών, όρισαν μια σειρά κέντρα ως οικισμούς 3^{ου} επιπέδου (Πολύκαστρο, Αξιούπολη, Γουμένισσα) και ορισμένα άλλα που παρουσίαζαν ορισμένες προοπτικές ανάπτυξης, ως ενισχυμένα κέντρα 4ου επιπέδου (Τέρφυλλος, Άσπρος, Βαφιοχώρι, Γοργόπη, Γρίβα).

Ωστόσο στο διάστημα που μεσολάβησε, δεν δημιουργήθηκαν οι όροι για να υπάρξει ο απαραίτητος δυναμισμός των περισσότερων από αυτά τα κέντρα, και όπως έδειξε η απογραφή του 1991, συνεχίστηκε η πληθυσμιακή αποδυνάμωση του αγροτικού χώρου, ιδιαίτερα των ορεινών και ημιορεινών περιοχών. Μόνο ορισμένες πρωτεύουσες επαρχιών διατήρησαν ένα σχετικό επίπεδο δυναμισμού, κυρίως λόγω της παρουσίας διοικητικών, κοινωνικών και εμπορικών υπηρεσιών με ευρύτερη εμβέλεια.

Η διοικητική μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Σχέδιο «Καποδίστριας») κατήργησε τυπικά τις επαρχίες και τις έδρες τους, δημιουργώντας μια

σειρά από ισότιμους νέους δήμους γύρω από την πρωτεύουσα του νομού, με σκοπό την ενδυνάμωση των εδρών αυτών των δήμων. Ωστόσο, ορισμένα ενδιάμεσα τοπικά κέντρα συνέχισαν να έχουν αυξημένο ρόλο, λόγω ύπαρξης διοικητικών υπηρεσιών και κοινωνικών εξυπηρετήσεων (Ειρηνοδικεία, ΔΟΥ, Γυμνάσια – Λύκεια, Κέντρα Υγείας, Τράπεζες) όπως προαναφέρθηκε.

Έτσι, το έτος 2000, οπότε και εκπονήθηκε το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (2000), προτάθηκε η εξής οικιστική διαβάθμιση:

- κέντρο 1^{ου} επιπέδου (πρωτεύουσα της Περιφέρειας)
- κέντρο 2^{ου} επιπέδου (πρωτεύουσα του Νομού)
- κέντρο 3^{ου} επιπέδου (δυναμικά κέντρα Νομού)
- ενισχυμένα κέντρα 4^{ου} επιπέδου (δευτερεύοντα δυναμικά κέντρα)
- κέντρα 4^{ου} επιπέδου (έδρες Δήμων)
- εξαρτημένα κέντρα 5^{ου} επιπέδου (Κοινότητες που δεν εντάχθηκαν σε συνενώσεις και όλοι οι υπόλοιποι οικισμοί)

3.3.2 Αστικές Λειτουργίες και Ρόλος των Οικισμών

3.3.2.1 Ο Ρόλος του Αστικού Κέντρου του Κιλκίς

Το αστικό συγκρότημα του Κιλκίς είναι ένα από τα σημαντικά αστικά κέντρα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Είναι πρωτεύουσα του Νομού. Σημαντικός είναι ο διακρατικός ρόλος του συγκροτήματος σε σχέση με τα Σκόπια που ολοένα αυξάνει. Σ' αυτό συμβάλλει η παρουσία αναπτυξιακών υποδομών (Σιδηροδρομικό και Οδικό δίκτυο, ΒΙ.ΠΕ.) και υπηρεσιών (Ανώτατη Εκπαίδευση, Νοσοκομείο, ανεπτυγμένος Τριτογενής τομέας).

Ο ρόλος αυτός θα ενισχυθεί με την ολοκλήρωση οδικού άξονα (Θεσσαλονίκη – Κιλκίς) και η σύνδεσή του με την Εγνατία Οδός, τη την εξυγίανση του σιδηροδρομικού άξονα που συνδέει το Κιλκίς με τον υπόλοιπο δίκτυο της Ελλάδας καθώς και η σύνδεση με τα σύνορα μέσω των Ευζώνων. Επίσης πολύ βασική είναι και η ύπαρξη του ΠΑΘΕ στο Νομό που τον συνδέει με τα σημαντικά διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, καθώς και με την Βαλκανική, θα αναδείξουν την πόλη του Κιλκίς και του Πολυκάστρου σε σημαντικές Βαλκανικές πόλεις.

3.3.2.2 Περιοχές Επιρροής των Πόλεων και των Ημιαστικών Οικισμών

Στο νομό, το οικιστικό δίκτυο κυριαρχείται από το αστικό κέντρο του Κιλκίς (2^{ου} Επιπέδου) αλλά εμφανή είναι και η εξάρτησή του με την πόλη της Θεσσαλονίκης και των Σερρών, λόγω της γειτνίασης. Σημαντικοί ημιαστικοί οικισμοί, που έχουν ήδη αναδειχθεί στο Νομό, είναι μόνο το Πολύκαστρο, η Γουμένισσα και η Αξιούπολη (3^{ου} Επιπέδου). Ο νομός κυριαρχείται κυρίως από οικισμούς 4^{ου} και 5^{ου} επιπέδου.

Η περιοχή επιρροής της πόλης του Κιλκίς επεκτείνεται πολύ πέρα από τα διοικητικά όρια του δήμου Κιλκίς (όπως αυτά ορίστηκαν από το πρόγραμμα «Καποδίστριας») και περιλαμβάνει το σύνολο του λεκανοπεδίου Κιλκίς μέχρι και τους πρόποδες του ορεινού όγκου του Παϊκού.

Το Πολύκαστρο έχει δυνατότητα επέκτασης της επιρροής του στους γειτονικούς δήμους του νομού, στους οικισμούς του Παϊκού λόγω έλλειψης υπηρεσιών αλλά και στην περιοχή των Σκοπίων λόγω γειτνίασης με τα σύνορα.

Παράλληλα, η Γουμένισσα και η Γρίβα παίζουν και θα παίζουν μεγάλη δυνατότητα επιρροής με τα Γιαννιτσα και την Σκύδρα λόγω του οδικού άξονα που τους συνδέει καθώς και με τον Αρχάγγελο επειδή είναι μεσολαβητές για τον μόνο τρόπο σύνδεσης με τον νομό Κιλκίς, μέσω του όρους Παϊκού.

Τέλος σημαντικό ρόλο θα παίζουν οι οικισμοί των Μεγάλων Λιβαδίων και του Σκρά λόγω του φυσικού κάλλους και της ιστορίας που διαθέτουν και είναι πόλοι έλκυσης τουρισμού.

3.3.2.3 Πολεοδομία οικισμών και πολεοδομικά προβλήματα

Στο νομό υπάρχουν περίπου 45000 κτίρια. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τις χρήσεις των κτιρίων αποκλειστικής χρήσης.

Πίνακας 3.4: Κτίρια αποκλειστικής χρήσης το 2000

Χρήση	Αριθμός
Κατοικίες	25.000
Εκκλησίες-Μοναστήρια	218
Ξενοδοχεία	7
Εργοστάσια-Εργαστήρια	500
Σχολικά κτίρια	260
Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία επεξεργασία	

Κατά την απογραφή του 2001 καταγράφηκαν συνολικά 27.000 κατοικίες από τις οποίες 23.000 ιδιότητες, 3000 ενοικιαζόμενες και 1000 παραχωρημένες. Σε ποσοστό 99,5% είναι συνδεδεμένες με το ηλεκτρικό δίκτυο ενώ το 92% διαθέτει κουζίνα και αποχωρητήριο με υδραυλική εγκατάσταση.

Η οικοδομική δραστηριότητα κρίνεται τα τελευταία χρόνια σημαντική και ο νομός είναι ανάμεσα στους πρώτους (3^{ος} το 2003) σε αναλογία όγκου νέων κτιρίων προς τον πληθυσμό. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε ογκώδη βιομηχανικά κτίρια αλλά και πολυώροφες οικοδομές που ανεγείρονται κυρίως στην πόλη του Κιλκίς.

Ο όγκος των νέων κατοικιών που ανεγέρθηκαν το 1999 είναι 266.000m³ και το 2000, 242.000m³. Ο αριθμός των νέων κατοικιών ανά 100 κατοίκους είναι 0,83 το 1999 και 0,8 το 2000. Ο δείκτης αυτός συμπίπτει με τον ελληνικό μέσο όρο και κατατάσσει το νομό στο μέσο των 52 νομών της χώρας.

Προβλήματα

Τα εντοπιζόμενα προβλήματα στρέφονται κυρίως γύρω από τους μικρούς οικισμούς στους οποίους υπάρχουν αξιόλογα κτήρια. Έτσι λοιπόν τα κυριότερα προβλήματα είναι τα ακόλουθα δύο:

- Κανένας από αυτούς τους οικισμούς δεν έχει χαρακτηριστεί ως διατηρητέος, πλην ορισμένων που έχουν χαρακτηριστεί ως οικισμοί ενδιαφέροντος.
- Οι οικονομικές δυσκολίες και η έλλειψη κινήτρων καθώς και η ανυπαρξία κατάλληλων τεχνικών συνεργείων, σε συνδυασμό με το πολύπλοκο ιδιοκτησιακό καθεστώς των περισσότερων κτιρίων, ιδιαίτερα αυτών που είναι μεγάλης κλίμακας (μεγάλος αριθμός κληρονόμων, πολλοί εκ των οποίων δεν είναι κάτοικοι των οικισμών και δεν έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον αξιοποίησης των κτισμάτων τους).

3.3.3 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Το Κιλκίς, οικιστικό κέντρο περιφερειακής εμβέλειας διαθέτουν αρκετές από εκείνες τις υποδομές που θα επηρεάσουν την μελλοντική τους ένταξη σε ανταγωνιστικά επίπεδα και κέντρα του ελληνικού χώρου και της Βαλκανικής. Οι οδικοί και σιδηροδρομικοί άξονες που διέρχονται από την πόλη θα επηρεάσουν θετικά στην ανάπτυξή της. Επίσης η εντατικοποίηση του αεροδρομίου της Νέας Καβάλας που βρίσκεται σε γειτνίαση με τον ΠΑΘΕ και την πόλη του Πολυκάστρου θα ενισχύσει την αναπτυξιακή πορεία του νομού.

Στο υπόλοιπο δίκτυο διατίθεται ένας πυκνός ιστός οικισμών πολλοί από τους οποίους χάνουν τον μόνιμο πληθυσμό τους με τον καιρό λόγω της έλλειψης δυνατοτήτων εργασίας. Επίσης υπάρχουν οικισμοί που κατοικούνται μόνο το καλοκαίρι λόγω των αντίξοων καιρικών συνθηκών τον Χειμώνα (οικισμοί που υπάρχουν στο όρος Πάϊκο).

Οι παραδοσιακοί οικισμοί αποτελούν μια θετική βάση για την ανάπτυξη του τουρισμού όμως το μικρό τους μέγεθος και το εύθραυστο τοπίο που τους περιβάλλει, επιβάλλει μέτρα για την αποφυγή κορεσμού με συνέπειες να απαξιωθούν ως τουριστικοί πόροι και ασφαλώς ως πολιτιστικές αξίες. Επίσης μεγάλο πλήγμα για τον νομό ήταν η μη ένταξή του στο Ειδικό Χωροταξικό σχέδιο του Τουρισμού, παρά τις διαμαρτυρίες των τοπικών αρχών.

Η επιστροφή πληθυσμού και δραστηριοτήτων στον ορεινό χώρο μπορεί να επιτευχθεί με την ανάπτυξη του τουρισμού, των νέων μορφών αναψυχής καθώς και με νέες επενδύσεις που θα περιλαμβάνουν χειμερινά σπορ, ειδικές διαδρομές στο Πάϊκο, οικολογικά ενδιαφέροντα ώστε να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας. Η αποκεντρωτική αυτή διαδικασία, όμως, δεν θα μπορέσει να απαλείψει πιέσεις στο λεκανοπέδιο και τις πόλεις του Κιλκίς και του Πολυκάστρου, που πρέπει να τύχει ειδικής διαχείρισης ως προς την οργάνωση των χρήσεων. Το Κιλκίς θα αναπτύσσεται συνεχώς και οι νέες συμπεριφορές στις μετακινήσεις και τον τρόπο ζωής το καθιστούν τύπο Α και Β κατοικίας με εποχικές εναλλαγές.

Με βάση την προηγούμενη ανάλυση και με την βοήθεια της S.W.O.T. Analysis, παρουσιάζουμε στον παρακάτω πίνακα τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, τις ευκαιρίες και τις απειλές για το οικιστικό δίκτυο του Νομού Κιλκίς (Πίνακας 3.4).

Πίνακας 3.5: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Οικιστικό Δίκτυο)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρουσία δυναμικού αστικού κέντρου στο νομό με στοιχεία εξειδίκευσης στις Υπηρεσίες και τις Επιχειρήσεις. ▪ Παρουσία δυναμικών μεσαίων αστικών κέντρων με αστικές λειτουργίες (Πολύκαστρο, Γουμένισσα). ▪ Πυκνός ιστός μικρών οικισμών ▪ Σημαντικά μικρά σύνολα παραδοσιακών οικισμών	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Πόλωση του δικτύου, με τις δραστηριότητες κατοίκησης και παραγωγής να συγκεντρώνονται στο αστικό κέντρο. ▪ Μεγάλος αριθμός φθινόντων οικισμών ▪ Αναρχη οικιστική ανάπτυξη στο Λεκανοπέδιο Κιλκίς και σημαντικές συγκρούσεις χρήσεων γης μεταξύ πρωτογενούς-δευτερογενούς τομέα και οικιστικής ανάπτυξης.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ - ΑΠΕΙΛΕΣ
<div><div>▪ Αναμενόμενη αύξηση της συνοχής των οικισμών σε επίπεδο νέου Δήμου.</div><div>▪ Αύξηση των δυνατοτήτων μετακίνησης (νέοι άξονες) που καθιστούν εφικτές αλλαγές στις σχέσεις τόπου εργασίας και τόπου κατοικίας.</div><div>▪ Διέλευση από το νομό του οδικού άξονα εθνικής σημασίας, ΠΑΘΕ.</div><div>▪ Γειτνίαση με τα Σκόπια και την Βαλκανική</div><div>▪ Σύνδεση των νομών Πέλλας (Σκύδρα, Γιαννιτσά), Θεσσαλονίκης, Σερρών και των Σκοπίων μέσω του νομού.</div></div>	<div><div>▪ Κίνδυνος περαιτέρω συγκέντρωσης δραστηριοτήτων στο αστικό κέντρο.</div><div>▪ Κίνδυνος στην αποξένωση του νομού, η γειτνίασή του με την πόλη της Θεσσαλονίκης.</div></div>

3.4 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

Η γεωργία στο νομό Κιλκίς δεν ακολούθησε διαφορετικό δρόμο από την υπόλοιπη Ελλάδα. Εδώ και τρεις δεκαετίες ο αγροτικός πληθυσμός στρέφεται σε άλλους παραγωγικούς τομείς, ενώ όσοι παραμένουν κάνουν προσπάθειες να αυξήσουν την παραγωγικότητα τους με την εισαγωγή τεχνολογίας (άρδευση κλπ). Οι εύκολα προσβάσιμες πεδινές εκτάσεις παρουσιάζουν προβλήματα χρήσης της γης, αφού η γη μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο για βοσκότοπους όσο και για γεωργία. Υπάρχουν τάσεις συγκεντρωτισμού των εκμεταλλεύσεων, με τη χρησιμοποίηση όλο και περισσότερης γης ανά γεωργική εκμετάλλευση, ακόμη και με ενοικίαση. Αντίθετα στις ορεινές εκτάσεις υπάρχουν και περιπτώσεις εγκατάλειψης γεωργικών αγροτεμαχίων. Η κατανομή της έκτασης ανάλογα με τη χρήση φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

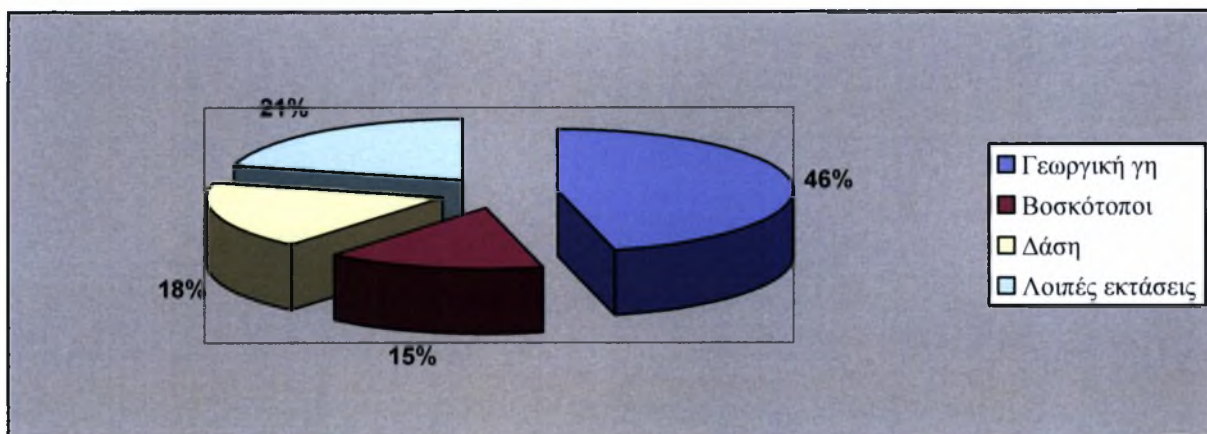
Πίνακας 3.6: Κατανομή χρήσης γης Νομού Κιλκίς

Γεωργική γη	Βοσκότοποι	Δάση	Λοιπές εκτάσεις
46%	15%	18%	21%

Πηγή: Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 3.1 : Κατανομή χρήσης γης Νομού Κιλκίς

Πηγή: Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

Το σύνολο της Γεωργικής Γης ανέρχεται σε 1063500 στρέμματα επί συνόλου έκτασης νομού 2338000 στρεμμάτων.

Η γεωργική γη είναι χωρισμένη σε 117919 αγροτεμάχια με μέση έκταση 9 στρέμματα το καθένα. Ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων είναι 11350.

3.4.1 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Η διαμόρφωση μιας ρητά διατυπωμένης εθνικής και περιφερειακής πολιτικής γης αποτελεί αίτημα δεκαετιών. Άλλες χώρες της Ε.Ε. έχουν αντιμετωπίσει αυτό το θέμα, ιστορικά, αλλά και στις μεταπολεμικές δεκαετίες, με μια σταθερή πολιτική ως προς τις γενικές αντιλήψεις και το νομικό υπόβαθρο μεταβάλλοντας κατά καιρούς τα επιμέρους μέτρα για να τα προσαρμόσουν στις αναπτυξιακές ανάγκες. Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι, στην προσπάθεια σύγκλισης για το «Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου» (ΣΑΚΧ), σημαντικές δυσχέρειες μπορεί να παρουσιαστούν από το γεγονός ότι κάθε χώρα έχει διαμορφώσει μια ιδιαίτερη πολιτική γης που στηρίζεται σε ιστορικά κοινωνικο-οικονομικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά.

Στην Ελλάδα, τουλάχιστον στη μεταπολεμική περίοδο, έχει ακολουθηθεί με σχετική συνέπεια μια «σκιώδης» πολιτική γης. Διαφοροποιήσεις υπήρξαν μόνον ως προς την έμφαση που δόθηκε σε ορισμένους τομείς, σύμφωνα με την πολιτική και οικονομική συγκυρία.

Η «πολιτική» αυτή χαρακτηρίζεται από τα παρακάτω κύρια χαρακτηριστικά.

- Την κυριαρχία της μικρής ιδιοκτησίας, που έχει ως συνέπεια τη διάχυση της έγγειας υπεραξίας.
- Την κατ' εξακολούθηση συνετή ενδυνάμωση αυτού του δομικού χαρακτηριστικού της ελληνικής κοινωνίας με μέτρα πολεοδομικά, φορολογικά ή μέτρα διάθεσης δημόσιας περιουσίας, ώστε να συντηρείται και να εξασφαλίζεται η συνέχεια.

Θετικά αποτελέσματα αυτής της «πολιτικής γης» έχουν αναγνωριστεί γενικά στον τομέα της κατοικίας, όπου και εκεί έχει εφαρμοστεί μια μεταπολεμική «πολιτική κατοικίας» που έκανε προσιτή τη σύγχρονη στέγη σε ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού και μάλιστα με όρους ιδιοκατοίκησης.

Η έλλειψη ισχυρών μέτρων πολιτικής γης, δηλαδή αξιόπιστων περιορισμών στις χρήσεις και στη δόμηση, συνέβαλλε στην ασάφεια των καθεστώτων εντός σχεδίου / εκτός σχεδίου, με συνέπεια τις υπέρμετρες τιμές γης, ιδιαίτερα στον άμεσο περίγυρο των αστικών κέντρων και στις παραλιακές περιοχές.

Οι υπέρμετρες τιμές γης και ο κατακερματισμός της, αποτελούν εμπόδιο σε κάθε επένδυση που προϋποθέτει χαμηλό κόστος γης, είτε πρόκειται για βιομηχανική, είτε για τουριστική χρήση.

Κατά συνέπεια, η έγγεια ιδιοκτησία, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στην Ελλάδα, αποτελεί εμπόδιο στην αναπτυξιακή διαδικασία.

Παράλληλα μπορεί να θεωρηθεί ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που εμποδίζουν τη λήψη αποτελεσματικών μέτρων για την προστασία αξιόλογων περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων.

Σε ότι αφορά τον Νομό Κιλκίς, το πολύπλοκο και ατελές, ως προς την πολεοδομική διάσταση, θεσμικό πλαίσιο, καθώς και η έλλειψη θεσμοθετημένων χωροταξικών κατευθύνσεων, έχει επιπτώσεις κυρίως στο μεγάλο αστικό κέντρο του Κιλκίς.

Τα κυριότερα προβλήματα είναι αυτά που χαρακτηρίζουν τα περισσότερα αστικά κέντρα της χώρας:

- Έλλειψη οργάνωσης στο πυκνοδομημένο τμήμα της πόλης
- Κυκλοφοριακές δυσλειτουργίες
- Ανοργάνωτος περιαστικός χώρος

Τα ίδια προβλήματα, σε μικρότερο βαθμό, ισχύουν και για το Πολύκαστρο.

Όσον αφορά το Λεκανοπέδιο του Κιλκίς, αυτό επηρεάζεται από:

- τον ιδιαίτερο ρόλο της πόλης του Κιλκίς που αποτελεί ισχυρό πόλο έλξης στο νομό
- την αναπτυσσόμενη διαβαλκανική εμβέλεια της πόλης
- τις σημαντικές δραστηριότητες στην περιοχή όπως ΤΕΙ, Νοσοκομείο, Βιομηχανική Περιοχή
- την έντονη ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα
- την συγκέντρωση του δευτερογενούς
- την τεχνική υποδομή που υπάρχει και αναπτύσσεται στην περιοχή, οδικός άξονας Θεσσαλονίκη-Κιλκίς, ΠΑΘΕ, σιδηροδρομικό δίκτυο.

Οι τάσεις που περιγράφονται θα ενταθούν με την λειτουργία των Ευρωπαϊκών οδικών αξόνων με την προσέλευση δραστηριοτήτων κατά μήκος και κυρίως γύρω από τους βασικούς κόμβους των αξόνων αυτών.

Λόγω της ύπαρξης του ΠΑΘΕ αλλά και του οδικού άξονα Θεσσαλονίκη-Κιλκίς, που συνδέεται με την Εγνατία οδό, προβλέπεται να έχουμε μεγάλη συγκέντρωση εμπορικών δραστηριοτήτων κατά μήκος των αξόνων. Παράλληλα, οι αγροτικές χρήσεις κατά μήκος των αξόνων θα πάνσουν να υπάρχουν με την πάροδο του χρόνου.

3.5 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

3.5.1 Φυσικό Περιβάλλον

3.5.1.1 Γενική Περιγραφή

Ο Νομός Κιλκίς βρίσκεται στην Κεντρική Μακεδονία, μεταξύ των νομών Πέλλας, Θεσσαλονίκης, και Σερρών, ενώ Βόρεια συνορεύει με το κράτος των Σκοπίων (FYROM).

Καταλαμβάνει το βόρειο άκρο του βασικού κατακόρυφου άξονα ανάπτυξης της χώρας, που ορίζουν η οδική αρτηρία Αθήνα - Θεσ/νίκη - Εύζωνοι και η αντίστοιχη σιδηροδρομική γραμμή, που συνδέουν τη χώρα με την Ευρώπη, προς την οποία ο Νομός έχει τρεις εισόδους- εξόδους: Εύζωνοι, Ειδομένη και Δοϊράνη. Μεγάλο μέρος του απλώνεται γύρω από την κατάφυτη κοιλάδα του ποταμού Αξιού, την αρχαία Αμφαξίτιδα. Τις δυτικές και βόρειες περιοχές του καταλαμβάνουν το πανέμορφο δασωμένο Πάικο (υψομ. 1650 μ.) και το Μπέλες (υψ. 2031 μ.), βορειοανατολικά τα Κρούσια (υψόμετρο 860 μ.), στα νότια το όρος Βερτίσκοι και η πεδιάδα της Θεσσαλονίκης ενώ δυτικά και βόρεια η λίμνη Δοϊράνη, αποτελεί, επίσης,

ένα σύνορο και ταυτόχρονα έναν πλούσιο υδροβιότοπο με σπάνια είδη πουλιών και φυτών.

Διασχίζεται από τους ποταμούς Αξιό και Γαλλικό ενώ ανοίκουν σε αυτόν οι λίμνες Πικρολίμνη και (η διακρατική) Δοϊράνη.

Βουνά

✓ Το Πάικο

Το Παϊκό είναι ο κυριότερος ορεινός όγκος του Νομού Κιλκίς. Ένα μεγάλο πλεονέκτημα είναι η γειτνίαση του σε σημαντικά αστικά κέντρα της Περιφέρειας, όπως είναι η Θεσσαλονίκη, το Κιλκίς, η Έδεσσα και τα Γιαννιτσά. Αξιοθέατο αποτελούν οι δυο καταρράκτες του Σκρά καθώς και τα πλατάνια, οι κισσοί και οι κληματσίδες που είναι τα κύρια είδη δέντρων που κυριαρχούν στο όρος. Επίσης, το Πάϊκο έχει άφθονα ρέματα που κυλούν όλη τη διάρκεια του χρόνου, με κυριότερα της Γοργόπης, του Στραβοπόταμου (παραπόταμος του Αξιού), το Μεγάλο Ποτάμι, της Πρωτομαγιάς (Κοτζά Ντερέ), το Κρύο Ρέμα, του Γράμμου και της Πεπονιάς.

Το Πάικο με υψόμετρο που φτάνει τα 1.650 μέτρα διαθέτει ένα μεγάλο δίκτυο δασικών δρόμων που το καθιστούν προσιτό σε οργανωμένα μέρη δασικής αναψυχής, όπως στα "Δυο ποτάμια Γουμένισσας", στο "Αλσύλλιο Αξιούπολης", στη "Πλατεία Λιβαδιών", στο "Προφήτη Ηλία Καστανερής", στον Άγιο Αντώνιο Γρίβας, στους "Καταρράκτες Κάρπης", στο "Δασύλλιο Φιλυριάς" στη "Γέφυρα Πολύπετρου", στον "Αγ. Κων/νο Γοργόπης", στο "Υδραγωγείο Φανού", στο "Πευκοδάσος Πλαγιάς", στη "Βρύση Δογάνης" στους "Μύλους Χαμηλού" και στο "Ρέμα Πρωτομαγιάς".

Η υψηλότερη κορυφή του είναι η Γκόλα Τσούκα (1650μ) ενώ άλλες κορυφές είναι οι: Βερτόπια (1.490μ.), Γκροπ (1.458μ.), Καντάστι (1.607μ.), Κίργκο (1.507μ.), Κλεφτόπετρα (1.131μ.), Μετερίζι (1.598μ.), Πύργος (1.494μ.), Τσούμα (1.219μ.) και Φουλάρες (1.400μ.). Στη θέση "Τούρκικη βρύση", (τρεις ώρες πεζοπορίας από το χωριό Γρίβα) στα 1.450μ., στις ανατολικές πλαγιές υπάρχει καταφύγιο και από εκεί η κορυφή του είναι πεζοπορία μίας ώρας.

Η περιοχή του βουνού Πάικου έχει ενταχθεί στο δίκτυο περιοχών "Φύση 2000" για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας, κατά εφαρμογή της οδηγίας 92/43. Υπάρχουν επίσης η ηφαίστειο-ιζηματογενής σειρά Καστανερής, η σειρά ασβεστόλιθων Γρίβας και η περιοχή κοιτασμάτων καολίνης Γρίβας-Πενταλόφου.

Στις πλαγιές του κρύβονται χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, με κυρίαρχη καλλιέργεια τους αμπελώνες που προσφέρουν το ονομαστικής προέλευσης Ανώτερης Ποιότητας ξινόμαυρο κρασί "Γουμένισσα".

✓ Το Μπέλες

Βρίσκεται στα όρια της λίμνης Δοϊράνης, που είναι σημαντικός υδροβιότοπος και με τα "Χίλια Δένδρα" που έχει χαρακτηριστεί Μνημείο Φύσης. Το ύψος του φθάνει τα 2.031μ. Αποτελεί φυσικό όριο με τη πρώην Γιουγκοσλαβία και έχουν γίνει ιστορικές μάχες κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η έλλειψη ασφαλιστικού οδικού δικτύου στο Μπέλες αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στην τουριστική αξιοποίησή του. Είναι φημισμένο για το κηνύγι των αγριογούρουνων, καθώς διαθέτει πληθώρα αυτών. Η βλάστηση του στους πρόποδες του περιλαμβάνει αιωνόβια πλατάνια, δρύες, σφένδαμο και φράξο καθώς και τον καταρράκτη του Μπέλλε, όπως ονομάζεται, του οποίου τα νερά πέφτουν σχεδόν από 100 μέτρα ύψος. Στην περιοχή, Καβαλάρη, που βρίσκεται στους πρόποδες του όρους βρίσκεται ένα περιβαλλοντικό και κατασκηνωτικό κέντρο των προσκόπων.

✓ Τα Κρούσια

Τα Κρούσια είναι μια σειρά χαμηλών βουνών με ψηλότερες κορυφές το Μαυροβούνι και το Δύσωρο, που αποτελούν τα όρια των νομών Κιλκίς και Σερρών και δεν ξεπερνούν τα 1.000μ. υψόμετρο. Οι ανατολικές πλαγιές των Κρουσίων καταλήγουν στη λίμνη Κερκίνη και οι δυτικές, σε πεδινές εκτάσεις του νομού Κιλκίς. Τα Κρούσια είναι το όρος που πηγάζει ο ποταμός Γαλλικός του Νομού.

Λίμνες

✓ Η λίμνη Δοϊράνη- η λίμνη των αντικατοπτρισμών

Γύρω από τη λίμνη υπάρχουν διαδρομές που οδηγούν στο Μπέλες, σε παρόχθια μονοπάτια, στα Χίλια Δένδρα, δάσος που έχει χαρακτηριστεί "Μνημείο Φύσης" σχηματισμένο από υπεραιωνόβιες δρύες και φράξα και αποτελεί μικρό τμήμα των μεγάλων δασών που κάποτε κάλυπταν τη κεντρική Μακεδονία. Η τοποθεσία βρίσκεται 4 χλμ. από τη βόρεια ακτή της Λίμνης Δοϊράνης στην οποία έχει διαμορφωθεί ένας

χώρος αναψυχής. Λειτουργούν δασικό περίπτερο, κοινοτικό αναψυκτήριο, ψαροταβέρνα και ιχθυοτροφείο. Σύμφωνα με τις περιγραφές του Ηρόδοτου τον 5ο π.Χ. αιώνα, όταν στη περιοχή ζούσαν οι Ήδωνες, οι Βισάλτες και οι Παίονες, γύρω από τη λίμνη αυτή τη "Πρασιιάδα", ζούσαν τσακάλια, αρκούδες, λύκοι, ελάφια, ζαρκάδια και λιοντάρια. Το όνομά της προέρχεται από την αρχαία πόλη Δόβηρο. Το βάθος της κυμαίνεται εποχιακά από 7μ - 10μ. Η Δοϊράνη είναι "κλειστή λίμνη" και η ρύπανσή της είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Οριοθετεί τα σύνορα Ελλάδας - FYROM. Δε ξεπερνά σε έκταση τα 40 km², και ανήκει κατά το ένα τρίτο στην Ελλάδα. Αποτελεί ένα εξαιρετικό υδροβιότοπο. Οι πυκνοί καλαμώνες που αφθονούν κατά μήκος των ακτών χρησιμοποιούνται σαν καταφύγιο για μεγάλο αριθμό πουλιών αλλά και για αρκετά είδη ψαριών. Στη λίμνη ζουν 19 είδη ψαριών γριβάδια, τσιρόνια, πλατίτσες, γοβιοί, πεταλούδες, χέλια, πέρκες, κυπρίνοι. Φιλοξενεί σημαντικό αριθμό πουλιών όπως μαυρόκοτες, μεκατσίνια, διάφορα είδη πάπιας, βουτηχτάρες και σταχτοτσικνές. Η παραλία της λίμνης είναι δεντροφυτεμένη και υπάρχουν παιδικές χαρές, γήπεδο μπάσκετ, βόλει και ποδοσφαίρου και άλλες εγκαταστάσεις για τους επισκέπτες. Η Δοϊράνη απέχει μόλις 110 χλμ. από τη Θεσ/νικη.

✓ Η λίμνη Αρτζάν - Αματόβ

Η λίμνη βρίσκεται κοντά στον οικισμό του Νομού Κιλκίς, Βαφειοχώρι. Αποξηράνθηκε μερικά το 1934. Η έκταση της σήμερα κυμαίνεται εποχιακά ανάλογα με τις κλιματολογικές συνθήκες. Η Αρτζάν-Αματόβ υποστηρίζει ικανό αριθμό ειδών πουλιών (9) και αποτελεί σταθμό στην πορεία μετανάστευσης προς την Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη. Ανήκει στο δίκτυο μικρών υδροβιότοπων της Βόρειας Ελλάδας. Η τοπική ονομασία της είναι 'λίμνη φάντασμα', λόγω ότι αποξηράθηκε για να γίνει τόπος εγκατάστασης προσφύγων.

✓ Η Πικρολίμνη

Βρίσκεται στη Ξυλοκερατιά νότια της πόλης του Κιλκίς. Η αρχική της έκταση ήταν 4 km². Τα νερά της δεν παρουσιάζουν διαύγεια και το χρώμα τους είναι πράσινο. Η Πικρολίμνη παγώνει συχνά κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Τα νερά της λίμνης έχουν υψηλή περιεκτικότητα αλάτων με ιαματικές ιδιότητες. Η ύπαρξη των αλάτων θεωρείται

και η αιτία της παρατηρούμενης έλλειψης χλωρίδας και πανίδας στην Πικρολίμνη. Είναι από τις σημαντικότερες λίμνες της Ελλάδας από άποψη θεραπευτικών και καλλυντικών ιδιοτήτων λόγω της σύνθεσης του πηλού που περιέχει.

✓ Η λίμνη Μεταλλείου

Το Φράγμα του Μεταλλείου υπάγεται στο Δήμο Αξιούπολης, στη τοποθεσία "Μεγάλο Ρέμα" στο Πάικο. Η εν λόγω λίμνη είναι μια τεχνητή λίμνη 2 χιλιομέτρων και βάθους 35 μέτρων, και η κύρια δραστηριότητα που γίνεται είναι το ψάρεμα πέστροφας.

Ποτάμια

✓ Ο ποταμός Αξιός

Ο ποταμός Αξιός βρίσκεται 300χλμ από τις πηγές του στο σερβοαλβανικό όρος Σκάρδο, διασχίζοντας όλη της επαρχία της Παιονίας, χύνεται στον Θερμαϊκό κόλπο. . Ο Αξιός υποστηρίζει σημαντικότερο αριθμό ειδών πανίδας και χλωρίδας και για το λόγο αυτό θεωρείται σ' όλο το μήκος του ως βιότοπος ειδικού ενδιαφέροντος με ιδιαίτερη σημασία λόγω και του δέλτα του στο Θερμαϊκό που προστατεύεται με την διεθνή σύμβαση Ramsar. Πλατάνια, σκλήθρα, ιτιές και λεύκες, κορμοράνοι, πάπιες και ερωδιοί, δενδροβάτραχοι, σκίουροι και μυοκάστορες, γριβάδια, περκιά και χέλια είναι οι καθημερινοί σύντροφοι του ποταμού. Έχει συμπεριληφθεί στο Δίκτυο NATURA 2000 με κωδικό GR 1220007.

Ιστορικά είναι ποταμός γνωστός από τα αρχαιότερα χρόνια. Υμνείται από τον Όμηρο στην Ιλιάδα ως "κάλλιστον ύδωρ" και ο Ευριπίδης στις "Βάκχες" τον ονομάζει "ωκυρόαν". Ο ποταμός, που έχει πάρει το όνομά του από τον μυθικό Αξιό, γενάρχη των Παιόνων βασιλιάδων. Από τις πηγές μέχρι τις εκβολές του διέσχιζε αρχαίες πόλεις του Νομού, όπως οι Ίχνες, η Ευρωπός, η Αμυδώνα και η Πέλλα. Στους μεσαιωνικούς χρόνους στα έργα των βυζαντινών συγγραφέων παρουσιάζεται με το όνομα Βαρδάρης που προέρχεται ή από το ρήμα βαρβαρίζω {κάνω θόρυβο}, ή από το επιφώνημα βάρδα που σημαίνει φυλάξου ή από τη περσική λέξη "Βαρ-Νταρ" που σημαίνει μεγάλο ποτάμι. Βαρδάρης λέγεται και ο βόρειος αγέρας που προέρχεται από την κατεύθυνση του Αξιού, ο Αξιώτης άνεμος.

✓ Ο ποταμός Γαλλικός ή "Εχέδωρος"

Ο ποταμός Γαλλικός πηγάζει από τα Κρούσια όρη και διασχίζει το κεντρικό-ανατολικό τμήμα του νομού Κιλκίς κατευθυνόμενος προς τον Θερμαϊκό κόλπο. Στον Γαλλικό καταλήγουν και πολλά ρέματα και δεν παρουσιάζει συνεχή ροή σε ολόκληρη την κοίτη του. Ιστορικά, πρώτος τον αναφέρει ο Ηρόδοτος. Υπολογίζεται ότι από την περιοχή του χωριού Καμπάνη μέχρι τις εκβολές του Γαλλικού υπάρχουν περισσότεροι από οχτώ προϊστορικοί οικισμοί. Αναφέρεται ότι η πρώτη ονομασία του Γαλλικού ήταν Ηδωνός, πιθανόν λόγω των Ηδωνών Μυγδόνων, Θρακών, που κατοικούσαν τα προϊστορικά χρόνια εκεί. Έπειτα, όταν ανακαλύφθηκε ότι η άμμος του ήταν χρυσοφόρος, ότι δηλαδή είχε δώρα, μετονομάστηκε σε Εχειδωρο ή Εχέδωρο. Στους Βυζαντινούς χρόνους, χάνει αυτή του την ονομασία και ονομάζεται Γαλλικός. (www.sustourism.net)

3.5.1.2 Περιοχές Προστασίας και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους – Θεσμικό καθεστώς

Ο Ν. Κιλκίς διαθέτει μεγάλη ποικιλία οικοτόπων και υψηλή ποικιλότητα ειδών με πολλά ενδημικά είδη χλωρίδας και πανίδας. Μεγάλος αριθμός σπάνιων ειδών χλωρίδας και πανίδας παρατηρούνται τόσο στα όρη Δύσσωρο, Κρούσια, Μαυροβούνι και Πάικο όσο και στην περιοχή που γειτνιάζει με τη λίμνη Δοϊράνη, αλλά και με τους ποταμούς Γαλλικό και Αξιό.

Σε αντίθεση με άλλους νομούς της Κεντρικής Μακεδονίας (όπως η Χαλκιδική, και η Πιερία), ο νομός του Κιλκίς δεν έχει να παρουσιάσει πληθώρα περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, η αξιοποίηση των οποίων θα μπορούσε να αποτελέσει το μοχλό ανάπτυξης του.

Παρ' όλα αυτά όμως, παρουσιάζει ορισμένες δυνατότητες ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων ήπιου χαρακτήρα (οικολογικό τουρισμό, αγροτουρισμό, ορεινό-περιπατητικό τουρισμό) οι οποίες συγκεντρώνονται σε τρεις κυρίως περιοχές:

- Στον ορεινό όγκο του Πάϊκου στα δυτικά του νομού
- Στον ορεινό όγκο των Κρουσίων στα ανατολικά, και
- Στην ελληνική πλευρά της λίμνης Δοϊράνης και το γειτονικό όρος Μπέλλες

Η ανάδειξη των περιοχών αυτών, μπορεί να αποτελέσει ένα πόλο έλξης τοπικού τουρισμού (κυρίως από τη Θεσσαλονίκη), και να δημιουργήσει συμπληρωματικές

δραστηριότητες και εισόδημα στους τοπικούς οικισμούς, ανατρέποντας έτσι τις τάσεις εγκατάλειψης τους από τον ενεργό πληθυσμό, που κινείται προς τα τοπικά αστικά κέντρα.

Στους ορεινούς όγκους του Πάϊκου και των Κρουσίων, είναι συγκεντρωμένο και το σύνολο των δασικών εκτάσεων του νομού, οι οποίες όμως είναι υποβαθμισμένες από κάθε άποψη. Συγκεκριμένα, λόγω λαθροϋλοτομιών, παράνομων εκχερσώσεων, υπερβόσκησης και λανθασμένης σύνθεσης των δασικών συμπλεγμάτων, η βλάστηση έχει υποβαθμιστεί, με συνέπεια την επιτάχυνση της διάβρωσης και τη δημιουργία γυμνών εκτάσεων. Εκτός εάν υπάρξει ριζική αλλαγή στον τρόπο αντιμετώπισης των δασών, με οργανωμένες και ευρείας εκτάσεως παρεμβάσεις (σημαντικές αναδασώσεις, περιορισμός της βόσκησης, δημιουργία δασικού δικτύου, κ.λ.π.), οι δυνατότητες εκμετάλλευσης του δασικού πλούτου του νομού, φαίνονται εξαιρετικά περιορισμένες. Ο Βαλκανικός Βοτανικός Κήπος Κρουσίων, ένας από τους νεότερους Βοτανικούς Κήπους της Ευρώπης, βρίσκεται στην Ποντοκερασιά του Νομού Κιλκίς, 70 χλμ. από την πόλη της Θεσσαλονίκης και καταλαμβάνει έκταση 310 στρεμμάτων. Υλοποιήθηκε από το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας και χρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, το Υπουργείο Γεωργίας και την Ε.Ε. μέσω του προγράμματος της κοινοτικής πρωτοβουλίας INTERREG II - Εξωτερικά σύνορα. Ο κήπος φιλοξενεί αυτοφυή είδη από όλες τις Βαλκανικές χώρες, συμβάλλοντας έτσι και στη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς των γειτονικών χωρών. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα Βαλκάνια υπάρχουν περίπου 5.700 φυτικά είδη, από τα οποία το 13% θεωρούνται ενδημικά της περιοχής, ενώ 263 είδη θεωρούνται σπάνια και απειλούμενα προς εξαφάνιση. Αξίζει, μάλιστα να επισημανθεί ότι συνορεύει με άλλες περιοχές ιδιαίτερου περιβαλλοντικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Ανάμεσά τους οι λίμνες Κερκίνη και Δοϊράνη που περιλαμβάνονται στο δίκτυο NATURA 2000, καθώς και ο αρχαιολογικός χώρος του Παλατιανού. Οι περιοχές αυτές μπορούν να αποτελέσουν πόλοι ανάπτυξης του οικοτουρισμού.

Το δάσος έχει χαρακτηριστεί Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης και μαζί με ένα μικρό τμήμα της λίμνης, περιλαμβάνεται στις προτεινόμενες προς ένταξη περιοχές στο Δίκτυο «Φύση 2000». Στην περιοχή υπάρχουν χώροι διαμονής, εστίασης και αναψυχής. (www.agrotravel.gr)

3.5.1.3 Πανίδα

Η οροσειρά των Κρουσίων είναι αρκετά χαμηλή. Η υψηλότερη κορυφή της φτάνει 1179 μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Παρ' όλα αυτά, πολλοί παράγοντες ευνοούν την ύπαρξη μιας μεγάλης ποικιλίας ζωικών ειδών. Ανάμεσά τους περιλαμβάνονται οι κλιματολογικές συνθήκες και το γεγονός ότι εδώ και καιρό έχει σταματήσει η υλοτομία και η έντονη βόσκηση που αλλοίωναν σημαντικά την εικόνα της περιοχής.

Σήμερα, στα Κρούσια όρη ζουν ακόμα ζαρκάδια και αγριόχοιροι ενώ η πτηνοπανίδα της περιοχής περιλαμβάνει αρκετά είδη μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται οι πέρδικες αλλά και οι γύπες. Όσο η ανθρώπινη παρέμβαση παραμένει ήπια και λαβαίνει υπόψη τις ανάγκες της πανίδας, το σίγουρο είναι ότι η περιοχή θα αναδειχθεί ακόμα περισσότερο. (www.agrotravel.gr)

Μέχρι σήμερα, σε Ελληνικό και Βαλκανικό επίπεδο δεν είχε γίνει ολοκληρωμένη και στρατηγικά σχεδιασμένη προσπάθεια που θα οδηγούσε στη προστασία και διατήρηση της πλούσιας φυτικής βιοποικιλότητας σε Βοτανικό Κήπο. Η ιδέα της δημιουργίας του Βαλκανικού Βοτανικού Κήπου Κρουσίων (BBKK) ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του '90 από μια ομάδα επιστημόνων που εργάζονταν στο Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας για την αξιοποίηση των αυτοφυών μέσα από ένα πνεύμα αειφορικής διαχείρισης και προστασίας της βιοποικιλότητας, και υλοποιήθηκε με χρηματοδότηση της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG II- Εξωτερικά σύνορα με τις χώρες της Π.Γ.Δ.Μ. και της Βουλγαρίας, με επιστημονική υπεύθυνη τη Δρ. Ελένη Μαλούπα, Τακτική Ερευνήτρια του ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. με την συνεργασία πολλών επιστημόνων διαφόρων ειδικοτήτων και την υποστήριξη των Υπουργείων Οικονομίας και Οικονομικών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Ο BBKK Βρίσκεται σε μια ζώνη προστατευόμενων περιοχών βάσει διεθνών συμβάσεων (Σύμβαση Ramsar για τους υγροτόπους, περιοχές υπό ένταξη στο Δίκτυο Προστατευόμενων περιοχών ΦΥΣΗ 2000). Πιο συγκεκριμένα στην ευρύτερη περιοχή του Βαλκανικού Κήπου Κρουσίων οι προτεινόμενες περιοχές για ένταξη στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 είναι: Λίμνη Κερκίνη – Όρος Κρούσσια - Κορυφές Όρους Μπέλλες, Πικρολίμνη, Υδροχαρές δάσος Μουριών, Λίμνη Δοϊράνη.

Μέχρι σήμερα εντοπίστηκαν στο φυσικό τους περιβάλλον περίπου 1.500 αυτόχθονοι φυτικοί οργανισμοί, οι οποίοι συλλέχθηκαν με ειδικούς χειρισμούς,

προσδιορίστηκαν ταξινομικά και διατηρούνται σε Τράπεζα Διατήρησης Γενετικού Υλικού, σε Μητρικές Φυτείες, πολλαπλασιάστηκαν και διατηρούνται στο Βοτανικό Κήπο σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους, με φυσικά υλικά, ανάμεσα σε λίμνες, καταρράκτες, ρυάκια, ξερολιθιές και λιβάδια.

Το κλίμα του BBKK

Το κλίμα της περιοχής του Βαλκανικού Βοτανικού Κήπου Κρουσσιών χαρακτηρίζεται ως υπομεσογειακό με εντονότερη την ηπειρωτική επίδραση. Το καλοκαίρι είναι θερμό και μεγάλης διάρκειας, ο χειμώνας είναι ήπιος, ενώ σε όλες τις εποχές του έτους παρατηρείται βροχόπτωση.

Τα πετρώματα και το έδαφος του BBKK

Στην οροσειρά των Κρουσσιών κυριαρχούν τα μεταμορφωμένα πετρώματα και σε μικρή έκταση εμφανίζονται όξινα πυριγενή πετρώματα και μετατεκτονικά και βραδυτεκτονικά ιζήματα του Πλειστόκαινου. Ακόμα παρεμβάλλονται συχνά σερπεντινικά σώματα μέσα σε άλλα πετρώματα. Συγκεκριμένα στην περιοχή της Ποντοκερασιάς έχουν εντοπιστεί ρυολιθικές εμφανίσεις που οφείλονται στην μετααλπική ηφαιστειότητα.

Τα εδάφη της περιοχής ανήκουν στα όξινα ορφνά δασικά εδάφη με υφή πηλώδη - ιλυοπηλώδη και πηλοαμμώδη - αμμώδη. Έχουν αντίδραση όξινη έως πολύ όξινη και είναι μέτρια έως πολύ φτωχά σε βάσεις. Ανήκουν στα πολυτιμότερα δασικά εδάφη της Ελλάδας.

Η βλάστηση του BBKK

Ο Βαλκανικός Βοτανικός Κήπος Κρουσσιών (BBKK) βρίσκεται στον ορεινό όγκο της οροσειράς των Κρουσσιών, σε δασική έκταση όπου κυριαρχούν τα φυλλοβόλα δρυοδάση.

Μέσα στον περιφραγμένο χώρο του Βοτανικού Κήπου η φυσιογνωμία της βλάστησης καθορίζεται από μεικτή διάπλαση *Quercus pubescens* και *Q. frainetto*. Κατά θέσεις αναπτύσσονται αραιές συστάδες ανατολικού γαύρου (*Carpinus orientalis*), οι οποίες εμφανίζονται πυκνότερες κυρίως σε ρέματα. Στα διάκενα του φυσικού δρυοδάσους κυριαρχούν θάμνοι όπως τα *Cistus creticus*, *Rosa canina*, *Cornus mas*, *C. sanguinea*, *Fraxinus ornus*, *Crataegus monogyna*, *Prunus spinosa*, *Paliurus spina-*

cristii, Lonicera etrusca, Asparagus acutifolius, Ruscus aculeatus, Thymus spp. κ.ά.
(www.fbf.gr)

3.5.2 Ανθρωπογενές Περιβάλλον

Τόσο το φυσικό, όσο και το ανθρωπογενές περιβάλλον της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλότητα, και μοναδικότητες υψηλής αξίας. Τα προβλήματα στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας που υποβαθμίζουν το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής είναι κυρίως:

- Οι μεγάλες διαστάσεις της ανεξέλεγκτης ανάπτυξης των δραστηριοτήτων με σοβαρή υποβάθμιση και καταστροφή οικοσυστημάτων, ακτών και λιμνών (λίμνη Κορώνειας, Δέλτα Αξιού, παράκτιες περιοχές της Χαλκιδικής).
- Η σημαντική επιβάρυνση των επιφανειακών και υπόγειων νερών της λεκάνης απορροής του Αξιού που εκτείνεται και έξω από τα εθνικά σύνορα με ρύπανση εγχώρια και εισαγόμενη, λόγω της χρήσης φυτοφαρμάκων, αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων.
- Οι συγκρούσεις χρήσεων γης λόγω αδυναμίας ελέγχου της χωροθέτησης εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων και ανεπαρκής έλεγχος περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- Η αυθαίρετη δόμηση με αλλαγή των χρήσεων γης και την υποβάθμιση σημαντικών φυσικών πόρων

Στα πλαίσια του συμπληρώματος προγραμματισμού, η εξειδίκευση των μέτρων που αφορούν στην αστική ανάπτυξη και το περιβάλλον θα περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, δράσεις που συμβάλουν στην επίλυση των προβλημάτων χωροταξίας καθώς και δράσεις ευαισθητοποίησης του κοινού σε περιβαλλοντικά θέματα.

3.5.2.1 Παραδοσιακοί Οικισμοί – Σημαντικοί τόποι λατρείας

Στο Νομό Κιλκίς βρίσκονται σημαντικοί τόποι λατρείας. Στην ιστορική και γραφική Γουμένισσα βρίσκεται η Μονή της Παναγίας με καθολικό ναό του 11ου αιώνα. Η θαυματοργή εικόνα της Παναγίας που βρίσκεται εδώ, καθιστά το ναό σημαντικό λατρευτικό κέντρο. Στις πλαγιές του όρους Πάικου βρίσκεται η Μονή του

Οσίου Νικοδήμου του Αγειορίτου. Ξακουστό είναι το αγιογραφείο της μονής με την εξαιρετική ποιότητα χειροποίητων εικόνων. Μέσα σε ένα ειρηνικό τοπίο δεσπόζει το μοναστήρι του Αγίου Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης, με πυρήνα τον παλιό ναό του Αγίου Γεωργίου, που διατηρεί ένα ιδιαίτερα αξιόλογο βυζαντινό διάκοσμο με ξυλόγλυπτα και εικόνες.

Η περιοχή κατοικείται από την πρώιμη εποχή του σιδήρου και αυτό αποδεικνύεται από την πληθώρα των ανασκαφικών ευρημάτων που εκτίθενται στο αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης του Κιλκίς. Οι αρχαιολογικοί χώροι της Τούμπας και της Ευρωπού είναι ιδιαίτερα ενδιαφέροντες με σημαντικά ευρήματα. Μεταξύ τους συγκαταλέγεται και ο γνωστός αρχαϊκός Κούρος της Ευρωπού του 6ου π.Χ. αιώνα. Επισκέψιμος είναι και ο αρχαιολογικός χώρος του Παλατιανού της ρωμαϊκής περιόδου. Σημαντική ανακάλυψη αποτελούν τα τέσσερα μαρμάρινα αγάλματα και η αποκάλυψη ταφικού ηρώου. Το Γυναικόκαστρο οφείλει το όνομα του στα ερείπια βυζαντινού κάστρου που δεσπόζει στην περιοχή και κτίστηκε το 14ο αιώνα. (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας)

Στον Τομέα του Πολιτισμού, έχει ολοκληρωθεί το έργο:

- Διαμόρφωση του ιστορικού χώρου - αναστήλωση & αποκατάσταση του μνημειακού Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου Γουμενίσσης – 1,1 εκ €

Και βρίσκεται σε εξέλιξη το έργο :

- Ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Παλατιανού - αποκατάσταση κτισμάτων της αρχαίας πόλης – 482 χιλ €

3.5.2.2 Ιστορικά Κέντρα Πόλεων

Χαρακτηριστικό ιστορικό κέντρο έχει η πόλη του Κιλκίς. Η ανάδειξη ιστορικών κτιρίων της, από τα λίγα που έχουν απομείνει, (παλαιά Νομαρχία, οι δίδυμες αποθήκες, το λουτρό, το παλιό γυμνάσιο, οι καπναποθήκες, η κατοικία του εκάστοτε Μητροπολίτη, κ.α.) πρέπει να τύχουν ιδιαίτερης μέριμνας για καλύψουν κενά στον πολιτισμό, τον τουρισμό και την εκπαίδευση. Παράλληλα, η πόλη της Γουμένισσας έχει ιστορικό κέντρο με την Μονή της Παναγίας με καθολικό ναό του 11ου αιώνα.

3.5.3 Πηγές Ρύπανσης

3.5.3.1 Αστική Δραστηριότητα

Μια παράπλευρη συνέπεια της δραματικής μείωσης του όγκου των νερών του ποταμού είναι η αύξηση των ρύπων καθώς η ίδια ποσότητα ρύπων εισέρχεται πλέον σε μικρότερη ποσότητα νερού. Οι μετρήσεις των υπηρεσιών της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης (και στο Πευκόδασος) αποδεικνύουν την επιδείνωση των δεικτών παρουσίας ρυπογόνων ουσιών στα νερά του Αξιού και το γεγονός, πέραν των άλλων, καθιστά προβληματικότερη την υδροδότηση οικισμών του Κιλκίς από παραποτάμιας γεωτρήσεις. (www.eidisis.gr)

Η κατάσταση του Αξιού στην ΠΓΔΜ παρουσιάζει μια απογοητευτική εικόνα. Σύμφωνα με την διεθνή έκθεση του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP) το 2000, αλλά και την πιο πρόσφατη Έκθεση των Επενδυτικών Περιβαλλοντικών Ευκαιριών για την Νοτιοανατολική Ευρώπη (2005), ο Αξιός είναι ιδιαίτερα επιβαρυνμένος με ανεπεξέργαστα αστικά λύματα. Μόνο οι δήμοι της Οχρίδας (Ohrid), της Πρέσπας (Prespa) και της Δοϊράνης (Dojran) έχουν Μονάδες Επεξεργασίας Λυμάτων (ΜΕΛ) σε όλη την χώρα, με αποτέλεσμα το ποτάμι να δέχεται 265.557 κ.μ ανεπεξέργαστα λύματα ημερησίως. Στο υπέρμετρο οργανικό φορτίο των ανεπεξέργαστων αστικών λυμάτων, προστίθεται η εκροή βιομηχανικών λυμάτων από βαριές κυρίως βιομηχανίες. Ενδεικτικά, η μέχρι πρόσφατα λειτουργούσα (έως και το 2004) μεγαλύτερη μεταλλουργία της ΠΓΔΜ, ΜΗΚ Zletovo στην πόλη Veles, διέθετε μονάδα επεξεργασίας λυμάτων δυναμικότητας 135κ.μ./ώρα ενώ τα απόβλητά της υπολογίζονταν παραπάνω από δεκαπλάσια και κατέληγαν ανεπεξέργαστα στο ποτάμι. Η επιβάρυνση γίνεται επίσης μέσω υπόγειων υδάτων που επικοινωνούν με το ποτάμι. Η OHIS AD, μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες χημικών στην ΠΓΔΜ, ανέφερε η ίδια την απόθεση 2 τόνων υδραργύρου ετησίως σε ακατάλληλες συσκευασίες και χώρους, και παραδέχτηκε την πιθανότητα διαρροής σε υπόγεια ύδατα που συνδέονται με τον Αξιό. Οι μηχανισμοί αυτοκαθαρισμού που διαθέτουν ευτυχώς τα ποτάμια οικοσυστήματα και η απουσία έντονης βιομηχανικής και αστικής ρύπανσης στα σύνορα με την Ελλάδα, αναδεικνύουν τα νερά του ποταμού κατάλληλα προς πόση στα πρώτα 20 χιλιόμετρα διέλευσής του στην Ελλάδα (Λαζαρίδου, 1998; Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας των Υδατικών Πόρων, 2008).

Η συνδεδεμένη ελληνική πλευρά στηρίχτηκε από τις αρχές της δεκαετίας του 70, στα νερά του Αξιού για την ανάπτυξη της αγροτικής της πολιτικής. Με υπολογιζόμενη ετήσια μέση ροή περίπου 98,11κ.μ./δευτ. (Υπουργείο Γεωργίας, 2008) και υπογραφή συμφωνίας με την τότε Γιουγκοσλαβία (1970) για εξασφάλιση ελάχιστης μέσης ροής 16,41κ.μ./δευτ για τους μήνες Μάιο έως Σεπτέμβριο όλα έδειχναν να κυλάνε ρόδινα για την ελληνική πλευρά. Το φράγμα της Έλλης, 28 χιλιόμετρα από τις εκβολές του Αξιού, μήκους μόλις 13 μέτρων αλλά πλάτους 1.132μ. παροχέτευσε δύο ανοικτά αρδευτικά κανάλια με άφθονο και δωρεάν γλυκό νερό. Μόλις όμως το 1987, η μέση εποχική ζήτηση για τους μήνες Μάιο έως Σεπτέμβριο διπλασιάστηκε από το ποσό της διακρατικής συμφωνίας (Δημητριάδης, 1995). Αντί της εισαγωγής μέτρων ελέγχου της ζήτησης για την αγροτική χρήση, το ελληνικό κράτος κατασκεύασε διώρυγα ανάμεσα στον Αλιάκμονα και τον Αξιό για την επιπλέον παροχή 30κ.μ./δευτ. και την υποστήριξη του αρδευτικού δικτύου. Τα πρώτα σημάδια της συνεχούς αυξανόμενης ζήτησης για αγροτική χρήση δεν άργησαν να φανούν. Από το καλοκαίρι του 1993 αρχίζει να καταγράφεται δραματική μείωση της ροής του ποταμού (Υπ. Γεωργίας, Θέση Δειγματοληψίας Σιδ. Γραμμή Θεσσαλονίκης- Ειδομένης) ενώ το από το ίδιο σημείο μέτρησης το ποτάμι ήταν σχεδόν ανύπαρκτο τον Μάιο του 1997 σύμφωνα με την ίδια πηγή. Επακόλουθα, η βιωσιμότητα του ποταμίου δέλτα που ξεκινά γεωγραφικά κάτω από την σιδηροδρομική γραμμή, εμφάνιζε πλέον σημάδια υφαλμύρωσης θέτοντας σε κίνδυνο όλο των σύμπλεγμα των ποτάμιων δέλτα.

Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του ποταμού παρουσιάζουν εξίσου μια βαθμιαία επιδείνωση κρίνοντας από τις διαθέσιμες χρονοσειρές που παραθέτει το Υπουργείο Γεωργίας (1980-1997) αλλά και το πρώτο Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας των Υδατικών Πόρων (Φεβρουάριος, 2008). Και σε αυτό το επίπεδο ωστόσο, η ποιοτική εκτίμηση του Αξιού αλλά και γενικότερα των ελληνικών ποτάμιων οικοσυστημάτων φαίνεται ανακόλουθη με την ευρωπαϊκή πρακτική και την Ευρωπαϊκή Οδηγία-Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/ΕΚ) που αποτελεί την Οδηγία-ομπρέλα για την διαχείριση υδατικών πόρων. Ενώ η Οδηγία δίνει έντονη βαρύτητα στην απόκτηση "καλής οικολογικής" κατάστασης των υδατικών πόρων σύμφωνα με βιολογικές παραμέτρους, το Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας των Υδατικών Πόρων εξετάζει τα επιφανειακά ύδατα με βάση χημικές παραμέτρους (φώσφορος, αμμωνιακά άλατα, νιτρικά) και στοιχεία που φτάνουν για την περίπτωση του Αξιού έως το 2002 λόγω έλλειψης δεδομένων .

Το Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας των Υδατικών Πόρων ωστόσο τονίζει πως "Ο ποταμός Αξιός αποτελεί σήμερα το πιο σημαντικό θέμα σε ότι αφορά τις συμφωνίες σχετικά με τα διακρατικά νερά". Επισημαίνει την ανεπάρκεια των υδρομετεωρολογικών και υδρομετρικών μέσων πληροφόρησης καθώς και την σιωπηρή παράταση της ασαφούς "Συμφωνίας Υδροοικονομίας" το 1959 με την τότε Γιουγκοσλαβία, μέσω του άρθρου 12 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας της Νέας Υόρκης (1995). Η γείτονα χώρα, παραθέτει έναν ιδιαίτερα προσφιλές διαδικτυακό τόπο για να αναδείξει την διαχείριση των υδατικών πόρων της Κοιλάδας του Βαρδάρη (Vardar Valley: Management of Water Resources) όπου και παραθέτονται χρονολογικά όλες οι ενδιάμεσες συμφωνίες μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ για την διαχείριση του Αξιού. Στον ίδιο διαδικτυακό τόπο σημειώνεται ότι αν και οι διακρατικές συμφωνίες θίγουν πολύπλευρα θέματα συνδιαχείρισης του Αξιού επισημαίνοντας την ανάγκη σύστασης μιας κοινής Επιτροπής Υδρο-Οικονομίας, τα σχέδια παραμένουν στα χαρτιά. (Ξενάριος Στέφανος (Καθημερινή) : www.eliamer.gr)

Το «πολύπαθο» ποτάμι, όπως χαρακτηρίζουν επιστήμονες και οικολογικές οργανώσεις τον Αξιό, ρυπαίνεται από βιομηχανικά και αστικά απόβλητα 14 πόλεων της ΠΓΔΜ, ωστόσο σοβαρά φορτία της ρύπανσής του δεν είναι «εισαγόμενα» όπως δείχνουν τελευταίες έρευνες αλλά ελληνικά. Τρεις διαφορετικές πηγές ρύπανσης (Αξιούπολη Κιλκίς, Κουφάλια Θεσσαλονίκης και κτηνοτροφία κοντά στο Δέλτα του), σε συνδυασμό με λιπάσματα και φυτοφάρμακα απ' όλη τη λεκάνη απορροής, καθιστούν τον Αξιό ένα από τα ρυπαρότερα ποτάμια. Σε τελευταίες μετρήσεις εντοπίστηκε και το μικρόβιο του στρεπτόκοκκου. Δεν είναι τυχαίο ότι το θέμα της διασυνοριακής ρύπανσης του Αξιού έχει φτάσει και στην Ε.Ε. (www.ekathimerini.gr)

3.5.3.2 Γεωργική Δραστηριότητα

Λεκάνη Αξιού

Από 700.000 κ.μ. νερού την ώρα το 1975, ο ποταμός έχει συρρικνωθεί στα 80.000 κ.μ./ώρα, με τεράστιες συνέπειες στις περιοχές Πολυκάστρου, Αξιούπολης και Κουφαλίων. Οι μέχρι πριν από λίγα χρόνια ρηχές γεωτρήσεις των 6,5 μέτρων βάθους δεν αποδίδουν πια και οι αγρότες καταφεύγουν σήμερα σε ισχυρότερα αντλιοστάσια και μεγαλύτερα βάθη. Έρευνα του τμήματος Βιολογίας του ΑΠΘ (Μ. Λαζαρίδου - Μ. Χατζηνικολάου) κατέληξε ότι τα υπολείμματα των γεωργικών φαρμάκων στο ποτάμι,

σε όλη τη διάρκεια του χρόνου, καθιστά απαγορευτική τη χρήση του νερού ως πόσιμου εκτός κι αν υποστεί εντατική επεξεργασία. Απαγορευτική καθιστούν την ύδρευση οι συγκεντρώσεις σιδήρου και ψευδαργύρου, ενώ υψηλές είναι και οι συγκεντρώσεις μολύβδου, καδμίου, βαρίου, νικελίου, ουρανίου και αρσενικού.

(www.news.kathimerini.gr)

3.5.3.3 Κτηνοτροφική Δραστηριότητα

Χαρακτηριστικό για τις πηγές ρύπανσης είναι το μικρόβιο του στρεπτόκοκκου, προερχόμενο από λύματα κτηνοτροφικών μονάδων και βιομηχανιών τροφίμων, εντοπίστηκε κατά μήκος του Αξιού, στην περιοχή της Αξιούπολης Κιλκίς, στα Κουφάλια και στο δέλτα του ποταμού. (www.makthes.gr)

3.5.3.4 Βιομηχανική Δραστηριότητα

Όσον αφορά τα λύματα στην βιομηχανική δραστηριότητα, επίλυση για ορισμένες περιοχές του Νομού Κιλκίς είναι το αποχετευτικό. Το αναγκαίο αυτό έργο υποδομής για τους κατοίκους του δήμου Γαλλικού, μπήκε σε χρηματοδοτικό πρόγραμμα του Υπουργείου Εσωτερικών. Το έργο είναι προϋπολογισμού 19,5 εκατομμυρίων ευρώ, ενώ θα περιλαμβάνει δύο βιολογικούς καθαρισμούς, σε Γαλλικό και Παντελεήμονα.

Πρόκειται πραγματικά για ένα σημαντικό έργο, από την υλοποίηση του οποίου, τα οφέλη θα είναι αρκετά τόσο για τους δημότες Γαλλικού, όσο και για την προστασία του περιβάλλοντος, καθότι ως γνωστόν, στην περιοχή και ειδικότερα στον Αξίο υπάρχει ανεξέλεγκτη ρύπανση από βιομηχανικά λύματα διαφόρων εργοστασίων που δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή». (www.eidisis.gr)

Το πρόβλημα με την εν λόγω περιοχή ξεκίνησε όταν διαπιστώθηκε μόλυνση του υδροφόρου ορίζοντα της περιοχής τους από βιομηχανικά λύματα, καταγγέλλουν αγρότες του Δήμου Γαλλικού στο Νομό Κιλκίς, οι οποίοι απαιτούν άμεσες ενέργειες από το Γραφείο Περιβάλλοντος της Νομαρχίας.

Όπως τονίζουν σε έγγραφό τους κάτοικοι του Γαλλικού, απευθύνθηκαν σε ιδιωτική εταιρεία για ανάλυση του δείγματος νερού που αντλούσαν με τις γεωτρήσεις

τους, καθώς μετά το πότισμα των αγροτεμαχίων τους δημιουργούνται αλατώδη ιζήματα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι κοντά στον ποταμό και από τις δύο όχθες του, το νερό ήταν ακατάλληλο ακόμη και για άρδευση. «Το γεγονός αυτό μας αναγκάζει πλέον να σταματήσουμε να βάζουμε δυναμικές καλλιέργειες, αφού πλέον δεν μπορούμε να το χρησιμοποιήσουμε για άρδευση. Έτσι, μπορούμε να καλλιεργήσουμε μόνο τα σιτηρά, επειδή δε χρειάζονται άρδευση, γεγονός που μειώνει το εισόδημά μας τουλάχιστον κατά 80% σε σχέση με τα εισοδήματα, που θα εισπράτταμε από τις δυναμικές καλλιέργειες», τονίζεται στο έγγραφο των κατοίκων.

Το σύστημα αποτελείται από μηχανήματα λήψης υδάτινων δειγμάτων και στη συνέχεια μετρήσεων, προκειμένου να διαπιστώνεται εάν υπάρχει περιβαλλοντική επιβάρυνση στους δύο υδάτινους όγκους. Ο Αξιός υποστηρίζει μεγάλο αριθμό ειδών πανίδας και χλωρίδας και θεωρείται σ' όλο το μήκος του ως βιότοπος ειδικού ενδιαφέροντος με ιδιαίτερη σημασία λόγω και του Δέλτα του στο Θερμαϊκό, που προστατεύεται με τη διεθνή σύμβαση Ramsar. Ωστόσο, σύμφωνα με καταγγελίες οικολογικών οργανώσεων από την ΠΓΔΜ, ρυπαίνετε από χημικά απόβλητα εργοστασίων και δέχεται ανεξέλεγκτα τα αστικά λύματα της πόλης των Σκοπίων, αλλά και 13 μικρότερων πόλεων.

Η Δοϊράνη συρρικνώνεται συνεχώς με αποτέλεσμα η μείωση της στάθμης της να έχει οδηγήσει σε υποβάθμιση του περιβάλλοντός της, ενώ το μικρό βάθος της αυξάνει τον κίνδυνο για τη ζωή της. (www.eurocharity.org)

3.5.4 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Στο Νομό Κιλκίς υπάρχει σημαντικός αριθμός αξιολογών και ευαίσθητων οικοσυστημάτων, που είτε προστατεύονται από το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο, είτε η διαδικασία της θεσμικής τους θωράκισης βρίσκεται σε εξέλιξη. Οι κατηγορίες των περιοχών αυτών είναι οι Εθνικοί Δρυμοί, οι περιοχές υποψήφιες για ένταξη στο Δίκτυο NATURA 2000» και τα προστατευόμενα τοπία {τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και αισθητικά δάση). Στις περιοχές NATURA συμπεριλαμβάνονται στο σύνολο τους και οι Εθνικοί Δρυμοί και η υπερκάλυψη αυτή είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας που γίνεται βάσει της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ «για την διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας», να καταγραφούν σε πανευρωπαϊκό επίπεδο όλες οι τέτοιου είδους σημαντικές περιοχές. Άρα είναι φυσικό, στο δίκτυο NATURA 2000 να

συμπεριλαμβάνονται και περιοχές που βρίσκονται ήδη υπό κάποιο καθεστώς προστασίας.

Σε ότι αφορά την οριοθέτηση των παραπάνω περιοχών, εκτιμάται ότι, η μέχρι σήμερα προσέγγιση είναι ικανοποιητική και μπορεί να αποτελέσει τη βάση για τα επόμενα στάδια της προστασίας και διαχείρισης. Ο τομέας όμως, που υστερεί σε επίπεδο εφαρμογής, είναι αυτός της διαμόρφωσης ενός ειδικού θεσμικού πλαισίου διαχείρισης και προστασίας των περιοχών αυτών. Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, παρέχει τη δυνατότητα προστασίας και διαχείρισης των περιοχών NATURA 2000, μέσω του Ν. 1650/86 και συγκεκριμένα με το άρθρο 21.

Σχετικά με τα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, στο πλαίσιο του προγράμματος «Οριοθέτηση και καθορισμός μέτρων προστασίας τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους» επιλέχθηκαν κάποιες περιοχές, ορισμένες από τις οποίες εντοπίζονται εντός των ορίων περιοχών του υπό ίδρυση Ευρωπαϊκού Δικτύου NATURA 2000, RAMSAR ή άλλων προστατευόμενων περιοχών, όπως π.χ. αισθητικά δάση, Εθνικοί Δρυμοί, μνημεία της φύσης κλπ. Συνεπώς το καθεστώς διαχείρισης τους αναμένεται να ενταχθεί στο μέλλον, στο καθεστώς διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Η διαχείριση των υπόλοιπων τοπίων είναι δυνατόν να εξασφαλιστεί βάσει της υφιστάμενης νομοθεσίας περί κήρυξης τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Η συγκεκριμένη νομοθεσία αποτελεί κατάλληλο νομοθετικό εργαλείο για μικρής έκτασης φυσικές περιοχές, καθώς και για κτιριακά σύνολα.

Τέλος, όσον αφορά τις ορεινές περιοχές του νομού, στο σύνολό τους, τα προβλήματα που δημιουργούνται στα φυσικά οικοσυστήματα προέρχονται κυρίως από την άσκηση της κτηνοτροφίας, τη λαθροθηρία αλλά και την αύξηση των τουριστικών δραστηριοτήτων.

Σχετικά με τις πηγές ρύπανσης του Νομού Κιλκίς, είναι εμφανές ότι η σημαντικότερη μορφή ρύπανσης είναι η οργανική, πηγές της οποίας είναι οι μονάδες επεξεργασίας γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, τα χοιροτροφεία, τα πτηνοτροφεία και οι εντατικά καλλιεργούμενες εκτάσεις. Η λίμνη της Κερκίνης, ο Αξιός ποταμός, ο Γαλλικός ποταμός επιβαρύνονται σημαντικά, σύμφωνα με τις σχετικές μελέτες διερεύνησης της ποιότητας των υδάτων, γι' αυτό κρίνεται σκόπιμο να γίνει συνδυασμένη προσπάθεια μείωσης της οργανικής ρύπανσης.

Ο πίνακας που ακολουθεί δημιουργήθηκε με βάση την παραπάνω ανάλυση και παρουσιάζει τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, τις ευκαιρίες και τις απειλές για την φυσική και την πολιτιστική κληρονομιά του Νομού Κιλκίς.

Πίνακας 3.7: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Φυσική – Πολιτιστική κληρονομιά)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
ΦΥΣΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ			
<ul style="list-style-type: none"> Μεγάλος αριθμός περιοχών φυσικού πλούτου, άγριας ζωής, βιοποικιλότητας και τοπίων φυσικού κάλλους Μεγάλος αριθμός ορεινών περιοχών υπό καθεστώς προστασίας Μεγάλος αριθμός προστατευόμενων περιοχών στον υδροφόρο ορίζοντα του Νομού (Δέλτα του Αξιού κ.α.) 	<ul style="list-style-type: none"> Εγκατάλειψη, υποχώρηση ανθρωπογενών δραστηριοτήτων συνετής διαχείρισης του δάσους Επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος από περιβαλλοντικά οχλούσες παραγωγικές δραστηριότητες του δευτερογενή και πρωτογενή τομέα. <ul style="list-style-type: none"> Μόλυνση του υδροφόρου ορίζοντα του Νομού Διαρκή μείωση των αποθεμάτων νερού από τους ποταμούς Αξιού - Γαλλικού 	<ul style="list-style-type: none"> Χρηματοδότηση περιβαλλοντικών δράσεων από το Δ' ΚΠΣ Αυξημένη περιβαλλοντική συνείδηση 	<ul style="list-style-type: none"> Ελλείψεις στην εφαρμογή μέτρων προστασίας, τόσο θεσμικές όσο και διαχειριστικές Απειλές από πιέσεις τουριστικής ανάπτυξης και από έργα υποδομής που εκτελούνται στον ευαίσθητο ορεινό χώρο Οι κίνδυνοι από καταστροφές που προκαλεί ο ανθρώπινος παράγοντας (πυρκαγιές, ρύπανση) Μόλυνση του ποταμού Αξιού από λύματα που εξαπολύει η FYROM
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ			
<ul style="list-style-type: none"> Μεγάλος πλούτος αρχαιοτήτων και μνημείων του νεότερου, πιο πρόσφατου, πολιτιστικού παρελθόντος (Μοναστήρια, εξωκλήσια) Πλούσιες παραδόσεις και έθιμα Παραδοσιακοί οικισμοί σε συνδυασμό με τον ορεινό όγκο του Πάϊκου 	<ul style="list-style-type: none"> Μη ισόρροπη τουριστική αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου, περιορισμός της σε λίγες περιοχές Ελλείψεις στην αποκατάσταση ιστορικών κέντρων και παραδοσιακών οικισμών Έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού για την υποστήριξη δραστηριοτήτων στις δυσπρόσιτες περιοχές Περιορισμένη ανάδειξη και προβολή του πολιτιστικού πλούτου της Περιφέρειας 	<ul style="list-style-type: none"> Οργανώσεις αποδήμων με σημαντική δραστηριότητα Παραδοσιακή εξειδίκευση σε συγκεκριμένα επαγγέλματα 	<ul style="list-style-type: none"> Έλλειψη χρηματοδοτήσεων για τον πολιτιστικό ορεινό πλούτο του Νομού- μείωση του τουρισμού

3.6 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

3.6.1 Υποδομές Μεταφορών

Τα κύρια συνδετικά στοιχεία του συνόλου των υποδομών είναι η τεχνική υποδομή (υποδομές μεταφορών, τηλεπικοινωνιών, ενέργειας και αστικές υποδομές) και η κοινωνική υποδομή που περιλαμβάνει τις κατασκευές αυτές που εξυπηρετούν βασικές δομές λειτουργίας και υπηρεσιών των κατοίκων μιας περιοχής (σχολεία, κέντρα υγείας νοσοκομεία, αθλητικές εγκαταστάσεις, πολιτιστικές δραστηριότητες κ.λ.π.).

Η αμφιμονοσήμαντη σχέση που υπάρχει μεταξύ της επάρκειας των υποδομών και του βαθμού ανάπτυξης μιας περιοχής, καθώς επίσης και η σημαντική υστέρηση της χώρας μας στο σύνολο των υποδομών, έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει οδηγήσει στο έντονο ενδιαφέρον της πολιτείας, για την αναβάθμιση τους.

Είναι γεγονός, ότι τα τελευταία χρόνια, η πολιτεία έχει επικεντρώσει σχεδόν αποκλειστικά τις ενέργειες της, στην εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού επιπέδου για το συνολικό δίκτυο των υποδομών, κάτι που χαρακτηρίζει έντονα και τον νομό Κιλκίς, όπως διαφαίνεται και από μία εξέταση των προηγούμενων Νομαρχιακών και Περιφερειακών σχεδιασμών και των προγραμμάτων επενδύσεων.

3.6.1.1 Οδικό Δίκτυο

Όπως αναφέρθηκε στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, το οδικό δίκτυο του νομού βρίσκεται γενικά σε ικανοποιητική κατάσταση, και αντιμετωπίζει επί μέρους μόνον προβλήματα. Από τον νομό, διέρχονται οι δύο βασικές αρτηρίες της χώρας, δηλ. η νέα εθνική οδός Πατρών-Αθήνας-Θεσσαλονίκης-Ευζώνων (Π.Α.Θ.Ε.), και η παλαιά εθνική οδός Θεσσαλονίκης-Ευζώνων, οι οποίες εξυπηρετούν τόσο υπερ-τοπικές όσο και τις τοπικές μεταφορές. Οι δύο αυτές αρτηρίες, εξασφαλίζουν μία πλήρη κάλυψη των αναγκών του νομού στον άξονα Βορρά-Νότου, και του παρέχουν μια εν δυνάμει προνομιακή θέση στη διασύνδεση της χώρας με τις βαλκανικές χώρες, υπό την υπόθεση βέβαια ότι θα εξομαλυνθούν στο μέλλον οι σχέσεις της χώρας μας με την FYROM. Παράλληλα, μετά την πολιτική διευθέτηση των συννοριακών προβλημάτων, το δίκτυο αυτό, θα κληθεί να εξυπηρετήσει εκ νέου, το μεγαλύτερο τμήμα των διεθνών μεταφορών μας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και την κεντρική Ευρώπη.

Το υπόλοιπο οδικό δίκτυο του νομού (επαρχιακό-δημοτικό-αγροτικό) χαρακτηρίζεται από μία κατά κανόνα ακτινωτή σύνδεση των αστικών κέντρων με τους μικρότερους οικισμούς, και παρουσιάζει συγκέντρωση στις επαρχίες Παιονίας και Κιλκίς περί τα αστικά κέντρα, ενώ η μεταξύ τους επικοινωνία δεν φαίνεται να είναι επαρκής.

Ελλιπής είναι επίσης η επικοινωνία-του νομού στον άξονα Ανατολής-Δύσης με τους γειτονικούς νομούς Πέλλας και Σερρών, ενώ οι σημαντικότερες ελλείψεις, αναφέρονται στο τοπικό δίκτυο που θα μπορούσε να εξυπηρετήσει περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (όρος Πάϊκο, όρος Κρούσια, Δοϊράνη κ.λ.π.).

Η κατάσταση του οδικού δικτύου στο νομό ποικίλλει. Παρά την προσπάθεια των τελευταίων ετών στην βελτίωση του οδικού Νομαρχιακού Δικτύου, η κατάσταση απαιτεί βελτιώσεις σε κάποιες από τις ορεινές περιοχές, κάτι που δυσκολεύει την εξυπηρέτηση οποιασδήποτε τουριστικής κίνησης, ιδιαίτερα όταν αυτή είναι αυξημένη.

Το οδικό δίκτυο στους δύο κυριότερους ορεινούς όγκους είναι ικανοποιητικό και εξυπηρετεί σχεδόν πλήρως τους σκοπούς για τους οποίους κατασκευάστηκε (μεταφορά δασικών προϊόντων, αντιτυρική προστασία, τουριστική ανάπτυξη, κ.α.).

Υπάρχει σχετική συντήρηση σε ετήσια βάση καθώς επίσης και δημιουργία νέων δασικών δρόμων. Στους ορεινούς όγκους υπάρχουν μονοπάτια για τους απλούς πεζοπόρους αλλά και δύσκολες διαδρομές για τον επίδοξο ορειβάτη.

Στο σύνολό τους οι ορεινοί όγκοι είναι βατοί, προσπελάσιμοι και ασφαλείς για τους περιηγητές.

Στον Τομέα των Μεταφορών έχουν ολοκληρωθεί σημαντικότερες παρεμβάσεις στο οδικό δίκτυο που όπως:

- Συνοριακός άξονας «Ειδομένη-Εύζωνοι-Δοϊράνη» – 14,2 εκ €
- Βελτίωση γεωμετρικών χαρακτηριστικών οδού «Φανού – Ειδομένης» Ν.Κιλκίς – 3 εκ €
- Βελτίωση γεωμετρικών χαρακτηριστικών οδού Κιλκίς - Ευκαρπίας – 2,8 εκ €
- Κατασκευή οδού Μυλοχωρίου - Πλαγιάς έως διασταύρωση ε.ο. Θεσσαλονίκης-Κιλκίς-Δοϊράνης – 2,6 €
- Κατασκευή οδού Ηλιόλουστο - Ελευθερόχωρι - ΒΠΠΕ Σταυροχωριου, ν. Κιλκίς – 2,3 εκ €
- Κατασκευή οδού Ομαλού - όρια Νομού, Ν. Κιλκίς – 1,5 εκ €

Παράλληλα βρίσκονται σε εξέλιξη δύο από τα μεγαλύτερα έργα μεταφορών στην Κεντρική Μακεδονία:

- Κατασκευή παραλλαγής της σιδηροδρομικής γραμμής Θεσσαλονίκης - Ειδομένης στο τμήμα Πολύκαστρο - Ειδομένη - α' φάση – 54,6 εκ €
- Οδικός άξονας Θεσσαλονίκη - Κιλκίς - Δοϊράνη (τμήμα Α/Κ Ν. Σαντας – Α/Κ Μαυρονερίου) – 33,6 εκ €

Σύνδεση με το δίκτυο της ευρύτερης περιφέρειας και σύνδεση μεταξύ των δήμων του νομού Κιλκίς

Ο νομός Κιλκίς διατρέχεται εγκάρσια από νότο προς βορρά από το κυριότερο εθνικό άξονα της χώρας, τον ΠΑΘΕ (Πάτρα-Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Εύζωνοι). Παρότι το τμήμα Ν. Μάλγαρα-Εύζωνοι δεν έχει βελτιωθεί και παραμένει αδιαίρετη οδός με δύο λωρίδες ανά κατεύθυνση, εξυπηρετεί προς το παρόν τους σχετικά μειωμένους κυκλοφοριακούς φόρτους. Το τμήμα αυτό καταλήγει στο συνοριακό σταθμό Ευζώνων που μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '80 αποτελούσε την κύρια πύλη εισόδου και εξόδου για τις οδικές μεταφορές της χώρας μας προς τη δυτική Ευρώπη, μέσω του οδικού άξονα Εύζωνοι - Βελιγράδι - Μόναχο.

Με τη σταδιακή ομαλοποίηση της κατάστασης στις χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας και την εκφρασμένη βούληση των χωρών, από τις οποίες διέρχεται, για τεχνική αναβάθμιση και διευκολύνσεις στις συνοριακές διελεύσεις, προβλέπεται η σταδιακή επανενεργοποίηση του συγκεκριμένου οδικού άξονα, ο οποίος αποτελεί και τμήμα των διευρωπαϊκών δικτύων.

Στο νομό υπάρχει και τρίτος συνοριακός σταθμός προς τη ΠΓΔΜ, ήσσονος σημασίας, στην περιοχή της Δοϊράνης. Παράλληλα υπάρχει οδική πρόσβαση προς τον συνοριακό σταθμό του Προμαχώνα, που βρίσκεται στο νομό Σερρών και συνδέει τη χώρα μας με τη Βουλγαρία.

Σε απόσταση 15χλμ από το νοτιοανατολικό άκρο του νομού (την περιοχή της Ν. Σάντας), 33 χλμ από την πόλη του Κιλκίς, και 40χλμ από την ΒΠΠΕ Σταυροχωρίου, διέρχεται ο δεύτερος μεγαλύτερος οδικός άξονας της χώρας, η Εγνατία οδός.

Η οδική πρόσβαση από τη Θεσσαλονίκη προς το Κιλκίς γίνεται:

- από τη "νέα" εθνική οδό μέσω Εγνατίας-Ν.Σάντας. Είναι αδιαίρετη με ένα ρεύμα ανά κατεύθυνση και χρήζει άμεσης αναβάθμισης που ήδη συντελείτε
- από την παλαιά εθνική οδό Κιλκίς - Θεσσαλονίκης. Η συγκεκριμένη οδός χρησιμοποιείται για την εξυπηρέτηση κυρίως χωριών της περιοχής και έχει μικρό φόρτο.

Η πόλη του Κιλκίς απέχει οδικός 65χλμ από το αεροδρόμιο "Μακεδονία". Επίσης υπάρχουν δύο μικρά αεροδρόμια στη Ν. Καβάλα και το Σταυροχώρι, κυρίως για εξυπηρέτηση αεραθλημάτων.

Το επαρχιακό οδικό δίκτυο του νομού είναι 473χλμ εκ των οποίων το 79% είναι ασφαλτοστρωμένο, το 15% χαλικοστρωμένο και το 6% χωμάτινο σε όχι καλή κατάσταση. Το δημοτικό-κοινοτικό δίκτυο είναι 1113χλμ από τα οποία τα 356χλμ (32%) ασφαλτοστρωμένο, ενώ οι αγροτικοί δρόμοι καλύπτουν συνολικό μήκος 5560χλμ.

Η πυκνότητα επιβατικών αυτοκινήτων είναι το 60% του μέσου όρου της χώρας. Παρόλα αυτά στο νομό Κιλκίς συμβαίνουν πολλά τροχαία ατυχήματα, και το 2001 ήταν ο 7^{ος} νομός με 2 ατυχήματα ανά 1000 κατοίκους. Μετά από συντονισμένες ενέργειες των τοπικών αρχών, ο αριθμός των τροχαίων ατυχημάτων μειώθηκε σε πολύ μεγάλο ποσοστό.

(Υπερ) Αστικές Συγκοινωνίες

Οι επιβατικές μετακινήσεις, εκτός των ιδιωτικών μέσων μεταφοράς, εξυπηρετούνται με δρομολόγια υπεραστικών μέσων μαζικής μεταφοράς. Ο αριθμός των δρομολογίων έχει μειωθεί σημαντικά σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία ως αποτέλεσμα της μεγάλης αύξησης των ιδιωτικών μέσων μεταφοράς. Οι υπεραστικές συγκοινωνίες εξυπηρετούν κυρίως τους μαθητές των γυμνασίων και λυκείων του νομού και ηλικιωμένους.

Προβλήματα

- Είναι έντονη η έλλειψη περιφερειακής σύνδεσης των οικισμών
- Οι εμπορικές μετακινήσεις / μεταφορές εξυπηρετούνται κυρίως με φορτηγά αυτοκίνητα λόγω της αδυναμίας του σιδηροδρομικού δικτύου να καλύψει επαρκώς την περιοχή.

3.6.1.2. Υποδομές αεροδρομίου

Ο νομός Κιλκίς διαθέτει ένα αεροδρόμιο, το οποίο βρίσκεται στην Νέα Καβάλα του Δήμου Πολυκάστρου. Το εγκαταλελειμμένο αεροδρόμιο χρησιμοποιείται σήμερα για

στρατιωτικές ασκήσεις αερομεταφοράς με ελικόπτερα, τα οποία ανήκουν στον στρατό. Επίσης, κατά περιόδους το αεροδρόμιο χρησιμοποιείται για μικρά ιδιωτικά αεροπλάνα. Συζήτηση γίνεται για την παρουσία μεραρχίας του NATO. Πολλοί υποστηρίζουν ότι η παρουσία στρατιωτών από τα νέα μέλη του NATO θα αναθερμάνουν την αγορά του Κιλκίς. Πολλοί αναφέρουν ότι την χρήση του αεροδρομίου κατά αυτόν τον τρόπο θα αυξήσει τις εγκαταστάσεις του αεροδρομίου και θα δώσει αξία στην γη. (www.eidisis.gr)

Επίσης πολύ μεγάλο αναπτυξιακό παράγοντα μπορεί να παίξει ότι ο Δήμος Κιλκίς απέχει 48 χιλιόμετρα από την Θεσσαλονίκη, 66 χιλιόμετρα από το αεροδρόμιο "Μακεδονία" και 25 χιλιόμετρα από την ελληνοσκοπιανή μεθόριο.

Παράλληλα, το Ελληνικό Αεροναυτικό Κέντρο (ΕΑΚ) είναι ένας Αεροναυτικός Οργανισμός ο οποίος έχει επιλέξει τον Νομό του Κιλκίς για μόνιμη έδρα του. Είναι ενταγμένο στην Πολιτική Προστασία και από το Πυροσβεστικό Σώμα έχει ενταχθεί στο σχέδιο πυροπροστασίας των περιφερειών της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας. Οι κύριες δραστηριότητές του είναι η εκτέλεση πτήσεων για κοινωφελείς σκοπούς αλλά και για λόγους αναψυχής. Η δράση του στο Νομό Κιλκίς είχε αρχίσει από τον Ιούνιο του 2005 από το Αεροδρόμιο της Νέας Καβάλας. Μέλη του ΕΑΚ προέρχονται από την Πολεμική Αεροπορία, τον Στρατό καθώς και από διάφορα άλλα επαγγέλματα ή αξιώματα έχοντας διαμονή σε διάφορες πόλεις της Ελλάδος. Ορισμένα εξ αυτών διαθέτουν αεροσκάφη γενικής αεροπορίας, υπερελαφρά και ελικόπτερα.

Το ΕΑΚ κατά το έτος 2005, μετά από ενέργειές του, έλαβε την άδεια από τον Στρατό να χρησιμοποιεί για τις ανάγκες του το στρατιωτικό αεροδρόμιο που βρίσκεται μεταξύ της Βιομηχανικής Περιοχής του Κιλκίς και του χωριού Σταυροχωρίου. Η περιοχή αυτή, λόγω της πολυετούς εγκαταλείψεώς της, είχε καταστεί χώρος εναποθέσεως μπαζών που η απομάκρυνσή των και η ανάπλαση του χώρου είχε καταστεί σχεδόν αδύνατος λόγω του υψηλού οικονομικού κόστους.

Οι προσπάθειες των τοπικών αρχών απέδωσαν λόγω ότι επιτρέπεται η διενέργεια των πτήσεων με ασφάλεια έχοντας έναν μικρό χώρο στάθμευσης αεροσκαφών και τον διάδρομο ανακαινισμένο και λειτουργικό. Ο χώρος αυτός έχει προγραμματισθεί να αναβαθμίζεται συνεχώς με μόνιμες ή μη εγκαταστάσεις έως ότου φθάσει στην τελική του μορφή.

Το Δ. Σ. του ΕΑΚ έχει ανακοινώσει ότι το Στρατιωτικό Αεροδρόμιο του Σταυροχωρίου άρχισε να επαναλειτουργεί από τις 15 Σεπτεμβρίου, όπου

προσγειωθήκανε τα δύο πρώτα αεροσκάφη και εκτελέσθηκαν οι πρώτες πτήσεις. (www.eidisis.gr)

Αυτές οι ενέργειες μπορούν να αποβούν θετικές για την αξιοποίηση του αεροδρομίου, που μπορεί να αποτελέσει μελλοντικά καταλυτικό ρόλο ανάπτυξης του Νομού.

3.6.1.3 Σιδηροδρομικό Δίκτυο

Παρ' ότι από το νομό διέρχονται και οι δύο κύριοι άξονες: Θεσσαλονίκης-Πολυκάστρου-Ειδομένης, και Θεσσαλονίκης-Κιλκίς-Αλεξανδρούπολης, ο σιδηρόδρομος δεν μπορεί με την υπάρχουσα μορφή να συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη του νομού, λόγω του καθαρά υπεραστικού χαρακτήρα των συνδέσεων αυτών. Δεν εξυπηρετούνται, οι καθημερινές επιβατικές μετακινήσεις, ενώ παράλληλα, δεν υπάρχει σύνδεση με τις χωροθετημένες βιομηχανικές περιοχές (ΒΙ.ΠΕ. Σταυροχωρίου), παρ' ότι η υφιστάμενη γραμμή διέρχεται πολύ κοντά από τα όρια της. Η δημιουργία ενός περιαστικού σιδηροδρόμου, που θα συνδέει το Κιλκίς με τη Θεσσαλονίκη και τα άλλα επαρχιακά κέντρα, θα ωφελούσε σημαντικά το νομό, αλλά λόγω της φύσης και του μεγέθους του έργου, απαιτεί μία κατ' αρχάς μελέτη σε επίπεδο σκοπιμότητας.

Επίσης, ο νομός διατρέχεται επίσης από δύο βασικούς άξονες του σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας. Ο ένας είναι Θεσσαλονίκη-Αλεξανδρούπολη και ο άλλος Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Ειδομένη που αποτελεί την σιδηροδρομική πύλη της χώρας μας προς την ΠΓΔΜ και από κει προς την Δυτική Ευρώπη. Και η διαδρομή αυτή προβλέπεται να επανακτήσει σταδιακά τη μεταφορική αξία που είχε πριν από τη διάσπαση της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Ο νομός εξυπηρετείται από τον δεύτερο μέσω του σταθμού Πολυκάστρου.

3.6.2 Υποδομές Ενέργειας-Τηλεπικοινωνιών

Στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, η υλοποίηση του παλιού προγράμματος '93-94 του Ο.Τ.Ε., έχει οδηγήσει σε ικανοποιητική κάλυψη των αναγκών της βασικής τηλεφωνίας στο σύνολο του νομού. Είναι απαραίτητο να προχωρήσει ο Ο.Τ.Ε. και στην ποιοτική αναβάθμιση του υπάρχοντος δικτύου, με μεγαλύτερη έμφαση στην

εισαγωγή ψηφιακής τεχνολογίας, κυρίως όσον αφορά τα αστικά κέντρα και τις βιομηχανικές ζώνες (ΒΙ.ΠΕ. Σταυροχωρίου, Πολύκαστρο, Ν. Σάντα). Η παροχές προηγμένων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών σε ορισμένες περιπτώσεις όπως στην ΒΙ.ΠΕ. Σταυροχωρίου (οπτικές ίνες κ.λ.π.), θα αποτελούσε έναν ακόμη ισχυρό παράγοντα προσέλκυσης επενδύσεων, και θα ενίσχυσε τις αναπτυξιακές δυνατότητες του νομού.

Συμπερασματικά, το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο περιλαμβάνει ψηφιακά κέντρα στην πόλη του Κιλκίς, το Πολύκαστρο, τη Ν. Σάντα και τη Μεγάλη Βρύση. Επίσης υπάρχουν 33 αυτόματα αστικά τηλεφωνικά κέντρα που καλύπτουν όλο το νομό με χωρητικότητα 50000 παροχών, ενώ οι συνδέσεις σε λειτουργία είναι 30000. Η πόλη του Κιλκίς συνδέεται με δίκτυο οπτικών ινών με Θεσσαλονίκη, Πολύκαστρο, Μουριές, Ν. Αγιονέρι και Ν. Σάντα. Με κόμβο την πόλη του Κιλκίς το δίκτυο οπτικών ινών συνεχίζει προς τη Βουλγαρία.

Η κάλυψη της κινητής τηλεφωνίας είναι 99% του εδάφους του νομού. Πρόβλημα εμφανίζεται σε ακραία σημεία της παραμεθόριας περιοχής, όπου το δίκτυο εμπλέκεται με αυτό της FYROM.

Δυστυχώς ακόμη και σήμερα η πρόσβαση σε ευρυζωνικά δίκτυα δεν είναι διαθέσιμη για το υπόλοιπο του Νομού πλην της πόλης του Κιλκίς.

Στον τομέα της ενέργειας, φαίνεται ότι καλύπτονται επαρκώς οι ανάγκες του νομού. Οι περιορισμοί και οι δυνατότητες που θα προκύψουν στον τομέα αυτόν τα επόμενα χρόνια, έχουν άμεση σχέση με την εισαγωγή, τον τρόπο και την έκταση διάθεσης του Φυσικού Αερίου. Έτσι, μία πιο έγκαιρη και εκτεταμένη εισαγωγή του φυσικού αερίου στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης και στην ΒΙ.ΠΕ.Θ., θα δημιουργήσει ένα σημαντικό συγκριτικό μειονέκτημα για τον νομό του Κιλκίς, και τον δευτερογενή του τομέα. Αντίστοιχα, η έγκαιρη και επαρκής εισαγωγή του φυσικού αερίου στο νομό και στις βιομηχανικές του ζώνες, θα βοηθήσουν σημαντικά το νομό και τις εγκατεστημένες σ' αυτόν επιχειρήσεις. Οι δυνατότητες ανάπτυξης ήπιων μορφών ενέργειας, δε φαίνονται προς το παρόν ιδιαίτερα ενθαρρυντικές, αν και έχει υποβληθεί από τους Ο.Τ.Α. ένα πρόγραμμα ανάπτυξης αιολικής ενέργειας.

Επιλογικά, ο νομός συνδέεται με δίκτυο υπερύψηλης τάσης με την κύρια ηλεκτροπαραγωγό περιοχή της χώρας, τη Δυτική Μακεδονία. Η κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος παρουσιάζει μια μέση αύξηση του 5% ετησίως την τελευταία δεκαετία. Το 2000 έφτασε τις 320000 MWh. Η βιομηχανία κατανάλωσε το 45%, με αυξητική τάση, ο αγροτικός τομέας το 13%, η οικιακή κατανάλωση αποτελούσε το

25%, το εμπόριο το 12% και οι δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες, μαζί με τον φωτισμό των οδών, 5%.

Ο νομός διαθέτει αγωγό μεταφοράς φυσικού αερίου στην περιοχή, και σύνδεση της πόλης του Κιλκίς και της ΒΙΠΕ Σταυροχωρίου, με το δίκτυο του καυσίμου αυτού.

3.6.3 Υδραυλικές Υποδομές

3.6.3.1 Ύδρευση - Αποχέτευση

Στον τομέα της ύδρευσης, η μεγάλη πλειοψηφία των οικισμών του Νομού δεν αντιμετωπίζει ουσιαστικά προβλήματα. Η ύδρευση, με λίγες εξαιρέσεις, γίνεται κανονικά είτε από πηγές, είτε με γεωτρήσεις με τη βοήθεια αντλητικών συγκροτημάτων.

Αντίθετα, στον τομέα της αποχέτευσης υπάρχουν αρκετά προβλήματα, καθώς οι εγκαταστάσεις αποχέτευσης και επεξεργασίας λυμάτων απουσιάζουν σε μεγάλο βαθμό από τους οικισμούς του νομού.

Με εξαίρεση τη Γουμένισσα και ένα μέρος του δήμου Κιλκίς που λειτουργεί πλήρης αποχετευτικό δίκτυο, ο υπόλοιπος νομός καλύπτεται ανεπαρκώς είτε από βόθρους (στεγανούς και απορροφητικούς), είτε από παλιές ελλειπείς κατασκευές δικτύων. Έχουν ήδη ολοκληρωθεί κάποιες μελέτες αποχέτευσης για τους μεγάλους δήμους, όμως για την ολοκλήρωση των δικτύων στο σύνολο του νομού θα απαιτηθεί πολύς ακόμη χρόνος, και σημαντικές και ισχυρές επενδύσεις.

Τα δίκτυα ύδρευσης των οικισμών του νομού τροφοδοτούνται από υπόγειους υδάτινους πόρους, παρά την ύπαρξη και επιφανειακών (Αξιός, Γαλλικός, Δοϊράνη κ.ά.). Η τροφοδότηση γίνεται από πηγές ή γεωτρήσεις με τη βοήθεια ή μη αντλητικών συγκροτημάτων. Η ποιότητα των νερών των πηγών στα ορεινά συγκροτήματα, ιδίως του Πάϊκου, είναι πολύ καλή.

Χλωρίωση γίνεται κυρίως στο νερό που προέρχεται από γεωτρήσεις ενώ στο δίκτυο γίνεται τακτικός υγειονομικός ποιοτικός έλεγχος

Συμπερασματικά, οι εγκαταστάσεις αποχέτευσης και επεξεργασίας λυμάτων απουσιάζουν σε μεγάλο βαθμό από τους οικισμούς του νομού. Από τις κατοικίες μόνο το 40% είναι συνδεδεμένες σε δίκτυο αποχέτευσης, ενώ οι υπόλοιπες χρησιμοποιούν απορροφητικούς βόθρους. Είχαν ενταχθεί στο Β' ΚΠΣ και βρίσκονται στο στάδιο της

ολοκλήρωσης τα αποχετευτικά δίκτυα και οι βιολογικοί καθαρισμοί των δήμων Κιλκίς, Πολυκάστρου και Αξιούπολης.

Στον Τομέα του Περιβάλλοντος ολοκληρώθηκαν τα έργα που εξυπηρετούν συνολικά 40.000 κατοίκους. Τα έργα είναι τα εξής:

- Δίκτυα ύδρευσης – αποχέτευσης Δήμου Κιλκίς – 4,4 εκ €
- Ύδρευση δήμου Πικρολίμνης Κιλκίς – 2,6 εκ €
- Ύδρευση οικισμών λεκάνης Σταυροχωρίου – 1,1 εκ €
- Βιολογικός καθαρισμός δήμου Κιλκίς – 3,1 εκ €, με εξυπηρετούμενο πληθυσμό 26.000 κατοίκους
- Κεντρικός αγωγός αποχέτευσης Πολυκάστρου – 723 χιλ €, με εξυπηρετούμενο πληθυσμό περίπου 6,5 χιλ κατοίκους
- Αντιπλημμυρική προστασία Δροσάτου-Αμάραντων – 880 χιλ €, με συνολικό εξυπηρετούμενο πληθυσμό 8 χιλ. κατοίκους

3.6.4 Υποδομές Διαχείρισης Απορριμμάτων

Με τον όρο «διαχείριση» απορριμμάτων εννοούμε όλες τις τεχνικές διαδικασίες που αφορούν στην συλλογή, προσωρινή αποθήκευση και τελική διάθεση τους. Σκοπός της διαδικασίας αυτής είναι η προστασία της υγείας του πληθυσμού και του περιβάλλοντος, επιδιώκοντας την κοινωνική συναίνεση. Μέχρι και σήμερα δίνεται ιδιαίτερη μέριμνα από τους αρμόδιους φορείς, κυρίως στην συλλογή των απορριμμάτων και όχι στην διάθεση τους που γίνεται με ανεξέλεγκτο τρόπο.

Η πιο σημαντική φάση της διαχείρισης των απορριμμάτων είναι η τελική. Σε ειδικές μάλιστα εγκαταστάσεις μπορεί να γίνει ανάκτηση υλικών και ενέργειας.

Οι κυριότερες μέθοδοι τελικής διάθεσης απορριμμάτων είναι η ελεγχόμενη απόθεση (ΧΥΤΑ), η καύση, η λιπασματοποίηση, η θερμική επεξεργασία και η ανακύκλωση. Η τελική επιλογή της μεθόδου έχει να κάνει με τα ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία των απορριμμάτων, την ποιότητα του αποδέκτη, τα χωροταξικά δεδομένα της περιοχής εξυπηρέτησης, τα υδρολογικά δεδομένα της περιοχής και τη δυνατότητα ανάκτησης ενέργειας ή υλικών από τα απορρίμματα.

Βασικοί παράγοντες επιλογής του χώρου είναι η γεωλογία του εδάφους, η υδρογεωλογία, οι κλιματολογικές συνθήκες, η χωρητικότητα του, η δυνατότητα εξασφάλισης υλικού κάλυψης, η προσπέλαση του και η απόσταση του από την πόλη.

Οι αρμόδιοι φορείς προσανατολίζονται στην κατασκευή ΧΥΤΑ, ενώ μελετάται η κατάργηση των ΧΑΔΑ και η μετατροπή τους σε Σταθμούς Μεταφοράς Απορριμμάτων (ΣΜΑ). Στους ΧΥΤΑ, όμως, σύμφωνα με τους σχετικούς κώδικες και οδηγίες της Ε.Ε., δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτά όλα τα απορρίμματα. Μη αποδεκτά θεωρούνται τα τοξικά απόβλητα, τα εύφλεκτα, τα οξειδωτικά, τα πτητικά και τα ραδιενεργά απορρίμματα, όπως επίσης και οι εκρηκτικές ύλες, τα απορρίμματα ζωικής προέλευσης, των νοσοκομείων και τα πτώματα ζώων.

Απαιτούμενα έργα υποδομής, ώστε ένας ΧΥΤΑ να θεωρείται ολοκληρωμένο έργο είναι η σωστή διαμόρφωση του χώρου, η στεγανοποίηση του (μόνωση με ορυκτά υλικά ή τεχνητή μόνωση), το δίκτυο στράγγισης, η επεξεργασία και διάθεση στραγγισμάτων, το δίκτυο συλλογής βιοαερίου, τα φρεάτια ελέγχου μόλυνσης υδροφόρου ορίζοντα, το υλικό επικάλυψης των στρώσεων των απορριμμάτων, το εξωτερικό και εσωτερικό οδικό δίκτυο, η περίφραξη του χώρου, η ύπαρξη δικτύου

ύδρευσης - αποχέτευσης, οι εγκαταστάσεις προσωπικού, οι βοηθητικές εγκαταστάσεις, τα έργα εκτροπής όμβριων και τέλος η πυροπροστασία.

Σημαντικό είναι ότι σε σύσκεψη στην Τοπική Ένωση Δήμων και Κοιτήτων (ΤΕΔΚ) του νομού Κιλκίς , που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα, με τη συμμετοχή των δημάρχων για το φλέγον θέμα της διαχείρισης των σκουπιδιών. Αποτέλεσμα ήταν οι δήμαρχοι να αποδεχθούν την πρόταση για σύσταση ενιαίου διαχειριστικού φορέα, αλλά ο Δήμαρχος Κιλκίς ξεκαθάρισε ότι δεν θα δεχθεί στο νέο ΧΥΤΑ Κιλκίς , όπου καταλήγουν τα σκουπίδια εφτά δήμων, και τα σκουπίδια των τεσσάρων δήμων της Παιονίας – Πολυκάστρου.

Οι τέσσερις αυτοί δήμοι δεν συμφώνησαν ποτέ στην χωροθέτηση του δικού του ΧΥΤΑ και είναι απορίας άξιον πως θα αντιμετωπίσουν τα υψηλά πρόστιμα της Ε.Ε. όταν από το 2008 θα ελεγχθεί η εφαρμογή των δεσμευτικών κανόνων διαχείρισης των σκουπιδιών.

Παρακάτω απεικονίζεται ένα έργο για το οποίο έχει εγκριθεί η χρηματοδότησή του από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή:

Πίνακας 3.8: Μονάδα Επεξεργασίας Απορριμμάτων και Χ.Υ.Τ. Υπολειμμάτων 2ης Διαχειριστικής Ενότητας Νομού Κιλκίς

Δυναμικότητα:	20.000 τόνοι / έτος αστικά απορρίμματα 4.000 τόνοι / έτος υλός βιολογικού καθαρισμού 1.000 τόνοι / έτος πράσινα απορρίμματα
Φορέας:	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης Κιλκίς
Προϋπολογισμός:	3.000.000.000 Δρχ, πλέον Φ.Π.Α.
Φάση	Το έργο βρίσκεται στη φάση ωρίμανσης

Πηγή: www.i-frantzis.com/nea

Η διαχείριση των απορριμμάτων γίνεται χωρίς κανένα προγραμματισμό και οργάνωση. Η αποκομιδή τους είναι ευθύνη του εκάστοτε Δήμου ή Κοινότητας, και η απόρριψη τους γίνεται σε συγκεκριμένο χώρο του ΟΤΑ, ανεξέλεγκτα και χωρίς πολλές φορές να είναι περιφραγμένος ή οριοθετημένος.

Σημαντικό επίσης κρίνεται για το περιβάλλον τα ακόλουθα έργα:

- Αποκατάσταση χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) ν. Κιλκίς – 990 χιλ €, που έχει σαν αποτέλεσμα το κλείσιμο 30 χωματερών

Ενώ βρίσκεται σε εξέλιξη το έργο της :

- Αποκατάστασης χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) στο νομό Κιλκίς – 3^η φάση – 680 χιλ €, που αφορά το κλείσιμο επιπλέον 13 χωματερών

3.6.5. Υποδομές στα όρια του Νομού

Στο κεφάλαιο αυτό, αξίζει να σημειωθούν οι δυνατότητες που παρέχονται στο νομό, από την ύπαρξη σοβαρών υποδομών εκτός του νομού, αλλά σε πολύ μικρή απόσταση, απ' αυτόν. Έτσι, οι επιχειρήσεις του νομού, έχουν το πλεονέκτημα εύκολης πρόσβασης στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης (στις περισσότερες περιπτώσεις είναι λιγότερο από 40-50 χλμ, ή περίπου μία ώρα με φορτηγά αυτοκίνητα), καθώς επίσης οι κάτοικοι του νομού -και κυρίως της πόλης του Κιλκίς- έχουν την δυνατότητα εύκολης πρόσβασης στο αεροδρόμιο Μακεδονίας, που εξασφαλίζει την επικοινωνία με την Αθήνα και το εξωτερικό. Οι δυνατότητες που παρέχουν οι υποδομές αυτές που ευρίσκονται στα όρια του νομού, θα ενισχυθούν περαιτέρω με την ολοκλήρωση της Εγνατίας οδού, που θα διευκολύνει σημαντικά την οριζόντια σύνδεση (Ανατολή-Δύση) με γειτονικούς νομούς.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να τονιστεί η ανάγκη πρόβλεψης για τη δημιουργία τοπικών υποδομών μεταφορών, ώστε να αποτραπεί η απομόνωση των οικισμών αυτών που βρίσκονται σε δυσμενή θέση (κυρίως οι οικισμοί που ευρίσκονται στους ορεινούς όγκους του Πάϊκου και των Κρουσίων).

Σε αντίθετη περίπτωση, η Λειτουργία της Εγνατίας, μπορεί να επιδράσει αρνητικά στις συνθήκες που θα επιτρέπουν τη συγκράτηση του πληθυσμού στους απομακρυσμένους οικισμούς του νομού.

3.6.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Οδικό Δίκτυο

Οι μεταφορές αποτελούν για τον Νομό τον κύριο τομέα που μπορεί να συμβάλλει στην άρση της απομόνωσης, συνιστώντας παράλληλα ένα από τα σημαντικότερα χωροταξικά πλεονεκτήματα του νομού.

Ένα μεγάλο θετικό είναι ότι έχει ενταχθεί η Περιφέρεια, και επομένως ο Νομός, ως πρόσφατα, στα μεγάλα έργα υποδομών που συγκεντρώνονται στον άξονα S με κόμβους την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.

Παράλληλα, μια μεγάλη ευκαιρία για τον νομό είναι ο οδικός άξονας Θεσσαλονίκης-Κιλκίς που συνδέεται με την Εγνατία οδό και θα αποτελέσει μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη του νομού.

Το σύστημα αυτό, σε συνδυασμό με την μελλοντική αξιοποίηση του αεροδρομίου για πολιτικούς λόγους, αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πλέον δίκτυο που μπορεί να συνδέσει άμεσα το νομό και το αστικό κέντρο Κιλκίς και του Πολυκάστρου με τις αναπτυγμένες περιφέρειες της χώρας.

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στην εξυγίανση δευτερευόντων δικτύων (π.χ. Γιαννιτσών, Σκύδρας) με δίκτυα ολοκληρωμένων βρόγχων. Η ολοκλήρωση αυτή αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη διάχυση του εμπορίου και των μετακινήσεων σε όλες τις περιοχές του Νομού αλλά και εκτός αυτού.

Αεροπορικές Μεταφορές

Οι αερομεταφορές αποτελούν σημαντικό παράγοντα για Νομούς και Περιφέρειες που είναι παραμεθόριες. Ο αερολιμένας της Νέας Καβάλας θα μπορούσε να αναπτυχθεί και να έχει περισσότερες διασυνδέσεις με άλλες πόλεις της χώρας καθώς και μελλοντικά με άλλες χώρες, είτε με τακτικές γραμμές είτε μέσω τουριστικής διακίνησης με charters προς άλλες περιοχές αλλά και από άλλες περιοχές προς τον Νομό ώστε να ενισχυθούν οι περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Τέλος πολύ βασικό για τον νομό είναι η γειτνίασή του με τον αερολιμένα 'Μακεδονία' της Θεσσαλονίκης.

Σιδηροδρομικό Δίκτυο

Επειδή από το νομό διέρχονται και οι δύο κύριοι άξονες ο σιδηρόδρομος δεν μπορεί με την υπάρχουσα μορφή να συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη του νομού. Ένα μεγάλο αρνητικό είναι ότι δεν εξυπηρετούνται, οι καθημερινές επιβατικές μετακινήσεις και δεν υπάρχει σύνδεση με τις χωροθετημένες βιομηχανικές περιοχές (ΒΙ.ΠΕ. Σταυροχωρίου), παρ' ότι η υφιστάμενη γραμμή διέρχεται πολύ κοντά από τα όρια της.

Μια καλή λύση είναι η δημιουργία ενός περιαστικού σιδηροδρόμου, που θα συνδέει το Κιλκίς με τη Θεσσαλονίκη και τα άλλα επαρχιακά κέντρα.

Ισχυρό στοιχείο που συνηγορεί υπέρ του σιδηροδρόμου είναι ότι το μέσο αυτό έχει τεχνικά χαρακτηριστικά υποδομών και λειτουργίας φιλικά προς το περιβάλλον.

Υποδομές Ενέργειας – Τηλεπικοινωνιών

Στον τομέα της ενέργειας, φαίνεται ότι καλύπτονται επαρκώς οι ανάγκες του νομού αλλά κρίνεται αναγκαίο τα επόμενα χρόνια, η εισαγωγή, ο τρόπος και η έκταση διάθεσης του Φυσικού Αερίου. Παράλληλα, η έγκαιρη και επαρκής εισαγωγή του φυσικού αερίου στο νομό και στις βιομηχανικές του ζώνες, θα βοηθήσουν σημαντικά το νομό και τις εγκατεστημένες σ' αυτόν επιχειρήσεις. Αρνητικό είναι ότι δε φαίνονται προς το παρόν οι δυνατότητες ανάπτυξης ήπιων μορφών ενέργειας, ιδιαίτερα της αιολικής ενέργειας.

Στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, η υλοποίηση του προγράμματος '93-94 του Ο.Τ.Ε., έχει οδηγήσει σε ικανοποιητική κάλυψη των αναγκών της βασικής τηλεφωνίας στο σύνολο του νομού. Είναι απαραίτητο να προχωρήσει ο Ο.Τ.Ε. και στην ποιοτική αναβάθμιση του υπάρχοντος δικτύου, με μεγαλύτερη έμφαση στην εισαγωγή ψηφιακής τεχνολογίας, κυρίως όσον αφορά τα αστικά κέντρα και τις βιομηχανικές ζώνες

Υδραυλικές Υποδομές

Στον τομέα της ύδρευσης ο Νομός δεν αντιμετωπίζει ουσιαστικά προβλήματα εκτός από κάποιες περιοχές όπου γίνεται κανονικά είτε από πηγές, είτε με γεωτρήσεις με τη βοήθεια αντλητικών συγκροτημάτων.

Από την άλλη μεριά, οι εγκαταστάσεις αποχέτευσης και επεξεργασίας λυμάτων απουσιάζουν σε μεγάλο βαθμό από τους οικισμούς του νομού. Με εξαίρεση τη Γουμένισσα και ένα μέρος του δήμου Κιλκίς που λειτουργεί πλήρης αποχετευτικό δίκτυο, ο υπόλοιπος νομός καλύπτεται ανεπαρκώς είτε από βόθρους είτε από παλιές ελλιπείς κατασκευές δικτύων.

Υποδομές Διαχείρισης Απορριμμάτων

Η διαχείριση των στερεών απορριμμάτων στο Ν. Κιλκίς παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα, τόσο κατά την αποκομιδή, όσο και κατά την διάθεση, τα οποία δημιουργούν αρνητικά αποτελέσματα στο περιβάλλον και στη δημόσια υγεία. Υπάρχει σημαντική καθυστέρηση των απαιτούμενων έργων (ΧΑΔΑ-ΧΥΤΑ), λόγω της διαφωνίας μεταξύ των τοπικών αρχών.

Στην παρούσα φάση βρίσκεται σε εξέλιξη το έργο της αποκατάστασης χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) στο νομό Κιλκίς αλλά και στην πόλη του Κιλκίς και θα έχει ως αποτέλεσμα το κλείσιμο 43 χωματερών, οι οποίοι πρέπει να πληρούν όλα τα κριτήρια (οικονομικά, περιβαλλοντικά, χωροθέτησης).

Σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε, προκύπτει ο ακόλουθος πίνακας Πλεονεκτημάτων, Μειονεκτημάτων, Ευκαιριών και Απειλών για τις τεχνικές υποδομές του Νομού Κιλκίς:

Πίνακας 3.9: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Τεχνικές υποδομές)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ			
<ul style="list-style-type: none"> Επάρκεια σε διανομαρχιακές συνδέσεις Η σημαντική βελτίωση του εθνικού και επαρχιακού οδικού	Είναι έντονη η έλλειψη περιφερειακής σύνδεσης των οικισμών	Μέσω του ΠΑΘΕ, ο Νομός αποτελεί συνδετικό κρίκο ανάμεσα στην χώρα και τη FYROM Υπάρχει σύνδεση	Οι εμπορικές μετακινήσεις / μεταφορές εξυπηρετούνται κυρίως με φορτηγά αυτοκίνητα λόγω της αδυναμίας του

δικτύου με πόρους της τρέχουσας, αλλά και των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων

- Ύπαρξη του αεροδρομίου στη Νέα Καβάλα
- Ύπαρξη σιδηροδρομικού σταθμού στον Νομό

μέσω οδικού άξονα με την Εγνατία οδό

Η ένταξη του Σιδηροδρομικού Άξονα στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα

Το σημαντικό μέγεθος των πόρων που θα εισρεύσουν στην Κεντρική Μακεδονία και την νέα προγραμματική περίοδο

Ο σιδηροδρομικός άξονας Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Ειδομένη που αποτελεί την σιδηροδρομική πύλη της χώρας μας προς την ΠΓΔΜ και από κει προς την Δυτική Ευρώπη

σιδηροδρομικού δικτύου να καλύψει επαρκώς την περιοχή

ΕΝΕΡΓΕΙΑ

- Αυτάρκεια ηλεκτρικής ενέργειας σε επίπεδο Περιφέρειας και Νομού
- Ο νομός διαθέτει αγωγό μεταφοράς φυσικού αερίου
- Έλλειψη υπεραστικών συγκοινωνιών

Μη υπογειοποιημένο δίκτυο
Μικρή αξιοποίηση του δυναμικού των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας

Ο νομός διαθέτει αγωγό μεταφοράς φυσικού αερίου

- Αύξηση κόστους

ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

- Έργα βελτίωσης υποδομών (εγκαταστάσεις συνδρομητικών συστημάτων για την κάλυψη απομακρυσμένων περιοχών κλπ)
- Πλήρης κάλυψη της κινητής τηλεφωνίας (99%)

- Πρόσβαση στις ευρυζωνικές γραμμές λόγω γεινιάσης με την Θεσσαλονίκη (επέκταση γραμμών)

- Διεθνής ανταγωνισμός στις T/E
- Μόνη η πόλη του Κιλκίς έχει πρόσβαση στα ευρυζωνικά δίκτυα

ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ

- Ύπαρξη υδάτινου δυναμικού
- Βιολογικός Καθαρισμός δ. Κιλκίς

- Ελλείψεις σε υποδομές διαχείρισης και επεξεργασίας λυμάτων
- Ελλείψεις στο αποχετευτικό δίκτυο του Νομού

- Ευρωπαϊκά Προγράμματα για διαχείριση υδάτινων πόρων

- Ευρωπαϊκά Προγράμματα για Βιολογικούς

- Ρύπανση υδροφόρου ορίζοντα

▪ Οι περισσότεροι οικισμοί έχουν βόθρους	καθαρισμούς και αποχέτευση

ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ

▪ Ολοκλήρωση της δημιουργίας 2 ΧΑΔΑ και κλείσιμο 43 χωματερών	▪ Καθυστέρηση δημιουργίας ΧΥΤΑ ▪ Ανεξέλεγκτες και πολλές σε ποσότητα χωματερές ▪ Έλλειψη ανακύκλωσης	▪ Τεχνολογίες ανακύκλωσης

3.7 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

3.7.1 Υποδομές Εκπαίδευσης

Χαμηλό είναι σχετικά το επίπεδο των υποδομών της εκπαίδευσης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Βέβαια, η κατάσταση είναι λίγο καλύτερη από τον τομέα της υγείας – πρόνοιας στον Νομό Κιλκίς. Εξαίρεση αποτελεί ο νομός Πιερίας όπου το επίπεδο των υποδομών υγείας είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο της χώρας. Εξαίρεση αποτελεί και εδώ ο νομός Θεσσαλονίκης όπου των επίπεδο των υποδομών της εκπαίδευσης βρίσκεται σε αρκετά ικανοποιητικό επίπεδο.

Στην δημοτική εκπαίδευση η αναλογία των μαθητών ανά αίθουσα είναι 17,9 και η Περιφέρεια βρίσκεται σε λίγο καλύτερη θέση από τη χώρα όπου η αντίστοιχη αναλογία είναι 17,3 (για το ακαδημαϊκό έτος 1996-97). Επίσης, το ποσοστό των Δημοτικών σχολείων που λειτουργούν αποκλειστικά πρωί, χωρίς διπλοβάρδιες είναι 68,9% (το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας είναι 81,4%). Στα Γυμνάσια, η αναλογία μαθητών ανά αίθουσα είναι 25,5 και η Περιφέρεια βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με την χώρα, όπου η αντίστοιχη αναλογία είναι 25,4. Το 56,8% των Γυμνασίων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί (ενώ στη χώρα το 69,4%). Όσον αφορά τέλος τα Γενικά Λύκεια, ο λόγος μαθητές ανά αίθουσα είναι 25,2 (ενώ στη χώρα είναι 24,4). Επίσης, το 40,2% των Λυκείων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί (ενώ σε επίπεδο χώρας το 66,9%). Τα επίπεδα των υποδομών της εκπαίδευσης στον νομό είναι

3.7.1.1. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Τ.Ε.Ι. Κιλκίς

Οι προσφερόμενες θέσεις στο τμήμα σχεδίασης και παραγωγής ενδυμάτων του ΤΕΙ Κιλκίς ήταν 150 φέτος το 2008. Δυστυχώς όμως η κάλυψη περιορίστηκε στο 25,3%. Στο μοναδικό τμήμα ΤΕΙ εισέρχονται φέτος μόνο 38 φοιτητές (16 από τα γενικά λύκεια, 20 από το 10% και 2 από τα ΤΕΕ). Οι τρεις από τις τέσσερις προσφερόμενες θέσεις έμειναν κενές ως αποτέλεσμα τόσο της μειωμένης ζήτησης όσο και του νέου συστήματος που ίσχυσε την τελευταία τριετία.

Η εξέλιξη αυτή ναρκοθετεί όχι μόνο το μέλλον, αλλά την ίδια την τωρινή λειτουργία του τμήματος καθώς δεν είναι βέβαιο πόσοι από τους 38 επιτυχόντες θα προσέλθουν να εγγραφούν. Η επιδείνωση της λειτουργίας καθίσταται φανερή όταν συνεκτιμηθούν και τα περσινά στοιχεία εισαγωγής και φοίτησης. Πέρυσι λοιπόν εισήχθησαν 68 φοιτητές στο τμήμα, αλλά γράφτηκαν μόνο οι 40.

Φέτος από τους 38 πόσοι θα προσέλθουν είναι το αγωνιώδες ερώτημα καθώς η ελαχιστοποίηση του αριθμού των φοιτητών δημιουργεί προβλήματα ακόμα και στην πρόσληψη μόνιμου διδακτικού προσωπικού. Οι αιτούμενες θέσεις δεν εγκρίνονται. (www.eidisis.gr)

3.7.1.2. Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Η δευτεροβάθμια εκπαιδευτική υποδομή στο νομό Κιλκίς δε φαίνεται να παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα, ειδικά σε ότι αφορά την κατασκευή νέων κτιρίων. Τα τελευταία χρόνια μέσω των έργων που χρηματοδοτήθηκαν από Κοινοτικούς πόρους κατασκευάστηκαν αρκετά. Οι περαιτέρω ανάγκες επενδύσεων στον τομέα αυτόν, αφορούν κυρίως σε ενέργειες διορθωτικών επεμβάσεων συντήρησης, βελτίωσης των δικτύων θέρμανσης και διαμόρφωσης εξωτερικών χώρων.

3.7.1.3. Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Ο Νομός Κιλκίς δεν έχει πρόβλημα στην ποιότητα και στην επάρκεια των υποδομών, αλλά από τον συνεχώς μειούμενο αριθμό μαθητών κυρίως στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Έτσι, την τελευταία πενταετία έχουν καταργηθεί 20

δημοτικά σχολεία λόγω έλλειψης μαθητών, ενώ στο διάστημα 1976-1992 παρατηρείται μία μείωση 40% στο μαθητικό δυναμικό των δημοτικών σχολείων του νομού.

Στον Τομέα της Εκπαίδευσης ολοκληρώθηκε το έργο:

- Κατασκευή 9ου Δημοτικού σχολείου Κιλκίς – 952 χιλ €

Και βρίσκεται υπό ολοκλήρωση η :

- Κατασκευή 3ου Δημοτικού Σχολείου Πολυκάστρου – 1,7 εκ €

3.7.2 Υποδομές Υγείας

Οι υποδομές της Περιφέρειας σε υγεία δεν βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο. Οι σχετικοί δείκτες βρίσκονται σε αρκετά χαμηλό επίπεδο, για όλους τους νομούς της Περιφέρειας. Εξαίρεση αποτελεί ο νομός Θεσσαλονίκης που παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλές τιμές, με ικανοποιητικό επίπεδο υποδομών υγείας - πρόνοιας με την συγκέντρωση των σχετικών υποδομών και υπηρεσιών στην πόλη της Θεσσαλονίκης.

Στον τομέα της υγείας, οι υφιστάμενες υποδομές παρουσιάζουν προβλήματα αντίστοιχα με αυτά του συνόλου της χώρας. Έτσι, απαιτείται μία επέκταση και ποιοτική αναβάθμιση του νοσοκομείου του Κιλκίς, ενώ έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση της πρωτοβάθμιας περίθαλψης (αγροτικά ιατρεία, κέντρα υγείας), καθότι σήμερα τα μισά μόνον από τα αγροτικά ιατρεία στεγάζονται σε χώρους του δημοσίου. Είναι επίσης σημαντικό να διαμορφωθεί σε κάθε οικισμό που δεν έχει αγροτικό ιατρείο, ένας κατάλληλος χώρος εξέτασης, ώστε να μπορεί ο επισκέπτης ιατρός να λειτουργήσει με σωστές προϋποθέσεις. Σήμερα, ως χώροι εξέτασης χρησιμοποιούνται καφενεία ή δωμάτια σπιτιών, εντελώς ακατάλληλα για ιατρικές υπηρεσίες.

Στον Τομέα της Υγείας – Πρόνοιας ολοκληρώθηκαν τα έργα:

- Βελτιώσεις υποδομών των περυύγων α' και β' του γεν. νοσοκομείου Κιλκίς – 1,5 εκ €
- Προμήθεια & εγκατάσταση αξονικού τομογράφου για το ακτιν/κο εργαστήριο του γεν. Νοσοκομείου Κιλκίς – 733 χιλ €
- Επέκταση και εκσυγχρονισμός κτιριακών υποδομών του Κέντρου Υγείας Δροσάτου – 382 χιλ €

Και βρίσκονται σε εξέλιξη σημαντικές παρεμβάσεις όπως :

- Προσθήκη πτέρυγας γενικού νομαρχιακού νοσοκομείου Κιλκίς – 9,4 εκ €

- Κατασκευή κέντρου στήριξης ατόμων με αναπηρίες στον δήμο Κιλκίς – 1,2 εκ €
- Επέκταση κτιριακών υποδομών Νοσοκομείου / Κέντρου Υγείας Γουμένισσας – 737 χιλ €
- Προμήθεια & εγκατάσταση ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού στο γεν. νοσοκομείο Κιλκίς – 702 χιλ €

3.7.3 Υποδομές Πρόνοιας

Οι υποδομές της Περιφέρειας σε πρόνοια δεν βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο. Οι σχετικοί δείκτες βρίσκονται σε αρκετά χαμηλό επίπεδο, για όλους τους νομούς της Περιφέρειας. Εξαίρεση αποτελεί ο νομός Θεσσαλονίκης που παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλές τιμές, με ικανοποιητικό επίπεδο υποδομών υγείας - πρόνοιας με την συγκέντρωση των σχετικών υποδομών και υπηρεσιών στην πόλη της Θεσσαλονίκης.

Στον τομέα του αθλητισμού, οι ανάγκες εντοπίζονται κυρίως στην έλλειψη κολυμβητηρίων στο νομό, σύγχρονων αθλητικών κέντρων στα αστικά κέντρα, και βασικών αθλητικών εγκαταστάσεων σε ορισμένους οικισμούς οι οποίοι πιθανόν να αποτελέσουν κέντρα αγροτουριστικής δραστηριότητας.

Η δημιουργία σύγχρονων αθλητικών εγκαταστάσεων, θα μπορούσε να δράσει ως πόλος έλξης για τους Θεσσαλονικείς (π.χ. κατά τα Σαββατοκύριακα) με αρκετά σημαντικές δετικές συνέπειες για το νομό. Ο χώρος του αθλητισμού, σε συνδυασμό με την εφαρμογή "πολιτικών γης" που αναφέρθηκε νωρίτερα, θα μπορούσε να αξιοποιήσει την γειτνίαση με τη Θεσσαλονίκη προς όφελος του νομού.

3.7.4 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας για το επίπεδο των υποδομών εκπαίδευσης είναι σε σχετικά χαμηλό επίπεδο, εκτός των Νομών Θεσσαλονίκης και Πιερίας. Ο Νομός Κιλκίς έχει πολύ χαμηλό επίπεδο στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς το Τ.Ε.Ι. που διαθέτει δεν έχει προσέλευση φοιτητών και κοντεύει να καταρρεύσει. Έπειτα, η δευτεροβάθμια εκπαιδευτική υποδομή στο νομό Κιλκίς δε φαίνεται να παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα, ειδικά σε ότι αφορά την κατασκευή νέων κτιρίων. Τέλος μεγάλο πρόβλημα υπάρχει στην πρωτοβάθμια

εκπαίδευση καθώς όλο και μειώνονται οι μαθητές των νηπιαγωγείων και των δημοτικών.

Οι υποδομές της Περιφέρειας σε πρόνοια δεν βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο. Οι σχετικοί δείκτες βρίσκονται σε αρκετά χαμηλό επίπεδο, για όλους τους νομούς της Περιφέρειας και ειδικότερα για τον Νομό του Κιλκίς.

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε, προκύπτει ο ακόλουθος πίνακας Πλεονεκτημάτων, Μειονεκτημάτων, Ευκαιριών και Απειλών για τις κοινωνικές υποδομές του Νομού Κιλκίς:

Πίνακας 3.10: SWOT Analysis Νομού Κιλκίς (Κοινωνικές υποδομές)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ			
T.E.I. Κιλκίς Καλό και επαρκές επίπεδο υποδομών στον Νομό	Ελλείψεις σε φοιτητές στο T.E.I. Κιλκίς Συνεχής μείωση του αριθμού των μαθητών των σχολείων Ο μικρός βαθμός διασύνδεσης και συνεργασίας του ΤΕΙ με διάφορα σχετικά ιστιτούτα και επιχειρήσεις στην Περιφέρεια	Ευρωπαϊκά Προγράμματα	Τάση ερήμωσης του Νομού από νεολαία (διαρκή μείωση των μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης)
ΥΓΕΙΑ			
<ul style="list-style-type: none"> Καλή κατάσταση του νοσοκομείου του Κιλκίς Καλύπτει ένα σημαντικό μέρος των αναγκών του Νομού 	<ul style="list-style-type: none"> Μη ικανοποιητικό επίπεδο παροχής υπηρεσιών στον κλάδο της υγείας λόγω κυρίως της υψηλής συγκέντρωσης των υπηρεσιών υγείας στην πόλη του Κιλκίς Ελλείψεις στα κέντρα υγείας όσον αφορά το έμφυχο δυναμικό και την υλικοτεχνική υποδομή Έλλειψη υποδομών σε όλο τον Νομό (π.χ. στέγαση σε καφεενεία) Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση της πρωτοβάθμιας περίθαλψης (αγροτικά 		

ιατρεία, κέντρα υγείας

ΠΡΟΝΟΙΑ

Πολύ καλές
εγκαταστάσεις
αθλητισμού (πόλος
έλξης μεγάλων
ομάδων)

- Ελλείψεις
κτιριακών κοινωνικών
υποδομών και
εξοπλισμού

- Ανεπαρκή
στελέχωση των
ιδρυμάτων

Ευρωπαϊκά
Προγράμματα

Κεφάλαιο 4ο: Συγκριτική αξιολόγηση του Νομού Κιλκίς

4.1 Εισαγωγή

Στην παρούσα ενότητα επιχειρείται η συγκριτική αξιολόγηση του Νομού Κιλκίς με τη χρήση κάποιων δεικτών που αφορούν το επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας, το επίπεδο ευημερίας και ανάπτυξης, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, την παραγωγική διάρθρωση και την κατάσταση των παραγωγικών και κοινωνικών υποδομών. Η συγκριτική αξιολόγηση γίνεται σε δύο επίπεδα. Σε ένα πρώτο επίπεδο ο νομός συγκρίνεται σε μια σειρά από χαρακτηριστικά με το σύνολο της χώρας και το Νομό Αττικής. Η σύγκριση με το μέσο όρο της χώρας είναι αναγκαία για να διαπιστωθεί αν ο Ν. Κιλκίς βρίσκεται πάνω ή κάτω και πόσο απέχει από αυτόν. Η σύγκριση με το Νομό Αττικής, ο οποίος συνήθως κατέχει την πρώτη θέση μεταξύ των νομών της χώρας, γίνεται για να διαπιστωθεί αν η απόσταση η οποία χωρίζει το νομό από τις καλύτερες επιδόσεις είναι μεγάλη ή μικρή. Σε ένα δεύτερο επίπεδο ο νομός συγκρίνεται με τις επιδόσεις της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας και των άλλων έξι νομών της, έτσι ώστε να καταγραφεί η σχετική του θέση στο περιφερειακό επίπεδο. Αξίζει να σημειωθεί ότι για κάθε δείκτη αναφέρεται και η μεταβολή του σε σχέση με το 1981, έτσι ώστε να δούμε την εξέλιξη του νομού σε καθέναν από αυτούς. Η σύγκριση έχει σκοπό να αναδείξει τους τομείς στους οποίους ο νομός υστερεί ή υπερτερεί στην εθνική και περιφερειακή κλίμακα και συνεπώς να προσανατολίσει κατάλληλα τις προτεινόμενες πολιτικές.

4.2 Συγκριτική αξιολόγηση με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι ένας δείκτης μέτρησης της παραγωγικότητας των κατοίκων της οικονομίας μιας περιοχής. Από τον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε ότι ο Ν. Κιλκίς βρίσκεται κάτω από το μέσο όρο της χώρας καταλαμβάνοντας τη 19^η θέση ανάμεσα στους νομούς της Ελλάδας, έχοντας μικρή πτώση σε σχέση με το 1981. Η θέση αυτή σε συνδυασμό με τη 2^η θέση στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας δείχνουν τον σταθερό ρυθμό ανάπτυξης που έχει ο νομός.

Πίνακας 4.1: Συγκριτική αξιολόγηση με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ

Γεωγραφική ενότητα	ΑΕΠ κατά κεφαλήν (σε €)	Ποσοστό (%) χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981-2001	2001	1981
Ελλάδα	12.155	100	100	-	-
Κεν. Μακεδονία	10.160	83,5	88,6	7	4
Ν. Αττικής	15.553	127,9	122,7	3	14
Ν. Θεσσαλονίκης	11.106	91,3	103,8	14	20
Ν. Ημαθίας	10.078	82,9	60,5	22	7
Ν. Κιλκίς	10.404	85,6	87,18	19	22
Ν. Πέλλας	8.203	67,4	43,03	38	6
Ν. Πιερίας	8.524	70,1	75,87	36	32
Ν. Σερρών	7.118	58,5	68,25	47	41
Ν. Χαλκιδικής	10.577	87	78,69	17	11

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Eurostat (2007), Ιδία επεξεργασία

4.3 Δείκτες ευημερίας

Οι δείκτες ευημερίας αποτελούν μια σειρά από συμπληρωματικούς δείκτες οι οποίοι μετρούν το επίπεδο ανάπτυξης μιας περιοχής. Οι δείκτες αυτοί είναι το κατά κεφαλήν δηλωθέν εισόδημα, οι κατά κεφαλήν αποταμιεύσεις, η κατά κεφαλήν οικιακή χρήση ηλεκτρικού ρεύματος, τα επιβατικά αυτοκίνητα ΙΧ σε κυκλοφορία ανά 100 κατοίκους και οι τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους.

Δηλωθέν εισόδημα κατά κεφαλήν

Το δηλωθέν εισόδημα είναι αυτό που προκύπτει από τις φορολογικές δηλώσεις των κατοίκων. Η επέκταση και βελτίωση των μηχανισμών ελέγχου έχουν κάνει τα τελευταία χρόνια πιο αξιόπιστες τις δηλώσεις εισοδήματος. Με βάση τα παραπάνω παρατηρούμε ότι, για το έτος 2001, ο Νομός Κιλκίς διαθέτει εισόδημα το οποίο είναι 35% μικρότερο από το μέσο όρο της χώρας, 23,4% μικρότερο από το μέσο όρο της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, ενώ στην κατάταξη των νομών της Ελλάδας, το Κιλκίς καταλαμβάνει μόλις την 39^η θέση. Η θέση αυτή μειώνεται το 2005 καθώς το Κιλκίς είναι 49^η ανάμεσα στους 52 νομούς της χώρας (Allmedia, 2007).

Πίνακας 4.2: Δηλωθέν εισόδημα κατά κεφαλήν

Γεωγραφική ενότητα	Δηλωθέν εισόδημα κατά κεφαλήν (€ / κάτοικο)	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981-2001	2001	1981
Ελλάδα	4.969	100	100	-	-
Κεν. Μακεδονία	4.395	88,4	112,9	3	2
Ν. Αττικής	6.950	139,9	83,2	1	1
Ν. Θεσσαλονίκης	5.295	106,6	97,3	2	2
Ν. Ημαθίας	3.686	74,2	148,9	23	29
Ν. Κιλκίς	3.229	65	199,2	39	49
Ν. Πέλλας	3.158	63,6	171,6	42	45
Ν. Πιερίας	3.230	65	158,7	38	39
Ν. Σερρών	3.090	62,2	152,4	44	40

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

Αποταμιεύσεις κατά κεφαλήν

Προχωρώντας στο δείκτη αποταμιευτικών καταθέσεων ανά κάτοικο παρατηρούμε ότι το Κιλκίς το 2001 βρίσκεται αρκετά κάτω από το μέσο όρο τόσο της χώρας, όσο και της περιφέρειας, καταλαμβάνοντας την 48^η θέση μεταξύ των νομών της Ελλάδας κερδίζοντας μόνο τρεις θέση σε σχέση με το 1981.

Πίνακας 4.3: Αποταμιεύσεις κατά κεφαλήν

Γεωγραφική ενότητα	Αποταμιεύσεις κατά κεφαλήν (€ / κάτοικο)	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981- 2001	2001	1981
Ελλάδα	5.068	100	100	-	-
Κεν. Μακεδονία	4.338	85,6	93,7	6	5
Ν. Αττικής	6.770	133,6	99,3	2	2
Ν. Θεσσαλονίκης	5.088	100,4	90,9	10	6
Ν. Ημαθίας	3.343	66	91,9	38	33
Ν. Κιλκίς	3.040	60	99,2	48	45
Ν. Πέλλας	3.103	61,2	91,8	46	39
Ν. Πιερίας	3.219	63,5	86,3	43	28
Ν. Σερρών	3.889	76,7	106,6	28	30
Ν. Χαλκιδικής	3.225	63,6	104	42	43

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

Οικιακή χρήση ηλεκτρικού ρεύματος κατά κεφαλήν

Ο δείκτης οικιακής χρήσης ηλεκτρικού ρεύματος ανά 100 κατοίκους είναι ένας φυσικός δείκτης, ο οποίος μετρά έμμεσα το εισόδημα μιας περιοχής. Η υπόθεση εδώ είναι ότι νοικοκυριά με υψηλό εισόδημα θα έχουν μεγαλύτερες κατοικίες και περισσότερες ηλεκτρικές συσκευές, και άρα θα καταναλώνουν περισσότερο ρεύμα. Ο Νομός Κιλκίς βρίσκεται κοντά στο μέσο όρο της χώρας καταλαμβάνοντας την 30^η θέση σε σύγκριση με τους υπόλοιπους νομούς. Σε επίπεδο περιφέρειας, το Κιλκίς βρίσκεται στη 5^η θέση πίσω από το Ν. Θεσσαλονίκης, ενώ σε σχέση με το 1981 ο νομός έχει χάσει 5 θέσεις (από τη 35^η στην 30^η θέση).

Πίνακας 4.4: Οικιακή χρήση ηλεκτρικού ρεύματος κατά κεφαλήν

Γεωγραφική ενότητα	Οικιακή χρήση ηλεκτρικού ρεύματος κατά κεφαλήν (KWh / κάτοικο)	Ποσοστό (%) χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981-2001	2001	1981
Ελλάδα	1,17	100	93,4	-	-
Κεν. Μακεδονία	1,21	102,8	108,2	3	2
Ν. Αττικής	1,52	129,7	67,6	1	1
Ν. Θεσσαλονίκης	1,44	122,9	92,1	2	2
Ν. Ημαθίας	1,02	86,9	122,5	19	17
Ν. Κιλκίς	0,88	75,4	167,7	30	35
Ν. Πέλλας	0,85	72,8	150,6	32	33
Ν. Πιερίας	0,94	80,4	142,9	28	24
Ν. Σερρών	0,78	66,6	150,4	41	39
Ν. Χαλκιδικής	1,14	97,5	139,4	9	14

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

Επιβατικά αυτοκίνητα ΙΧ σε κυκλοφορία ανά 100 κατοίκους

Ένας ακόμα δείκτης προσέγγισης του επιπέδου ανάπτυξης μιας περιοχής είναι και ο δείκτης κατοχής ΙΧ αυτοκινήτων. Στο συγκεκριμένο δείκτη ο Νομός Κιλκίς βρίσκεται στην τέταρτη θέση στην Κεντρική Μακεδονία, ενώ συγκριτικά με το μέσο όρο της χώρας ο νομός βρίσκεται αρκετά χαμηλά (28^η θέση), έχοντας κερδίσει 3 θέσεις σε

σχέση με τη θέση που κατείχε το 1981. Το γεγονός αυτό έχει να κάνει με την υψηλή συμβολή της Αττικής και της Θεσσαλονίκης στο συγκεκριμένο δείκτη.

Πίνακας 4.5: Επιβατηγά αυτοκίνητα Ι.Χ. σε κυκλοφορία ανά 100 κατοίκους

Γεωγραφική ενότητα	Επιβατηγά ΙΧ αυτοκίνητα σε κυκλοφορία (αυτ. / 100 κατ.)	Ποσοστό (%) χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981-2001	2001	1981
Ελλάδα	30,9	100	241,7	-	-
Κεν. Μακεδονία	27,1	87,6	246,3	3	2
Ν. Αττικής	47,9	154,9	211,1	1	1
Ν. Θεσσαλονίκης	34,2	110,5	220	2	2
Ν. Ημαθίας	23,2	75,1	288	16	13
Ν. Κιλκίς	18,6	60,2	305,2	28	25
Ν. Πέλλας	16,3	52,8	324,1	35	33
Ν. Πιερίας	18,9	61,3	329	26	27
Ν. Σερρών	17,2	55,6	320,8	34	30
Ν. Χαλκιδικής	12,7	41	264	47	37

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

Τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους

Σχετικά με το δείκτη τηλεφωνικών συνδέσεων ανά 100 κατοίκους, το Κιλκίς βρίσκεται στην έκτη θέση στην περιφέρεια και στη 44^η θέση στο σύνολο της χώρας, χαμηλότερα από το μέσο όρο.

Πίνακας 4.6: Τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους

Γεωγραφική ενότητα	Τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατ.	Ποσοστό (%) χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981-2001	2001	1981
Ελλάδα	51,6	100	70,1	-	-
Κεν. Μακεδονία	48,7	94,4	94,9	6	4
Ν. Αττικής	60,6	117,3	26,5	3	1
Ν. Θεσσαλονίκης	52,4	101,5	63,6	10	3
Ν. Ημαθίας	41,5	80,4	125,2	38	29
Ν. Κιλκίς	39,5	76,6	207,6	44	46
Ν. Πέλλας	37,6	72,8	165,9	46	30

Ν. Πιερίας	43,3	83,9	163,9	34	35
Ν. Σερρών	40,6	78,7	167,4	42	37
Ν. Χαλκιδικής	66,6	129	165,4	2	11

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

4.4 Δημογραφικοί δείκτες

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού μιας περιοχής αποτελούν έναν σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη της. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι περιοχές οι οποίες ενισχύθηκαν πληθυσμιακά τις τελευταίες δεκαετίες είναι αυτές οι οποίες έχουν το υψηλότερο επίπεδο ανάπτυξης σήμερα.

Μεταβολή πληθυσμού από το 1961

Σχετικά με τη μεταβολή του πληθυσμού από το 1961, το Κιλκίς καταλαμβάνει την έκτη θέση στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και την τριακοστή όγδοη σε εθνικό επίπεδο. Αυτή η μεγάλη ποσοστιαία πληθυσμιακή μείωση (-13,4%) οφείλεται κυρίως στην γειτνίαση με την πόλη της Θεσσαλονίκης.

Πίνακας 4.7: Μεταβολή πληθυσμού από το 1961

Γεωγραφική ενότητα	Μεταβολή πληθυσμού 1961-2001 (%)	Ποσοστό (% χώρας)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	2001	1981
Ελλάδα	44,3	100	-	-
Κεν. Μακεδονία	41,4	93,6	2	2
Ν. Αττικής	82,8	186,9	2	1
Ν. Θεσσαλονίκης	94,3	212,8	1	2
Ν. Ημαθίας	25,4	57,3	11	5
Ν. Κιλκίς	-13,4	(-)30,2	38	40
Ν. Πέλλας	9,4	21,3	24	16
Ν. Πιερίας	32,9	32,9	7	10
Ν. Σερρών	-19	(-)19	47	42
Ν. Χαλκιδικής	27	61,1	8	20

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

Πυκνότητα κατοίκησης

Από το δείκτη πυκνότητας κατοίκησης διαπιστώνουμε ότι το Κιλκίς είναι ο λιγότερο πυκνοκατοικημένος νομός στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και ένας από τους λιγότερο πυκνοκατοικημένους νομούς της χώρας. Αυτό οφείλεται κυρίως σε δύο

λόγους: πρώτον, στο ανάγλυφο της περιοχής και δεύτερον, στη μη ύπαρξη σημαντικών πληθυσμιακών κέντρων εκτός της πόλης του Κιλκίς

Πίνακας 4.8: Πυκνότητα κατοίκησης

Γεωγραφική ενότητα	Πυκνότητα κατοίκησης (κατ. / km ²)	Ποσοστό (%) χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981-2001	2001	1981
Ελλάδα	83,1	100	12,59	-	-
Κεν. Μακεδονία	97,8	117,8	17	2	2
Ν. Αττικής	987,9	1.189	11,6	1	1
Ν. Θεσσαλονίκης	293,9	353,8	24,24	2	2
Ν. Ημαθίας	83,7	100,8	6,52	7	6
Ν. Κιλκίς	34,3	41,2	5,96	40	40
Ν. Πέλλας	57,4	69,1	8,69	17	19
Ν. Πιερίας	83,3	100,3	18,29	8	8
Ν. Σερρών	49	58,9	-0,89	26	22
Ν. Χαλκιδικής	30,3	36,5	25,04	43	47

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

Αστικός πληθυσμός

Ο δείκτης αστικού πληθυσμού δείχνει την ανάπτυξη του οικιστικού δικτύου του νομού. Ο Νομός Κιλκίς μπορεί να βελτίωσε τη θέση του σε σχέση με το 1981, ωστόσο παραμένει σε σχετικά χαμηλή θέση σε σύγκριση με τους υπόλοιπους νομούς. Η θέση αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην εγγύτητα του νομού με τη Θεσσαλονίκη, που έχει σαν συνέπεια τη μετανάστευση πολλών κατοίκων του Κιλκίς στη συγκεκριμένη πόλη με αποτέλεσμα να μην έχουν δημιουργηθεί σημαντικά αστικά κέντρα στο νομό εκτός της πόλης του Κιλκίς.

Πίνακας 4.9: Αστικός πληθυσμός

Γεωγραφική ενότητα	Αστικός πληθυσμός (% πληθυσμού)	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981- 2001	2001	1981
Ελλάδα	72,8	100	25,3	-	-
Κεν. Μακεδονία	75,4	103,6	32,1	2	2
Ν. Αττικής	99	136	5,2	1	1
Ν. Θεσσαλονίκης	92,7	127,3	14,4	2	2
Ν. Ημαθίας	63,1	86,6	21,7	10	6
Ν. Κιλκίς	39,8	54,6	156,4	35	40
Ν. Πέλλας	50,3	69,1	63,9	24	23
Ν. Πιερίας	67,7	93	81,4	6	15
Ν. Σερρών	46,9	64,5	98,9	31	34
Ν. Χαλκιδικής	48,9	67,1	∞	29	42

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

4.5 Παραγωγική διάρθρωση

Η παραγωγική διάρθρωση μιας περιοχής είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν τις αναπτυξιακές της προοπτικές. Νομοί οι οποίοι εξειδικεύονται σε ανερχόμενους και δυναμικούς κλάδους της οικονομίας διασφαλίζουν περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας από νομούς οι οποίοι εξειδικεύονται σε φθίνοντες ή προβληματικούς κλάδους.

Δευτερογενής τομέας παραγωγής (% ΑΕΠ)

Το 2001, ο δευτερογενής τομέας συμμετέχει κατά 38,27% στο συνολικό ΑΕΠ του Κιλκίς. Το ποσοστό αυτό είναι υψηλό, λόγω της ύπαρξης μεγάλων βιομηχανιών στην περιοχή. Με βάση αυτό το ποσοστό ο νομός βρίσκεται στην 1^η θέση στην Κεντρική Μακεδονία και στην 6^η θέση στην χώρα, έχοντας κερδίσει πολλές θέσεις σε σχέση με το 1981.

Πίνακας 4.10: Συμμετοχή του δευτερογενούς τομέα παραγωγής στο ΑΕΠ (%)

Γεωγραφική ενότητα	ΑΕΠ δευτερογενούς (% ΑΕΠ)	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981- 2001	2001	1981
Ελλάδα	22,07	100	-27	-	-
Κεν. Μακεδονία	27,08	122,7	-43,41	4	4
Ν. Αττικής	22,16	100,4	-29,8	23	21
Ν. Θεσσαλονίκης	28,08	127,2	-44,24	11	11
Ν. Ημαθίας	28,02	126,9	-19,45	12	10
Ν. Κιλκίς	38,27	173,4	47,76	6	28
Ν. Πέλλας	20,55	93,1	-44,01	26	17
Ν. Πιερίας	23,44	106,2	-210	19	25
Ν. Σερρών	19,44	88	-59,31	29	46
Ν. Χαλκιδικής	25,8	116,9	-136	16	5

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

Τριτογενής τομέας παραγωγής (% ΑΕΠ)

Στον τριτογενή τομέα το Κιλκίς είναι στην τελευταία θέση στην περιφέρεια και στην 47^η θέση σε εθνικό επίπεδο όσον αφορά τη συμμετοχή του τριτογενούς τομέα παραγωγής στο ΑΕΠ. Η θέση αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι ο νομός έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα στους κλάδους του τομέα (π.χ. υπηρεσίες, εμπόριο κτλ.) αλλά όχι στον τουρισμό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η μη ένταξη του νομού στο Ειδικό Χωροταξικό πλαίσιο του Τουρισμού.

Πίνακας 4.11: Συμμετοχή του τριτογενούς τομέα παραγωγής στο ΑΕΠ (%)

Γεωγραφική ενότητα	ΑΕΠ τριτογενούς (% ΑΕΠ)	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981- 2001	2001	1981
Ελλάδα	72,33	100	31,6	-	-
Κεν. Μακεδονία	65,21	90,1	35,4	7	4
Ν. Αττικής	77,28	106,8	15,7	8	3
Ν. Θεσσαλονίκης	69,52	96,1	27,6	20	10
Ν. Ημαθίας	52,36	72,3	56,8	44	44
Ν. Κιλκίς	46,61	64,4	16,3	47	39
Ν. Πέλλας	55	76	61,6	40	45
Ν. Πιερίας	65,98	91,2	55,5	27	23
Ν. Σερρών	61,48	85	18,8	34	12
Ν. Χαλκιδικής	64,75	89,5	42,4	28	22

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

4.6 Ανθρώπινο δυναμικό και απασχόληση

Οι ανθρώπινοι πόροι που διαθέτει μια περιοχή είναι ίσως ο σημαντικότερος παράγοντας που επηρεάζει τις προοπτικές ανάπτυξης και προσαρμογής στο διαρκώς μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον. Ταυτόχρονα, όμως, ο αναπτυξιακός δυναμισμός μιας περιοχής επηρεάζει την κατάσταση του ανθρώπινου δυναμικού είτε μέσω των προοπτικών απασχόλησης που δημιουργεί, είτε μέσω της έλξης που ασκεί σε πληθυσμιακές ομάδες με ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Ενεργός πληθυσμός

Ο δείκτης ενεργού πληθυσμού του νομού κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα καθώς το Κιλκίς βρίσκεται στην τελευταία θέση στην περιφέρεια και στην 38^η θέση στο σύνολο της χώρας, έχοντας όμως χάσει πολλές θέσεις σε σχέση με το 1981. Η απορρόφηση του εργατικού δυναμικού από τη Θεσσαλονίκη λόγω της γειτνίασης και των ευκαιριών εργασίας που προσφέρει, είναι η κύρια αιτία αυτής της θέσης.

Πίνακας 4.12: Ενεργός πληθυσμός

Γεωγραφική ενότητα	Ενεργός πληθυσμός (% πληθυσμού)	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981- 2001	2001	1981
Ελλάδα	46,75	100	37,53	-	-
Κεν. Μακεδονία	46,81	100,1	21,63	4	9
Ν. Αττικής	49,12	105	43,59	5	40
Ν. Θεσσαλονίκης	48,15	102,9	35,34	10	38
Ν. Ημαθίας	46,94	100,4	16,9	15	39
Ν. Κιλκίς	42,98	91,9	8,02	38	25
Ν. Πέλλας	47	100,5	4,37	14	15
Ν. Πιερίας	45,42	97,1	12,96	21	27
Ν. Σερρών	43,29	92,6	-10,37	34	6
Ν. Χαλκιδικής	45,09	96,4	13,59	22	49

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

Απασχολούμενος πληθυσμός

Εξετάζοντας τον δείκτη απασχολούμενου πληθυσμού, ο Νομός Κιλκίς βρίσκεται στην τελευταία θέση στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, καθώς και λίγο κάτω από τον εθνικό μέσο όρο. Η μείωση κατά 10,2% που υφίσταται ο δείκτης την περίοδο 1981-2001, οφείλεται στην αύξηση της ανεργίας που παρατηρείται τόσο στο νομό, όσο και σε όλη τη χώρα γενικότερα.

Πίνακας 4.13: Απασχολούμενος πληθυσμός

Γεωγραφική ενότητα	Απασχολούμενος πληθυσμός (% ενεργ. πληθυσμού)	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981- 2001	2001	1981
Ελλάδα	88,87	100	-6,99	-	-
Κεν. Μακεδονία	88,23	99,3	-7,2	8	11
Ν. Αττικής	90,29	101,6	-6,6	9	47
Ν. Θεσσαλονίκης	88,6	99,6	-6,1	27	48
Ν. Ημαθίας	86,8	97,6	-9,1	40	41
Ν. Κιλκίς	85,6	96,3	-10,2	43	42
Ν. Πέλλας	89,3	100,4	-7,2	20	30
Ν. Πιερίας	89	100,1	-6,9	22	39
Ν. Σερρών	86,3	96,8	-9,8	42	37
Ν. Χαλκιδικής	89,1	100,2	-7,7	23	23

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

4.7 Γεωγραφία και φυσικό περιβάλλον

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη μιας περιοχής διαδραματίζει το φυσικό της περιβάλλον. Περιοχές με ήπιο και εύκρατο κλίμα, ενδιαφέρον φυσικό τοπίο και καλή θέση που εξασφαλίζει εύκολη πρόσβαση, είναι ορισμένα από τα φυσικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά που μπορούν να αυξήσουν την ελκυστικότητα αυτών των περιοχών καθώς και να διατηρήσουν ή να αυξήσουν τον πληθυσμό και τις δραστηριότητες που φιλοξενούν.

Δείκτης κεντρικότητας

Ο δείκτης κεντρικότητας⁵ (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004) μετρά τη σχετική θέση κάθε νομού σε σχέση με όλους τους άλλους. Οι τιμές αυτού του δείκτη για κάθε νομό επηρεάζονται από τη χρονοαπόσταση του από τους υπόλοιπους νομούς. Υψηλές τιμές υποδηλώνουν καλή προσπελασιμότητα και κεντρική θέση σε σχέση με τα μεταφορικά δίκτυα της χώρας, ενώ χαμηλές τιμές υποδηλώνουν χαμηλή προσπελασιμότητα και ενδεχομένως περιμετρική θέση. Ο Νομός Κιλκίς βρίσκεται στην 23^η θέση σε σύγκριση με τους άλλους νομούς της χώρας, βελτιωμένος κατά μια θέση σε σχέση με το 1981. Η μέτρια θέση του νομού μπορεί να θεωρηθεί ότι οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη χαμηλή προσβασιμότητα που παρουσιάζει το ορεινό τμήμα του νομού και στην παραμεθοριοποίησή του λόγω της γειτνιάσής του με την Θεσσαλονίκη, που αποτελεί πόλος έλξης του ενδογενούς πληθυσμού.

Πίνακας 4.14: Δείκτης κεντρικότητας

Γεωγραφική ενότητα	Δείκτης κεντρικότητας	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	1981-2001	2001	1981
Ελλάδα	-	-	-	-
Κεν. Μακεδονία	87	1	16	6
Ν. Αττικής	393	-0,5	1	1
Ν. Θεσσαλονίκης	189	4,3	2	3
Ν. Ημαθίας	103	-0,2	17	18
Ν. Κιλκίς	99	0,9	23	24
Ν. Πέλλας	98	0,3	25	23
Ν. Πιερίας	126	2	10	12
Ν. Σερρών	101	-2,1	20	19
Ν. Χαλκιδικής	99	3,7	22	26

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

Όγκος νέων κατοικιών ανά 10.000 κατοίκους

Αναλύοντας το δείκτη του όγκου νέων κατοικιών ανά 10.000 κατοίκους, το Κιλκίς βρίσκεται στην τέταρτη θέση στην Κεντρική Μακεδονία με μεγάλη διαφορά από τον πρώτο που είναι ο Νομός Χαλκιδικής. Σε εθνικό επίπεδο, ο νομός έχει την 36^η, με μείωση κατά έντεκα θέσεις σε σχέση με το 1981.

⁵ Η τιμή του δείκτη κεντρικότητας υπολογίζεται από τον τύπο $G_i = \sum (p_j/d_{ij})$, όπου p_j είναι ο πληθυσμός των νομών και d_{ij} είναι η χρονοαπόσταση μεταξύ των κεντροβαρικών τους.

Πίνακας 4.15: Όγκος νέων κατοικιών ανά 10.000 κατοίκους

Γεωγραφική ενότητα	Όγκος νέων κατοικιών (km ² / 10.000 κατ.)	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981- 2001	2001	1981
Ελλάδα	38,7	100	-0,7	-	-
Κεν. Μακεδονία	38	98,3	1,2	8	10
Ν. Αττικής	39,2	101,3	21,7	24	37
Ν. Θεσσαλονίκης	38,1	98,5	21,9	26	40
Ν. Ημαθίας	28,5	73,6	-25,9	41	26
Ν. Κιλκίς	32,7	84,4	-15,7	36	25
Ν. Πέλλας	30,6	79,2	-13,2	39	32
Ν. Πιερίας	38,7	100,1	-24,8	25	16
Ν. Σερρών	24,2	62,6	-18,4	46	44
Ν. Χαλκιδικής	89,3	230,8	-16,8	2	2

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

Κλίνες ξενοδοχείων ανά 1.000 κατοίκους

Το Κιλκίς βρίσκεται στην πρώτη θέση στην περιφέρεια και στην τελευταία θέση σε σύγκριση με τους υπόλοιπους νομούς της χώρας. Αυτή η χαμηλή θέση δείχνει η έλλειψη τουριστικών ζητήσεων για τον φυσικό πλούτο της περιοχής.

Πίνακας 4.16: Κλίνες ξενοδοχείων ανά 1.000 κατοίκους

Γεωγραφική ενότητα	Κλίνες ξενοδοχείων (κλίνες / 1.000 κατ.)	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981- 2001	2001	1981
Ελλάδα	55,6	100	89,2	-	-
Κεν. Μακεδονία	34,2	61,6	122,3	7	9
Ν. Αττικής	15,8	28,4	-21,2	35	25
Ν. Θεσσαλονίκης	10	18,1	-3,2	40	36
Ν. Ημαθίας	6	10,8	44,7	47	48
Ν. Κιλκίς	4,1	7,4	31,2	51	51
Ν. Πέλλας	7,7	13,9	21,8	46	42
Ν. Πιερίας	111,6	200,9	158,4	13	16
Ν. Σερρών	5,5	10	65,7	48	50
Ν. Χαλκιδικής	331,5	596,7	206,7	5	6

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

Εισιτήρια σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία ανά 1.000 κατοίκους

Ο δείκτης εισιτηρίων σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία δείχνει ένα συγκεκριμένο προφίλ τουριστικής ανάπτυξης σε μια περιοχή. Η μη σωστή αξιοποίηση και προβολή των αρχαιολογικών χώρων της περιοχής έχει σαν αποτέλεσμα ο Ν. Κιλκίς να βρίσκεται στην 39^η θέση στο σύνολο της χώρας, αρκετά κάτω από το μέσο όρο της, και έχοντας χάσει μια θέση σε σχέση με το 1981.

Πίνακας 4.17: Εισιτήρια σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία ανά 1.000 κατοίκους

Γεωγραφική ενότητα	Εισιτήρια σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία (εισιτ./1.000 κατ.)	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981-2001	2001	1981
Ελλάδα	774	100	-12,4	-	-
Κεν. Μακεδονία	149	19,3	115	10	11
Ν. Αττικής	587	75,9	-34,6	13	10
Ν. Θεσσαλονίκης	66	8,6	4,4	29	25
Ν. Ημαθίας	656	84,8	370,3	12	21
Ν. Κιλκίς	0	0	0	39	38
Ν. Πέλλας	159	20,5	-39,4	26	17
Ν. Πιερίας	538	69,6	∞	16	38
Ν. Σερρών	17	2,1	80,2	34	36
Ν. Χαλκιδικής	103	13,3	636,3	28	32

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

4.8 Κοινωνικές και παραγωγικές υποδομές

Οι κοινωνικές και οι παραγωγικές υποδομές διαμορφώνουν σε σημαντικό βαθμό το αναπτυξιακό προφίλ μιας περιοχής. Περιοχές με ικανοποιητικούς δείκτες υποδομών πληρούν τις βασικές προϋποθέσεις για την προσέλκυση ανθρώπων και παραγωγικών υποδομών.

Αριθμός εκπαιδευτηρίων ανά 10.000 μαθητές

Σχετικά με το δείκτη που αφορά τον αριθμό των εκπαιδευτηρίων ανά 10.000 μαθητές, το Κιλκίς βρίσκεται στην 1^η θέση στην περιφέρεια και στην 23^η θέση στο σύνολο της χώρας, έχοντας χάσει τρεις θέσεις σε σχέση με το 1981. Αυτό που παρατηρούμε είναι ότι οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της χώρας έχουν καλύτερους δείκτες εκπαιδευτικής υποδομής από τις περισσότερες ανεπτυγμένες. Αυτό συμβαίνει για δύο λόγους (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004): ο πρώτος λόγος σχετίζεται με τις προσπάθειες της πολιτείας να ενισχύσει τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές δημιουργώντας νέες υποδομές εκεί όπου υπήρχε ανάγκη. Ο δεύτερος λόγος αφορά την πληθυσμιακή διάβρωση αυτών των περιοχών με τη μετανάστευση σημαντικού μέρους των κατοίκων τους στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και τις άλλες μεγάλες πόλεις. Δηλαδή, ο λόγος σχολείων ανά μαθητές είναι μεγάλος στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές επειδή είναι μεγάλος ο αριθμητής (αριθμός σχολείων) και μικρός ο παρανομαστής (μαθητές και γενικά πληθυσμός). Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι οι περιοχές με τον υψηλότερο δείκτη είναι αυτές που στην περίοδο 1961-2001 είχαν τις μεγαλύτερες απώλειες πληθυσμού. Με δεδομένο ότι οι υποδομές εκπαίδευσης είναι από τις πρώτες που κατασκευάζει μια χώρα, τα μεταναστευτικά ρεύματα μετακίνησαν μαθητές από την επαρχία προς τις μητροπολιτικές περιφέρειες και τα μεγάλα αστικά κέντρα, δημιουργώντας μια αίσθηση επάρκειας υποδομών σε περιοχές της πρώτης, και πίεσης ή έλλειψης στις δεύτερες. Έτσι, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι μια υψηλή τιμή του δείκτη εκπαιδευτικών υποδομών αποτελεί ένα σχετικό πλεονέκτημα για μια περιοχή ή απλώς ένας άλλος τρόπος έκφρασης του αναπτυξιακού της προβλήματος.

Πίνακας 4.18: Αριθμός εκπαιδευτηρίων ανά 10.000 μαθητές

Γεωγραφική ενότητα	Αριθμός εκπαιδευτηρίων (εκπαιδ./ 10.000 μαθ.)	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981- 2001	2001	1981
Ελλάδα	71,6	100	-5,8	-	-
Κεν. Μακεδονία	60,1	84	6,4	12	12
Ν. Αττικής	46,7	65,3	42,3	51	51
Ν. Θεσσαλονίκης	46,9	65,5	21,2	50	50
Ν. Ημαθίας	63,4	88,6	0,9	49	48
Ν. Κιλκίς	95,2	133	-26,7	23	20
Ν. Πέλλας	81,3	113,7	8,6	34	43
Ν. Πιερίας	65,1	91	11,8	48	49
Ν. Σερρών	91	127,2	19	26	42
Ν. Χαλκιδικής	89,5	125,1	-4,2	29	37

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους

Ο συγκεκριμένος δείκτης δείχνει την ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού σε μια περιοχή. Το γεγονός ότι στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος του επιστημονικού δυναμικού της χώρας έχει σαν συνέπεια οι δύο αυτές πόλεις να κατέχουν τις δύο πρώτες θέσεις, με μεγάλη διαφορά από το μέσο όρο της χώρας. Η έλλειψη υποδομών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Κιλκίς (ύπαρξη ενός μόνο τμήματος του ΤΕΙ Κιλκίς) έχει σαν αποτέλεσμα ο νομός να βρίσκεται στην 5^η θέση στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Ο νομός βρίσκεται, επίσης, σε χαμηλή θέση (38^η) σε σύγκριση με τους υπόλοιπους νομούς της χώρας έχοντας καλυτερέψει σε μεγάλο βαθμό τη θέση του σε σχέση με το 1981.

Πίνακας 4.19: Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους

Γεωγραφική ενότητα	Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (απόφοιτοι/ 1.000 κατ.)	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981-2001	2001	1981
Ελλάδα	123	100	158,2	-	-
Κεν. Μακεδονία	115	93,4	168,2	2	2
Ν. Αττικής	163,4	132,8	109,4	1	1
Ν. Θεσσαλονίκης	149,2	121,3	158,2	2	2
Ν. Ημαθίας	79,8	64,8	225,3	24	46
Ν. Κιλκίς	67,8	55,1	205,4	38	50
Ν. Πέλλας	57,9	47	166,8	48	51
Ν. Πιερίας	83,8	68,1	164,7	17	22
Ν. Σερρών	71,5	58,1	188,3	35	44
Ν. Χαλκιδικής	60,8	49,4	127	47	38

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

Αριθμός κλινών θεραπευτηρίων ανά 10.000 κατοίκους

Η καλή ποιότητα των υποδομών έχει σαν συνέπεια το Κιλκίς να βρίσκεται στην 3^η θέση στην Κεντρική Μακεδονία, εμφανίζοντας την 18^η θέση στο σύνολο της χώρας. Πρέπει να σημειωθεί ότι περιφερειακά ο Νομός έχει δεν έχει καλές υποδομές υγείας, όπως είδαμε στην ανάλυση. Η πόλη του Κιλκίς ανεβάζει τον πήχη της υγείας.

Πίνακας 4.20: Αριθμός κλινών θεραπευτηρίων ανά 10.000 κατοίκους

Γεωγραφική ενότητα	Αριθμός κλινών θεραπευτηρίων (κλιν.θερ./ 10.000 κατ.)	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981- 2001	2001	1981
Ελλάδα	48,7	100	-20,8	-	-
Κεν. Μακεδονία	55,6	114,2	-9,4	2	3
Ν. Αττικής	66,6	136,8	-22,9	4	4
Ν. Θεσσαλονίκης	77	158,1	-4,7	1	6
Ν. Ημαθίας	22,6	46,4	-34,8	36	29
Ν. Κιλκίς	38,3	78,7	-10,7	18	18
Ν. Πέλλας	26,9	55,2	21	30	42
Ν. Πιερίας	51,5	105,8	-36,5	9	5
Ν. Σερρών	27,3	56,1	-31,2	29	21
Ν. Χαλκιδικής	13,6	27,9	166,7	47	51

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

Βιομηχανική χρήση ηλεκτρικού ρεύματος ανά 100 κατοίκους

Ο δείκτης χρήσης βιομηχανικού ρεύματος αποτελεί μέτρο αξιολόγησης του εγκατεστημένου βιομηχανικού κεφαλαίου. Ο Νομός Κυκλίκης βρίσκεται στην τρίτη θέση στην Κεντρική Μακεδονία και στην 5^η θέση στην Ελλάδα. Η υψηλή θέση του νομού οφείλεται κατά μεγάλο ποσοστό στην ύπαρξη μεγάλων βιομηχανικών μονάδων στην περιοχή.

Πίνακας 4.21: Βιομηχανική χρήση ηλεκτρικού ρεύματος ανά 100 κατοίκους

Γεωγραφική ενότητα	Βιομηχανική χρήση ηλεκτρικού ρεύματος (MWh / 100 κατ.)	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981- 2001	2001	1981
Ελλάδα	1,17	100	7,1	-	-
Κεν. Μακεδονία	1,31	111,8	39,5	3	4
Ν. Αττικής	0,65	55,5	-4,7	16	14
Ν. Θεσσαλονίκης	1,75	150,1	31,1	4	7
Ν. Ημαθίας	1,26	107,7	39,9	8	10
Ν. Κιλκίς	1,6	136,7	256,2	5	16
Ν. Πέλλας	0,78	66,5	98,2	14	18
Ν. Πιερίας	0,39	33,4	27,1	26	21
Ν. Σερρών	0,27	23,2	89,3	31	33
Ν. Χαλκιδικής	0,79	67,5	-3,5	13	11

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία.

4.9 Συνθετικός Δείκτης Ευημερίας και Ανάπτυξης

Η ανάλυση που προηγήθηκε κάλυψε πολλές πλευρές του αναπτυξιακού προφίλ του Κιλκίς. Αναλύσαμε και αξιολογήσαμε δείκτες εισοδήματος και παραγωγικής διάρθρωσης, δημογραφίας και ανθρώπινου δυναμικού, γεωγραφίας και φυσικών πόρων, καθώς και δείκτες παραγωγικών και κοινωνικών υποδομών. Όλοι αυτοί οι δείκτες απαρτίζουν τον Συνθετικό Δείκτη Ευημερίας και Ανάπτυξης (ΣΔΕΑ). Ο δείκτης αυτός προκύπτει ως ο μέσος όρος των τυποποιημένων τιμών των παραπάνω δεικτών⁶ που

⁶ $\Sigma \Delta E A_i = \Sigma_i (X_i)/N$, όπου X_i είναι η τυποποιημένη τιμή της μεταβλητής x_i η οποία προκύπτει από τον τύπο:

$$X_i = 100[x_i - x_{\min}]/[x_{\max} - x_{\min}].$$

εξετάσαμε. Έτσι, αν ένας νομός/περιφέρεια έχει σχετικά υψηλές τιμές σε όλους ή τους περισσότερους επιμέρους δείκτες που εξετάσαμε, θα έχει και σχετικά υψηλή τιμή ΣΔΕΑ (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Σε επίπεδο χώρας, ο Νομός Κιλκίς βρίσκεται στη 41^η θέση, έχοντας βελτιωθεί κατά εφτά θέσεις σε σχέση με το 1981, ενώ σε επίπεδο περιφέρειας το Κιλκίς κατέχει τη έκτη θέση, πριν το Νομό Σερρών. Η θέση αυτή δείχνει ένα μέτριο επίπεδο ανάπτυξης για το νομό, που αντικατοπτρίζεται και από τη μεγάλη διαφορά στις τιμές του ΣΔΕΑ σε σύγκριση με τους πιο ανεπτυγμένους νομούς της χώρας (Αττικής και Θεσσαλονίκης) που καταλαμβάνουν τις δύο πρώτες θέσεις.

Πίνακας 4.22: Συνθετικός Δείκτης Ενημερίας και Ανάπτυξης (ΣΔΕΑ)

Γεωγραφική ενότητα	ΣΔΕΑ	Ποσοστό (% χώρας)	Ποσοστό μεταβολής (%)	Θέση στην ιεραρχία	
	2001	2001	1981-2001	2001	1981
Ελλάδα	41,6	100	17,5	-	-
Κεν. Μακεδονία	38,5	92,5	25	3	6
Ν. Αττικής	66,4	159,6	8,9	1	1
Ν. Θεσσαλονίκης	52,9	127,2	22,5	2	3
Ν. Ημαθίας	28,2	67,8	14,2	30	28
Ν. Κιλκίς	23,2	55,8	29,6	41	48
Ν. Πέλλας	23	55,3	10,6	43	39
Ν. Πιερίας	31,6	76	24,4	24	27
Ν. Σερρών	21,2	51	6,5	48	42
Ν. Χαλκιδικής	33,4	80,3	20,6	18	21

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2006γ), Allmedia (2007), Ιδία επεξεργασία

4.10 Συμπεράσματα

Από την παραπάνω ανάλυση όλων των δεικτών, και κυρίως του ΣΔΕΑ, μπορούμε να καταλήξουμε σε μια σειρά από συμπεράσματα. Καταρχάς, είναι σαφής και σχετικά έντονη η κυριαρχία του μητροπολιτικού κέντρου της χώρας, όχι μόνο σε όρους πληθυσμού, αλλά και σε όρους επιπέδου ανάπτυξης, καθώς στους περισσότερους δείκτες κατέχει την πρώτη θέση. Επιπλέον, παρατηρούμε ότι το εύρος των ανισοτήτων

Η τυποποίηση είναι αναγκαία ώστε όλες οι μεταβλητές να λαμβάνουν τιμές στο διάστημα (0, 100) και συνεπώς να είναι αθροίσιμες. Το βασικό πρόβλημα αυτής της μεθόδου είναι ότι όλες οι μεταβλητές που αθροίζονται για την κατασκευή του ΣΔΕΑ έχουν το ίδιο βάρος και συνεπώς δεν υπάρχει ειδική στάθμιση για τη σημασία της κάθε μιας στη διαμόρφωση του αναπτυξιακού προφίλ των νομών και περιφερειών.

στην Ελλάδα κυμαίνεται σε σχετικά υψηλά επίπεδα, καθώς ο Νομός Αττικής έχει ένα ΣΔΕΑ ο οποίος είναι 1,5 φορές μεγαλύτερος από το μέσο όρο της χώρας.

Όσον αφορά τον Νομό Κιλκίς, η περιοχή εμφανίζει, όπως προαναφέρθηκε, ένα χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης. Αυτό φαίνεται τόσο από τη 41^η θέση στο ΣΔΕΑ, όσο και από τη μεγάλη διαφορά στις τιμές του ΣΔΕΑ σε σύγκριση την Αττική (23,2 έναντι 66,4). Σαφώς και η κατάσταση αυτή θα μπορούσε να είναι διαφορετική αν εξετάσει κανείς επιμέρους στοιχεία του νομού, όπως η άμεση γειτνίασή του με το δεύτερο μεγαλύτερο αναπτυξιακό πόλο της χώρας, αλλά και η ανάπτυξη της περιοχής σε επιμέρους κλάδους όπως η βιομηχανία, εμπόριο και υπηρεσίες. Όμως η γειτνίαση αυτή είναι ο κύριος λόγος που μέχρι τώρα δεν επέτρεψε στην περιοχή να αναπτυχθεί περισσότερο και σε άλλους τομείς. Η απορρόφηση ενός μεγάλου μέρους του δυναμικού του Νομού Κιλκίς, αλλά και των άλλων νομών της Κεντρικής Μακεδονίας, από τη Θεσσαλονίκη είναι προφανής, λόγω και του ρόλου που παίζει η Θεσσαλονίκη στο αναπτυξιακό μοντέλο της χώρας.

Η επόμενη χρονική περίοδος θα είναι αυτή που θα κρίνει εάν και κατά πόσο η Θεσσαλονίκη θέλοντας να παίζει έναν διαφορετικό ρόλο (κέντρο ανάπτυξης στα Βαλκάνια), θα αποκεντρώσει στην ευρύτερή της περιοχή ένα μέρος του δυναμικού της για να μπορέσει να επικεντρωθεί σε αυτό το ρόλο, αλλά και να βοηθήσει στην ανάπτυξη της Κεντρικής Μακεδονίας. Αναμφίβολα οι γύρω περιοχές και συνεπώς και το Κιλκίς πρέπει να προετοιμαστούν κατάλληλα για να μπορέσουν να πάρουν το τμήμα της δυναμικής που τους αναλογεί και να μπουν σε ένα νέο κύκλο ανάπτυξης.

Γ' ΜΕΡΟΣ:

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ, ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθε γεωγραφική και διοικητική ενότητα, όπως ο νομός, όταν επιχειρεί να παρέμβει και να επηρεάσει με ένα θετικό, συγκροτημένο και επιτελικό τρόπο τις αναπτυξιακές του δυνατότητες και προοπτικές, χρειάζεται μια στρατηγική. Η στρατηγική της ανάπτυξης έρχεται να θέσει μια σειρά ερωτήματα, τα οποία αφορούν στους στόχους οι οποίοι τίθενται, τον τρόπο με τον οποίο επιδιώκεται η υλοποίησή τους, το πλαίσιο δράσης και τον τρόπο επιλογής των κατάλληλων πολιτικών.

Συνεπώς, η στρατηγική της ανάπτυξης είναι ένα ολοκληρωμένο και αδιάσπαστο σύνολο στόχων και παρεμβάσεων, το οποίο προσδιορίζει με όρους ανάπτυξης σε ποιο σημείο βρισκόμαστε, που επιθυμούμε να φτάσουμε και με ποιο τρόπο και ποιες διαδικασίες θα επιχειρήσουμε να το πετύχουμε (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β).

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο στρατηγικός στόχος του Νομού Κιλκίς, οι γενικοί αναπτυξιακοί στόχοι και οι ειδικοί αναπτυξιακοί στόχοι. Στην παρούσα φάση γίνεται μια προσπάθεια για την δημιουργία μιας δυναμικής αναπτυξιακής στρατηγικής που αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα - ευκαιρίες και ελαχιστοποιώντας τις επιπτώσεις των μειονεκτημάτων - απειλών, θα συμβάλει στην ενδυνάμωση της περιοχής καθιστώντας την ανταγωνιστική και ικανή να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της τοπικής κοινωνίας.

Κατ' αρχήν, τίθενται οι γενικοί στόχοι στρατηγικού χαρακτήρα οι οποίοι θα λειτουργήσουν ως κατευθυντήριες γραμμές στην προσπάθεια ανάπτυξης της περιοχής.

Έπειτα, καταγράφονται οι ειδικοί στόχοι τομεακού χαρακτήρα οι οποίοι είναι σύμφωνοι με τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις των γενικών – στρατηγικών στόχων. Πρόκειται ουσιαστικά για δράσεις οι οποίες θα κατευθύνουν στη συνέχεια την άσκηση των κατάλληλων πολιτικών και μέτρων παρέμβασης.

1.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ⁷

Για να είναι επιτυχής, η στρατηγική της ανάπτυξης απαιτεί μια σειρά από προϋποθέσεις. Πρώτον, θα πρέπει να στηρίζεται στη διάγνωση και αξιολόγηση των επιμέρους δεδομένων, αλλά και της συνολικής εικόνας του κάθε νομού. Με αυτή την έννοια, η στρατηγική για κάθε νομό είναι μοναδική και μη επαναλαμβανόμενη καθώς, δύο νομοί με διαφορετικά παραγωγικά, διαρθρωτικά, γεωγραφικά, κλπ., χαρακτηριστικά δεν είναι δυνατόν να διαθέτουν την ίδια στρατηγική. Η στρατηγική, λοιπόν, θα πρέπει να στηρίζεται στα πραγματικά δεδομένα της τοπικής οικονομίας, αξιολογώντας σωστά τις ανάγκες και τα προβλήματα στην επιλογή δράσεων και στην άσκηση πολιτικών.

Δεύτερον, η αναπτυξιακή στρατηγική, από τη φύση της, δεν μπορεί να έχει στατικό αλλά δυναμικό χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει ότι στηρίζεται στην κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης αλλά η έμφασή της βρίσκεται στην δημιουργική παρέμβαση. Με αυτή την έννοια, η στρατηγική θα πρέπει να ενισχύει τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα του νομού και να δημιουργεί μέσω κατάλληλα επιλεγμένων πολιτικών νέα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα σε τομείς αιχμής. Θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίζει με ουσιαστικό τρόπο τις αδυναμίες της περιοχής που συνδέονται με την παραγωγική διάρθρωση, το ανθρώπινο δυναμικό, τις υποδομές ή τη γεωγραφική θέση της θέσης. Παράλληλα, θα πρέπει να αξιοποιεί τις ευκαιρίες που δημιουργούνται από τις τεχνολογικές και διαρθρωτικές μεταβολές και το νέο διεθνές οικονομικό περιβάλλον και να αντιλαμβάνεται τους κινδύνους που εγκυμονούν για το παραγωγικό προφίλ του νομού, προβλέποντας ένα σύνολο διαρθρωτικών ή εκσυγχρονιστικών δράσεων που να ελαχιστοποιούν τις επιπτώσεις αυτών των κινδύνων στο επίπεδο ευημερίας και απασχόλησης.

Τρίτον, η αναπτυξιακή στρατηγική θα πρέπει να είναι «διορατική». Σε ένα κόσμο που αλλάζει με γρήγορους ρυθμούς, η αναπτυξιακή στρατηγική του νομού θα πρέπει να έχει το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον και όχι στο παρελθόν. Θα πρέπει να βλέπει μπροστά, να κατανοεί εγκαίρως τις νέες τάσεις στην οικονομία και να αντιλαμβάνεται ότι το νέο οικονομικό και τεχνολογικό περιβάλλον απαιτεί νέους τρόπους αντιμετώπισης και νέες πολιτικές. Η στρατηγική της ανάπτυξης θα πρέπει να είναι ανοιχτή σε νέες ιδέες, να τις ενθαρρύνει και να τις ενισχύει και να προσπαθεί να

---

¹ Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 (Β)

ενσωματώσει στην τοπική κοινωνία και οικονομία μηχανισμούς κατανόησης και διαχείρισης της αλλαγής. Η διάθεση της τοπικής κοινωνίας να μη ξεπεραστεί από τις εξελίξεις αλλά να επωφεληθεί από αυτές σημαίνει ότι η μάθηση, η δημιουργικότητα, η έρευνα, η εφευρετικότητα, η εξωστρέφεια και η αναζήτηση του καινούργιου γίνονται κεντρικά στοιχεία της στρατηγικής και βρίσκουν την έκφρασή τους σε μια σειρά από συγκεκριμένες αναπτυξιακές πολιτικές.

Τέταρτων, η αναπτυξιακή στρατηγική θα πρέπει να κινείται έξω από λογικές δορυφορικής ανάπτυξης σε σχέση με την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Αντίθετα, θα πρέπει να επιλέξει και να στηριχθεί σε μια σύγχρονη εκδοχή της ενδογενούς ανάπτυξης, η οποία δρα τοπικά και σκέφτεται παγκόσμια, έχοντας πλήρη κατανόηση της λειτουργίας των παγκοσμιοποιημένων αγορών και πλήρη συνείδηση των περιορισμών της τοπικής κλίμακας. Η στρατηγική της σύγχρονης ενδογενούς ανάπτυξης θα πρέπει να κινείται με ευελιξία ανάμεσα στο τοπικό, το περιφερειακό, το εθνικό και το Ευρωπαϊκό επίπεδο άσκησης πολιτικής και να αξιοποιεί κάθε φορά διαθέσιμα μέσα, ευνοϊκές συγκυρίες και εμπειρίες.

Πέμπτων, η στρατηγική της ανάπτυξης θα πρέπει να έχει σαφή αντίληψη της στενότητας των διαθέσιμων πόρων και συνεπώς του υψηλού κόστους ευκαιρίας της κάθε πολιτικής. Το επιτακτικό ερώτημα στην άσκηση αναπτυξιακής πολιτικής είναι με ποιο τρόπο θα πρέπει να κατανεμηθούν περιορισμένοι πόροι σε εναλλακτικές χρήσεις, έτσι ώστε να επιτευχθεί υψηλή συνέργια μέσων και υψηλή αποτελεσματικότητα. Με δεδομένο ότι οι σημαντικότεροι αναπτυξιακοί πόροι για τη χώρα μας προέρχονται από την ΕΕ και δεδομένες τις τάσεις μετατόπισης των Κοινοτικών πόρων προς τα Νέα Κράτη Μέλη της ΕΕ αλλά και συμπίεσης του Ευρωπαϊκού Προϋπολογισμού, η ανάγκη ουσιαστικής αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων του 4ου ΚΠΣ είναι ιδιαίτερα επιτακτική.

Τέλος, η αναπτυξιακή στρατηγική, για να είναι αποτελεσματική, θα πρέπει να στηρίζεται σε μια ευρύτερη κοινωνική συναίνεση, να πείθει και να κινητοποιεί ευρύτερα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα. Για να γίνει αυτό θα πρέπει οι πολιτικές της να αποφεύγουν τη μονομέρεια και να προσφέρουν δυνατότητες για αναπτυξιακό μέρισμα σε όλες τις κοινωνικές και οικονομικές τάξεις του νομού. Αυτό δεν σημαίνει ότι θα πρέπει να αποφεύγει τις αναγκαίες τομές. Σημαίνει όμως, ότι τα κόστη και τα οφέλη που θα προκύψουν από συγκεκριμένες πολιτικές θα πρέπει να είναι ισόρροπα

κατανεμημένα και επιπλέον, αυτή η κατανομή θα πρέπει να είναι ορατή και να εξασφαλίζει την κοινωνική συναίνεση.

1.3 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.3.1 Κατευθύνσεις Στρατηγικής

Η ενότητα αυτή, παρουσιάζει την αναπτυξιακή στρατηγική του Νομού Κιλκίς της ανάπτυξης. Η ενότητα βασίζεται στα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του Νομού και λαμβάνει υπόψη της ταυτόχρονα τα ιδιαίτερα οικονομικά, κοινωνικά, διαρθρωτικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του, τα δυνατά και αδύνατα σημεία του και τις ευκαιρίες και απειλές οι οποίες προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον.

1.3.1.1 Περιορισμοί και δυνατότητες ανάπτυξης

Η ανάλυση των προβλημάτων και των γενικών χαρακτηριστικών και τάσεων ανάπτυξης της περιοχής μελέτης οδήγησε στις ακόλουθες διαπιστώσεις:

Στοιχεία που χαρακτηρίζουν την περιοχή μελέτης αποτελούν:

- Ο έντονα γεωργικός χαρακτήρας
- Η πληθυσμιακή στασιμότητα
- Η ιστορική, αρχιτεκτονική και πολιτιστική παράδοση
- Το πλούσιο φυσικό περιβάλλον με το αξιόλογου ενδιαφέροντος ορεινό ανάγλυφο
- Οι διαφαινόμενες τάσεις απασχόλησης
- Οι διαφαινόμενες προοπτικές προσέλκυσης επενδύσεων

Ο Νομός Κιλκίς, από πλευράς γεωγραφίας, παρουσιάζει προβλήματα και ιδιομορφίες. Η γειτνίαση του με το Πολεοδομικό Συγκρότημα της Θεσσαλονίκης, ασκεί έναν ηγεμονικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή, γεγονός ανασταλτικό για την αυτόνομη ανάπτυξη του.

Ταυτόχρονα όμως, η ίδια παράμετρος αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα της περιοχής καθώς το προνόμιο της εγγύτητας με κέντρα λήψης αποφάσεων και με περιοχές με κοινά παραγωγικά χαρακτηριστικά (γειτνίαση με το Ν. Πέλλας), μπορεί να οδηγήσει σε Διανομαρχιακού Επιπέδου συνεργασία.

Αναφορικά με το ανάγλυφο, η περιοχή διαρθρώνεται σε δύο μέρη:

- το ορεινό και
- πεδινό.

Το ορεινό μέρος του Νομού, είναι ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς, καθώς το μεγαλύτερο τμήμα του είναι δασοσκεπές, με πολλά ρέματα και πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Με σημαντικότερα το ξηρό φυλλοβόλο δρυόδασος και το δάσος οξιάς υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες εκμετάλλευσης.

Στο πεδινό μέρος του Νομού, συγκεντρώνεται η μεγαλύτερη παραγωγική δραστηριότητα. Εκτός από τις δραστηριότητες που είναι ενταγμένες στους οικισμούς, η μεγαλύτερη δραστηριοποίηση αφορά τον πρωτογενή τομέα με την εκμετάλλευση των, ως επί τω πλείστον, μη αρδευομένων γεωργικών εκτάσεων και την κτηνοτροφία.

Η πλούσια χλωρίδα και πανίδα, το ποικίλο ανάγλυφο και η παρουσία υδάτινου δυναμικού, είναι ορισμένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα Νομού Κιλκίς.

Το κλίμα, ιδιαίτερα των ορεινών περιοχών, θεωρείται ιδιαίτερα υγιεινό, κάτι που αποτελεί και ισχυρό πλεονέκτημα της περιοχής για την προσέλκυση επισκεπτών.

Το οδικό δίκτυο είναι ικανοποιητικό και αυτό επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη στην περιοχή νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων. Σημειώνεται ότι η οδική σύνδεση του Δήμου Γουμένισσας με το Ν. Πέλλας (Γιαννιτσά) είναι ιδιαίτερα κακή και προβληματική. Απαιτούνται επεμβάσεις βελτίωσης του οδικού δικτύου του Δήμου με κατάλληλες διαπλατύνσεις, νέες ασφαλοστρώσεις ή ακόμη και διανοίξεις. Επισημαίνεται δε, σε ότι αφορά τους ορεινούς όγκους, πως η πρόσβαση είναι βατή και ασφαλής για τον περιηγητή.

Η σημαντικότερη πηγή εισοδήματος είναι ο πρωτογενής τομέας. Ειδικά για την γεωργία σημειώνεται ότι οι αρδευόμενες εκτάσεις αποτελούν μόλις το 17% του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων.

Επικρατεί τάση συγκεντρωτισμού στις εκμεταλλεύσεις. Στις πιο ορεινές εκτάσεις υπάρχουν περιπτώσεις εγκατάλειψης γεωργικών αγροτεμαχίων. Οι εκμεταλλεύσεις στις ορεινές περιοχές είναι ιδιαίτερα δεσμευμένες από την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς οι περισσότερες επιδοτούνται από αυτή. Χρειάζεται επομένως ευελιξία στην παραγωγή και κυρίως αποδέσμευση από την επιδότηση της Ε. καθώς ενδέχεται να υπάρξουν μεταβολές στην ευρωπαϊκή πολιτική.

Οι πεδινές εκτάσεις πρέπει να αρδευτούν (είναι πιο εύκολο να γίνουν γεωτρήσεις ή έργα εκμετάλλευσης υδάτινων πόρων) και να επεκταθεί το δίκτυο και σε περιοχές που δεν έχουν. Επομένως πρέπει:

- να επεκταθεί το δίκτυο άρδευσης,
- να αξιοποιηθούν οι κατάλληλες και ιδανικές συνθήκες για την παραγωγή των τοπικών προϊόντων, και
- να επιτευχθεί εντατικοποίηση της γεωργίας στις πεδινές περιοχές.

Η ενασχόληση με τον δευτερογενή τομέα αφορά ένα συνδυασμό βιοτεχνίας και βιομηχανίας.

Η ενασχόληση με τον τριτογενή τομέα είναι πολύ μικρή συμπεριλαμβανομένου και του τουρισμού και του εμπορίου. Η έντονη τάση αστυφιλίας που παρουσιάστηκε τα τελευταία χρόνια σε συνδυασμό με την έλλειψη νέων θέσεων εργασίας και η κοντινή εναλλακτική λύση του μεγάλου αστικού κέντρου, συντέιναν κατά πολύ στη διαρροή νέου κυρίως πληθυσμού προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και το εξωτερικό.

Το ιδιαίτερο παραγωγικό σύστημα του νομού μπορεί να επιτρέψει ουσιαστικές παρεμβάσεις αναδιοργάνωσης του. Οι λόγοι εντοπίζονται κυρίως στην πραγματική ταύτιση της παραγωγής με αυτήν του πρωτογενούς τομέα και κατά δεύτερο λόγο με την μεταποίηση των προϊόντων του.

Επίσης, το πλούσιο φυσικό περιβάλλον και το ορεινό ανάγλυφο, σε συνδυασμό με τον *πρωτογενή χαρακτήρα της τοπικής οικονομίας*, παρέχουν ένα ακόμη εργαλείο σχεδιασμού μέσω της ανάπτυξης αγροτουριστικών δραστηριοτήτων.

Από την μακρά ιστορική πορεία της περιοχής διασώζονται δείγματα κοσμικής και εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής καθώς και αξιόλογα οικιστικά σύνολα που πρέπει να αξιοποιηθούν έτσι ώστε να υποστηριχθεί η *διάσωση της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς* και κατ' επέκταση η ανάπτυξη της περιοχής.

Η αναπτυξιακή προοπτική του Νομού μπορεί επομένως να προσανατολιστεί κατά ένα μέρος στην *προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση των ιδιαίτερα πλούσιων φυσικών πόρων του*, στην επένδυση σε απαραίτητες τεχνικές και κοινωνικές υποδομές και στην αναδιοργάνωση του παραγωγικού συστήματος της τοπικής οικονομίας με κύριο στόχο την ενδυνάμωση του τριτογενούς τομέα. Με λίγα λόγια, με την αξιοποίηση όλων των πλεονεκτημάτων και την επίλυση των προβλημάτων που εντοπίζονται στο σύνολο της περιοχής είναι δυνατή η ανάδειξη της δυναμικής του νομού με κύριους άξονες αυτών

του αγροτουρισμού ο οποίος θα δώσει ώθηση στον πρωτογενή και στον τριτογενή τομέα και την ανάπτυξη της βιοτεχνικής / βιομηχανικής δραστηριότητας μέσα από την δημιουργία σύγχρονων υποδομών που θα οδηγήσουν στη δημιουργία πλούτου στην περιοχή και τελικά γενικότερη αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων του νομού με όλα τα συνεπαγόμενα οφέλη.

1.3.2 Κατευθύνσεις τοπικής ανάπτυξης

Ο Νομός Κιλκίς αποτελεί μια περιοχή με σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα αλλά και περιορισμούς από τις αρνητικές επιπτώσεις των δημογραφικών και οικονομικών παραμέτρων.

Με κριτήριο τον *βαθμό ανάπτυξης* του νομού, μπορούμε να πούμε ότι πρόκειται για περιοχή με σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες, καθώς είναι σχετικά αραιοκατοικημένη, με ανεξερεύνητους φυσικούς πόρους που η εκμετάλλευσή τους, μπορεί να οδηγήσει σε ταχεία ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.

Η εγγύτητα στη Θεσσαλονίκη δίνει τη δυνατότητα στις βιομηχανίες που εγκαθίστανται στο νομό να βρίσκονται κοντά σε μία μεγάλη αγορά και κυρίως σε ένα κόμβο συγκοινωνιακών δικτύων.

Ταυτόχρονα, δίνει τη δυνατότητα στους πολίτες του νομού, σε ελάχιστο χρόνο, να ωφελούνται των δυνατοτήτων και διευκολύνσεων που παρέχει ένα μεγάλο μητροπολιτικό κέντρο.

Αυτός ακριβώς ο χαρακτήρας που αποκτά σταδιακά το πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης έχει και άλλα οφέλη καθώς συνεπάγεται ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα και σταδιακή αναδιοργάνωση με ταυτόχρονη διάχυση του σε μακρύτερες αποστάσεις από την πόλη.

Από αυτή την εξέλιξη, ο νομός Κιλκίς, που είναι ο κοντινότερος, ανήκει στην ίδια Περιφέρεια και διατηρεί ισχυρά επενδυτικά κίνητρα, μπορεί να ωφεληθεί. Από την άλλη πλευρά, οι κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις που δρομολογήθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του ενενήντα στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης και της Βαλκανικής, άνοιξαν νέες και παρθένες αγορές.

Παράλληλα, η σταδιακή ομαλοποίηση της γεωπολιτικής κατάστασης στην περιοχή έχει θετικό αντίκτυπο στον πληθυσμό του Κιλκίς.

Με βάση χωροταξικά κριτήρια πρόκειται για περιοχή με ειδικά προβλήματα ανάπτυξης και παρουσιάζει μεγάλες δυσχέρειες εφαρμογής αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Ο νομός αναπτύσσεται με βραδείς ρυθμούς καθώς διαθέτει ανεκμετάλλετους φυσικούς πόρους και δυνατότητες οικονομικής ανόδου. Παρουσιάζει επίσης ανεπάρκεια κεφαλαίων, χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης και εξειδικεύσεως και έντονο γεωργικό χαρακτήρα στη διάρθρωση της οικονομίας του και διακρίνεται για τον υψηλό ρυθμό μετανάστευσης.

Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά υποδεικνύουν συγκεκριμένες επιλογές για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό και προγραμματισμό της περιοχής.

Γίνεται κατανοητό πως χρειάζεται ένα άμεσο πρόγραμμα σταθεροποίησης της οικονομίας και επιτάχυνσης του ρυθμού ανάπτυξης της περιοχής. Νέες επενδύσεις και διαρθρωτικές μεταβολές είναι οι προϋποθέσεις για αυτόνομη ανάπτυξη, παράλληλα με την ενίσχυση προγραμμάτων αστικής υποδομής ώστε να προσφέρονται μέσα στα όρια των Δήμων του νομού υψηλότερου βαθμού εξυπηρετήσεως.

1.3.3 Γενικότερες εξελίξεις και διαδικασίες που αναμένεται να επηρεάσουν το Νομό κατά την περίοδο μετά το 2008

Οι γενικότερες εξωγενείς εξελίξεις που θα επηρεάσουν την αναπτυξιακή πορεία του Νομού Κιλκίς μετά το 2008 είναι, συνοπτικά, οι παρακάτω.

- Η πορεία της παγκόσμιας, ευρωπαϊκής και ελληνικής οικονομίας δημιουργούν το ευρύτερο πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθεί η οικονομία του Νομού, που πρέπει να προσανατολιστεί κατ' αρχήν περισσότερο προς εξωστρεφή Ευρωπαϊκή κυρίως κατεύθυνση ενώ παράλληλα να ενδυναμώσει την θέση της σε εθνικό επίπεδο.

Πρόκειται για παράμετρο καθοριστικής σημασίας, και προφανώς μη ελέγξιμη σε επίπεδο νομού. Με δεδομένη πάντως την προοπτική διατήρησης σχετικά υψηλών ρυθμών ανάπτυξης στην Ελλάδα μέχρι το 2008, μπορούν να δημιουργηθούν καλύτερες συνθήκες εκκίνησης για τα επόμενα χρόνια, που θα έχουν θετική επίδραση και στο Νομό Κιλκίς. Ωστόσο, γενικευμένες αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας όπως η χαμηλή παραγωγικότητα και η πολύ περιορισμένη –έως και μηδενική σε συγκεκριμένους τομείς ή/και γεωγραφικές

περιοχές της χώρας- προσέλκυση άμεσων διεθνών επενδύσεων, επηρεάζουν αρνητικά και την τοπική οικονομία. Η γειτνίαση του Νομού με τα Βαλκάνια και η προοπτική ένταξης των όμορων χωρών στην ΕΕ αλλά και η επίτευξη πολιτικής ομαλότητας στην ευρύτερη περιοχή δημιουργεί τις συνθήκες εκείνες που ο νομός μπορεί να εκμεταλλευτεί προκειμένου να αναχθεί σε κομβικό σημείο/εφαλτήριο για επενδύσεις στα Βαλκάνια. Επισημαίνεται ότι ήδη στις όμορες αυτές χώρες οι επενδύσεις που γίνονται σε έργα ανασυγκρότησης και αναδόμησης είναι ιδιαίτερος σημαντικά, ωστόσο ο νομός Κιλκίς έχει το ασύγκριτο πλεονέκτημα της ύπαρξης του σε μια χώρα κοντινή, που όμως διακρίνεται από πολιτική και οικονομική σταθερότητα, πλεονέκτημα το οποίο ο νομός πρέπει να μετατρέψει σε πραγματική ευκαιρία ανάπτυξης για την περιοχή.

- *Η διεύρυνση της ΕΕ με την είσοδο 10 νέων κρατών μελών έχει δημιουργήσει ορισμένα νέα δεδομένα. Η πλειοψηφία των νέων κρατών μελών αποτελείται από κράτη του λεγόμενου «ανατολικού μπλοκ», οι οποίες αν και έχουν δείξει εντυπωσιακούς ρυθμούς ανάπτυξης υπολείπονται των παλαιότερων κρατών μελών σε έργα υποδομής και διαρθρωτικές αλλαγές, ενώ τα επίπεδα φτώχειας του γενικού πληθυσμού είναι ιδιαίτερα χαμηλά. Το τελευταίο αυτό στοιχείο είναι ιδιαζούσης σημασίας καθώς συντέλεσε στην ανατροπή των υφιστάμενων ισορροπιών. Συγκεκριμένα, η είσοδος των νέων χωρών με τα αυξημένα ποσοστά πληθυσμού να ζει κάτω από τα ευρωπαϊκά όρια φτώχειας, δημιούργησε μια «λογιστική» επίφαση πλούτου σε άλλες χώρες μέλη της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, οδηγώντας έτσι σε διαφοροποίηση της κατανομής των Κοινοτικών πόρων. Από την άλλη πλευρά, οι νέες χώρες εξελίσσονται σε σημαντικές νέες αφετηρίες διεθνών τουριστικών ρευμάτων, και ο τουρισμός του Κιλκίς—που ήδη παρουσιάζει στοιχεία δυναμισμού, και μπορεί να επωφεληθεί και από τη σχετική εγγύτητα/ προσπελασιμότητα—μπορεί να αποσπάσει ένα μερίδιο από αυτά τα ρεύματα.*

Από την ανωτέρω ανάλυση προκύπτει ότι οι εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την ανάπτυξη της Ελλάδας και κατά συνέπεια με την τοπική ανάπτυξη στο επίπεδο του Νομού, την ανταγωνιστική θέση του οποίου επηρεάζουν και παράγοντες που σχετίζονται με την εξέλιξη των γειτονικών χωρών της Βαλκανικής.

1.3.4 Πολιτικό και χρηματοδοτικό πλαίσιο του τοπικού προγραμματισμού

Οι γενικοί στόχοι του υπάρχοντος Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης διαμορφώθηκαν με βάση τα πορίσματα του πρώτου μέρους, την βοήθεια και τις κατευθύνσεις που μου παρείχαν διάφοροι φορείς του Νομού καθώς και τους γενικότερους στόχους και πολιτικές τοπικής ανάπτυξης, που διαμορφώνονται από τις ευρύτερες εθνικές και ευρωπαϊκές αναπτυξιακές πολιτικές και προγράμματα.

Τα τρέχοντα χρηματοδοτικά προγράμματα όπως διαμορφώνονται από τις ισχύουσες πολιτικές είναι τα ακόλουθα:

1. Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013
2. Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας
3. Κοινοτικές πρωτοβουλίες
4. Κατευθύνσεις και περιορισμοί της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής
5. Κατευθύνσεις και προγράμματα Περιβαλλοντικής Πολιτικής
6. Κατευθύνσεις και προγράμματα Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού

Καθοριστικοί παράγοντες στη διαμόρφωση του Στρατηγικού Σχεδίου αποτέλεσαν οι αναπτυξιακοί άξονες που τίθενται από το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (2007-2013).

Οι άξονες ανάπτυξης της Εθνικής Στρατηγικής όπως διαμορφώνονται βάσει των αξόνων του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α) αφορούν:

1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας
  - Ενίσχυση της έρευνας και της παραγωγής
  - Διεύρυνση των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις
  - Προώθηση της επιχειρηματικότητας
  - Δημιουργία τοπικών τεχνικών υποδομών στήριξης των επιχειρήσεων
  - Αξιοποίηση της κοινωνίας της πληροφορίας
  - Διαμόρφωση του κατάλληλου περιβάλλοντος για την προώθηση νέων παραγωγικών επενδύσεων ή την βελτίωση των υφισταμένων
  - Αγροτική ανάπτυξη και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας

- Ανάπτυξη και βελτίωση των τουριστικών επενδύσεων και υπηρεσιών.
2. Βελτίωση της προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος
- Ανάπτυξη και βελτίωση των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών
  - Ανάπτυξη και βελτίωση των εθνικών δικτύων μεταφορών, τηλεπικοινωνιών και ενέργειας
  - Ανάπτυξη και βελτίωση των περιφερειακών δικτύων μεταφορών
  - Βελτίωση των κοινωνικών υποδομών
3. Αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος και πρόληψη κινδύνων
- Προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης με εναρμόνιση της σχέσης αγοράς και φυσικών πόρων
  - Προώθηση μέτρων πρόληψης φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων
  - Προώθηση μέτρων συμμόρφωσης προς το σχετικό κανονιστικό πλαίσιο της ΕΕ
  - Ενίσχυση της ανάπτυξης των οικολογικών βιομηχανιών
  - Αποκατάσταση και αξιοποίηση υποβαθμισμένων βιομηχανικών χώρων
  - Προώθηση καθαρότερων μεθόδων μεταφοράς
  - Ενίσχυση των επενδύσεων που αυξάνουν την αποδοτικότητα της ενέργειας
  - Ανάπτυξη και χρήση ανανεώσιμης ενέργειας
4. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης.
- Ανάπτυξη και βελτίωση των συστημάτων εκπαίδευσης
  - Ενίσχυση της απασχόλησης
  - Αναβάθμιση αρχικής και συνεχιζόμενης κατάρτισης
  - Ενίσχυση των θεσμών της αγοράς εργασίας
  - Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων
  - Ενίσχυση των παθητικών και ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης

- Μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό
- Μέτρα για την ενίσχυση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των μεταναστών
- Προώθηση μέτρων στήριξης της κοινωνικής ένταξης

5. Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης

- Βελτίωση των θεσμών και της διοικητικής ικανότητας
- Ενίσχυση της στρατηγικής προσέγγισης του προγραμματισμού της δημόσιας διοίκησης με παράλληλη αποκέντρωση αρμοδιοτήτων μέσω εταιρικών σχέσεων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο
- Ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και τη διαχείριση αναπτυξιακών προγραμμάτων σε περιφερειακό επίπεδο
- Βελτίωση των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, τους εργαζομένους και τους ανέργους
- Διεύρυνση της ικανότητας συνεργασίας δημοσίων - ιδιωτικών φορέων και κινητοποίησης ιδιωτικών πόρων για τη συγχρηματοδότηση επενδύσεων.

6. Ενίσχυση της διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας

- Προώθηση της αρμονικής και ισορροπημένης ανάπτυξης στο χώρο της Ε.Ε.
- Ενίσχυση της διακρατικής συνεργασίας, μέσω ζωνών διακρατικής συνεργασίας με κοινά συμφέροντα και ευκαιρίες, για την προώθηση της «έρευνας και ανάπτυξης»
- Ενίσχυση της διαπεριφερειακής συνεργασίας για ανταλλαγές, συνεργασία και δικτύωση των περιφερειών.

1.3.5 Δυνάμεις, Αδυναμίες, Ευκαιρίες και Κίνδυνοι του Νομού Κιλκίς

Αναφορικά με τους άξονες του Ε.Σ.Π.Α οι Δυνάμεις, Αδυναμίες, Ευκαιρίες και Κίνδυνοι του Νομού Κιλκίς μπορούν να συνοψιστούν στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας: Δυνάμεις, Αδυναμίες, Ευκαιρίες και Κίνδυνοι

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ-ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ
Ι. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας	Αυξητική τάση ποιοτικής παραγωγής (ΠΟΠ, βιολογικά προϊόντα, τοπικά η παραδοσιακά και κυρίως τρόφιμα) και υποδομών τουρισμού και αγροτουρισμού.	Το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης και η έλλειψη επαρκούς αναπτυξιακού δυναμισμού (ρυθμός μεταβολής, ιδιωτικές επενδύσεις, διαρθρωτικά χαρακτηριστικά επιχειρήσεων) Το χαμηλό επίπεδο υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις (Ε&Τ, χρηματοπιστωτικών προϊόντων), ο μικρός βαθμός διασύνδεσης και συνεργασίας των επιχειρήσεων με ΤΕΙ, Παν/μιο, Τεχνολογικό Πάρκο, Ινστιτούτα, κλπ	Μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας και απορρόφησης των πόρων της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου Αξιοποίηση των σημαντικών πόρων της επόμενης προγραμματικής περιόδου, περίπου αντίστοιχοι της τρέχουσας	Καθήλωση σε χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης και στο πλαίσιο της ΕΕ25, μετά το τέλος της επόμενης προγραμματικής περιόδου όταν το μέλλον των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων θα είναι σημαντικά χαμηλότερο αν όχι άδηλο
	Η διαφαίνόμενη τάση ανάπτυξης Ευρωπαϊκών Εθνικών και Περιφερειακών επιχειρηματικών και επιχειρησιακών συνεργασιών και Δικτύωσεων	Το μεγάλο ποσοστό γεωργίας και ιδιαίτερα μη ποιοτικής γεωργίας στην οικονομική βάση, και η μεγάλη εξάρτησή της από τις άμεσες ενισχύσεις της ΕΕ	Η διαρκώς αυξανόμενη τάση καταναλωτικής ζήτησης επώνυμων και ποιοτικών αγροτικών προϊόντων, για την παραγωγή των οποίων το Κιλκίς διαθέτει τις βασικές προϋποθέσεις.	Γρήγορη συρρίκνωση της γεωργίας χωρίς εναλλακτικές διεξόδους
	Η φυσική θέση του Νομού και η εγγύτητα σε μεγάλες υπερτοπικές μεταφορικές υποδομές (Εγνατία Οδός, Π.Α.Θ.Ε) οι οποίες δημιουργούν τις προϋποθέσεις ανάπτυξης λειτουργιών υπερεθνικής εμβέλειας στον τομέα των μεταφορών και των υπηρεσιών.	Η καθήλωση της βιομηχανικής ανάπτυξης. Η μικρή μεταποιητική δραστηριότητα, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, η μειωμένη παραγωγικότητα σε σχέση με τη μέση παραγωγικότητα της χώρας, ο εσωστρεφής προσανατολισμός των επιχειρήσεων. Η έλλειψη υποδομών διέλευσης και διανομής φυσικού αερίου (φθηνή ενέργεια) με αποτέλεσμα το αυξημένο κόστος παραγωγής για πολλούς κλάδους της οικονομίας και η μη επαρκής αξιοποίηση του δυναμικού των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας	Η βιομηχανική παράδοση, ιδιαίτερα στην παραγωγή ενδυμάτων	Η πολιτική και οικονομική αστάθεια που συνεχίζεται σε διάφορες χώρες της Βαλκανικής
	Η ύπαρξη βασικών προϋποθέσεων ανάπτυξης του τουρισμού, με δεδομένο το απαράμιλλο φυσικό κάλλος, το πολιτιστικό και πολιτισμικό πλούτο που διαθέτει, την γεωγραφική του θέση και τις προοπτικές άρσης της απομάκρυνσης τους με μεγάλα έργα μεταφορικών υποδομών. Στις περιοχές που έχουν προϋποθέσεις ανάπτυξης του τουρισμού περιλαμβάνονται η ζώνη των ορεινών όγκων του Νομού που διαθέτουν οικολογικό και πολιτιστικό πλούτο και επιδέχονται την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού.	Χαμηλό επίπεδο υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις (Ε&Τ, χρηματοπιστωτικών) και περιορισμένη διείσδυση ΚτΠ και λοιπών νέων τεχνολογιών. Μηδενική σχεδόν ανάπτυξη καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών. Η απουσία οργανωμένων υποδομών εγκατάστασης επιχειρήσεων και διαμετακόμισης, σε συνδυασμό με την απουσία σύγχρονης σιδηροδρομικής σύνδεσης του Νομού με τη Θεσσαλονίκη και την παντελή έλλειψη των εμπορικών αεροπορικών υποδομών. Οι αδυναμίες αυτές περιορίζουν το πεδίο ανάπτυξης του τομέα των μεταφορών και υποσκάπτουν το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του Νομού στον τομέα αυτό έναντι εναλλακτικών μεταφορικών διαδρομών, τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό, με την ανάπτυξη άλλων χερσαίων μεταφορικών διαδρόμων στη Βαλκανική.	Οι δυνατότητες διαφοροποίησης της οικονομικής δραστηριότητας και της απασχόλησης των περιοχών της υπαίθρου και ιδιαίτερα των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, με την αξιοποίηση των πολιτιστικών και φυσικών πόρων για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μέσω της αξιοποίησης των πόρων της παρούσας και της νέας προγραμματικής περιόδου	Υιοθέτηση από τον αναπτυσσόμενο τουρισμό του παραδοσιακού μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης (μαζικός που καταστρέφει τους τουριστικούς πόρους) που θα υπονομεύσει μέσο-μακροπρόθεσμα το μέλλον του

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ-ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ
2. Βελτίωση της προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος	Υπερτοπικές οδικές υποδομές Προγραμματισμένη Ανάπτυξη δικτύου φυσικού αερίου	Η παντελής έλλειψη αεροπορικής υποδομής του νομού, η οποία σήμερα εξυπηρετείται σχεδόν αποκλειστικά από το Αεροδρόμιο Μακεδονία.	Η κομβική θέση του νομού από άποψη γεωγραφικής θέσης και μεταφορικών δικτύων Σύνδεση με Εγνατία και ΠΑΘΕ Ανάπτυξη ευρυζωνικών δικτύων. Η γειτνίαση με την Θεσσαλονίκη μπορεί να δώσει δυνατότητες επέκτασης δικτύων προς τον Νομό (Φυσικό Αέριο , Δίκτυα Υγείας κλπ)	Η "υστέρηση" του νομού σε βασικές υποδομές μπορεί να οδηγήσει σε κατακερματισμό των πόρων σε πολλά μικρά έργα, ελάχιστης προστιθέμενης αξίας, παρατείνοντας την απόκλιση του νομού από το μέσο επίπεδο ανάπτυξης της χώρας αλλά και της Ε.Ε.
		Η ανεπάρκεια του τοπικού οδικού δικτύου και η υστέρηση στην προσπελασιμότητα των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών		
		Η ανεπάρκεια των αστικών υποδομών με αποτέλεσμα τη δυσλειτουργία των αστικών κέντρων		
3. Αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος και πρόληψη κινδύνων	Το αξιόλογο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον στο ορεινό και ημιορεινό τμήμα του Νομού	Τα προβλήματα διαχείρισης υδάτινου δυναμικού Πιέσεις στις χρήσεις γης και το φυσικό περιβάλλον (περιαστικές ζώνες, ορεινές ζώνες) Προβλήματα αστικού χώρου (κυκλοφορία και στάθμευση, δημόσιος χώρος κ.α)	Αξιοποίηση περιβαλλοντικών διατάξεων ΚΑΠ Στροφή προς τους οργανωμένους υποδοχείς των παραγωγικών δραστηριοτήτων και περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης, νόμιμης και αυθαίρετης Η αυξανόμενη ευαισθητοποίηση πολιτών και ομάδων σε θέματα προστασίας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος	Μη έγκαιρη κάλυψη υποχρεώσεων που απορρέουν από τη νομοθεσία ΕΕ (ορθολογική διαχείριση υδάτινων πόρων και έργων οδηγίας 60/2000, προστασία περιοχών Natura 2000, βιολογικοί καθαρισμοί οικισμών αστικών και τουριστικών περιοχών, διαχείριση στερεών αποβλήτων κα)
		Οι ελλείψεις σε πρόσθετες υποδομές διαχείρισης και επεξεργασίας λυμάτων και αποβλήτων, με ιδιαίτερα οξύ το πρόβλημα καθυστέρησης δημιουργίας επιπλέον ΧΥΤΑ.	Η υποθέτηση της αιφόρου ανάπτυξης, της αιφόρου διαχείρισης των φυσικών πόρων και της προστασίας του περιβάλλοντος ως πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης.	Η αυξανόμενη δυναμικότητα των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων (γεωργία, τουρισμός, υποδομές) αναμένεται να προκαλέσει περιβαλλοντικές πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον
4. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης	Ύπαρξη επαρκούς ανθρώπινου επιστημονικού δυναμικού σε σχέση με το σύνολο του δυναμικού του νομού. Εγγύτητα με το αστικό κέντρο της Θεσσαλονίκης	Δημογραφική αδυναμία Τα αρνητικά ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά της ανεργίας Η αναποτελεσματική σύνδεση της επαγγελματικής κατάρτισης με την αγορά εργασίας και η έλλειψη της συστήματος διάγνωσης των αναγκών εκπαίδευσης και κατάρτισης για το σχεδιασμό κατάλληλων πολιτικών, που θα στοχεύουν αφενός στη μείωση των αναντιστοιχιών στην αγορά εργασίας και αφετέρου στη δια βίου μάθηση.	Κοινωνική ενσωμάτωση μεταναστών	Ο κίνδυνος να αποκτήσουν οι πολιτικές απασχόλησης επιδοματικό χαρακτήρα, οδηγώντας στο περιθώριο της αγοράς εργασίας μεγάλα τμήματα της. Η απροθυμία και η δυσκολία προσαρμογής στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας ατόμων που αντιμετωπίζουν την ανεργία σε προχωρημένη ηλικία

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ-ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ
5. Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης	Η σαφής τάση βελτίωσης του μορφωτικού επιπέδου του ανθρώπινου δυναμικού και η αποκτηθείσα εμπειρία από την υλοποίηση αναπτυξιακών προγραμμάτων	Σοβαρές ανεπάρκειες επαρκούς και αξιοκρατικής στελέχωσης και αξιολόγησης του έργου της διοίκησης, αυτοδιοίκησης και θεσμικού πλαισίου, σε εθνικό επίπεδο. Η αδυναμία της Δημόσιας Διοίκησης να ανταποκριθεί στην ορθολογική διαχείριση σύνθετων διοικητικών έργων	Αξιοποίηση ΚτΠ για εκσυγχρονισμό διοίκησης Περαιτέρω ενεργοποίηση και εφαρμογή θεσμικού πλαισίου χωρικού σχεδιασμού (Ν. 2742/99, Ν. 2508/97)	Το ενδεχόμενο απώλειας πόρων, ως απόρροια της έλλειψης ευελιξίας, προσαρμοστικότητας και περιορισμένων δυνατοτήτων των Φορέων Υλοποίησης Η δημιουργία "κρίσης" εμπιστοσύνης μεταξύ της Δημόσιας Διοίκησης και του πολίτη, ως αποτέλεσμα της ελλιπούς εξυπηρέτησής του.
6. Ενίσχυση της διαπεριφερειακής συνεργασίας (οργάνωση Δικτύων Περιφερειών και πόλεων)	Η φυσική θέση του Νομού και η εγγύτητα σε μεγάλες υπερτοπικές μεταφορικές υποδομές (Εγνατία Οδός, Π.Α.Θ.Ε) οι οποίες δημιουργούν τις προϋποθέσεις ανάπτυξης λειτουργιών υπερεθνικής εμβέλειας στον τομέα των μεταφορών και των υπηρεσιών.	Μεγάλη επιχειρηματική διείσδυση στα Σκόπια με απώλεια θέσεων εργασίας χωρίς παράλληλη αναπλήρωση σε επενδύσεις καινοτομίας και έντασης γνώσης.	Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκές Συνεργασίες και αυξημένη ελληνική διείσδυση στη Βαλκανική.	Γεωπολιτική αστάθεια στα Βαλκάνια και σε σχέση με το νέο καθεστώς του Κοσόβου αλλά και την συμπεριφορά των Αλβανών στην ΠΓΔΜ.
	Η ανάπτυξη διακρατικών συνεργασιών για την κοινή αντιμετώπιση των προβλημάτων υποβάθμισης του περιβάλλοντος και την πρόληψη των κινδύνων από φυσικές καταστροφές ή ανθρώπινες δραστηριότητες Οι πλούσιοι πολιτιστικοί και φυσικοί πόροι			

1.3.6 Μακροπρόθεσμες επιδιώξεις του στρατηγικού σχεδίου

Επιδίωξη του σχεδίου είναι η προώθηση της ενδογενούς ανάπτυξης της περιοχής, μέσω μέτρων/δράσεων που αφορούν:

- Την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του Νομού σε όλα τα επίπεδα και τους τομείς.
- Την Διαδραστικότητα των μέτρων.
- τη βελτίωση των υποδομών με έμφαση στην αναδιάρθρωση της τοπικής οικονομίας,
- την προστασία και ταυτόχρονη ανάδειξη του περιβάλλοντος
- την εξασφάλιση της αειφορίας των δράσεων.

Πρέπει να σημειωθεί ότι, η υλοποίηση μιας τέτοιας προσπάθειας απαιτεί να επιτευχθεί συνεργασία όλων των φορέων της ευρύτερης περιοχής, (και ιδιαίτερα των

ΟΤΑ, της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και της Περιφέρειας), ενώ όσον αφορά τον φορέα υλοποίησης θα πρέπει να επιδιωχθεί στελέχωση του με κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό.

1.3.7 Ο Στρατηγικός Στόχος και το Όραμα του Νομού Κιλκίς

Το βασικότερο πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζει ο Νομός Κιλκίς είναι η χαμηλή ανταγωνιστικότητα και η περιορισμένη εξωστρέφεια της οικονομίας και η απόσταση από το επίπεδο ανάπτυξης της ΕΕ..

Ένα δεύτερο σημαντικό πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζει ο Νομός Κιλκίς είναι αυτό της έλλειψης της αναδιάρθρωσης της τοπικής οικονομίας και ο προσανατολισμός της προς τους τομείς της καινοτομίας , των υπηρεσιών (τουρισμός) και της πρωτογενούς παραγωγής.

Σε αυτά τα βασικά προβλήματα θα πρέπει να προστεθούν οι ανάγκες και προκλήσεις που σχετίζονται με τη διαχείριση του περιβάλλοντος έτσι ώστε οι παραγωγικές και κοινωνικές διαδικασίες να διαθέτουν αειφορικά χαρακτηριστικά και να μην επιβαρύνουν την ποιότητα τόσο του φυσικού όσο και του ανθρωπογενούς και δομημένου περιβάλλοντος.

Μια σύνθεση των παραπάνω προβλημάτων και των Δυνάμεων, Αδυναμιών, Ευκαιριών και Κινδύνων του Νομού επιχειρεί να προσδιορίσει το αναπτυξιακό όραμα και τον στρατηγικό του στόχο με τέτοιο τρόπο ώστε να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις αναπτυξιακές ανάγκες του Νομού. Το όραμα του Νομού παρουσιάζεται στο παρακάτω πλαίσιο.

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

Το αναπτυξιακό όραμα του Νομού Κιλκίς για την επόμενη δεκαπενταετία συνίσταται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της ελκυστικότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας με τη βελτίωση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής και την υιοθέτηση αειφορικών μεθόδων ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων και διαχείρισης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με την δυναμική αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του Νομού σε ένα νέο περιβάλλον όπου διαχρονικά αυξανόμενο ρόλο διαδραματίζει η επένδυση στην γνώση, την ποιότητα, την καινοτομία και τα δίκτυα. Τα αστικά κέντρα αποτελούν τα δυναμικά σημεία στα οποία θα στηριχθεί η συνολική αναπτυξιακή προσπάθεια.

1.3.8 Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του Νομού ΚΙΛΚΙΣ

Με βάση την αναπτυξιακή στρατηγική του Νομού προκύπτουν οι παρακάτω γενικοί αναπτυξιακοί στόχοι, οι οποίοι έχουν μακροχρόνιο ορίζοντα και είναι εναρμονισμένοι με την γενική κατεύθυνση στρατηγικής. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι γενικοί αναπτυξιακοί στόχοι του Νομού Κιλκίς παρουσιάζουν υψηλή συνάφεια με τους στρατηγικούς στόχους του ΕΣΠΑ και τα Προγραμματικά Κείμενα της ΕΕ.

ΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

1. Οικονομική σύγκλιση με την Ευρωπαϊκή Ένωση
2. Κοινωνική και χωρική συνοχή
3. Βιώσιμη ανάπτυξη

1.3.8.1 Οικονομική Σύγκλιση με την Ευρωπαϊκή Ένωση

Είναι σαφές ότι η επίτευξη αυτού του στόχου αυτού είναι αναγκαία προϋπόθεση για την επίτευξη και των υπόλοιπων στόχων. Κανένας άλλος αναπτυξιακός στόχος δεν μπορεί να επιτευχθεί και καμία πολιτική δεν μπορεί να έχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα σε μια οικονομία που βρίσκεται σε ύφεση και χάνει εισοδήματα και θέσεις απασχόλησης.

Συνεπώς το πρώτο μέλημα της αναπτυξιακής πολιτικής είναι να λειτουργήσει η παραγωγική μηχανή αποτελεσματικά και με υψηλούς ρυθμούς ώστε να καλυφθεί το κενό που χωρίζει το επίπεδο ευημερίας και εισοδήματος των κατοίκων του Νομού Ιωαννίνων με αυτό του μέσου όρου της ΕΕ. Η υστέρηση αυτή στα επίπεδα εισοδήματος, η οποία δημιουργεί ένα αντίστοιχο έλλειμμα απασχόλησης, οφείλεται στη χαμηλή ανταγωνιστικότητα της παραγωγικής βάσης τόσο του νομού, όσο και της περιφέρειας και της χώρας σε σχέση με τις προηγμένες οικονομίες της ΕΕ.

Συνεπώς, ο κεντρικός στόχος της αναπτυξιακής παρέμβασης θα πρέπει να είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της τοπικής οικονομίας. Ο παραγωγικός ιστός της περιοχής θα πρέπει να αποκτήσει πιο έντονο εξαγωγικό χαρακτήρα. Οι επιχειρήσεις των οποίων τα προϊόντα και οι υπηρεσίες ανταγωνίζονται

στην διεθνή αγορά, πέρα από το γεγονός ότι είναι συνήθως πιο αποτελεσματικές και μακρόβιες, αποτελούν την βάση ανάπτυξης της περιοχής με πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στο εισόδημα και την απασχόληση.

Στον βαθμό που οι επιχειρήσεις βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητά τους, η παραγωγική βάση θα ενισχύεται, η τοπική οικονομία θα γίνεται περισσότερο ελκυστική για επενδύσεις και συνεπώς οι θέσεις εργασίας θα αυξάνονται. Ο στόχος της σύγκλισης είναι συμβατός με τα κριτήρια της Λισσαβόνας (ανάπτυξη με έμφαση στην γνώση και την καινοτομία) και επιδιώκει τη δημιουργική και ισορροπημένη ενσωμάτωσή τους στην αναπτυξιακή στρατηγική του νομού. Ο στόχος αυτός είναι επίσης συμβατός με τους διακηρυγμένους στρατηγικούς στόχους της ΕΕ, οι οποίοι επιδιώκουν την ανάπτυξη των λιγότερο ευνοημένων περιφερειών του Ευρωπαϊκού χώρου.

1.3.8.2 Κοινωνική και Χωρική Συνοχή

Παράλληλα με την οικονομική σύγκλιση και την ανταγωνιστικότητα, ο Νομός Κιλκίς θα πρέπει να θέσει ως σημαντικό στόχο την κοινωνική και την χωρική συνοχή. Η πρόοδος που θα επιτευχθεί θα πρέπει να έχει τα χαρακτηριστικά της κοινωνικά δίκαιης ανάπτυξης. Η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής επιτυγχάνεται κυρίως με τη μείωση της ανεργίας, τη καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, την εξασφάλιση καλύτερης πρόσβασης στην αγορά εργασίας και ενός ελάχιστου επιπέδου διαβίωσης για τις ασθενέστερες οικονομικά ομάδες πληθυσμού. Συνεπώς, ο στόχος της συνοχής επιτυγχάνεται όταν η ενίσχυση των ρυθμών ανάπτυξης του νομού συνοδεύεται από μείωση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων στο εσωτερικό του.

Βέβαια, εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι αρκετές έρευνες τείνουν να υποστηρίζουν πως η ανάπτυξη, όταν στηρίζεται αποκλειστικά ή κυρίως στους μηχανισμούς της αγοράς, τείνει να αυξάνει και όχι να μειώνει τις οικονομικές ανισότητες. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο, ο στόχος της κοινωνικής συνοχής είναι δύσκολο να επιτευχθεί, καθώς βρίσκεται έξω από τις προτεραιότητες των αγορών και συχνά σε αντίθεση με αυτές. Εδώ όμως ακριβώς βρίσκεται και η αξία του αναπτυξιακού σχεδιασμού: να προτείνει μέτρα και δράσεις τα οποία θα επιτρέψουν τη συμμετοχή όλων των κοινωνικών και οικονομικών ομάδων στα οφέλη της ανάπτυξης.

1.3.8.3 Βιώσιμη Ανάπτυξη

Τέλος, βασικός στόχος της αναπτυξιακής μας στρατηγικής θα πρέπει είναι η βιωσιμότητα. Η στάση μας απέναντι στο περιβάλλον, πέρα από ευθύνη προς τις επόμενες γενεές, είναι μια κρίσιμη αναπτυξιακή επιλογή. Ο Νομός Κιλκίς διακρίνεται για το εξαιρετικής ποιότητας και ενδιαφέροντος, φυσικό περιβάλλον του, το οποίο αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα και σημαντικότερα κεφάλαια που διαθέτει ο Νομός. Η σημασία του για την ανάπτυξη είναι πολλαπλή, καθώς συμβάλλει στην ποιότητα ζωής και την ευημερία των κατοίκων, αποτελεί το σημαντικότερο κεφάλαιο για τον τουρισμό και μπορεί να αποτελέσει λόγο έλξης ανθρώπινου κεφαλαίου υψηλής ποιότητας στην περιοχή. Η ανάπτυξη είναι δυνατόν να υπονομευτεί τόσο από την ελλιπή διαχείριση των λυμάτων και των απορριμμάτων, όσο και από το μολυσμένο υδροφόρο ορίζοντα από τα φυτοφάρμακα και την αδυναμία επεξεργασίας των υγρών και στερεών αποβλήτων που προέρχονται από την κτηνοτροφία.

Ο στόχος της βιωσιμότητας, όπως έχει αναφερθεί και στο Α' Μέρος της εργασίας, σημαίνει διαφύλαξη του περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων, της ενέργειας και περιορισμός της μόλυνσης ως βασικού συστατικού της ευημερίας τόσο των σημερινών, όσο και των επόμενων γενεών, με την επιλογή εκείνων των πολιτικών ανάπτυξης οι οποίες είναι φιλικές προς το περιβάλλον και διαγενεαλογικά βιώσιμες, δηλαδή δεν αφαιρούν πολύτιμους πόρους από τις επόμενες γενεές.

Οι γενικοί αυτοί στόχοι συνάδουν με το αναπτυξιακό προφίλ του νομού, είναι μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων του και εφόσον εξειδικευτούν και υποστηριχθούν από κατάλληλες πολιτικές είναι σε θέση να κινητοποιήσουν τις δημιουργικές δυνάμεις του νομού και να του δώσουν μια νέα αναπτυξιακή ώθηση.

Πρέπει να σημειωθεί ότι για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι σε τοπικό επίπεδο πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε κάποιες παραμέτρους, όπως:

1. Η δημιουργία και ανάδειξη των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων του Νομού σε Περιφερειακό, Εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο που θα μπορούν να προκαλέσουν την αύξηση των επενδυμένων κεφαλαίων με συνέπεια την αύξηση των θέσεων απασχόλησης, τη δημιουργία συνεργιών και πραγματικού εισοδήματος.
2. Η αναδιάρθρωση της τοπικής οικονομίας και ο προσανατολισμός της προς τους τομείς της καινοτομίας, των υπηρεσιών (τουρισμός) και της πρωτογενούς παραγωγής.

3. Η βελτίωση των υπαρχόντων και η δημιουργία νέων υποδομών
4. Η Προστασία και ήπια αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος με την προώθηση ήπιας μορφής αειφόρου ανάπτυξης, ιδιαίτερα εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός κ.λ.π.)
5. Η κατάρτιση του ντόπιου εργατικού δυναμικού σε εναλλακτικές μορφές απασχόλησης που θα υποστηρίζουν την αναπτυξιακή επιλογή του τοπικού φορέα και που θα ανοίγουν σε αυτό νέους ορίζοντες εργασιακής ένταξης.

Οι στόχοι αυτοί είναι τόσο μεσοπρόθεσμοι όσο και μακροπρόθεσμοι και εξειδικεύονται στους παρακάτω στόχους και άξονες ανά τομέα καθώς και στα μέτρα και δράσεις.

1.3.9 Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχοι του Νομού Κιλκίς

Με τον ορισμό του Στρατηγικού Στόχου και των Γενικών Αναπτυξιακών Στόχων της περιοχής, το αμέσως επόμενο βήμα είναι η εξειδίκευση τους σε Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους. Κατά τη διαμόρφωση των ειδικών αναπτυξιακών στόχων ελήφθησαν υπόψη τα εξής: Καταρχήν, οι στόχοι θα πρέπει να είναι συμβατοί και να απορρέουν από το αναπτυξιακό όραμα και τους γενικούς αναπτυξιακούς στόχους του Νομού Κιλκίς. Δεύτερον, οι στόχοι θα πρέπει να αντιμετωπίζουν ευθέως και με συγκεκριμένο και ορατό τρόπο τις ανάγκες της περιοχής. Τρίτον, οι στόχοι θα πρέπει να είναι συμβατοί και να συμβάλλουν στην υλοποίηση των εθνικών και Κοινοτικών προτεραιοτήτων. Οι κοινοί αναπτυξιακοί στόχοι οι οποίοι προκύπτουν από αυτή την διαδικασία σύνθεσης παρουσιάζονται στο παρακάτω πλαίσιο.

ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

- 1. Βελτίωση των δεικτών της ανταγωνιστικότητας του Νομού**
- 2. Βελτίωση των τοπικών υποδομών**
- 3. Προστασία και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων**
- 4. Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση της αγροτικής οικονομίας**

5. Αξιοποίηση του τουρισμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη
6. Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση της μεταφορικής υποδομής και των δικτύων
7. Αξιοποίηση του πολιτισμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη
8. Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και επαγγελματική κατάρτιση
9. Αναβάθμιση της υγείας

1.3.9.1 Βελτίωση των δεικτών της ανταγωνιστικότητας του Νομού

Αποτελεί κοινή πεποίθηση ότι η ανταγωνιστικότητα της Οικονομίας είναι το κλειδί για την ανάπτυξη , την ευημερία και την κοινωνική συνοχή. Τι σημαίνει όμως ανταγωνιστικότητα σε συλλογικό και ατομικό επίπεδο;

Ανταγωνιστικότητα για τον πολίτη και την κοινωνία σημαίνει δημιουργία νέων θέσεων εργασίας , σημαίνει άνοδο του βιοτικού επιπέδου. Σημαίνει προϋποθέσεις για περισσότερη ασφάλεια, καλύτερη Παιδεία, βελτιωμένες υπηρεσίες Υγείας, περισσότερη κοινωνική προστασία , μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή και δικαιοσύνη.

Ανταγωνιστικότητα για μια επιχείρηση είναι η δυνατότητα της να παράγει και να διαθέτει ποιοτικά προϊόντα και υπηρεσίες, σε τιμές που οι πελάτες να είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν. Σημαίνει τη δυνατότητα της να επιβιώνει και να αναπτύσσεται. Σημαίνει παραγωγικότητα και ποιότητα. Ακόμη περισσότερο, σημαίνει την δημιουργία πλούτου και την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Ανταγωνιστικότητα για μια Χώρα σημαίνει την ικανότητα της να αυξάνει τον παραγόμενο πλούτο της. Να αξιοποιεί το ανθρώπινο δυναμικό της. Να εκμεταλλεύεται τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα. Να ενισχύει τις υποδομές και τους θεσμούς της κάνοντας τη γνώση προσβάσιμη και διαθέσιμη σε όλους. Να αναβαθμίζει το επενδυτικό και επιχειρηματικό περιβάλλον.

Η αλήθεια είναι ότι η Ελλάδα είναι στην τελευταία θέση σε σύγκριση με τα 15 παλαιότερα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους περισσότερους δείκτες μέτρησης της ανταγωνιστικότητας ενώ σε πολλούς άλλους η βαθμολογία της Χώρας κυμαίνεται στα επίπεδα των επιδόσεων των χωρών που εντάχθηκαν στην ΕΕ με την πρόσφατη

διεύρυνση. Ιδιαίτερα χαμηλή είναι η κατάταξη της Ελλάδας σε παράγοντες μακροοικονομικούς , σε αβεβαιότητες που συντηρούνταν από τις εφαρμοζόμενες πολιτικές καθώς και σε κρίσιμους δείκτες που αφορούν την δημιουργία, την λειτουργία και το κλείσιμο επιχειρήσεων , στην δραματική έκταση της διαφθοράς και τη γραφειοκρατία, παράγοντες που αποτελούν τροχοπέδη στην ανάπτυξη μιας ανταγωνιστικής οικονομίας.

Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του Νομού αποτελεί σημαντικό στόχο για την νέα περίοδο που έρχεται.

Στον παραπάνω στόχο, δηλαδή στη βελτίωση των δεικτών της ανταγωνιστικότητας του νομού συγκλίνουν οι παρακάτω προτεραιότητες:

1^η Προτεραιότητα

- Επιτάχυνση της μετάβασης στην οικονομία της γνώσης και προώθηση της καινοτομίας
- Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού

2^η Προτεραιότητα

- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και των επιχειρήσεων της μεταποίησης των υπηρεσιών και του εμπορίου (ιδίως των μικρομεσαίων)
- Αναβάθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

3^η Προτεραιότητα

- Εκμετάλλευση των ευκαιριών που δημιουργούνται από την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας και της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας στο πλαίσιο των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων.
- Ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων

4^η Προτεραιότητα

- Ενδυνάμωση της πληροφόρησης και της παροχής της κοινωνίας της γνώσης σε όλους
- Πολιτική ενίσχυσης του καταναλωτή

Ο εν λόγω στόχος περιλαμβάνει την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και την προώθηση της απασχόλησης και τέλος την βελτίωση της προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος.

1.3.9.2 Βελτίωση των τοπικών υποδομών

Η βελτίωση των τοπικών υποδομών είναι απαραίτητο να αποτελεί τον στόχο ενός στρατηγικού σχεδίου βελτίωσης υποδομών του Νομού Κιλκίς με αναφορά σε διαδημοτικά, διανομαρχιακά αλλά και περιφερειακά και εθνικά έργα.

1.3.9.3 Προστασία και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων

Ο τρίτος στόχος του Νομού Κιλκίς αφορά στην αειφορική διαχείριση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Το φυσικό περιβάλλον αποτελεί για το Νομό ένα από τα σημαντικότερα αναπτυξιακά του πλεονεκτήματα, πηγή ζωής και χώρο ανάπτυξης ποικίλων δραστηριοτήτων. Συνδέεται άμεσα με την πρωτογενή παραγωγή και τον τουρισμό αλλά και με την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Για το λόγο αυτό ο Νομός επιδιώκει αφενός την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και αφετέρου την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων προς όφελος των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Η στρατηγική είναι σε αρμονία με το πλαίσιο πολιτικής, που έχει τεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στον τομέα του φυσικού περιβάλλοντος.

Ο τρίτος στόχος της αναπτυξιακής στρατηγικής επιδιώκει την εφαρμογή πληροφοριακών διαχειριστικών συστημάτων καθώς και γεωγραφικών-χωρικών υποδομών και συστημάτων λήψης αποφάσεων, τα μέτρα προστασίας ειδικών περιοχών του Νομού με χαρακτηριστικά φυσικής ομορφιάς την σχέση περιβάλλοντος και βιομηχανικής χρήσης περιβάλλον και αστική χρήση, διασυννοριακή συνεργασία για την προστασία περιβαλλοντικών δεδομένων.

1.3.9.4 Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση της αγροτικής οικονομίας

Η βελτίωση των συνθηκών ζωής στην ύπαιθρο, του περιβάλλοντος και της ανταγωνιστικότητας της Αγροτικής Οικονομίας μέσω κυρίως της ανάπτυξης σχετικών υποδομών, ανάπτυξης νέων Τεχνολογιών (νέων προϊόντων κ.λ.π.), στήριξης νέων γεωργών, άρσης της αποεπένδυσης, αύξηση της προστιθέμενης αξίας της Αγροτικής Οικονομίας.

Ο τέταρτος στόχος περιλαμβάνει τη δημιουργία υποδομών, την τεχνολογία και αγροτική οικονομία,

1.3.9.5 Αξιοποίηση του τουρισμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη

Ο τουρισμός αποτελεί τις τελευταίες δεκαετίες τον ταχύτερα αναπτυσσόμενο οικονομικό τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο. Για την Ελλάδα αυτό αντιστοιχεί σε 13 εκατομμύρια αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ετησίως (15η χώρα παγκοσμίως στις τουριστικές αφίξεις), στοιχείο που την κατατάσσει στην τέταρτη θέση των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε καθαρά έσοδα από τον τουρισμό. Ο τουρισμός συμβάλλει στο 17% του ΑΕΠ ενώ παράλληλα εξασφαλίζει 800.000 θέσεις άμεσης ή έμμεσης απασχόλησης (18% της συνολικής απασχόλησης).

Παρά την αποδεδειγμένη συμβολή του τουρισμού στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας, η έλλειψη στρατηγικού προγραμματισμού, ο αυτοσχεδιασμός και η απορρύθμιση αποτέλεσαν τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της τουριστικής ανάπτυξης μέχρι σήμερα.

Στον Νομό Κιλκίς έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια με την συμβολή της Α.Ν.Κ.Ι. σημαντικά βήματα για την προώθηση του αγροτουρισμού και την βελτίωση των υποδομών τουρισμού του Νομού. Η επόμενη προγραμματική περίοδο 2007-2013 είναι κρίσιμη στην ενδυνάμωση του τουριστικού ρεύματος στον Νομό και την τόνωση της τοπικής οικονομίας.

Η γειτνίαση με το πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης και η οδική διέλευση από τον Νομό Ευρωπαίων και Βαλκάνιων τουριστών μέσω ΠΑΘΕ, αποτελεί τις ευκαιρίες ανάπτυξης τουριστικού ρεύματος.

Η νέα αναπτυξιακή πολιτική βασισμένη στη δέσμευση των τριών πυλώνων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας για ισόρροπη οικονομική, κοινωνική και βιώσιμη ανάπτυξη, όπως καθιερώθηκε στο Εαρινό Συμβούλιο 2005, στοχεύοντας στην άρση των παραγόντων που λειτουργούν ανασταλτικά στην ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουρισμού, δίνει έμφαση σε πρωτοβουλίες, όπως η αξιοποίηση των ειδικών τουριστικών υποδομών και η μετατροπή τους σε ολοκληρωμένα τουριστικά προϊόντα. Ο τουρισμός λειτουργεί και ως μοχλός για την ισόρροπη ενδογενή ανάπτυξη, εννοώντας όχι μόνο την οικονομική μεγέθυνση αλλά σε ένα ευρύτερο εννοιολογικό πλαίσιο την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη.

1.3.9.6 Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση της μεταφορικής υποδομής και των δικτύων

Ο κεντρικός σκοπός αυτού του Στόχου είναι η ολοκλήρωση της ανάπτυξης του Νομαρχιακού συστήματος Μεταφορών, που ξεκίνησε στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, με την εξασφάλιση υψηλής ποιότητας υπηρεσιών μετακίνησης μικρού χρόνου και κόστους για τις μετακινήσεις προσώπων και αγαθών.

Ο στόχος αυτός, βέβαια, συνδυάζεται άρρηκτα με το σεβασμό προς το περιβάλλον και τις ανάγκες ευπαθών ομάδων μετακινούμενων, καθώς και την εναρμόνιση προς την πολιτική μεταφορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επίσης, μέσω των προτεραιοτήτων αυτού του στόχου επιδιώκεται η υλοποίηση μιας ριζικής διοικητικής και οργανωτικής αναδιάρθρωσης του συστήματος σχεδιασμού, ελέγχου και παρακολούθησης των μεταφορών, κύρια χαρακτηριστικά της οποίας θα είναι η συνολική θεώρηση (δηλαδή για όλα τα μέσα) του συστήματος των νομαρχιακών μεταφορών, με σκοπό τη μέγιστη εκμετάλλευση της συμπληρωματικότητάς τους και τη βέλτιστη κατανομή των πόρων για την ανάπτυξη και λειτουργία τους και η μέγιστη εκμετάλλευση του ιδιωτικού τομέα στην παραγωγή και εκμετάλλευση του μεταφορικού έργου.

Προτεραιότητες αυτού του στόχου είναι:

- Η μείωση του κόστους και του χρόνου μετακίνησης επιβατών και εμπορευμάτων
- Η ολοκλήρωση των δικτύων των μέσων μαζικών μεταφορών του νομού.

- Η βελτίωση της αποδοτικότητας και διασυνδεσιμότητας (συνεργασιμότητας) των μεταφορικών δικτύων
- Η βελτίωση της ελκυστικότητας και ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών (εμπορευματικών και μεταφοράς προσώπων), με τη χρήση τηλεματικής και πληροφορικής
- Η αύξηση της ασφάλειας μεταφοράς και της προσβασιμότητας των δικτύων από εμποδιζόμενα άτομα και ευπαθείς ομάδες πολιτών
- Η μείωση των δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον και την κατανάλωση ενέργειας.

Για την επίτευξη αυτών των προτεραιοτήτων απαιτούνται ενέργειες εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης της μεταφορικής υποδομής, ανάπτυξης ευφυών συστημάτων μεταφορών, και προώθησης της διαλειτουργικότητας μέσω της εναρμόνισης των διαφόρων τεχνικών προτύπων.

1.3.9.7 Αξιοποίηση του πολιτισμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη

Επίκεντρο της στρατηγικής της αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού είναι η κινητοποίηση του συνόλου του οικονομικού και ανθρώπινου δυναμικού του Νομού, με την ενθάρρυνση της ανταγωνιστικότητας, της ποιότητας και της καινοτομίας, καθώς και με την εκμετάλλευση των ιδιαίτερων συγκριτικών πλεονεκτημάτων του Νομού ώστε να καταστεί δυνατή η αύξηση της απασχόλησης, καθώς και η ανάπτυξη όλων των παραμέτρων του Νομού.

Στα πλαίσια του οράματός για ανάπτυξη- απασχόληση-κοινωνική δικαιοσύνη, η προσπάθεια για την επίτευξη υψηλών επιπέδων κοινωνικής συνοχής συμβαδίζει και ενισχύει την προσπάθεια για οικονομική μεγέθυνση- ανταγωνιστικότητα- καινοτομία. Ειδικότερα η κοινωνική προστασία και η κοινωνική ένταξη αποτελούν τόσο συνέπειες όσο και προϋποθέσεις για την επιτυχία των στόχων της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Κεντρικές κατευθύνσεις στο σχεδιασμό της επόμενης προγραμματικής περιόδου που διέπουν το σύνολο των βασικών προτεραιοτήτων είναι :

- Η συνάφεια των πολιτικών που εφαρμόζονται με τους στόχους της Στρατηγικής της Λισσαβόνας και της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση.

- Η συνέργεια των εφαρμοζόμενων δράσεων με τους στρατηγικούς αναπτυξιακούς στόχους που θέτει η χώρα μας (Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης).
- Η Δημιουργία συνεργασιών και βιώσιμων δικτύων στη βάση της αρχής της ενδυνάμωσης και της ενεργού συμμετοχής όλων των εμπλεκόμενων φορέων, σε τοπικό, εθνικό και διακρατικό επίπεδο.
- Η εφαρμογή της πολιτικής για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλους τους άξονες.
- Η κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων με συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.).

1.3.9.8 Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και επαγγελματική κατάρτιση

Επίκεντρο της στρατηγικής της αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού είναι η κινητοποίηση του συνόλου του οικονομικού και ανθρώπινου δυναμικού του Νομού, με την ενθάρρυνση της ανταγωνιστικότητας, της ποιότητας και της καινοτομίας, καθώς και με την εκμετάλλευση των ιδιαίτερων συγκριτικών πλεονεκτημάτων του Νομού ώστε να καταστεί δυνατή η αύξηση της απασχόλησης, καθώς και η ανάπτυξη όλων των παραμέτρων του Νομού.

Στα πλαίσια του οράματός για ανάπτυξη- απασχόληση-κοινωνική δικαιοσύνη, η προσπάθεια για την επίτευξη υψηλών επιπέδων κοινωνικής συνοχής συμβαδίζει και ενισχύει την προσπάθεια για οικονομική μεγέθυνση- ανταγωνιστικότητα- καινοτομία. Ειδικότερα η κοινωνική προστασία και η κοινωνική ένταξη αποτελούν τόσο συνέπειες όσο και προϋποθέσεις για την επιτυχία των στόχων της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Κεντρικές κατευθύνσεις στο σχεδιασμό της επόμενης προγραμματικής περιόδου που διέπουν το σύνολο των βασικών προτεραιοτήτων είναι :

- Η συνάφεια των πολιτικών που εφαρμόζονται με τους στόχους της Στρατηγικής της Λισσαβόνας και της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση.

- Η συνέργεια των εφαρμοζόμενων δράσεων με τους στρατηγικούς αναπτυξιακούς στόχους που θέτει η χώρα μας (Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης).
- Η Δημιουργία συνεργασιών και βιώσιμων δικτύων στη βάση της αρχής της ενδυνάμωσης και της ενεργού συμμετοχής όλων των εμπλεκόμενων φορέων, σε τοπικό, εθνικό και διακρατικό επίπεδο.
- Η εφαρμογή της πολιτικής για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλους τους άξονες.
- Η κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων με συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.).

1.3.9.9 Αναβάθμιση της υγείας

Το επίπεδο υγείας του πληθυσμού μιας χώρας είναι ταυτόχρονα συνέπεια και βασικός παράγοντας της αναπτυξιακής κατάστασης της χώρας αυτής. Κατ' επέκταση το επίπεδο της υγείας των κατοίκων του Νομού Κιλκίς αντανακλά τον βαθμό ανάπτυξης του Νομού.

Ο τελευταίος στόχος του Προγραμματικού Σχεδίου επικεντρώνεται στις υποδομές υγείας εν γένει του Νομού θέτοντας μια σειρά προτεραιοτήτων

Η πρώτη προτεραιότητα αφορά τη βελτίωση της κατάστασης της υγείας του πληθυσμού. Η προτεραιότητα αυτή είναι δυσδιάστατη. Περιλαμβάνει αφενός τη βελτίωση του μέσου επιπέδου υγείας όλου του πληθυσμού και αφετέρου την ισότιμη διάχυση της καλής υγείας μεταξύ του πληθυσμού.

Η δεύτερη προτεραιότητα αφορά στην ανταποκρισιμότητα του Νομαρχιακού Συστήματος Υγείας στις προσδοκίες των πολιτών.

Η τρίτη προτεραιότητα, τέλος, αφορά τη διασύνδεση του τομέα της υγείας με τους άλλους τομείς δραστηριοτήτων στο νομό.

Οι προκλήσεις από τα νέα δεδομένα για τον τομέα των υπηρεσιών υγείας είναι ήδη αισθητές και θα ενταθούν τα αμέσως επόμενα έτη με την σταδιακή ένταξη στην Ε.Ε. όμορων με την Ελλάδα κρατών.

Η διασυνοριακή διάσταση των υπηρεσιών υγείας της Ελλάδας είναι ήδη πραγματικότητα για τις περισσότερες παραμεθόριες περιοχές της Ελλάδας, ενώ οι όποιες προσπάθειες διασυνοριακής συνεργασίας στην υγεία μέχρι σήμερα δε φαίνεται να επαρκούν.

Ο νομός Κιλκίς ως παραμεθόριος νομός με τα δεδομένα δυνατά του σημεία μπορεί και πρέπει να ωφεληθεί από τις εξελίξεις στη ευρύτερη περιοχή διαδραματίζοντας κεντρικό ρόλο στον τομέα της υγείας.

Με τις παραπάνω διαπιστώσεις και τις διαπιστώσεις του πρώτου μέρους της μελέτης είναι σαφές ότι υπάρχει μια πολυπαραγοντική διάσταση στο επίπεδο της υγείας και της χρησιμοποίησης των ανάλογων υπηρεσιών. Για αυτό τον λόγο, το Προγραμματικό σχέδιο του Νομού Κιλκίς μέσα από τα υποπρογράμματα του σχετικού στόχου προδιαγράφει το σχεδιασμό και εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης όσο και διατομεακής παρέμβασης λαμβάνοντας υπόψη τις ακόλουθες κεντρικές παραμέτρους:

- *Ενεργητική καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού*
Είναι δυνατό να προσδιοριστούν οι βασικές αρχές μιας αναπτυξιακής στρατηγικής σε επίπεδο νομού στον τομέα κοινωνικής φροντίδας-αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού που αποτελούν σημαντικούς κινδύνους για την υγεία του πληθυσμού. Η στρατηγική αυτή έχοντας ως παραγωγικό συντελεστή, την διπλή της υπόσταση ως απαραίτητο στοιχείο της οικονομικής ανάπτυξης και ταυτόχρονα ως σταθεροποιητικό παράγοντα κοινωνικής συνοχής θα θέσει στο επίκεντρο μέσα από τις δράσεις της την υγεία του πληθυσμού αναγνωρίζοντας την ως αναπόσπαστο μέρος της λογικής της οικονομικής ανάπτυξης και της αύξησης της παραγωγικότητας.
- *Παρεμβάσεις στο ίδιο το σύστημα υγείας του Νομού με έμφαση στην ποιοτική αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών και την επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό.*

Η διασφάλιση της ποιότητας και η βελτίωση της αποτελεσματικότητας στον τομέα των υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας (αλληλεγγύης) με σκοπό την μεγαλύτερη ικανοποίηση των πολιτών, συνιστά μία από τις βασικές επιδιώξεις των σύγχρονων υγειονομικών μεταρρυθμίσεων. Η ποιοτική αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών προϋποθέτει τη θέσπιση σχετικών

κριτηρίων, την άσκηση τεκμηριωμένης ιατρικής, την ανάπτυξη πρωτοκόλλων διάγνωσης νοσημάτων και την εφαρμογή διαδικασιών ιατρικού ελέγχου. Πρωτίστως όμως απαιτεί την επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, δεδομένης της υψηλής σημασίας του ανθρώπινου δυναμικού στην παραγωγή υγειονομικών υπηρεσιών και στην άσκηση αποδοτικής και αποτελεσματικής υγειονομικής πολιτικής.

Σημειώνεται, ότι όλοι οι ειδικοί στόχοι βρίσκονται σε σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλοσυμπλήρωσης και με άμεσο ή έμμεσο τρόπο συνεισφέρουν στην υλοποίηση όλων των γενικών στόχων και κατ' επέκταση στην προώθηση της αναπτυξιακής στρατηγικής. Συνεπώς, είναι εμφανής τόσο η εσωτερική συνοχή μεταξύ γενικών και ειδικών στόχων όσο και η συνέρια μεταξύ των επί μέρους ειδικών στόχων.

1.3.10 Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας⁸

Οι επιμέρους ειδικοί αναπτυξιακοί στόχοι της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για την περίοδο 2007-2013 είναι οι εξής:

1.3.10.1 Ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου και προοπτικών της Θεσσαλονίκης

Στο εγγύς μέλλον η Θεσσαλονίκη αναμένεται να αναλάβει πολλούς νέους εξειδικευμένους ρόλους (επικοινωνιακό κέντρο, κέντρο παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών, κέντρο ανάπτυξης και διάχυσης τεχνολογίας κλπ.), ώστε να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα ανάπτυξης στην περιοχή μέσα από την ανάπτυξη των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών και των δικτύων μεταφορών, των ερευνητικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, των δραστηριοτήτων παραγωγής και μεταφοράς τεχνογνωσίας, και τη συγκέντρωση δραστηριοτήτων έντασης γνώσης. Η ανάπτυξη στρατηγικής για την Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη με την δημιουργία Πόλου/Ζώνης Καινοτομίας, η ολοκλήρωση των συγκοινωνιακών και μεταφορικών υποδομών, η αντιμετώπιση του προβλήματος της μητροπολιτικής διοίκησης, η

---

⁸ Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας

οργάνωση του τουρισμού πόλης, η αστική εικόνα και περιβαλλοντική μέριμνα είναι ορισμένοι από τους ειδικότερους στόχους που αφορούν τη Θεσσαλονίκη.

1.3.10.2 Ένταξη και αξιοποίηση της δυναμικής της ΠΚΜ στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης

Ο ρόλος της ΠΚΜ στη ΝΑ Ευρώπη και ιδιαίτερα στα Βαλκάνια αναμένεται να ενισχυθεί μέσω ευκαιριών που σχετίζονται με τη δημιουργία δικτύων και θεσμών συνεργασίας σε όλα τα επίπεδα. Βασικές επιλογές είναι:

- Η ΠΚΜ κέντρο μεταφορών στη ΝΑ Ευρώπη, μέσω της ολοκλήρωσης ένταξης της στα διευρωπαϊκά δίκτυα, της αύξησης των διασυνοριακών διευκολύνσεων, της ανάπτυξης των συνδυασμένων μεταφορών.
- Η δημιουργία περαιτέρω δικτύων συνεργασίας μεταξύ κέντρων έρευνας και καινοτομίας και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης.
- Η εντατικοποίηση και η εδραίωση συνεργασίας στο επίπεδο της δημόσιας διοίκησης ιδιαίτερα των χωρών που συνορεύουν με την Περιφέρεια.

1.3.10.3 Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του παραγωγικού ιστού της ΠΚΜ

Πρόκληση για την ΠΚΜ είναι η ανάπτυξη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος μέσα από μια στρατηγική για την ΕΤΑ, καινοτομία, τον μετασχηματισμό της μεταποίησης σε ένταση γνώσης και κεφαλαίου, την ανάπτυξη καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών και την προώθηση ποιοτικού και ανταγωνιστικού τουρισμού. Στη κατεύθυνση αυτή οι παρεμβάσεις στο παραγωγικό ιστό περιλαμβάνουν:

- Βελτίωση – αναβάθμιση τεχνικών υποδομών, παροχή υπηρεσιών στήριξης ΜΜΕ.
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσω βελτίωσης ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών, προώθησης επιχειρηματικότητας και εξωστρέφειας.
- Ανάπτυξη, διάχυση & εφαρμογή καινοτομίας με ενίσχυση της ΕΤΑ, σύνδεσή της με την παραγωγή και υποστήριξη των δράσεων διάδοσης των αποτελεσμάτων.

- Ενίσχυση της Κοινωνίας της Πληροφορίας με προγράμματα ανάπτυξης ψηφιακών χώρων καινοτομίας, διάδοσης διαδικτυακών εφαρμογών.
- Διαφοροποίηση, βελτίωση και προβολή των παρεχομένων τουριστικών υπηρεσιών–προϊόντων και χωροταξική ανακατανομή της τουριστικής προσφοράς.

1.3.10.4 Διασφάλιση της συνοχής στο εσωτερικό της Περιφέρειας

Στοχευμένες παρεμβάσεις για την τοπική ανάπτυξη, τη βελτίωση της προσπελασιμότητας και την ολοκληρωμένη ενίσχυση του αγροτικού χώρου. Προτεραιότητες για την ΠΚΜ είναι:

- Ανάπτυξη των αστικών και παραγωγικών κέντρων & ειδικές παρεμβάσεις στις αγροτικές και μειονεκτούσες περιοχές.
- Ανάπτυξη δικτύου υπηρεσιών υγείας, κοινωνικής αλληλεγγύης και εκπαίδευσης.
- Ολοκλήρωση του ΠΑΘΕ, της Εγνατίας Οδού και των καθέτων αξόνων της, βελτίωση και ολοκλήρωση του διανομαρχιακού και του επαρχιακού οδικού δικτύου, ολοκλήρωση του εκσυγχρονισμού του σιδηροδρομικού δικτύου και ανάπτυξη νέων συνδέσεων, ανάπτυξη ενδοπεριφερειακών θαλάσσιων μεταφορών.
- Διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων στον αγροτικό χώρο με δράσεις ολοκληρωμένου χαρακτήρα για την ανάπτυξη νέων προϊόντων-υπηρεσιών και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, στοχευμένη εκπαίδευση του τοπικού πληθυσμού.

1.3.10.5 Προστασία του περιβάλλοντος με ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στην αναπτυξιακή διαδικασία

Γενικοί στόχοι είναι η εναρμόνιση των αναπτυξιακών προτύπων της ΠΚΜ με τη συνετή διαχείριση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, η αναβάθμιση του δομημένου και του φυσικού περιβάλλοντος καθώς και η πρόληψη των φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων. Οι ειδικοί στόχοι συνοψίζονται σε:

- Αντιμετώπιση των χωροταξικών, πολεοδομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων του αστικού χώρου και της υπαίθρου.

- Ολοκληρωμένη προστασία-διαχείριση προστατευμένων περιοχών, σημαντικών φυσικών οικοσυστημάτων και των υδατικών πόρων και αξιοποίηση των ΑΠΕ.
- Αειφορική διαχείριση των φυσικών, πολιτιστικών και τουριστικών πόρων.

Συσχέτιση των ειδικών στόχων του Νομού Κιλκίς με το Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας

Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε την συσχέτιση των ειδικών στόχων του Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας και του Νομού Κιλκίς.

		Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας				
		1.3.10.1	1.3.10.2	1.3.10.3	1.3.10.4	1.3.10.5
Νομός Κιλκίς	1.3.9.1			✓		
	1.3.9.2			✓	✓	
	1.3.9.3					✓
	1.3.9.4				✓	
	1.3.9.5			✓	✓	✓
	1.3.9.6		✓	✓	✓	
	1.3.9.7			✓		
	1.3.9.8		✓		✓	
	1.3.9.9				✓	

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι η μεγαλύτερη συσχέτιση ανάμεσα στους ειδικούς στόχους του Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας και του Νομού Κιλκίς είναι στον τομέα της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του παραγωγικού ιστού της Περιφέρειας και της διασφάλισης της συνοχής στο εσωτερικό της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο: ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι άξονες δράσης αποτελούν εννοιολογικά σύνολα τα οποία περιλαμβάνουν ομάδες παρεμβάσεων και πολιτικών με ένα κοινό θεματικό χαρακτηριστικό. Στην ουσία αποτελούν ταυτόχρονα μια στόχευση και μια ταξινόμηση των πολιτικών και των δράσεων ανάπτυξης που προτείνονται σε κάθε πρόγραμμα, έτσι ώστε να είναι ευκολότερη η κατανόηση, η αποδοχή και η υλοποίηση του (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β).

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται οι άξονες δράσης του Στρατηγικού Σχεδίου και οι θεματικές ενότητες του κάθε άξονα. Στην αρχή, δίνονται κάποια στοιχεία για το πλαίσιο στο οποίο διαμορφώθηκαν οι αναπτυξιακοί, αυτοί, άξονες. Έπειτα, παρουσιάζονται οι θεματικές ενότητες ανά άξονα δράσης και περιγράφεται με συνοπτικό τρόπο το περιεχόμενο του κάθε άξονα, αλλά και τα αναμενόμενα αποτελέσματά του.

2.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΑΞΟΝΩΝ

Οι άξονες δράσης του σχεδίου ανάπτυξης μιας περιοχής θα πρέπει να απορρέουν από την αξιολόγηση και ιεράρχηση των προβλημάτων της κάθε περιοχής. Επίσης, θα πρέπει να είναι σε θέση να συμβάλουν στην υλοποίηση του αναπτυξιακού οράματος και των γενικών και ειδικών στόχων.

Ωστόσο, είναι σαφές ότι οι προτεινόμενοι αυτοί άξονες σχεδιάστηκαν έτσι ώστε να ικανοποιούν αφενός την ΕΕ και τους στόχους τους οποίους η ίδια θέτει στο Ευρωπαϊκό επίπεδο, και αφετέρου το σύνολο της Ελληνικής Επικράτειας.

2.3 ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Οι ειδικοί στόχοι, που αναφέρονται παραπάνω, είναι τόσο μεσοπρόθεσμοι όσο και μακροπρόθεσμοι και εξειδικεύονται στους παρακάτω στόχους και άξονες ανά τομέα:

ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΑΚΙΣ
<p>Στόχος 1: Βελτίωση των δεικτών της ανταγωνιστικότητας του Νομού</p> <p>Άξονας 1.1: Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας Άξονας 1.2: Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης Άξονας 1.3: Βελτίωση της προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος</p> <p>Στόχος 2: Βελτίωση των τοπικών υποδομών</p> <p>Άξονας 2.1: Βελτίωση Τοπικών Υποδομών</p> <p>Στόχος 3: Προστασία και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων</p> <p>Άξονας 3.1: Εφαρμογή πληροφοριακών διαχειριστικών συστημάτων καθώς και γεωγραφικών-χωρικών υποδομών και Συστημάτων Λήψης Αποφάσεων Άξονας 3.2: Μέτρα Προστασίας ειδικών περιοχών του Νομού με χαρακτηριστικά φυσικής ομορφιάς Άξονας 3.3: Περιβάλλον και Βιομηχανική χρήση Άξονας 3.4: Περιβάλλον και Αστική χρήση Άξονας 3.5: Διασυνωριακή Συνεργασία για την προστασία Περιβαλλοντικών Δεδομένων</p> <p>Στόχος 4: Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση της αγροτικής οικονομίας</p> <p>Άξονας 4.1: Δημιουργία υποδομών Άξονας 4.2: Τεχνολογία και αγροτική οικονομία</p> <p>Στόχος 5: Αξιοποίηση του τουρισμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη</p> <p>Άξονας 5.1: Ανάπτυξη ειδικών τουριστικών προϊόντων</p> <p>Στόχος 6: Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση της μεταφορικής υποδομής και των δικτύων</p> <p>Άξονας 6.1: Σιδηροδρομικές μεταφορές Άξονας 6.2: Οδικές μεταφορές Άξονας 6.3: Διαμετακομιστικά Κέντρα Άξονας 6.4: Αεροδρόμιο Άξονας 6.5: Αστικές Μεταφορές Άξονας 6.6: Οδική ασφάλεια Άξονας 6.7: Ενεργειακά Δίκτυα Άξονας 6.8: Ευρυζωνικά Δίκτυα</p> <p>Στόχος 7: Αξιοποίηση του πολιτισμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη</p> <p>Άξονας 7.1: Ανάπτυξη και αξιοποίηση των πολιτιστικών επενδύσεων Άξονας 7.2: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού και Προώθηση της Απασχόλησης Άξονας 7.3: Ενίσχυση διακρατικής πολιτιστικής συνεργασίας</p> <p>Στόχος 8: Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και επαγγελματική κατάρτιση</p> <p>Άξονας 8.1: Πολιτικές για την προώθηση της απασχόλησης Άξονας 8.2: Αποτελεσματικότερη επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο και της <i>δια βίου</i></p>

μάθησης

Άξονας 8.3: Αναβάθμιση των δομών εκπαίδευσης του Νομού

Στόχος 9: Αναβάθμιση της υγείας

Άξονας 9.1: Βελτίωση της κατάστασης της υγείας του πληθυσμού

Στον παραπάνω πίνακα βλέπουμε την σύνδεση των ειδικών στόχων με τους αντίστοιχους άξονες δράσης. Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε τους άξονες δράσης και τις αντίστοιχες θεματικές ενότητες - μέτρα που τους αντιστοιχούν.

ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΤΡΑ
1.1: Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας	1.1.1: Επιτάχυνση της μετάβασης στην οικονομία της γνώσης και προώθηση της καινοτομίας
	1.1.2: Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και των επιχειρήσεων της μεταποίησης, των υπηρεσιών και του εμπορίου (ιδίως των ΜΜΕ)
	1.1.3: Αναβάθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος
	1.1.4: Ενδυνάμωση του ανταγωνισμού, προώθηση της απελευθέρωσης των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών, πολιτική ενίσχυσης του καταναλωτή
1.2: Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης	1.2.1: Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού
1.3: Βελτίωση της προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος	1.3.1: Αγορά ενέργειας και η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού του Νομού στο πλαίσιο των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων. Ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων
2.1: Βελτίωση Τοπικών Υποδομών	2.1.1: Βελτίωση των υποδομών του Νομού Κιλικίας σε τοπικό επίπεδο
3.1: Εφαρμογή πληροφοριακών διαχειριστικών συστημάτων καθώς και γεωγραφικών-χωρικών υποδομών και Συστημάτων Λήψης Αποφάσεων	3.1.1: Εφαρμογή Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών και Συστημάτων Λήψης Αποφάσεων
3.4: Περιβάλλον και Αστική χρήση	3.4.3: Ολοκληρωμένο πρόγραμμα Διαχείρισης Απορριμμάτων στο νομό Κιλικίας
4.1: Δημιουργία υποδομών	4.1.1: Στρατηγική δημιουργία υποδομών αγροτικού χώρου
4.2: Τεχνολογία και αγροτική οικονομία	4.2.1: Βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία
	4.2.2: Προώθηση της γνώσης και καινοτομίας για την ανάπτυξη
5.1: Ανάπτυξη ειδικών τουριστικών προϊόντων	5.1.1: Ειδικά τουριστικά προϊόντα
	5.1.2: Ενίσχυση ειδικών μορφών τουρισμού
	5.1.3: Αναβάθμιση τουρισμού

7.1: Ανάπτυξη και αξιοποίηση των πολιτιστικών επενδύσεων	7.1.1: Προστασία και Ανάδειξη Πολιτιστικής Κληρονομιάς
	7.1.2: Ανάπτυξη Σύγχρονου Πολιτισμού
	7.1.3: Ανάπτυξη του τομέα του Πολιτισμού στην Κοινωνία της Πληροφορίας
7.2: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού και Προώθηση της Απασχόλησης	7.2.1: Παιδεία και Πολιτισμός
8.1: Πολιτικές για την προώθηση της απασχόλησης	8.1.1: Προώθηση στην Απασχόληση
8.2: Αποτελεσματικότερη επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο και της δια βίου μάθησης	8.2.1: Δια Βίου Μάθηση
8.3: Αναβάθμιση των δομών εκπαίδευσης του Νομού	8.3.1: Δομές Εκπαίδευσης
9.1: Βελτίωση της κατάστασης της υγείας του πληθυσμού	9.1.1: Βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών και της προσβασιμότητας των πολιτών στις υπηρεσίες Υγείας και Κοινωνικής φροντίδας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε αυτό το κεφάλαιο του Στρατηγικού Σχεδίου παρουσιάζονται οι επιμέρους δράσεις οργανωμένες ανά άξονα ανάπτυξης και θεματική ενότητα. Στην αρχή, δίνονται κάποια στοιχεία για το πλαίσιο στο οποίο διαμορφώθηκαν οι πολιτικές και οι δράσεις του Σχεδίου. Έπειτα, παρουσιάζονται οι δράσεις με συνοπτικό τρόπο σε τρία πλαίσια που αφορούν τον κάθε άξονα δράσης, έτσι ώστε να δίνεται μια συνολική εικόνα του εύρους και της κατεύθυνσης των παρεμβάσεων και των πολιτικών.

Στη συνέχεια, η κάθε πολιτική, ή δράση, παρουσιάζεται ξεχωριστά όπου αναφέρεται ο άξονας και η θεματική ενότητα στην οποία αντιστοιχεί, μαζί με τους στόχους και μια σύντομη περιγραφή της.

3.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΩΝ ⁹

Οι δράσεις και οι πολιτικές του Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης έχουν ως κεντρική αποστολή να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους και τις αδυναμίες της περιοχής, να ενισχύσουν τα ισχυρά της σημεία και να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται έτσι ώστε να επιτευχθούν οι αναπτυξιακοί στόχοι οι οποίοι τίθενται.

Οι πολιτικές και οι δράσεις καλύπτουν τις σημαντικές πτυχές της αναπτυξιακής διαδικασίας με πλήρη τρόπο και ανταποκρίνονται στο στρατηγικό σχεδιασμό και στην αναπτυξιακή στόχευση του νομού.

Τα κριτήρια ταξινόμησης των πολιτικών σε άξονες δράσης έχουν ασφαλώς σχέση με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής. Συνήθως ενσωματώνουν τις προτεραιότητες οι οποίες αναδεικνύονται από την αναπτυξιακή στρατηγική και επιχειρούν να συνδέσουν σε αδρές γραμμές τις κατηγορίες δράσης με συγκεκριμένες προτεραιότητες. Οι επιμέρους δράσεις οι οποίες εντάσσονται σε κάθε άξονα έχουν μια πιο σαφή και οριοθετημένη αποστολή, καθώς επιδιώκουν να συνδέσουν τα διαθέσιμα μέσα άσκησης πολιτικής με συγκεκριμένες ανάγκες ή συγκεκριμένα προβλήματα της περιοχής.

---

⁹ Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 (B)

Επίσης, οι πολιτικές που προτείνονται είναι ιεραρχημένες ανάλογα με τη σημασία τους και το βαθμό προτεραιότητας. Προηγούνται οι πολιτικές με υψηλή προτεραιότητα, ακολουθούν αυτές με μέση προτεραιότητα και στο τέλος παρουσιάζονται οι πολιτικές χαμηλότερης προτεραιότητας.

3.3 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ

Σε αυτήν την παράγραφο, παρουσιάζονται οι πολιτικές και τα μέτρα του Σχεδίου, καθώς περιγράφονται το κάθε μέτρο χωριστά καθώς και αναφέρονται σε ποιόν στόχο ανήκουν.

Στόχος 1 : Βελτίωση των δεικτών της ανταγωνιστικότητας του Νομού

Άξονας 1. Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας

Στον άξονα αυτόν οι προτεραιότητες τίθενται επιθετικά με σκοπό να προκαλέσουν αποτελέσματα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Ο λόγος είναι ότι στην Ανταγωνιστικότητα εφάπτονται όλοι οι τομείς δραστηριότητας στο νομό, ενώ οι συνέργιες είναι πολύ-επίπεδες.

Θεματική ενότητα 1.1 Επιτάχυνση της μετάβασης στην οικονομία της γνώσης και προώθηση της καινοτομίας

Η Θεματική ενότητα 1.1 εντάσσεται η ενίσχυση της έρευνας και καινοτομίας τόσο από την πλευρά της ανάπτυξής τους όσο και από την πλευρά της αξιοποίησής τους από τις επιχειρήσεις αλλά και γενικότερα της κινητοποίησης της κοινωνίας και του επιχειρηματικού κόσμου για τη σημασία τους καθώς και η προώθηση της κοινωνίας της πληροφορίας στον ευρύτερο επιχειρηματικό κόσμο.

Τα μέτρα που ακολουθούν εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο της δημιουργίας «Κέντρου Επιχειρηματικής & Βιομηχανικής Καινοτομίας» στον Νομό Κιλκίς, που θα δώσει την δυνατότητα της δημιουργίας επιχειρήσεων έντασης γνώσης σε αντιπαραβολή με τις επιχειρήσεις εντάσεως εργασίας οι οποίες όπως έχει

ήδη αναλυθεί στο πρώτο μέρος της μελέτης βρίσκονται σε σημαντική κρίση και ύφεση.

Το «**Κέντρο Επιχειρηματικής & Βιομηχανικής Καινοτομίας**» μπορεί να αναλάβει πολλαπλούς ρόλους και να εξελιχθεί σε εξέχοντα σύμβουλο του επιχειρηματικού κόσμου του Νομού. Ειδικότερα, μερικά από τα πολλά καθήκοντα που θα μπορούσε να εκτελέσει είναι

Καταγραφή των τομέων όπου κρίνεται ενδεδειγμένη η εντατικοποίηση της γνώσης και παρουσίαση στις αρμόδιες Νομαρχιακές Αρχές για λήψη αποφάσεων.

Ανάληψη ενημερωτικού ρόλου όσον αφορά στις εξελίξεις στις νέες τεχνολογίες αιχμής προς τις επιχειρήσεις

Ανάληψη πρωτοβουλιών για την επαφή επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων.

Κεντρικό σημείο αναφοράς των επιχειρήσεων όσον αφορά στην ενημέρωση τους για την επιτυχημένη εφαρμογή νέων τεχνολογιών δύναται να αποτελέσει το «**Κέντρο Επιχειρηματικής & Βιομηχανικής Καινοτομίας**», το οποίο μέσω της διοργάνωσης ημερίδων και σεμιναρίων προς τους ενδιαφερόμενους (συμβουλευτικός και ενημερωτικός ρόλος), αλλά και, αμεσότερα, αναλαμβάνοντας ρόλο συνδέσμου μεταξύ συγκεκριμένων ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων, θα καθιστά αποτελεσματικότερη την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο Νομό.

Επίσης, βασικός σκοπός του υποπρογράμματος είναι η προσέλκυση των επιχειρήσεων που έχουν επενδύσει σε χώρες της Βαλκανικής έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι ευκαιρίες και οι κατάλληλες συνθήκες και υποδομές για την επένδυση στο Νομό πλέον σε προϊόντα έντασης γνώσης και καινοτομίας. Προκρίνεται να αποτελέσει ο Νομός κέντρο εγκατάστασης / δημιουργίας εργαστηρίων εφαρμοσμένης έρευνας και ανάπτυξης τεχνολογιών και σχεδίων (Research & Development Centre). Δεδομένης δε της εγγύτητας του Νομού προς τις χώρες επένδυσης των ελληνικών πολυεθνικών εταιρειών, αλλά και των κινήτρων που παρέχονται από τον αναπτυξιακό νόμο Ν. 3299/2004 για την εγκατάσταση ερευνητικών κέντρων, είναι προφανές ότι ο Νομός έχει μία ιδιαίτερα υποσχόμενη

δυναμική ανάπτυξης στον τομέα της έρευνας, η οποία πρέπει και οφείλει να αναδειχθεί μέσα από έναν προσεκτικά σχεδιασμένο στρατηγικό προγραμματισμό.

➤ **Μέτρο 1.1.1 Προώθηση της έρευνας σε επιλεγμένους τομείς**

Η έρευνα αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο ανάπτυξης. Προτεραιότητα αυτού του μέτρου θα είναι η εντεινόμενη προώθηση της έρευνας στους τομείς που αποτελούν στρατηγικά πλεονεκτήματα του Νομού έτσι ώστε αυτοί να αναδειχθούν περισσότερο και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις ανάπτυξης τους σε μεγάλο βάθος χρόνου (αιεφορία) ενώ παράλληλα οι τομείς που θα επιλεγθούν θα είναι αυτοί με την μεγαλύτερη συνέργεια μεταξύ τους έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις ανάπτυξης σε μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων.

Ενδεικτικά αναφέρεται η δυνατότητα προώθησης της έρευνας σε τομείς της αγροτικής παραγωγής που δίνουν προϊόντα υψηλής ποιότητας (π.χ. αμπελουργία) με σκοπό την επίτευξη μεγαλύτερων αποδόσεων (βιομηχανοποίηση) βέλτιστης ποιότητας (εμφιάλωση), την ανάπτυξη συνεργιών με τους τομείς της εμπορίας (εξαγωγές) και διανομής και την απόκτηση τεχνογνωσίας που είναι απαραίτητη για την συνεχή βελτίωση των ανωτέρω.

➤ **Μέτρο 1.1.2 Αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας**

Προτεραιότητα αυτού του μέτρου είναι η δημιουργία νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων έντασης γνώσης από άτομα του ερευνητικού χώρου καθώς και μηχανισμών υποστήριξης αυτών. Ιδανική συνθήκη για την επιτυχία αυτού του μέτρου είναι η εμπλοκή στην δημιουργία αυτών των δραστηριοτήτων ατόμων που ήδη συμμετέχουν στην έρευνα (βλ. Μέτρο 1.1.1) καθώς αυτή θα προσδώσει υψηλό βαθμό τεχνογνωσίας ενώ παράλληλα θα δημιουργήσει επιπλέον συνθήκες για τη συγκράτηση της εσωτερικής μετανάστευσης, από το νομό, υψηλά καταρτισμένων ατόμων.

Το μέτρο αυτό αποτελεί φυσικό επακόλουθο του Μέρους 1.1.1, αλλά και απαραίτητη προϋπόθεση για την ολοκλήρωση των δράσεων του παρόντος Υποπρογράμματος μεταξύ τους, όπως αναλύονται κατωτέρω.

➤ **Μέτρο 1.1.3 Μεταφορά τεχνολογίας προς τις επιχειρήσεις**

Το μέτρο αυτό έχει ως στόχο κυρίως τις ΜΜΕ. Σκοπός του μέτρου είναι να προωθήσει την μεταφορά τεχνολογίας προς τις επιχειρήσεις μέσω της ενίσχυσης της συνεργασίας τους με τα ερευνητικά κέντρα. Ειδικότερα, η διαδραστική συνεργασία

ερευνητικών κέντρων / εργαστηρίων με επιλεγμένες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους επιλεγμένους τομείς έρευνας, θεωρείται «κλειδί» επιτυχίας του συγκεκριμένου Μέτρου, καθώς αφενός η έρευνα πρέπει να επικεντρώνεται και να αναπτύσσεται γύρω από πραγματικές επιχειρηματικές μονάδες και καλείται να λύσει πραγματικά «προβλήματα», αφετέρου δε η εμπλοκή των επιχειρήσεων στην διαδικασία αυτή ανοίγει νέους ορίζοντες στην προσέγγιση των νέων και καινοτόμων τεχνολογιών μέσα από την καλύτερη κατανόηση αυτών και την αμεσότερη υιοθέτησή τους.

Ουσιαστικά, η επιτυχία αυτού του μέτρου θα ολοκληρώσει σε πολύ μεγάλο βαθμό τον σκοπό της Θεματικής ενότητας 1.1 καθώς κλείνει τον «κύκλο» της αρχής «Έρευνα & Ανάπτυξη» μέσα στα πλαίσια ενός ολοκληρωμένου προγράμματος βελτίωσης της Ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρηματικών μονάδων.

Τέλος, συμπληρωματικά στους στόχους της Θεματικής ενότητας 1.1 θα λειτουργήσουν τα δύο μέτρα που ακολουθούν παρακάτω:

➤ **Μέτρο 1.1.4 Προώθηση της αριστείας στην έρευνα**

Το μέτρο αυτό αποσκοπεί στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών που θα προσδώσουν βάθος χρόνου στην ερευνητική προσπάθεια. Ο σκοπός του μέτρου θα επιτευχθεί με τη δημιουργία πόλων αριστείας και ενίσχυση της ερευνητικών κέντρων του νομού με βασικά κριτήρια την αριστεία και την ένταση των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις.

Σημαντικό στοιχείο του μέτρου θα είναι η δημιουργία συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ των πόλων έρευνας που σαν τελικό αποτέλεσμα θα έχει περαιτέρω ανάπτυξη, καινοτομία και συνεχή βελτίωση των τεχνολογιών και των παρεχομένων υπηρεσιών στις επιχειρήσεις του Νομού.

➤ **Μέτρο 1.1.5 Διάχυση της Τεχνολογίας στις επιχειρήσεις**

Το μέτρο αυτό έχει σκοπό να διευκολύνει τη διάχυση των νέων τεχνολογιών στις επιχειρήσεις του Νομού εφαρμόζοντας σύγχρονες μεθόδους μέσω της ανάπτυξης της ηλεκτρονικής επιχειρηματικότητας, και την παροχή προηγμένων ηλεκτρονικών υπηρεσιών στις επιχειρήσεις.

Το σημαντικότερο στοιχείο που θα εγγυηθεί την επιτυχία του Υποπρογράμματος είναι η ήδη υφιστάμενη στο Νομό βιομηχανική υποδομή η οποία όπως αναλύθηκε στο Μέρος 1 είναι αξιοσημείωτη.

➤ **Μέτρο 1.1.6 Λειτουργία «Νομαρχιακού Συμβουλίου Οικονομικών Σχέσεων με τις Βαλκανικές Χώρες»**

Ο σκοπός αυτού του μέτρου είναι να προωθηθεί η συνεργασία των τοπικών φορέων και κοινωνικών δυνάμεων έτσι ώστε μέσα από τις διεργασίες του να καταρτίζει ολοκληρωμένες προτάσεις προς την κεντρική κυβέρνηση.

Το Συμβούλιο αυτό θα πρέπει να αποτελέσει απευθείας συνομιλητή και σύμβουλο της κυβέρνησης στην άσκηση της «οικονομικής διπλωματίας» στην περιοχή έτσι ώστε τα οφέλη για το Νομό και την Περιφέρεια να μεγιστοποιηθούν.

Η δέσμη των παραπάνω μέτρων καταδεικνύει την σημασία της αλλαγής της βιομηχανικής ταυτότητας του Νομού Κιλκίς και την μετεξέλιξη του από το βιομηχανικό στάδιο στο στάδιο του συνδυασμού καινοτομίας – έρευνας και επένδυσης κεφαλαίων.

Άμεσα συναρτούμενο αποτέλεσμα θα είναι επίσης η προσέλκυση υψηλά καταρτισμένου και εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού και η δημιουργία μιας εξέχουσας επιστημονικής κοινότητας, η οποία από μόνη της θα δύναται να αποτελέσει πόλο έλξης των καλύτερα καταρτισμένων επιστημόνων.

Ακόμη, τα παραπάνω μέτρα αναδεικνύουν την ανάγκη της δημιουργίας Ναυαρχίδας για την οικονομική διείσδυση στα Βαλκάνια. Τον ρόλο αυτόν μπορεί να τον «παίξει» αποτελεσματικά ο Νομός Κιλκίς λόγω της κατεξοχήν στρατηγικής γεωγραφικής του θέσης σε συνδυασμό με τα μέτρα τόνωσης της ανταγωνιστικότητας που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Ειδικότερα ο νομός αποτελεί παραδοσιακό σημείο συνάντησης των όμορων πολιτισμών, έχει δηλαδή όλη την σωρευμένη γνώση των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων των γειτονικών χωρών που καθιστά την επικοινωνία, διαπραγμάτευση και συναλλαγή με αυτούς υπόθεση στην οποία ο νομός μπορεί να συνδράμει ουσιαστικά τόσο σε επίπεδο άσκησης εθνικής πολιτικής όσο και προς τον επιχειρηματικό κόσμο.

Θεματική ενότητα 1.2 Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και των επιχειρήσεων της μεταποίησης, των υπηρεσιών και του εμπορίου (ιδίως των ΜΜΕ)

Βασικό κριτήριο για τις μελλοντικές χρηματοδοτήσεις θα είναι η παραγωγή υψηλής προστιθέμενης αξίας και η συνεισφορά στην επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας.

Τα παρακάτω μέτρα θα δημιουργήσουν όλες εκείνες τις προϋποθέσεις που θα ενισχύσουν και θα τονώσουν την επιχειρηματικότητα στο Νομό Κιλκίς.

➤ Μέτρο 1.2.1 Διεύρυνση της επιχειρηματικής βάσης και ευρύτερα ενίσχυση της επιχειρηματικότητας

Το Μέτρο αυτό μπορεί να λειτουργήσει με επιτυχία σε συνδυασμό με την τροποποίηση του ευρύτερου νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου σε επίπεδο κεντρικής διακυβέρνησης με βάση την αρχή της απλούστευσης των διαδικασιών και την ελαχιστοποίηση των υποβαλλόμενων δικαιολογητικών (μείωση της γραφειοκρατίας) και στόχο τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου του Κράτους σε «συνεταίρο» των επιχειρήσεων.

Σε νομαρχιακό επίπεδο το μέτρο στοχεύει στη βελτίωση/ δημιουργία των κατάλληλων διαδικασιών και μηχανισμών που θα διευκολύνουν την ίδρυση νέων επιχειρήσεων (άμεσα και έμμεσα) αλλά και στην λειτουργία των υφιστάμενων καθώς και την καλλιέργεια κουλτούρας για την επιχειρηματικότητα στο Νομό Κιλκίς. Συγκεκριμένα, προκρίνεται η αναδιάρθρωση (π.χ. ολοκλήρωση μηχανοργάνωσης, ανάπτυξη και εφαρμογή ηλεκτρονικών υπηρεσιών, δημιουργία κέντρου πληροφόρησης και εξυπηρέτησης – one stop shop) των Νομαρχιακών υπηρεσιών που συναλλάσσονται με τις επιχειρήσεις του Νομού, με σκοπό την βέλτιστη λειτουργία τους τόσο εσωτερικά όσο και την καλύτερη – από πλευρά ποιότητας, εξοικονόμησης χρόνου, ελαχιστοποίησης επισκέψεων – εξυπηρέτηση του επιχειρηματικού κόσμου.

➤ Μέτρο 1.2.2 Υποστήριξη των επιχειρήσεων σε συλλογικό κυρίως επίπεδο

Αποδέκτες του μέτρου αυτού οφείλουν να είναι πρωτίστως οι ΜΜΕ, αν και δεν αποκλείεται η εφαρμογή του και σε μικρότερες μονάδες με στόχο την συγκέντρωση αυτών και την δημιουργία μεγαλύτερων και αποδοτικότερων σχημάτων. Σκοπός είναι η προώθηση σε νομαρχιακό επίπεδο της διασύνδεσης των ενδιαφερόμενων ΜΜΕ μέσω της δημιουργίας clusters, παροχής κοινών υπηρεσιών, ενημέρωσης κλπ.

Απώτερος σκοπός του μέτρου είναι τελικά η βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς των αποδεκτών των μέτρων υποστήριξης, η επιχειρηματική ενδυνάμωσή τους σε τοπικό επίπεδο με γνώμονα την δυνατότητα αυτών όχι απλώς να συνεχίσουν τη λειτουργία τους, αλλά την δυναμική ανάπτυξής τους προκειμένου να προβούν σε νέες επενδύσεις στο Νομό και να ενεργοποιηθεί μία αλυσίδα συνεχούς τροφοδότησης της εξελισσόμενης και βιώσιμης επιχειρηματικής δραστηριότητας στο Νομό.

Τα μέτρα 1.2.1 και 1.2.2 δημιουργούν δράσεις που αφορούν και σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα Μέτρα της παρούσας Θεματικής ενότητας αντιμετωπίζουν την ανάγκη τόνωσης της επιχειρηματικότητας αλλά και την δημιουργία ικανών σχημάτων που θα προσδώσουν την ζητούμενη εξωστρέφεια των επενδύσεων στον Νομό Κιλκίς.

Η σκοπούμενη ενίσχυση των υφιστάμενων επιχειρήσεων θα έχει ως πρόσθετη συνέπεια την επίτευξη θέσης ισχύος έναντι επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους ίδιους τομείς, θέση που με την κατάλληλη εκμετάλλευση μπορεί να προσδώσει στις εν λόγω επιχειρήσεις το συγκριτικό πλεονέκτημα για αύξηση της παραγωγής / πελατείας και την τροφοδότηση της τοπικής οικονομίας.

➤ **Μέτρο 1.2.3 Προσέλκυση μεγαλύτερης κλίμακας επενδυτικών σχεδίων**

Στόχος του μέτρου αυτού (σε συνδυασμό με το μέτρο 1.2.1) είναι η προσέλκυση στο Νομό Κιλκίς μεγάλων επενδυτικών σχεδίων με τη συμμετοχή του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ), ενόψει των δυνατοτήτων που παρέχονται μέσω του νέου νομοθετικού πλαισίου.

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του Νομού (π.χ. γεωγραφική θέση, παραμεθόριος, γειτνίαση με μεγάλο λιμάνι κτλ.) και να αποτελέσει μοχλό πρόσθετης αξιοποίησης των τομέων στους οποίους δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις του Νομού.

Κρίνεται δε ότι τα έργα που θα εκτελεστούν μέσω των ΣΔΙΤ θα τονώσουν την απασχόληση σε τοπικό επίπεδο, ενώ παράλληλα θα δημιουργήσουν πρόσθετες υποδομές που κρίνονται απαραίτητες για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.

➤ **Μέτρο 1.2.4 Προώθηση της ποιότητας στις επιχειρήσεις**

➤ **Μέτρο 1.2.5 Προώθηση των νέων τεχνολογιών στις επιχειρήσεις.**

Τα μέτρα 1.2.3 – 1.2.5 αποτελούν δράσεις που στοχεύουν στη δημιουργία των συνεργιών εκείνων που κρίνονται απαραίτητες προκειμένου οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο νομό να είναι βιώσιμες με προοπτική ανάπτυξης.

Τα μέτρα αυτά είναι σε απόλυτη συνέργεια με τα μέτρα της Θεματικής ενότητας 1.1 και δίνεται με τον τρόπο αυτό έμφαση σε μία συνειδητή και ολοκληρωμένη προσπάθεια από την πλευρά της Νομαρχίας να αποτελέσει αρωγό και πρωτεργάτη του επιχειρηματικού κόσμου.

Η δημιουργία επιχειρήσεων με διεθνές πρόσωπο, εξωστρεφών, ποιοτικών, που κάνουν χρήση των νέων τεχνολογιών, συντελούν στην ευημερία της τοπικής κοινωνίας μέσω της δημιουργίας εισοδήματος, στη συγκράτηση του τοπικού μεταναστευτικού κύματος, στη μείωση της τοπικής ανεργίας και στην τόνωση της τοπικής οικονομίας λόγω της αυξημένης κατανάλωσης του εισοδήματος και εν γένει λειτουργούν καταλυτικά για την θέση σε κίνηση όλων εκείνων των μηχανισμών που εγγυώνται την επίτευξη αειφόρας ανταγωνιστικότητας.

Ο ρόλος της Νομαρχίας στους στόχους που προαναφέρθηκαν οφείλει κατά τα ανωτέρω να αναβαθμιστεί και να εξελιχθεί από απλώς διεκπεραιωτικό σε ενεργητικό και συντονιστικό μίας προσπάθειας που οφείλει να είναι συλλογική και να αποτελέσει την αρχή μίας επιτυχημένης πορείας της ανάπτυξης του Νομού σε όλα τα επίπεδα (κοινωνικό, οικονομικό, βιοτικό και μορφωτικό).

Θεματική ενότητα 1.3 Αναβάθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Σκοπός της Θεματικής ενότητας 1.3 είναι η δημιουργία ενός πλαισίου που θα προάγει την απλούστευση και διαφάνεια στη δημιουργία και λειτουργία των επιχειρήσεων - Ουσιαστική αναβάθμιση των θεσμών και υποδομών που υποστηρίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα σε Νομαρχιακό επίπεδο.

Η επιτυχία αυτής της Θεματικής ενότητας εξαρτάται άμεσα με μέτρα τα οποία πρέπει να εφαρμοστούν σε εθνικό επίπεδο. Δύο τέτοια μέτρα θα μπορούσαν να είναι τα παρακάτω:

- **Μέτρο 1.3.1** *Θεσμικές – διοικητικές παρεμβάσεις* σε θέματα που αφορούν στη διευκόλυνση της δημιουργίας και λειτουργίας των επιχειρήσεων και στην άρση των εμποδίων στην επιχειρηματική δραστηριότητα (κανονιστικού, διοικητικού ή άλλου χαρακτήρα).
- **Μέτρο 1.3.2** *Απλούστευση και αναδιοργάνωση του κανονιστικού πλαισίου – «Εργονομικός» καταμερισμός των αρμοδιοτήτων των κρατικών υπηρεσιών.*

Τα μέτρα 1.3.1 και 1.3.2 θεωρούνται πρωταρχικής σημασίας καθώς η ύπαρξη εκτεταμένης γραφειοκρατίας ιδίως στα θέματα στην επίλυση των οποίων στοχεύουν τα προτεινόμενα μέτρα είναι ένδειξη χαμηλής ανταγωνιστικότητας της τοπικής (και εθνικής) οικονομίας. Έτσι η ανάδειξη και εκμετάλλευση των στοιχείων εκείνων που αποτελούν τα δυνατά σημεία του Νομού (π.χ. γεωγραφική θέση, δυναμική ανάπτυξης) πρέπει να συνοδεύεται από ένα ελκυστικό πλαίσιο λειτουργίας μέσα στο οποίο η επιχείρηση θα μπορεί να επικεντρωθεί στο κύριο έργο της, δηλαδή την επιτυχημένη άσκηση της επιχειρηματικής της δραστηριότητας.

- **Μέτρο 1.3.3** *Βελτίωση των μηχανισμών ενημέρωσης*

Το μέτρο αυτό έχει ως στόχο τη δημιουργία δράσεων που θα βελτιώσουν το επίπεδο της παρεχόμενης ενημέρωσης για ποικίλα θέματα όπου η Νομαρχία έχει πρωτεύοντα ενεργητικό ρόλο.

Ενδεικτικά αναφέρεται η ανάγκη για ενημέρωση για προγράμματα χρηματοδοτούμενα από διάφορους φορείς (εθνικούς, ΕΕ) προς τον επιχειρηματικό κόσμο του Νομού Κιλκίς.

Εξίσου μεγάλης σημασίας είναι και η ενημέρωση των επιχειρήσεων για τις υπηρεσίες που δύναται να προσφέρει προς αυτές η Νομαρχία ως ο κατεξοχήν αρμόδιος τοπικός

φορέας έκφρασης και εφαρμογής της εθνικής πολιτικής αλλά και ως ο συντονιστής μίας ευρύτερης προσπάθειας ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας, ρόλοι που χρήζουν ανάδειξης, καθώς είναι πρωταρχικής σημασίας.

- **Μέτρο 1.3.4** *Ανάπτυξη των αναγκαίων υποδομών για το Εμπόριο, τη Βιομηχανία και τον Καταναλωτή*

Το Μέτρο αυτό στοχεύει πρωτίστως στην επίτευξη του βέλτιστου συντονισμού μεταξύ των υφιστάμενων Επαγγελματικών φορέων του νομού (π.χ. Επιμελητήρια, Ενώσεις, Συλλόγους και Συνδέσμους).

- **Μέτρο 1.3.5** *Εργαλεία χρηματοοικονομικής υποστήριξης αντίστοιχα του ΤΕΜΠΜΕ*

- **Μέτρο 1.3.6** *Δομές στήριξης της επιχειρηματικότητας.*

Ο στόχος των μέτρων 1.3.3 – 1.3.6 είναι η παροχή διευρυμένου και υψηλότερης ποιότητας φάσματος υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις ανάλογα με τις ανάγκες τους και με αξιοποίηση συνεργιών μεταξύ τους.

Ειδικά για τις ΒΕΠΕ ο στόχος είναι ο Έκσυγχρονισμός του θεσμικού και οργανωτικού πλαισίου ίδρυσης και λειτουργίας τους και η δικτύωσή τους με έμφαση στην ανάπτυξη νέων και καινοτόμων υπηρεσιών προς τις ΜΜΕ.

Τα ανωτέρω μέτρα εντάσσονται επιπλέον στα πλαίσια εκπλήρωσης του ρόλου της πολιτείας ως επιχειρηματικού συν-εταίρου.

Ειδικότερα, ένα υγιές επιχειρηματικό περιβάλλον προϋποθέτει την ύπαρξη των υποδομών εκείνων που θα προσφέρουν στις επιχειρήσεις τα θεμέλια για περαιτέρω ανάπτυξης τους. Επιπρόσθετα, η ύπαρξη των αναγκαίων υποδομών σε συνδυασμό και με τα υπόλοιπα μέτρα του υποπρογράμματος θα συντελέσει στην αγόρευση του Νομού ως πόλου έλξης και ανάπτυξης υγιών επιχειρήσεων.

**Θεματική ενότητα 1.4 Ενδυνάμωση του ανταγωνισμού, προώθηση της
απελευθέρωσης των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών,
πολιτική ενίσχυσης του καταναλωτή.**

Η Θεματική ενότητα 1.4 αναφέρεται στην κατάργηση των γραφειοκρατικών εμποδίων για την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας και την δημιουργία ανοικτών αγορών με ενδυνάμωση του ανταγωνισμού αλλά και πολιτικά μέτρα ενίσχυσης του καταναλωτή. Το σύνολο των δράσεων έχει επίδραση στην ανάγκη παροχής ποιοτικών υπηρεσιών και one-stop-shop της παρουσίας του Δημόσιου Τομέα στον Νομό Κιλκίς και βέβαια τις υπηρεσίες της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και των ΟΤΑ του Νομού.

- **Μέτρο 1.4.1** *Εισαγωγή της Πληροφορικής σε όλο το φάσμα ενεργειών του Νομαρχιακού Τομέα του Νομού Κιλκίς.*

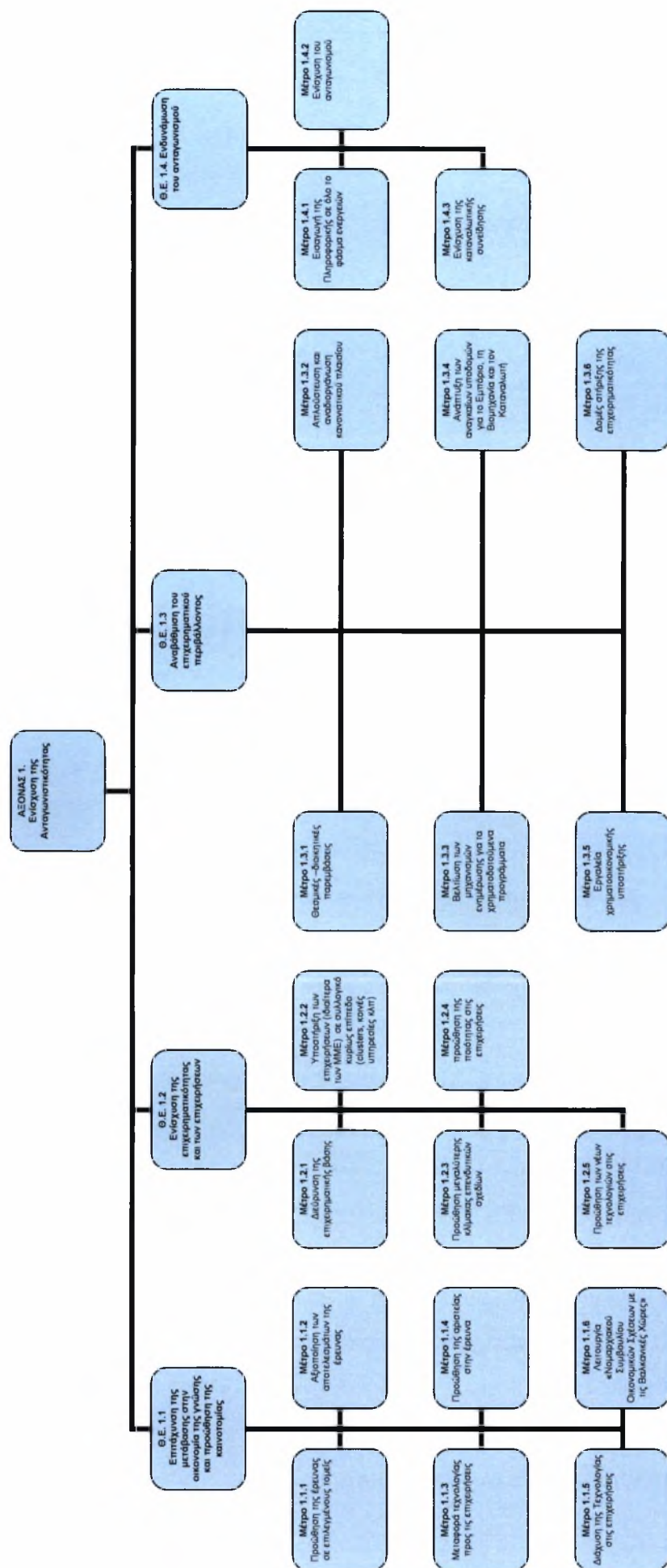
Στόχος του μέτρου αυτού είναι η μηχανογράφηση των διαδικασιών τη Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης με τρόπο που θα εξοικονομήσει πόρους (οικονομικούς, ανθρώπινους κτλ) και θα βελτιώσει το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τον πολίτη. Με το μέτρο αυτό θα δημιουργηθούν υπηρεσίες ηλεκτρονικής πληροφόρησης και ηλεκτρονικής υποβολής εγγράφων και παροχής πληροφοριών σε όλες τις υπηρεσίες της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης με αναφορά στην εξυπηρέτηση του πολίτη.

- **Μέτρο 1.4.2** *Ενίσχυση του ανταγωνισμού*

Στόχος του μέτρου αυτού είναι να ενδυναμωθεί το πλαίσιο του ανταγωνισμού στο Νομό. Αυτός ο στόχος θα επιτευχθεί με δράσεις επέκτασης της εμπορείας της αγοράς, ηλεκτρονικοποίηση των σχετικών διαδικασιών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης καθώς και διάφορα θεσμικά μέτρα.

- **Μέτρο 1.4.3** *Ενίσχυση της καταναλωτικής συνείδησης και των θεσμών που την υποστηρίζουν.*

Το μέτρο αυτό θα δημιουργήσει δράσεις ενημέρωσης των καταναλωτών του Νομού κυρίως όσον αφορά τα δικαιώματά τους καθώς και δράσεις που θα τονώσουν ή/και θα δημιουργήσουν επιπλέον θεσμούς υποστήριξης. Τέτοιες δράσεις μπορούν να είναι η δημιουργία ανοικτής γραμμής ενημέρωσης των καταναλωτών σε νομαρχιακό επίπεδο, η δημιουργία παρατηρητηρίου τιμών και προϊόντων.

Εικόνα 3.1: Οργανογράμμα Πρότυπου Άξονα Στόχου 1 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Άξονας 2. Ανάπτυξη του Ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της

Αυτός ο άξονας του Προγραμματικού σχεδίου επικεντρώνεται στο ανθρώπινο δυναμικό του Νομού.

Τα υποπρογράμματα και τα μέτρα του άξονα 2 στοχεύουν να αναδείξουν το ανθρώπινο δυναμικό του Νομού και να το τοποθετήσουν στο κέντρο των αναπτυξιακών προσπάθειών

Θεματική ενότητα 2.1 Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού.

➤ Μέτρο 2.1.1 Μεγέθυνση του ερευνητικού δυναμικού

Στόχος του μέτρου αυτού είναι η διεύρυνση της ερευνητικής βάσης σε επίπεδο ανθρωπίνων πόρων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω δράσεων υποστήριξης της δημιουργίας νέων ερευνητών σε επιλεγμένους τομείς που έχουν άμεση σχέση με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του νομού και τους άξονες του Προγραμματικού Σχεδίου. Επίσης αφορά ανάδειξη δράσεων ενίσχυσης της κινητικότητας των ερευνητών γεωγραφικά και διατομεακά, καθώς ο νομός γειτνιάζει με μια μεγάλη δεξαμενή έρευνας (Α.Π.Θ) και δράσεων προβολής των ερευνητικών ευκαιριών. Τέτοιες δράσεις μπορούν να είναι η θεσμοθέτηση ή/και η υποστήριξη υποτροφιών σε ΑΕΙ και ΤΕΙ, η χορηγία εδρών σε θέματα που έχουν σχέση με τα χαρακτηριστικά του Νομού κτλ.

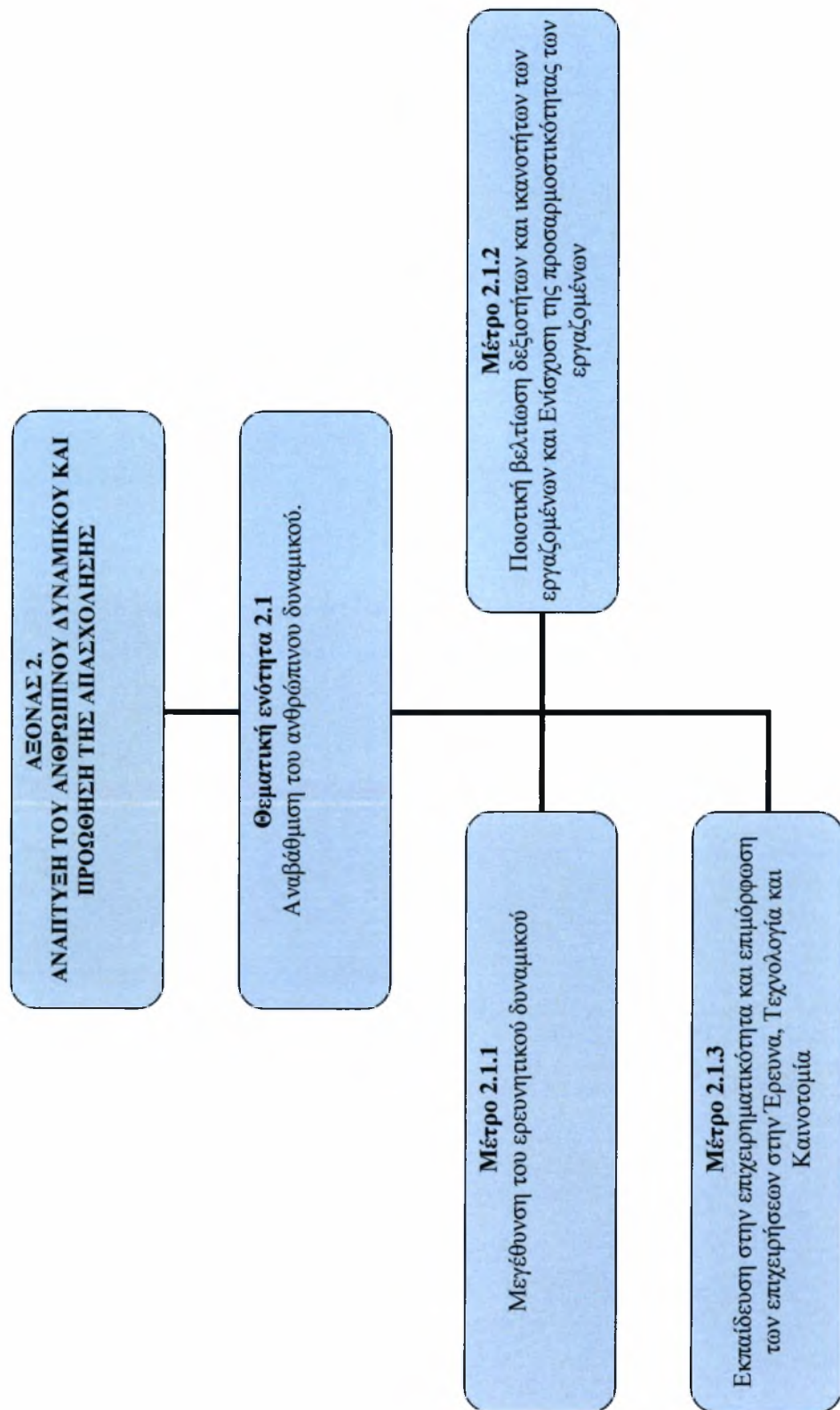
➤ Μέτρο 2.1.2 Ποιοτική βελτίωση δεξιοτήτων και ικανοτήτων των εργαζομένων στις επιχειρήσεις και Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων

Στόχος του μέτρου είναι η άρση της εργασιακής απομόνωσης των εργαζομένων με την δημιουργία δράσεων κατάρτισης και επιμόρφωσης σε νέες τεχνολογίες με έμφαση στην πιστοποίηση δεξιοτήτων και δυνατότητα ελεύθερης επιλογής μέσου κατάρτισης. Βαρύτητα θα δοθεί στην επιμόρφωση σε θέματα που έχουν άμεση σχέση με τα χαρακτηριστικά του νομού και τις ιδιαίτερες προς το νομό Κιλκίς ασχολίες και οικονομικές δραστηριότητες.

➤ Μέτρο 2.1.3 Εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα και επιμόρφωση των επιχειρήσεων στην Έρευνα, Τεχνολογία και Καινοτομία

Αυτό το συγκεκριμένο μέτρο έρχεται να συμπληρώσει και να εξασφαλίσει την επιτυχία των μέτρων του άξονα 1 καθώς δεν αρκεί μόνο η δημιουργία και ενίσχυση της έρευνας αλλά πρέπει να υπάρχει και το κατάλληλο έδαφος και «παιδεία» που θα μπορεί με ανοικτούς ορίζοντες να αποδεχθεί το προϊόν αυτής της έρευνας. Η «εκπαίδευση» των επιχειρηματικών φορέων θα επιτευχθεί με δράσεις, σε Νομαρχιακό και Διανομαρχιακό επίπεδο, ανάδειξης των στρατηγικών, εμπορικών, οικονομικών και κοινωνικών πλεονεκτημάτων που η υιοθέτηση, εισαγωγή και στήριξη της έρευνας θα προσδώσει στις επιχειρήσεις.

Εικόνα 3.2: Οργανόγραμμα Δεύτερου Άξονα Στόχων 1 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Άξονας 3. Βελτίωση της Προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος

Θεματική ενότητα 3.1 Αγορά ενέργειας και η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού του Νομού στο πλαίσιο των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων. Ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων

Η αγορά ενέργειας έχει σημαντικό επιχειρηματικό χαρακτήρα για τον Νομό Κιλκίς με δυνατότητες επενδύσεων σε τομείς όπως η αιολική ενέργεια και η ηλιακή ενέργεια. Οι δράσεις αυτές έχουν σαν στόχο την ενίσχυση των επενδύσεων σε συνάρτηση με τις περιβαλλοντικές δεσμεύσεις και την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων. Σημαντικό σημείο αποτελεί και η διασυνοριακή συνεργασία σε θέματα ενέργειας και περιβάλλοντος.

➤ Μέτρο 3.1.1 Προώθηση των δικτύων φυσικού αερίου στο Νομό

Ο στόχος του μέτρου αυτού είναι να επεκταθεί η χρήση του φυσικού αερίου στο νομό.

Το μέτρο περιλαμβάνει δράσεις για την διάδοση της κατανάλωσης σε όσο το δυνατόν περισσότερους μεγάλους αλλά και ατομικούς χρήστες. Βασικό στοιχείο επιτυχίας αυτού του μέτρου είναι η ολοκλήρωση του δικτύου φυσικού αερίου με τις ΒΙΠΕ.

➤ Μέτρο 3.1.2 Αποδοτικότερη αξιοποίηση των Νομαρχιακών ενεργειακών πόρων

Το μέτρο περιλαμβάνει δράσεις μελετών για την αποτελεσματική διαχείριση των ενεργειακών πόρων σε Νομαρχιακό Επίπεδο.

Σκοπός των μελετών αυτών θα είναι να καταδείξουν τους βέλτιστους τρόπους και τις προσφορότερες τεχνολογίες μέσω των οποίων θα αξιοποιηθούν οι ενεργειακοί πόροι του Νομού Κιλκίς

➤ Μέτρο 3.1.3 Ενίσχυση της παραγωγής ενέργειας από βιομάζα και απορρίμματα

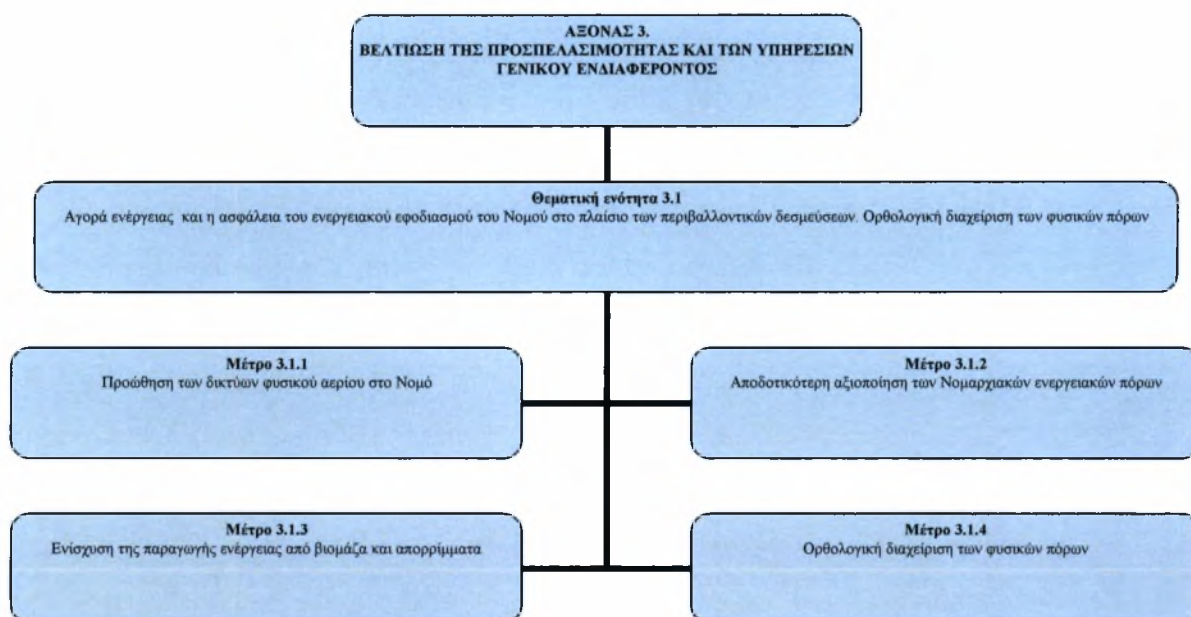
Το μέτρο αφορά τους ΟΤΑ του Νομού για την δημιουργία μονάδος εκμετάλλευσης των απορριμμάτων.

Η υλοποίηση αυτού του μέτρου θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για οικονομικότερη παραγωγή ενέργειας που θα μπορεί να διανέμεται στο νομαρχιακό δίκτυο με προφανή οφέλη για το νομό.

➤ **Μέτρο 3.1.4** Ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων

Αποτελείται από δράσεις περιβαλλοντικής προστασίας και μελέτες και εφαρμογές χαρτογράφησης και καταγραφής των περιβαλλοντικών δεδομένων του Νομού Κιλκίς (Δημιουργία *Περιβαλλοντικού Συστήματος GIS*).

Ο ουσιαστικός στόχος του μέτρου αυτού είναι η δημιουργία των βάσεων στις οποίες θα στηριχθούν τα μέτρα και οι δράσεις του Στόχου 3 του Στρατηγικού Σχεδίου.

Εικόνα 3.3: Οργανόγραμμα Τρίτου Άξονα Στόχου 1 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Στόχος 2: Βελτίωση των τοπικών υποδομών

Αξονας 1. Βελτίωση Τοπικών Υποδομών

Θεματική ενότητα 1.1 Βελτίωση των υποδομών του Νομού Κιλκίς σε τοπικό επίπεδο.

➤ Μέτρο 1.1.1 Βελτίωση του οδικού δικτύου

Το μέτρο αυτό αφορά έργα βελτίωσης κυρίως των σημαντικών οδικών αξόνων που διέρχονται από την περιοχή, καθώς επίσης και βελτίωση των οδών τοπικής σημασίας (ενδοδημοτική οδοποιία).

Η βελτίωση σημαντικών οδικών αξόνων θα επιδράσει θετικά στο τουριστικό προϊόν του Νομού ενώ η βελτίωση της ενδοδημοτικής οδοποιίας θα έχει θετική επιρροή στο αίσθημα ποιότητας ζωής των πολιτών του Νομού.

➤ Μέτρο 1.1.2 Βελτίωση των τεχνικών υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης.

Το μέτρο αυτό αποσκοπεί σε υλοποίηση έργων που θα αυξήσει το ποσοστό κάλυψης του νομού με αποχετευτικό δίκτυο και την βελτίωση της ποιότητας του πόσιμου νερού στο νομό.

➤ Μέτρο 1.1.3 Βελτίωση των τεχνικών υποδομών επικοινωνιών και μεταφορών.

Βασικός στόχος μεταξύ άλλων του μέτρου αυτού είναι να δημιουργηθεί η υποδομή που θα στηρίξει την καθιέρωση της χρήσης της ευρυζωνικότητας στο σύνολο του Νομού.

Οι ευρυζωνικές υποδομές αφορούν δίκτυα τηλεπικοινωνιών που θα εγγυώνται την απρόσκοπτη πρόσβαση όλων των πολιτών στην πληροφορία και τα συστήματα επικοινωνίας, για την εκπλήρωση των αναγκών τους.

Μεταφέρουν ήχο, εικόνα, δεδομένα σε πολύ υψηλές ταχύτητες και χρησιμεύουν για:

- Την πρόσβαση στο Διαδίκτυο

- Την μεταφορά δεδομένων, ήχου και κινούμενης εικόνας (video) υψηλής ποιότητας
- Την παροχή πολλαπλών υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας

Η πιο συνηθισμένη μορφή ευρυζωνικών δικτύων είναι οι γραμμές ADSL. Η ευρυζωνική πρόσβαση θα μπορεί επίσης να παρασχεθεί μέσω ενσύρματων τηλεοπτικών δικτύων (καλωδιακή τηλεόραση), μέσω των κινητών 3ης γενιάς, μέσω σταθερών ασύρματων δικτύων (Fixed Wireless) και μέσω δορυφορικών συστημάτων, τα οποία μπορούν να προσφέρουν απόλυτη κάλυψη σε δυσπρόσιτες περιοχές.

Όσον αφορά τις μεταφορές το μέτρο μπορεί να δημιουργήσει δράσεις τηλεματικής και τηλεπληροφόρησης σχετικά με τις διαδημοτικές και νομαρχιακές μεταφορές

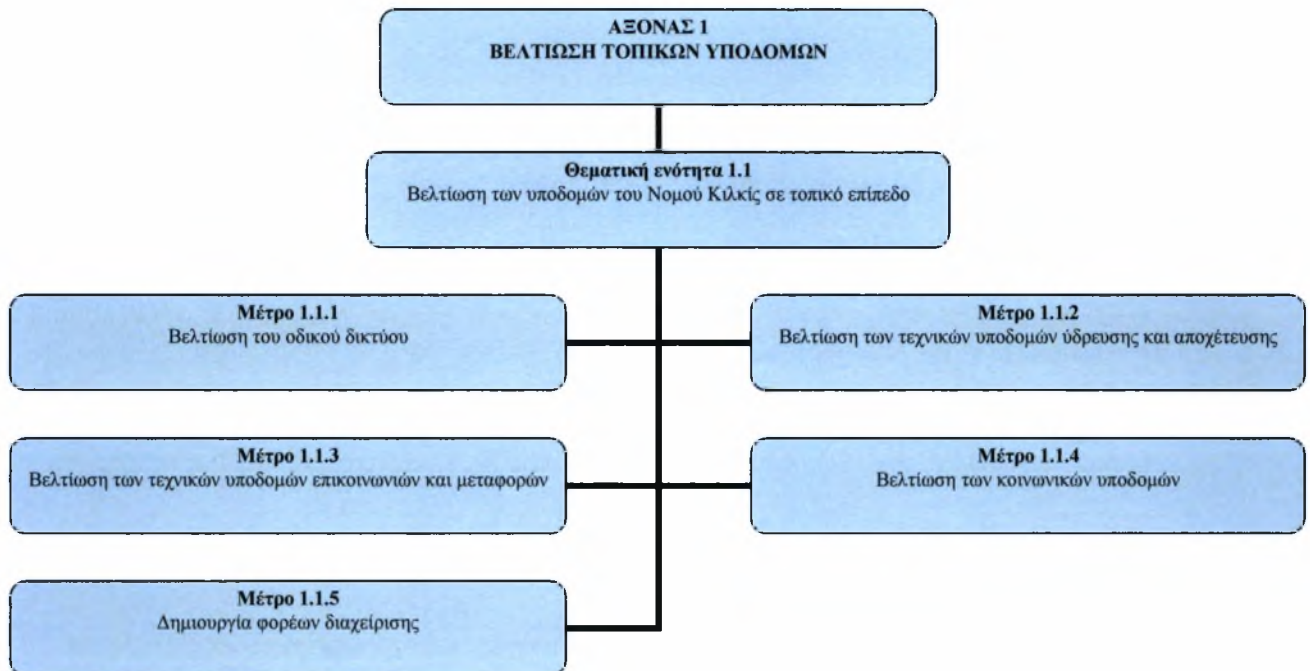
➤ **Μέτρο 1.1.4** *Βελτίωση των κοινωνικών υποδομών*

Στόχος του μέτρου αυτού είναι να δημιουργήσει δράσεις που θα βελτιώσουν και θα αναβαθμίσουν τους κρίσιμους για το νομό τομείς όπως της υγείας, πρόνοιας, παιδείας και αθλητισμού.

➤ **Μέτρο 1.1.5** *Δημιουργία φορέων διαχείρισης*

Στόχος του μέτρου αυτού είναι η δημιουργία φορέων που θα είναι υποστηρικτικοί μηχανισμοί τόσο του Σχεδίου, όσο και των ευρύτερων αναπτυξιακών διαδικασιών. Τέτοιοι φορείς μπορούν να έχουν τη μορφή δημοτικών επιχειρήσεων, γραφείου προγραμματισμού και διασύνδεσης κτλ.

Εικόνα 3.4: Οργανόγραμμα Πρώτου Αξονα Στόχου 2 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Στόχος 3: Προστασία και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων

Αξονας 1. Εφαρμογή πληροφοριακών διαχειριστικών συστημάτων καθώς και γεωγραφικών-χωρικών υποδομών και Συστημάτων Λήψης Αποφάσεων.

Τα πληροφοριακά διαχειριστικά συστήματα καθώς και οι γεωγραφικές-χωρικές υποδομές (geographic or geospatial information infrastructures) γνωρίζουν διεθνώς ραγδαία ανάπτυξη. Αναφέρονται σε διάφορα επίπεδα επικοινωνίας και διοίκησης και στοχεύουν στην διαμόρφωση και ολοκλήρωση μιας κοινωνίας της πληροφορίας για την καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη.

Η έλλειψη σε ψηφιακά δεδομένα και εφαρμογές Γεωγραφικών Πληροφοριακών Συστημάτων (Γ.Π.Σ.), συνιστά ουσιαστικό παράγοντα αδυναμίας παροχής υπηρεσιών υψηλού επιπέδου, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

Η εισαγωγή και χρήση πληροφοριακών, διαχειριστικών και γεωγραφικών συστημάτων, είναι απαραίτητη σαν μοχλός ανάπτυξης και σαν εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού του Νομού Κιλκίς.

Θεματική ενότητα 1.1 Εφαρμογή Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών και Συστημάτων Λήψης Αποφάσεων

Τα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών (ΓΣΠ) χρησιμοποιούνται για τη συγκέντρωση, διαχείριση, ανάλυση και επεξεργασία δεδομένων και πληροφοριών σχετικά με το γεωγραφικό χώρο με σκοπό να διευκολύνεται και να υποβοηθείται η λήψη σωστών και ορθολογιστικών αποφάσεων.

Η εφαρμογή Γεωγραφικών Συστημάτων και Συστημάτων Λήψης Αποφάσεων απαιτεί την πλήρη και συνεχή καταγραφή όλου του φυσικού περιβάλλοντος του Νομού. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η εφαρμογή των συστημάτων Λήψης Αποφάσεων αποτελεί οδηγία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και θα αποτελέσει στρατηγικό Ευρωπαϊκό προσανατολισμό στην περίοδο 2007-2013.

Στόχος του υποπρογράμματος είναι επίσης είναι να αξιοποιηθούν τυχόν συναφείς δράσεις που ολοκληρώθηκαν στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους

- **Μέτρο 1.1.1** Δημιουργία ευρύτερης υποδομής σε ψηφιακά δεδομένα, για την υποστήριξη των εφαρμογών

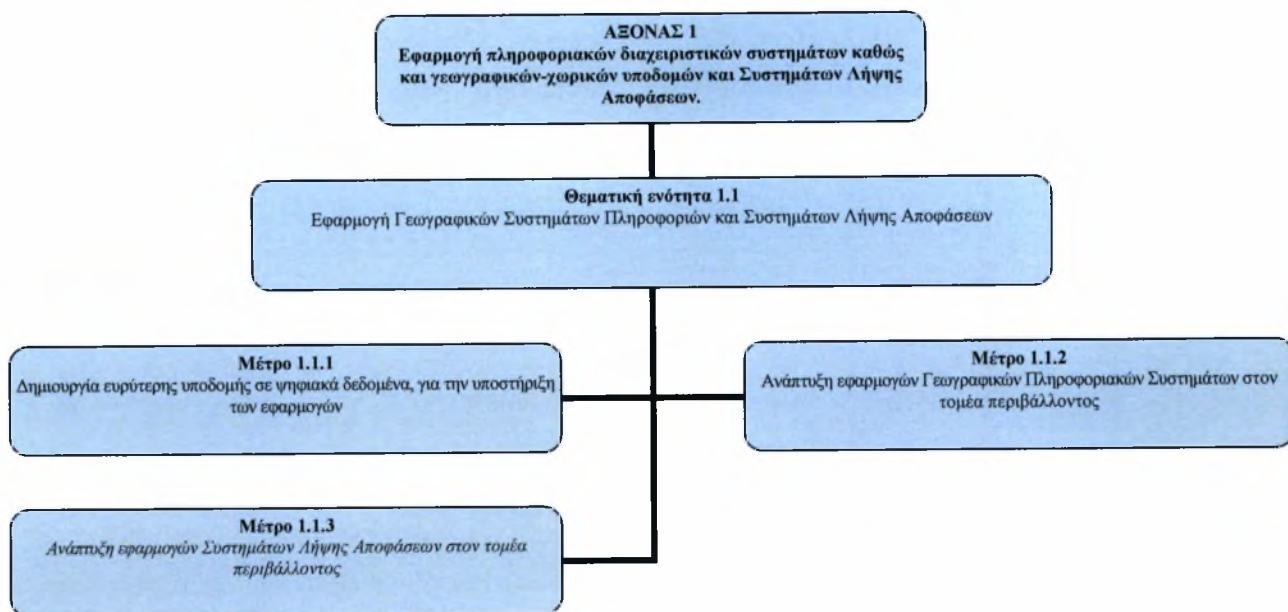
Σκοπός του μέτρου είναι να συλλεχθούν τα ήδη υπάρχοντα δεδομένα, η ολοκλήρωση τους και παραγωγή νέων, η δικτυακή επικοινωνία, η δημιουργία προτύπων διαλειτουργικότητας, προτύπων συνεργασίας των φορέων του Νομού και η δημιουργία μηχανισμών πρόσβασης στα δεδομένα.

- **Μέτρο 1.1.2** Ανάπτυξη εφαρμογών Γεωγραφικών Πληροφοριακών Συστημάτων στον τομέα περιβάλλοντος

Στόχος του μέτρου αυτού είναι η ανάπτυξη εφαρμογών που προσανατολίζονται σε θέματα περιβάλλοντος, με στόχο την παρακολούθηση διαχείριση και προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος στο Νομό Κιλκίς. (π.χ. παρακολούθηση αλλαγής χρήσεων γης, παρακολούθηση υδατίνων πόρων, παρακολούθηση δασικών και γεωργικών εκτάσεων, διαχείριση δικτύων μέσων μαζικής μεταφοράς, διαχείριση δικτύων ύδρευσης – αποχέτευσης, διαχείριση αποκομιδής απορριμμάτων, κ.ά.)

- **Μέτρο 1.1.3** Ανάπτυξη εφαρμογών Συστημάτων Λήψης Αποφάσεων στον τομέα περιβάλλοντος

Σκοπός του μέτρου αυτού είναι η ανάπτυξη εφαρμογών με στόχο την διαμόρφωση κεντρικού και επιμέρους κόμβων πληροφόρησης των φορέων του Νομού έτσι ώστε να επιτευχθεί η άμεση ενημέρωση σχετικά με την περιβαλλοντική κατάσταση του νομού και να διευκολυνθεί η λήψη αποφάσεων από τους Νομαρχιακούς φορείς κυρίως στη διαχείριση καταστάσεων εκτάκτου ανάγκης (π.χ πυρκαγιές, πλημμύρες, μόλυνση χλωρίδας και υδροφόρου ορίζοντα, κτλ.) αλλά και σε πιο «παραδοσιακούς» τομείς των ΓΣΠ όπως η παρακολούθηση αλλαγής χρήσεων γης, παρακολούθηση γεωργικών εκτάσεων, κ.ά.

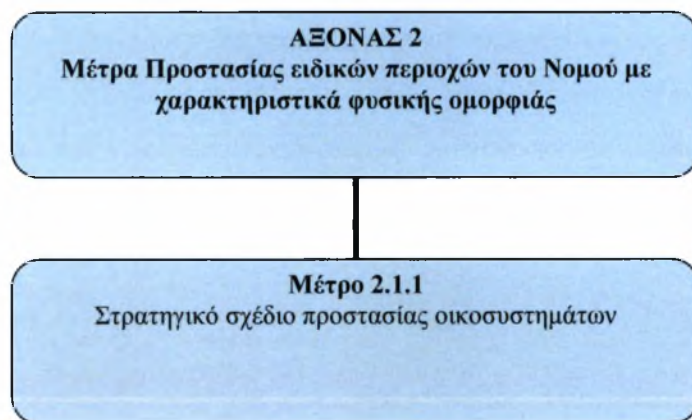

Εικόνα 3.5: Οργανόγραμμα Πρώτου Άξονα Στόχου 3 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Άξονας 2. Μέτρα Προστασίας ειδικών περιοχών του Νομού με χαρακτηριστικά φυσικής ομορφιάς.

➤ Μέτρο 2.1.1 Στρατηγικό σχέδιο προστασίας οικοσυστημάτων

Το μέτρο αυτό δίνει ιδιαίτερη σημασία στις ευαίσθητες περιοχές του Νομού. Όπως έχει αναλυθεί στο πρώτο μέρος του Προγραμματικού Σχεδίου ο νομός Κιλκίς χαρακτηρίζεται από περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Πρέπει να σημειωθεί ότι από τα βόρεια όρια του Νομού διέρχεται το Ευρωπαϊκό μονοπάτι Ε6. Τα οικοσυστήματα όμως αυτά είναι ιδιαίτερα ευάλωτα και υπό απειλή λόγω της ανθρώπινης δραστηριότητας. Σκοπός του μέτρου αυτού είναι η μελέτη και δημιουργία ενός Στρατηγικού Σχεδίου Προστασίας αυτών των οικοσυστημάτων έτσι ώστε να διασφαλιστούν η ορθολογική διαχείριση τους και η παράδοσή τους στις επόμενες γενιές.

Εικόνα 3.6: Οργανόγραμμα Δεύτερου Άξονα Στόχου 3 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Άξονας 3. Περιβάλλον και Βιομηχανική χρήση

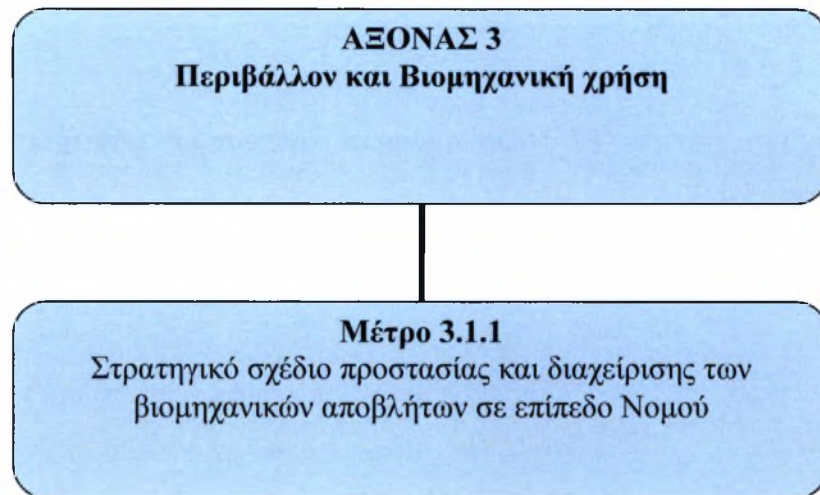
Ο νομός Κιλκίς παρουσιάζει έντονη βιομηχανική δραστηριότητα. Τα στοιχεία δείχνουν ότι η επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος, αν αναλογιστεί κανείς και την φυσιολογία των οικοσυστημάτων, είναι σημαντική, φυσικά όχι σε κρίσιμο βαθμό όπως σε άλλους εντονότερα βιομηχανοποιημένους νομούς της χώρας.

Τα αναμφισβήτητα οφέλη για την δημόσια υγεία και την προστασία του περιβάλλοντος που απορρέουν από μια στρατηγική της ελαχιστοποίησης των βιομηχανικών αποβλήτων μίας επιχείρησης, είναι εμφανή διότι ελαττώνονται γενικά οι εκροές ρυπαντών στα νερά, το έδαφος, τον αέρα και την τροφική αλυσίδα.

➤ **Μέτρο 3.1.1** *Στρατηγικό σχέδιο προστασίας και διαχείρισης των βιομηχανικών αποβλήτων σε επίπεδο Νομού.*

Σκοπός του μέτρου αυτού είναι η μελέτη και δημιουργία ενός Στρατηγικού Σχεδίου Προστασίας και διαχείρισης των βιομηχανικών αποβλήτων. Στόχος του μέτρου είναι να δρομολογηθούν δράσεις που σε επίπεδο νομού θα προωθήσουν στους παραγωγικούς και ρυπογόνους φορείς πρωτίστως την πρόληψη μέσω της χρήσης υλικών, διεργασιών ή πρακτικών που ελαττώνουν ή απαλείφουν την παραγωγή ρύπων ή αποβλήτων (waste) στην πηγή. Το Στρατηγικό αυτό σχέδιο θα αναδεικνύει πρακτικές που μειώνουν τη χρήση επικινδύνων υλικών, ενέργειας, νερού, ή άλλων πόρων και πρακτικές που προστατεύουν τους φυσικούς πόρους και τα οικοσυστήματα μέσα από συντήρηση (conservation) ή πιο αποδοτική χρήση.

Ιδιαίτερη βαρύτητα θα δοθεί στην ανάδειξη πρακτικών εναλλακτικής διαχείρισης των βιομηχανικών αποβλήτων η οποία περιλαμβάνει την συλλογή, παραλαβή, μεταφορά, προσωρινή αποθήκευση επαναχρησιμοποίηση και αξιοποίηση των βιομηχανικών αποβλήτων ώστε μετά την επαναχρησιμοποίηση ή επεξεργασία τους αντίστοιχα να επιστρέφουν στο ρεύμα της αγοράς

Εικόνα 3.7: Οργανόγραμμα Τρίτου Άξονα Στόχου 3 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού
Κιλκίς

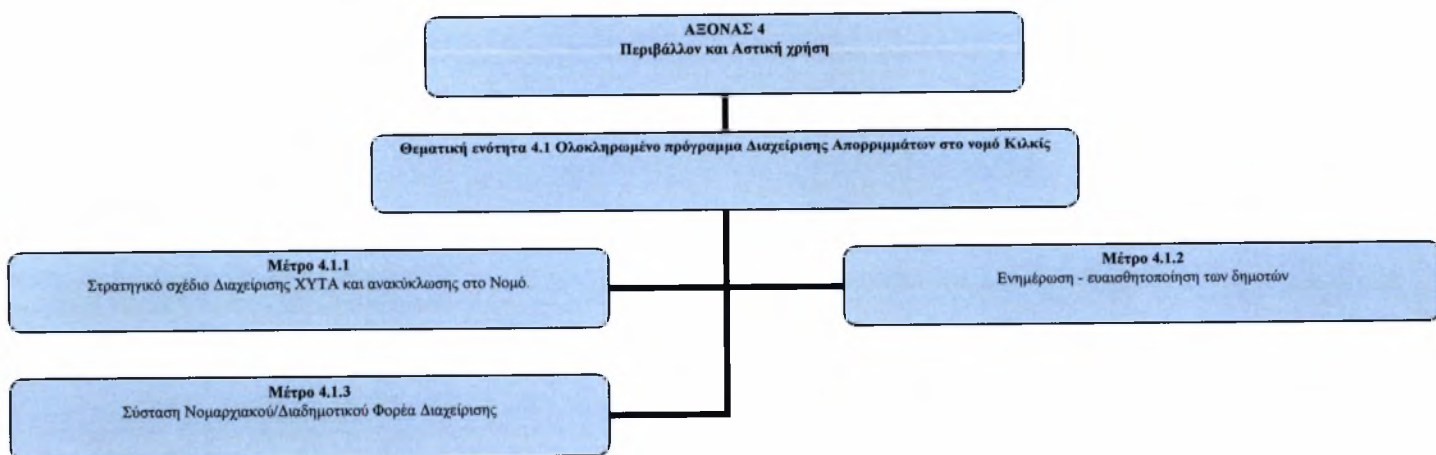
Άξονας 4. Περιβάλλον και Αστική χρήση

Θεματική ενότητα 4.1 Ολοκληρωμένο πρόγραμμα Διαχείρισης Απορριμμάτων στο νομό Κιλκίς

- **Μέτρο 4.1.1** Στρατηγικό σχέδιο Διαχείρισης ΧΥΤΑ και ανακύκλωσης στον Νομό.
  - Έμφαση στην περιβαλλοντική προστασία και την δημιουργία κουλτούρας ανακύκλωσης στον Νομό.
  - Επίσης δημιουργία επιχειρηματικών ευκαιριών στον τομέα της ανακύκλωσης

- **Μέτρο 4.1.3** Σύσταση Νομαρχιακού/ Διαδημοτικού Φορέα Διαχείρισης

Φροντίδα και έργο του Φορέα θα είναι όχι μόνον η αποκομιδή των απορριμμάτων και η αναζήτηση, κατασκευή και λειτουργία Χώρων Υγειονομικής Ταφής, αλλά και ο σχεδιασμός και η έναρξη υλοποίησης ουσιαστικών δράσεων διαλογής στην πηγή - ανακύκλωσης και ολοκληρωμένης διαχείρισης των απορριμμάτων του νομού ευρύτερα.

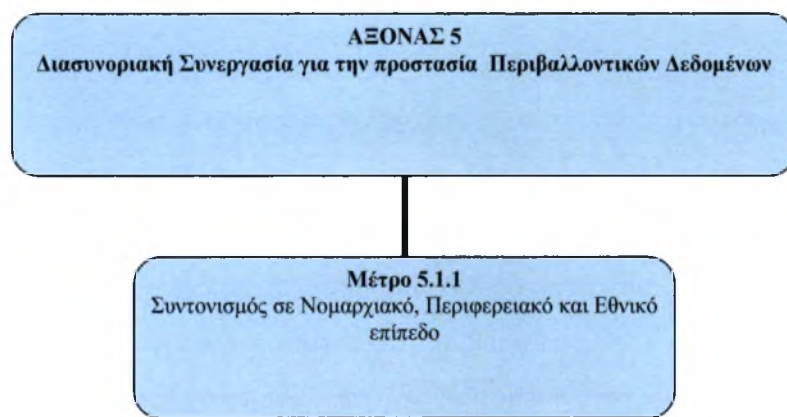

Εικόνα 3.8: Οργανόγραμμα Τέταρτου Άξονα Στόχου 3 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Άξονας 5. Διασυνοριακή Συνεργασία για την προστασία Περιβαλλοντικών Δεδομένων

➤ Μέτρο 5.1.1 Συντονισμός σε Νομαρχιακό, Περιφερειακό και Εθνικό επίπεδο

Στόχος του μέτρου αυτού είναι να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις και τα θεσμικά όργανα για μεγαλύτερη προσέγγιση και ευρύτερη συνεργασία σε θέματα που αφορούν την τήρηση όρων περιβαλλοντικής προστασίας που έχουν κοινή αναφορά σε Ελλάδα και Σκόπια.

Εικόνα 3.9: Οργανόγραμμα Πέμπτου Άξονα Στόχου 3 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Στόχος 4: Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση της αγροτικής οικονομίας

Αξονας 1. Δημιουργία υποδομών

Θεματική ενότητα 1.1 Στρατηγική δημιουργία υποδομών αγροτικού χώρου

Σε συνέχεια και συμπληρωματικά των υποδομών, που γίνονται με συγχρηματοδότηση από τα άλλα Ταμεία (Διευρωπαϊκά Δίκτυα, ανάπτυξη συνδέσεων σε επιχειρήσεις ή επιστημονικά πάρκα κ.λ.π.), αλλά και από το ΕΓΤΑΑ (φράγματα, αρδευτικά, αποστραγγιστικά, εμπλουτισμοί υπόγειου υδροφορέα κ.λ.π., με άλλα λόγια μια αρτιότερη διαχείριση υδατικών πόρων, επίσης άλλες επενδύσεις κλίμακος για βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων κ.λ.π.), μικρής κλίμακας τοπικές υποδομές μπορούν να παίξουν ένα ζωτικό ρόλο με το να συνδέουν τις μεγάλες επενδύσεις με τις τοπικές στρατηγικές για διαφοροποίηση και ανάπτυξη του γεωργικού δυναμικού και του δυναμικού του τομέα τροφίμων, δίνοντας προτεραιότητα σε νέους γεωργούς, νέους ανθρώπους.

- **Μέτρο 1.1.1** Φράγματα και μικρά αρδευτικά έργα για την ορθολογική διαχείριση του υδάτινου δυναμικού του Νομού.

Παράλληλα οι παραπάνω δράσεις έχουν σαν αποτέλεσμα την μείωση της σπατάλης του υδάτινου δυναμικού του Νομού αλλά και στην μείωση του κόστους παραγωγής της αγροτικής οικονομίας.

- **Μέτρο 1.1.2** Νιτρορύπανση και αντιμετώπιση περιβαλλοντικών κινδύνων στην αγροτική οικονομία.
- **Μέτρο 1.1.3** Αναβάθμιση και στήριξη υποδομών περιοχών Ορεινού Όγκου Νομού Κιλκίς.
- **Μέτρο 1.1.4** Δημιουργία θεσμικών αγροτικών πάρκων.

Οι Δράσεις του παραπάνω μέτρου αφορούν την δημιουργία ειδικών θεματικών πάρκων του αγροτικού χώρου με έμφαση στην δημιουργία των απαραίτητων υποδομών για την υποστήριξη των επιχειρήσεων της αγροτικής οικονομίας.

➤ **Μέτρο 1.1.5 Περιβάλλον και αειφορική χρήση φυσικών πηγών.**

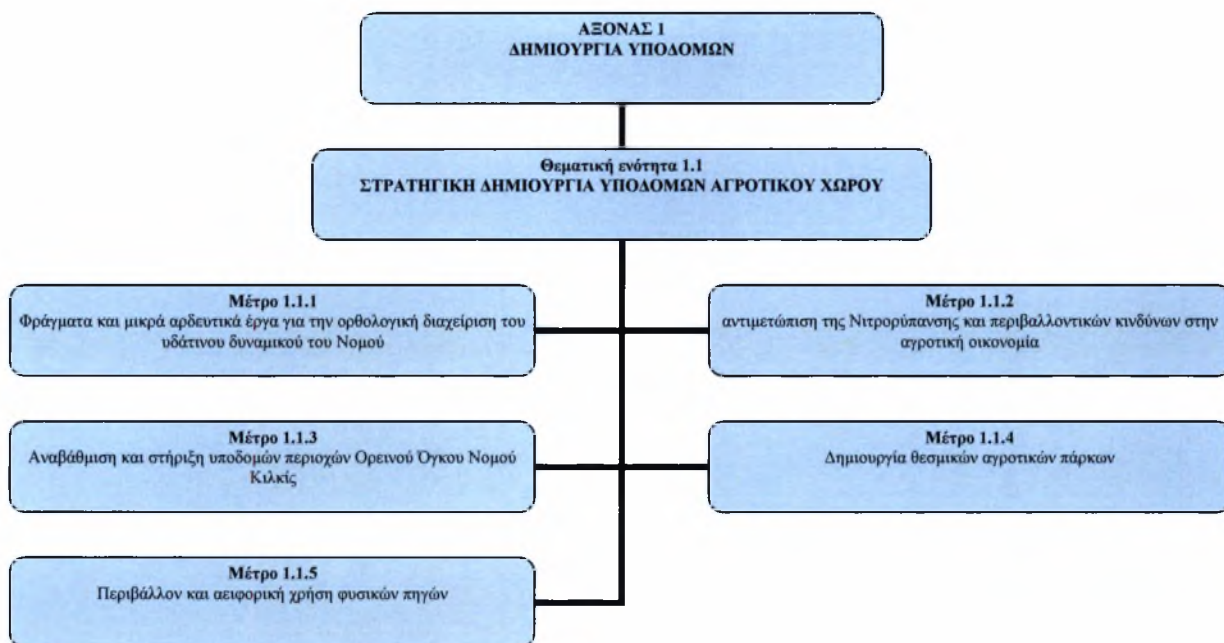
Εφαρμογή γεωργοπεριβαλλοντικών και δασοπεριβαλλοντικών μέτρων, μέτρων για Natura 2000, Εξισωτικής Αποζημίωσης και άλλων περιβαλλοντικών μέτρων, μέτρων για την καλή διαβίωση και για την γενετική βελτίωση ζώων κ.λ.π. Βιοποικιλότητα και διατήρηση υψηλής φυσικής αξίας γεωργικών και δασικών συστημάτων, ύδατα και αλλαγή κλίματος.

Αντιστροφή της απαξίωσης της βιοποικιλότητας μέχρι το 2010 (δέσμευση του Goteborg), στόχοι της Οδηγίας για τα Νερά, στόχοι του Πρωτοκόλλου του Kyoto για μετριασμό της αλλαγής κλίματος.

Πρέπει επίσης να βρεθεί τρόπος στο να ανταποκριθούμε στις στρατηγικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως

- Σχέδιο Δράσης για τη Βιολογική Γεωργία,
- η τελευταία Κοινοτική Επικοινωνία για την Ανανεώσιμη Ενέργεια και την άλλη για την Αλλαγή Κλίματος,
- την έκθεση της Ε. Επιτροπής για την Δασική Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις επερχόμενες θεματικές περιβαλλοντικές στρατηγικές.

Στο πλαίσιο αυτό θα γίνουν και όλες οι απαραίτητες ενέργειες για παραγωγή και αξιοποίηση βιομάζα, παραγωγή πρώτης ύλης (non – food καλλιεργειών) και μεταποίησή της για παραγωγή βιοκαυσίμων στο πλαίσιο συγκεκριμένων σχετικών στόχων και άλλα μέτρα για παραγωγή και χρήση βιοενέργειας.

Εικόνα 3.10 Οργανόγραμμα Πρώτου Άξονα Στόχου 4 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Άξονας 2. Τεχνολογία και αγροτική οικονομία

Θεματική ενότητα 2.1 Βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία

Ο συνδυασμός της αποτελεσματικότητας της ελληνικής γεωργίας αλλά και η προστασία του περιβάλλοντος έχει σαν αποτέλεσμα την δημιουργία μονόδρομου ανάπτυξης που έχει το όνομα των βιολογικών καλλιεργειών και πρακτικών. Το κλίμα της Ελλάδος αποτελεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην παραγωγή και εμπορία βιολογικών προϊόντων για την αγορά των Βαλκανίων αλλά και της Ευρώπης.

- **Μέτρο 2.1.1** Κατάρτιση στελεχών στην στήριξη βιολογικών καλλιεργειών.

Η νέα τεχνολογία στις καλλιέργειες απαιτεί τεχνική στήριξη και κυρίως την παρουσία στελεχών καταρτισμένων στις βιολογικές καλλιέργειες.

- **Μέτρο 2.1.2** Νομαρχιακό Δίκτυο Ανάπτυξης της Βιολογικής γεωργίας.

Θα αποτελεί πλατφόρμα ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών και μεθόδων για την αποτελεσματική ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας.

- **Μέτρο 2.1.3** Τόνωση της μεταποίησης, τυποποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων.

Σε συνδυασμό με εθνικούς νόμους και ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες απαιτείται η στήριξη της μεταποίησης, τυποποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων δημιουργία έκθεσης γεωργικών βιολογικών προϊόντων και καινοτόμων πρακτικών στον γεωργικό τομέα σε Νομαρχιακό επίπεδο με αναφορά στην περιοχή των Βαλκανίων αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της Κεντρικής Μακεδονίας.

Θεματική ενότητα 2.2 Προώθηση της γνώσης και καινοτομίας για την ανάπτυξη

Η στήριξη αγροτικής ανάπτυξης θα συνεισφέρει σε έναν δυνατό και δυναμικό διατροφικό τομέα (agrifood sector) εστιάζοντας στη μεταφορά γνώσης και την καινοτομία τροφίμων και σε τομείς κλειδιά για επενδύσεις σε φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο. Δημιουργία συνεργειών με άλλα Κοινοτικά προγράμματα, όπως εκείνο του

7^ο Προγράμματος Πλαισίου για την Έρευνα, για τη δημιουργία της γνώσης. Βελτίωση της πρόσβασης στην Έρευνα και Ανάπτυξη (R & D) για μικρότερους δράστες.

Το πρόγραμμα αυτό εντάσσεται στον γενικότερο στρατηγικό μετασχηματισμό του Νομού Κιλκίς σε Νομό με ένταση γνώσης και καινοτομίας αλλά και της έρευνας.

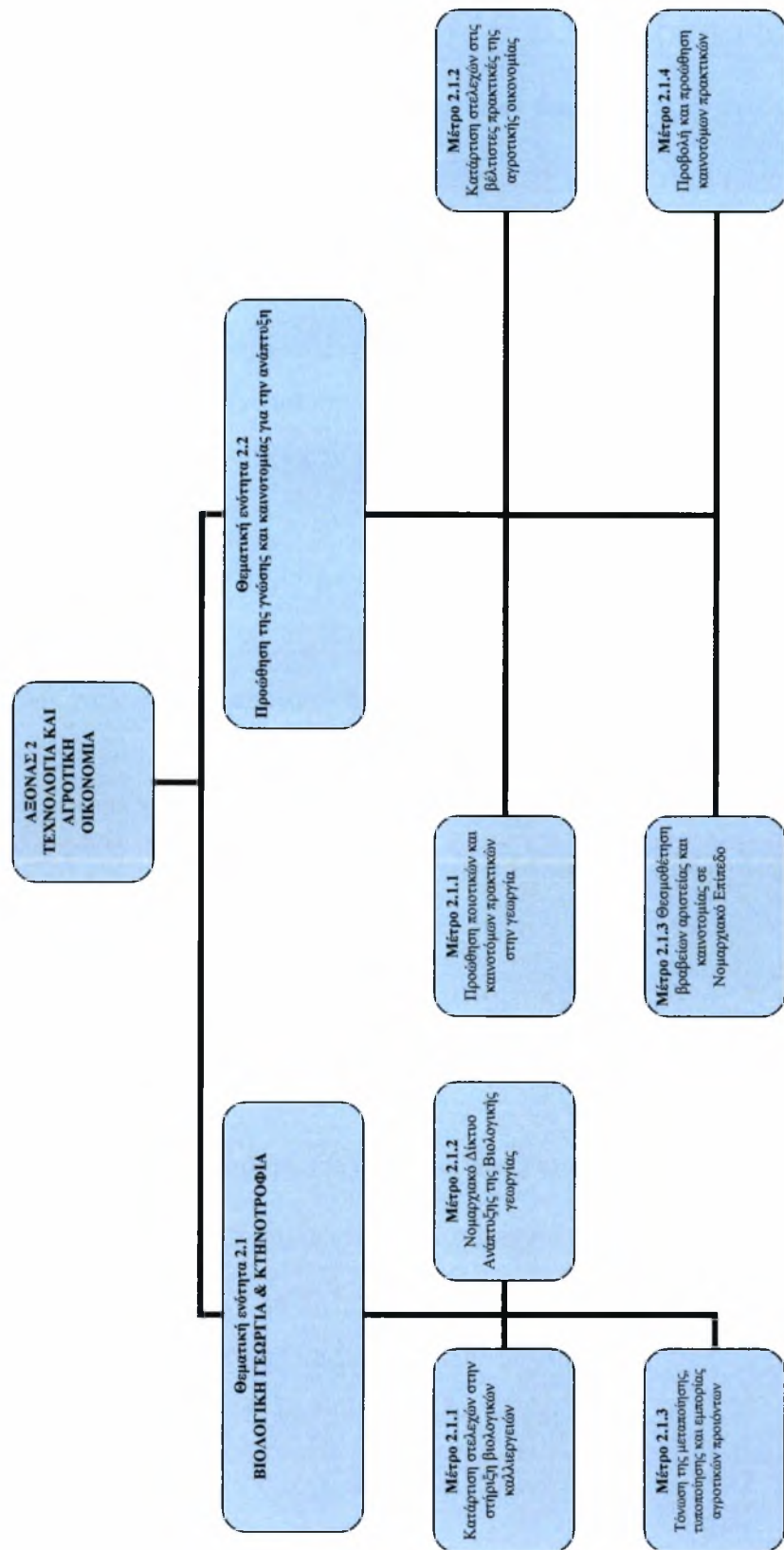
- **Μέτρο 2.1.1** Προώθηση ποιοτικών και καινοτόμων πρακτικών στην γεωργία
- **Μέτρο 2.1.2** Κατάρτιση στελεχών στις βέλτιστες πρακτικές της αγροτικής οικονομίας
- **Μέτρο 2.1.3** Θεσμοθέτηση βραβείων αριστείας και καινοτομίας σε Νομαρχιακό Επίπεδο.
- **Μέτρο 2.1.4** Προβολή και προώθηση καινοτόμων πρακτικών

Η διαφοροποίηση είναι απαραίτητη για αύξηση, απασχόληση και αειφόρο ανάπτυξη σε αγροτικές περιοχές και δι' αυτού συνεισφέρει σε μια καλύτερη χωροταξική ισορροπία.

Προωθώντας κατάρτιση, πληροφόρηση και επιχειρηματικότητα οι συγκεκριμένες ανάγκες γυναικών και νέων ανθρώπων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

Δράσεις σ' αυτούς τους τομείς θα πρέπει να εφαρμόζονται σε πλήρη συμμόρφωση με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση.

Εκπαίδευση και κατάρτιση συνεχίζουν να παίζουν ένα ρόλο κλειδί στην αναζωοισμένη Στρατηγική της Λισσαβόνας (Πρόγραμμα εργασίας 2010 για Εκπαίδευση και Κατάρτιση).

Εικόνα 3.11: Οργανόγραμμα Δεύτερου Άξονα Στόχου 4 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Στόχος 5: Αξιοποίηση του τουρισμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη

Άξονας 1. Ανάπτυξη ειδικών τουριστικών προϊόντων

Θεματική ενότητα 1.1. Ειδικά τουριστικά προϊόντα

- **Μέτρο 1.1.1** Αξιοποίηση των εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού με στόχο την άμβλυνση της εποχικότητας και την διάχυση των τουριστικών ροών στο σύνολο του Νομού.

Το μέτρο αυτό προϋποθέτει την καταγραφή των υφιστάμενων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις ειδικές μορφές τουρισμού, και την ταξινόμηση τους ανά γεωγραφική περιοχή, αντικείμενο, εύρος υπηρεσιών που προσφέρουν στους επισκέπτες και χρονική περίοδο απασχόλησης.

Η καταγραφή αυτή θα αποτελέσει και τον «οδηγό»για την ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων που θα στοχεύσουν στην επιτυχία του συγκεκριμένου μέτρου μέσω:

- Της δημιουργίας / βελτίωσης των υποδομών (π.χ οδικό δίκτυο, παροχές κοινής ωφελείας, κλπ.) που απαιτούνται για την καλύτερη λειτουργία, προσπελασιμότητα και ανάπτυξη των επιχειρήσεων.
- Της προώθησης στις επιχειρήσεις αυτές νέων τεχνολογιών πληροφορικής και την αναβάθμιση τους.
- Της δημιουργίας εργαλείων στοχευμένης και εκτεταμένης εμπορικής προβολής των υφιστάμενων μονάδων έτσι ώστε να καταστούν εφικτοί οι στόχοι:
  - Η προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού επισκεπτών
  - Η επιμήκυνση του χρόνου παραμονής τους
  - Η θετική αλληλεπίδραση μεταξύ του αυξημένου τουριστικού ρεύματος και άλλων τομέων της οικονομίας του Νομού άμεσα σχετιζόμενων με τον τουρισμό (π. χ εστίαση, ψυχαγωγία, κ.α).

➤ **Μέτρο 1.1.2** *Ενίσχυση, εμπλουτισμός και επαναπροσδιορισμός του πλέγματος των παρεχόμενων τουριστικών προϊόντων*

Το μέτρο αυτό αποσκοπεί αφενός στον προσδιορισμό του υφιστάμενου τουριστικού δυναμικού του Νομού και αφετέρου στον εντοπισμό των δράσεων που κρίνονται αναγκαίες για την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη του Νομού, με γνώμονα την κατάρτιση ενός μοντέλου παροχής τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών πλήρους φάσματος, υψηλής ποιότητας, χρονικής διεύρυνσης και εκτεταμένης γεωγραφικής κατεύθυνσης.

Αναγκαία βήματα για την επίτευξη του μέτρου κρίνονται:

- Η εκπόνηση μελέτης σε επίπεδο Νομού για την υφιστάμενη κατάσταση των παρεχόμενων τουριστικών προϊόντων / υπηρεσιών και την σκοπούμενη ανάπτυξή τους στα ήδη παρεχόμενα ή νέα τουριστικά προϊόντα.
- Η κατάρτιση σχεδίου δράσης προκειμένου να εντοπιστούν οι δράσεις που μπορεί να αναλάβει η νομαρχία σε συνεργασία με επαγγελματικούς φορείς και τις ίδιες τις επιχειρήσεις για την ενίσχυση του πλέγματος των παρεχόμενων τουριστικών προϊόντων και τα οποία θα αποτελέσουν αντικείμενο υλοποίησης του υποπρογράμματος 1.2 που αναλύεται στη συνέχεια.

➤ **Μέτρο 1.1.3** *Ποιοτική αναβάθμιση και συστηματική αξιολόγηση των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών*

Στο μέτρο αυτό προβλέπονται δράσεις που στοχεύουν στον εκσυγχρονισμό των παρεχόμενων υπηρεσιών με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση τους. Αναφορά γίνεται στην ανάγκη δημιουργίας δικτυακής πύλης όπου θα είναι καταχωρημένες όλες οι τουριστικές μονάδες του Νομού, αξιοποίηση της ευρυζωνικής τεχνολογίας για παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών κρατήσεων (έρευνα διαθεσιμότητας, κράτηση καταλύματος, πληρωμή, ενημέρωση για την κράτηση με sms κτλ.), παροχή σχετικών υπηρεσιών προς τους επισκέπτες από τις ίδιες τις τουριστικές επιχειρήσεις (ευρυζωνικές παροχές, WI-FI κτλ.).

- **Μέτρο 1.1.4** *Βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού που εμπλέκεται άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό.*

Ειδικά στον τομέα του τουρισμού όπου η επαφή με τον επισκέπτη-πελάτη είναι περισσότερο προσωπική και στενότερη, η παροχή ανώτερων ποιοτικά υπηρεσιών είναι συνδεδεμένη με την υψηλή κατάρτιση του προσωπικού. Το μέτρο αυτό στοχεύει στη βελτίωση του επιπέδου των υπηρεσιών που παρέχονται από τους εργαζομένους σε επιχειρήσεις άμεσα ή έμμεσα συνδεδεμένες με τον τουρισμό μέσω της συνεχόμενης εκπαίδευσης αυτών, την διοργάνωση ημερίδων και σεμιναρίων με νομοκεντρικά θέματα και την εντεινόμενη συνεργασία Νομαρχίας και επιχειρήσεων προς την επίτευξη του βέλτιστου αποτελέσματος.

Θεματική ενότητα 1.2. Ενίσχυση ειδικών μορφών τουρισμού

➤ **Μέτρο 1.2.1** *Ενίσχυση Συστήματος Μοναστηριακού Τουρισμού.*

Όπως έχει παρουσιαστεί στο πρώτο μέρος του Προγραμματικού Σχεδίου ο Μοναστηριακός Τουρισμός αποτελεί σημαντικό τουριστικό προϊόν του Νομού. Το μέτρο προβλέπει δράσεις που θα αναβαθμίσουν το συγκεκριμένο τουριστικό προϊόν καθώς και τις υποδομές των περιοχών εντός των οποίων πραγματοποιείται η συγκεκριμένη μορφή τουρισμού.

➤ **Μέτρο 1.2.2** *Ενίσχυση Συστήματος Θεραπευτικού Τουρισμού.*

➤ **Μέτρο 1.2.3** *Ενίσχυση Συστήματος Εκπαιδευτικού και Πολιτιστικού Τουρισμού.*

➤ **Μέτρο 1.2.4** *Ενίσχυση Αγροτουρισμού*

Τα τρία ανωτέρω μέτρα προβλέπουν δράσεις που θα επεκτείνουν την ήδη υπάρχουσα παρουσία μέσω ενεργειών που θα προβάλλουν ανάλογα το προϊόν.

Πρέπει να τονιστεί σε αυτό το σημείο ότι τα μέτρα και οι ενέργειες στον άξονα του τουρισμού έχουν μεγάλη συνάφεια και αυξημένο ποσοστό συνεργιών με τους άλλους άξονες του Προγραμματικού σχεδίου.

Ούτως ή άλλως η διαδραστικότητα είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα του παρόντος σχεδίου. Έτσι και στα υποπρογράμματα του άξονα αυτού η επιτυχία εξαρτάται από την υλοποίηση άλλων μέτρων και υποπρογραμμάτων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το τελευταίο μέτρο αυτού του υποπρογράμματος:

➤ **Μέτρο 1.2.5** *Περιγηγικός – Σιδηροδρομικός Τουρισμός.*

Τα τελευταία χρόνια μάλιστα αναπτύσσεται και στην Ελλάδα ο σιδηροδρομικός τουρισμός σαν μια από τις κυριότερες μορφές του επιλεκτικού τουρισμού. Επειδή στην Ελλάδα υπάρχουν μεγάλα περιθώρια για την περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη του σιδηροδρομικού τουρισμού ο ΟΣΕ ξεκίνησε από το 1996 ένα πρόγραμμα συστηματικής αξιοποίησης (σε πρώτη φάση τουλάχιστον) τέτοιων τουριστικών γραμμών. Έως τώρα έχουν αξιοποιηθεί ο οδοντωτός σιδηρόδρομος Διακοφτού - Καλαβρύτων, το τραινάκι του Πηλίου και η διαδρομή στην κοιλάδα του

Νέστου.

Το σιδηροδρομικό δίκτυο του νομού Κιλκίς σε πολλά του σημεία διέρχεται από τοπία μεγάλης φυσικής ομορφιάς. Τα περισσότερα μάλιστα είναι αποκλειστικό προνόμιο των επιβατών του σιδηροδρόμου καθώς από εκεί περνάει μόνο το τρένο. Με έκτακτες εκδρομικές αμαξοστοιχίες (συμβατικές ή μουσειακές ατμήλατες κατόπιν ειδικής συνεννόησης) θα μπορεί κανείς να περιηγηθεί στην ύπαιθρο του Νομού. Το μέτρο αυτό προβλέπει την ανάδειξη του συγκεκριμένου προϊόντος με την υλοποίηση περιηγήσεων κατά μήκος της όχθης του Ποταμού Αξιού (βλ. και μέτρο 5.1.3 Στόχου 6).

➤ **Μέτρο 1.2.6 Συνεδριακός / Θεματικός Τουρισμός.**

Η γειτνίαση με το πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης δημιουργεί πλεονεκτικές προϋποθέσεις για αυτή την ειδική μορφή τουρισμού. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο συνεδριακός τουρισμός χρησιμοποιείται κατά κόρον για να την τόνωση της τουριστικής κίνησης εκτός της περιόδου τουριστικής αιχμής. Η ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού μπορεί να αποτελέσει στόχο στρατηγικής μελέτης. Το μέτρο στοχεύει πρωτίστως στην προβολή των ιδιαιτεροτήτων του νομού ως τις κατάλληλες συνθήκες για την διενέργεια συνεδρίων και θεματικών εκθέσεων (π.χ. συνέδρια με θέματα αγροτουρισμού, γεωργικών εκμεταλλεύσεων κτλ.).

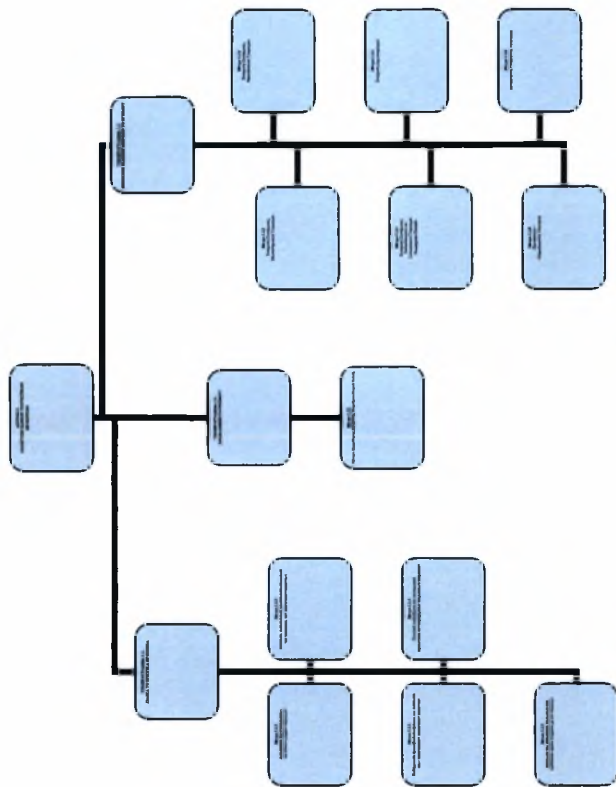

Θεματική ενότητα 1.3. Αναβάθμιση τουρισμού

➤ **Μέτρο 1.3.1 Κέντρο Προώθησης Προβολής Τουρισμού Νομού Κιλκίς.**

Το μέτρο αυτό προβλέπει τη δημιουργία Κέντρου Προβολής του τουριστικού προϊόντος του Νομού Κιλκίς. Υπό την αιγίδα της Νομαρχίας το κέντρο θα είναι εξοπλισμένο με την απαραίτητη υποδομή (ηλεκτρονικά μέσα, έντυπο υλικό κτλ.) και στελεχωμένο με ειδικευμένο προσωπικό και θα αναλαμβάνει δράσεις σε Νομαρχιακό και Υπερνομαρχιακό εύρος που θα προωθούν και θα προβάλλουν το Κιλκίς ως τουριστικό προορισμό για όλο το έτος. Οι δράσεις αυτές θα έχουν ασφαλώς διαφημιστικό χαρακτήρα ενώ θα μπορούν να υλοποιούνται κάνοντας χρήση νέων (και ευρυζωνικών) τεχνολογιών. Επιπλέον το Κέντρο θα μπορεί να παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις τουριστικές επιλογές στους υποψήφιους τουρίστες.

Το κέντρο πέρα από τις παραπάνω αναφερόμενες δραστηριότητες και με δεδομένη την στελέχωση του από εξειδικευμένο προσωπικό θα αναλαμβάνει πρωτοβουλίες έρευνας και ανάπτυξης σε θέματα τουρισμού του Νομού Κιλκίς.

Εικόνα 3.12: Οργανόγραμμα Πρώτου Αξονα Στόχων 5 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Στόχος 6: Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση της μεταφορικής υποδομής και των δικτύων

Άξονας 1. Σιδηροδρομικές μεταφορές

➤ Μέτρο 1.1.1 Αναβάθμιση και Ολοκλήρωση του Νομαρχιακού Δικτύου

Σκοπός του μέτρου αυτού είναι η συνολική αναβάθμιση του νομαρχιακού δικτύου σιδηροδρομικών μεταφορών με στόχο την καλύτερη διασύνδεσή του (ολοκλήρωση) με τον «κορμό» του σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας (Π.Α.Θ.Ε. / Π.). Οι δράσεις αυτού του μέτρου κρίνονται ως ύψιστης στρατηγικής σημασίας για τις μεταφορές στο Νομό Κιλκίς καθώς ο ΠΑΘΕ ολοκληρώνεται σε διπλή ηλεκτροκινούμενη γραμμή υψηλών ταχυτήτων με σύγχρονη σηματοδότηση / τηλεδιοίκηση (ETCS Level 1) και τηλεπικοινωνίες ενώ ταυτόχρονα έχει εξαγγελθεί από το 2003 η δημιουργία του Δυτικού Σιδηροδρομικού άξονα ο οποίος θα είναι και αυτός ολοκληρωμένος με τον ΠΑΘΕ.

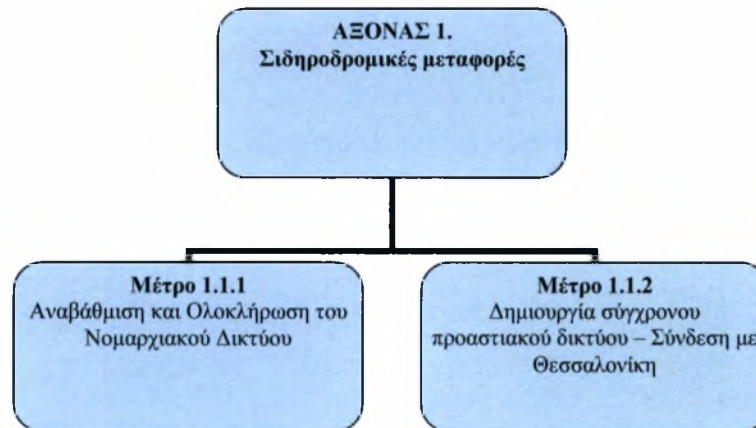
Οι ευκαιρίες και οι προοπτικές ανάπτυξης που θα δημιουργηθούν για το νομό όσον αφορά τις δυνατότητες μεταφοράς σε συνέργεια με τον άξονα 3 του παρόντος στόχου είναι σημαντικές καθώς με την ολοκλήρωση των έργων θα υπάρχουν πλέον προσβάσεις στους κυριότερους εμπορευματικούς λιμένες της Χώρας.

➤ Μέτρο 1.1.2 Δημιουργία σύγχρονου προαστιακού δικτύου

Σκοπός του μέτρου αυτού είναι να δημιουργηθεί ένα σύγχρονο και φιλικό προς το περιβάλλον μέσο σιδηροδρομικών μεταφορών που θα συνδέει τις αστικές περιοχές του Κιλκίς και του Πολυκάστρου καθώς και τις Βιομηχανικές περιοχές του Νομού Κιλκίς τόσο μεταξύ τους όσο και με την μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης. Η υλοποίηση αυτού του έργου θα διευκολύνει σημαντικά το εντόπιο εργατικό δυναμικό στην πρόσβασή του στην εργασία του ενώ και η πρόσβαση από τις περισσότερες περιοχές του νομού προς τη Θεσσαλονίκη θα απαιτεί λιγότερο από μία ώρα και θα γίνεται ποιοτικά και με ασφάλεια.

Σημαντικό ποιοτικό στοιχείο του έργου αυτού είναι να υπάρξει ανάλογος συνδυασμός στον σχεδιασμό του έτσι ώστε να υπάρξει άμεση σύνδεση με το προγραμματισμένο Μετρό της Θεσσαλονίκης.

Επίσης, σημαντικό σημείο θα αποτελέσει η απευθείας διασύνδεση του λιμένα της Θεσσαλονίκης με τα επιχειρηματικά κέντρα του Νομού Κιλκίς για την εμπορευματική διακίνηση αγαθών.

Εικόνα 3.13: Οργανόγραμμα Πρώτου Άξονα Στόχου 6 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

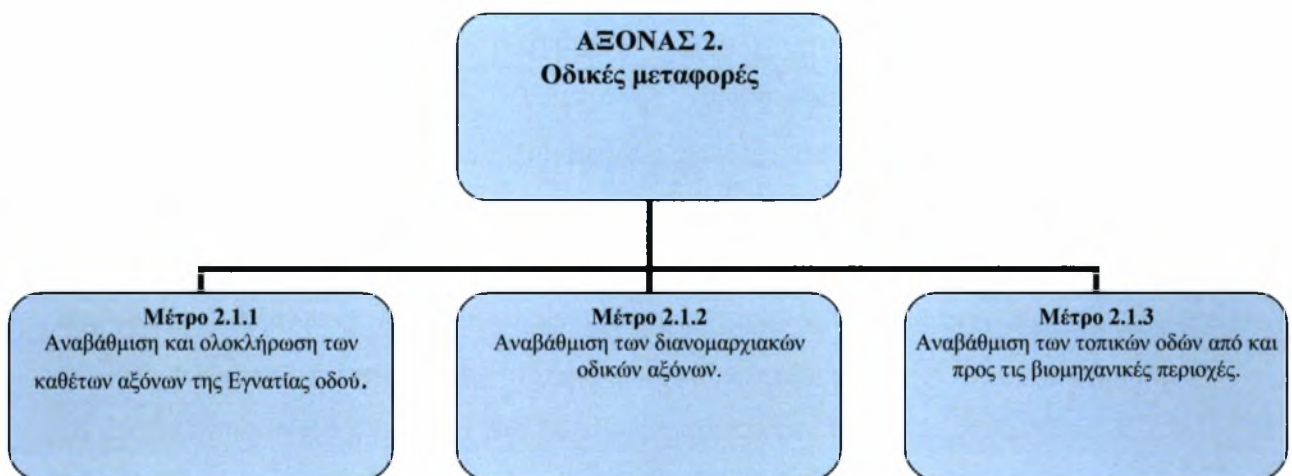
Άξονας 2. Οδικές μεταφορές

Ο άξονας αυτός εμπεριέχει μέτρα και δράσεις τόσο σε νομαρχιακό όσο και σε διανομαρχιακό επίπεδο.

- **Μέτρο 2.1.1** Αναβάθμιση και ολοκλήρωση των καθέτων αξόνων της Εγνατίας οδού.

Το μέτρο αυτό κρίνεται απαραίτητο καθώς δεν υπάρχουν κάθετες προσβάσεις. Η υλοποίηση των δράσεων αυτού του μέτρου θα μειώσει σημαντικά τους μέσους χρόνους πρόσβασης στις κεντρικές πύλες εισόδου/ εξόδου εμπορευμάτων της χώρας.

- **Μέτρο 2.1.2** Αναβάθμιση των διανομαρχιακών οδικών αξόνων
- **Μέτρο 2.1.3** Αναβάθμιση των τοπικών οδών από και προς τις βιομηχανικές περιοχές του νομού..

Εικόνα 3.14: Οργανόγραμμα Δεύτερου Άξονα Στόχου 6 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Άξονας 3. Διαμετακομιστικά Κέντρα

Τα Εμπορευματικά Διαμετακομιστικά Κέντρα συνίστανται σε οροθετημένες ζώνες παροχής υπηρεσιών, συναφών με τις μεταφορές, ειδικότερα δε τις συνδυασμένες, καθώς και υπηρεσίες εφοδιαστικής (Logistics), όπου οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις μπορούν να εγκατασταθούν και να ασκήσουν τις δραστηριότητες των. Με αυτόν τον τρόπο ορίζεται ένα οργανικά ολοκληρωμένο σύνολο δομών, διαρθρωμένων υπηρεσιών και υποδομών διαφορετικών μέσων μεταφοράς, που ιδρύεται και λειτουργεί σε προσδιορισμένη περιοχή, για εξυπηρέτηση συνδυασμένων (διατροφικών) μεταφορών, διαθέτοντας τερματικό σταθμό που συνδυάζει περισσότερα από ένα μέσα μεταφοράς.

Οι κύριες λειτουργίες, που αναπτύσσει ένα Εμπορευματικό Διαμετακομιστικό Κέντρο είναι η οργάνωση και συγκέντρωση φορτίων, η αναδιανομή και ομαδοποίηση φορτίων από διαφορετικές προελεύσεις προς κοινούς προορισμούς, ο ευρύτερος συντονισμός αφίξεων και εμπορευματικών ροών, η συμβατική και αποθήκευση, η οργάνωση τελικής διανομής, η αλλαγή μέσων μεταφοράς, η συσκευασία και αποσυσκευασία προϊόντων, καθώς και άλλες ελαφρές μεταποιητικές δραστηριότητες, όπως η συναρμολόγηση.

Είναι ευνόητο ότι, αυτές οι λειτουργίες, πέραν των απαραίτητων κτιριακών εγκαταστάσεων, απαιτούν σύγχρονο εξοπλισμό μεταφόρτωσης στα διάφορα μεταφορικά μέσα, καθώς και «τριτογενείς» υπηρεσίες πληροφορικής και τηλεματικής για την επίτευξη της αποτελεσματικής οργάνωσης των μεταφορών.

Μία από τις σημαντικότερες λειτουργίες του είναι η αλλαγή μέσου μεταφοράς, με την οποία ένα Εμπορευματικό Διαμετακομιστικό Κέντρο επαυξάνει τις δυνατότητες αναδιανομής της κίνησης και επεκτείνει την έννοια της διαλειτουργικότητας σε περισσότερα του ενός δίκτυα μέσων μεταφοράς. Αυτό επιτρέπει την προσπελασιμότητα από τα δίκτυα υποδομής όλων των μέσων, έτσι ώστε το Εμπορευματικό Διαμετακομιστικό Κέντρο να αποτελέσει κέντρο προσέλκυσης κίνησης για συνδυασμένες μεταφορές.

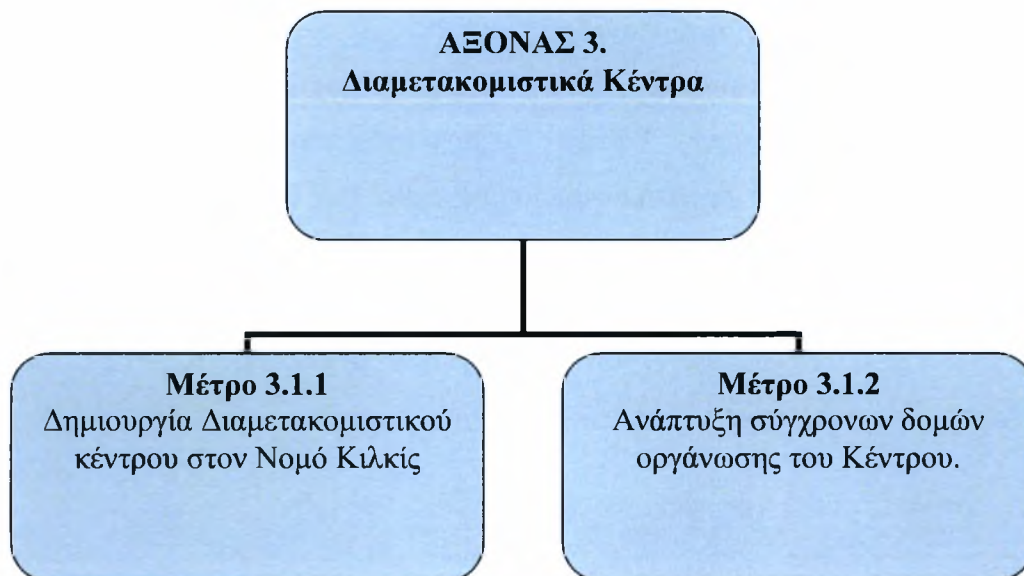
➤ Μέτρο 3.1.1 Δημιουργία Διαμετακομιστικού κέντρου στον Νομό Κιλκίς.

Ένας επιπλέον λόγος δημιουργίας αυτού του Κέντρου στο Νομό Κιλκίς είναι η καλύτερη οργάνωση των μεταφορικών συστημάτων του Νομού. Η επιτυχία αυτού του μέτρου θα συντελέσει στην ελαχιστοποίηση του κόστους μεταφοράς των εμπορευμάτων από τον προμηθευτή στον τελικό αποδέκτη, στη βελτιστοποίηση των μεταφορικών αλυσίδων, με την παράλληλη παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών σε επίπεδο ασφάλειας και αξιοπιστίας, καθώς και την προσαρμογή στις ευνοϊκές διεθνείς συνθήκες για την ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών, που αποτελεί πρωταρχική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι συνεργίες του μέτρου αυτού με άλλα μέτρα του Προγραμματικού Σχεδίου του Νομού Κιλκίς είναι προφανείς.

Στόχος του μέτρου είναι επίσης να υπάρξει διασύνδεση του κέντρου με το σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο καθώς και η χρήση και ενδυνάμωση της ευρυζωνικής τεχνολογίας.

➤ **Μέτρο 3.1.2** *Ανάπτυξη σύγχρονων δομών οργάνωσης*

Σκοπός του μέτρου αυτού είναι να δημιουργήσει σύγχρονες δομές οργάνωσης του διαμετακομιστικού κέντρου. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω της συνεργασίας των συναρμόδιων φορέων του Νομού.

Εικόνα 3.15: Οργανόγραμμα Τρίτου Άξονα Στόχου 6 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Άξονας 4. Αεροδρόμιο

➤ **Μέτρο 4.1.1 Αναβάθμιση και καθιέρωση του αεροδρομίου του Πολυκάστρου.**

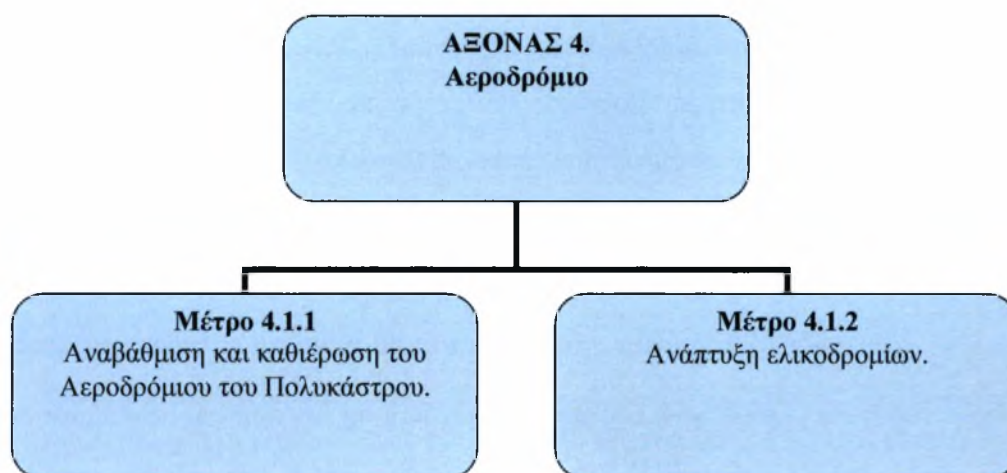
Στόχος του μέτρου αυτού είναι η αναβάθμιση και καθιέρωση του αεροδρομίου του Πολυκάστρου ως το «Εμπορευματικό Αεροδρόμιο» της Κεντρικής Μακεδονίας. Το αεροδρόμιο θα μπορούσε ακόμη να αποτελέσει κέντρο αεραθλητισμού και γενικής αεροπορίας, αμφότερες δραστηριότητες και μέσα εναλλακτικού τουρισμού οι οποίες προσελκύουν τουρισμό μεσαίων και υψηλών εισοδημάτων, ενώ στην εξελικτική του πορεία θα μπορέσει να λειτουργήσει παράλληλα και συμπληρωματικά στο αεροδρόμιο «Μακεδονία» ως δορυφορικό αεροδρόμιο για μικρά και μεσαία αεροσκάφη περιφερειακών αερογραμμών με όλα τα οφέλη που μπορεί να συνεπάγονται για την τουριστική και οικονομική ανάπτυξη του Νομού.

Ειδικότερα, όσον αφορά τις εμπορευματικές αερομεταφορές στρατηγικά πλεονεκτήματα του αεροδρομίου αποτελούν η εγγύτητα του με τον οδικό άξονα ΠΑΘΕ και την Εγνατία οδό καθώς επίσης και η εγγύτητα με τα γειτονικά κράτη και το λιμάνι της Θεσσαλονίκης.

Επιπλέον πλεονέκτημα θα είναι το χαμηλότερο κόστος χρήσης του αεροδρομίου αυτού συγκριτικά με αυτό της Θεσσαλονίκης καθιστώντας το έτσι ελκυστικότερο στους εμπορευματικούς αερομεταφορείς καθώς τα περιθώρια κέρδους στην συγκεκριμένη δραστηριότητα αερομεταφορών είναι σημαντικά πιο στενά από αυτά των επιβατικών αερογραμμών (πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή τη στιγμή στο αεροδρόμιο «Μακεδονία» δραστηριοποιούνται, πέραν των άλλων, τέσσερις αμιγώς εμπορευματικές αεροπορικές εταιρείες εκ των οποίων οι δύο είναι Ελληνικές, η μία από χώρα των Βαλκανίων (Αλβανία) και η τελευταία από χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταφέροντας ως επί το πλείστον ταχυταχυδρομείο και σε ένα μικρότερο ποσοστό γενικό εμπόρευμα).

➤ **Μέτρο 4.1.2** Ανάπτυξη ελικοδρομιών στο Νομό.

Το μέτρο αυτό θα λειτουργήσει σε συνέργεια με την αναβάθμιση των υπηρεσιών υγείας του νομού καθώς θα διευκολυνθεί η αεροδιακομιδή ασθενών τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και από τις όμορες χώρες, ενώ σε συνδυασμό με το φυσικό κάλλος του νομού θα μπορούσε να λειτουργήσει και ως εφαλτήριο ανάπτυξης μιας αεροπορικής δραστηριότητας που δεν υφίσταται σχεδόν στον Ελληνικό χώρο, αυτής των πτήσεων ξενάγησης.

Εικόνα 3.16: Οργανόγραμμα Τέταρτου Άξονα Στόχου 6 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Άξονας 5. Αστικές Μεταφορές

➤ Μέτρο 5.1.1 Προμήθεια σύγχρονου τροχαίου υλικού

Στόχος του μέτρου αυτού είναι η αναβάθμιση του τροχαίου υλικού των δημοτικών με υλικό σύγχρονο το οποίο θα κάνει χρήση «φιλικών» προς το περιβάλλον καυσίμων (π.χ Φυσικό αέριο).

➤ Μέτρο 5.1.2 Ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών

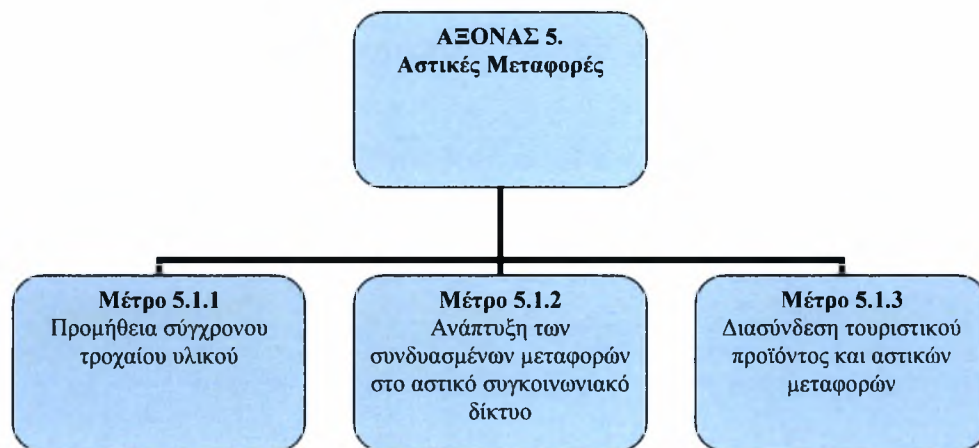
Το μέτρο αυτό αποσκοπεί στην ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών στο αστικό συγκοινωνιακό δίκτυο του νομού και επέκταση των συναφών υποδομών. Έτσι θα μπορέσουν να διασυνδεθούν καλύτερα οι ενδοδημοτικές αστικές συγκοινωνίες με τις υπεραστικές ανεξαρτήτου μορφής. Το μέτρο προβλέπει δράσεις οργάνωσης και βελτιστοποίησης των δρομολογίων έτσι ώστε να είναι δυνατή η μετεπιβίβαση των επιβατών από το ένα μέσο στο άλλο με τον όσο το δυνατόν λιγότερο χρόνο αναμονής, δημιουργίας και καλύτερης οργάνωσης χώρων στάθμευσης οχημάτων κτλ.

➤ Μέτρο 5.1.3 Διασύνδεση τουριστικού προϊόντος και αστικών μεταφορών.

Το μέτρο αυτό χαρακτηρίζεται από δράσεις που θα βελτιώσουν την προσβασιμότητα στις περιοχές όπου αναπτύσσεται το τουριστικό προϊόν του Νομού. Τέτοιες δράσεις μπορούν να είναι η δημιουργία περιηγητικής λεωφορειακής γραμμής (μορφής hop on – hop of) η οποία θα συνδέει όλα τα τουριστικά σημεία του Νομού μεταξύ τους, με τα αστικά κέντρα και με άλλες μορφές μέσων μεταφοράς, η δημιουργία ειδικών στάσεων όπου θα μπορούν οι επιβάτες-τουρίστες να ενημερώνονται για τα δρομολόγια, τα σημεία ενδιαφέροντος και να κάνουν τις απαραίτητες κρατήσεις/αγορές εισιτηρίων κάνοντας χρήση νέων ευρυζωνικών τεχνολογιών, κ.α. Ιδιαίτερη δράση του μέτρου αυτού είναι η δημιουργία **περιηγητικού σιδηρόδρομου** κατά μήκος της όχθης του Αξιού ποταμού. Υπάρχει ήδη σιδηροδρομική γραμμή η οποία μπορεί να αξιοποιηθεί (κατά το δοκιμασμένο πρότυπο του Πηλίου και των Καλαβρύτων) με τη δρομολόγηση αναπαλαιωμένων ατμάμαξων και βαγονιών για τη μεταφορά περιηγητών κατά μήκος του ποταμού. Η δράση μπορεί να προβλέπει τη δημιουργία σταθμών ώστε να δίνεται η ευκαιρία στους περιηγητές να αποβιβάζονται από το συρμό με σκοπό τη πεζοπορία ή άσκηση περιβαλλοντικού τουρισμού καθώς

το τρένο είναι, συγκριτικά με τα άλλα μέσα μεταφοράς, αποδεδειγμένα περισσότερο φιλικό προς το περιβάλλον.

Εικόνα 3.17: Οργανόγραμμα Πέμπτου Άξονα Στόχου 6 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Αξονας 6. Οδική ασφάλεια

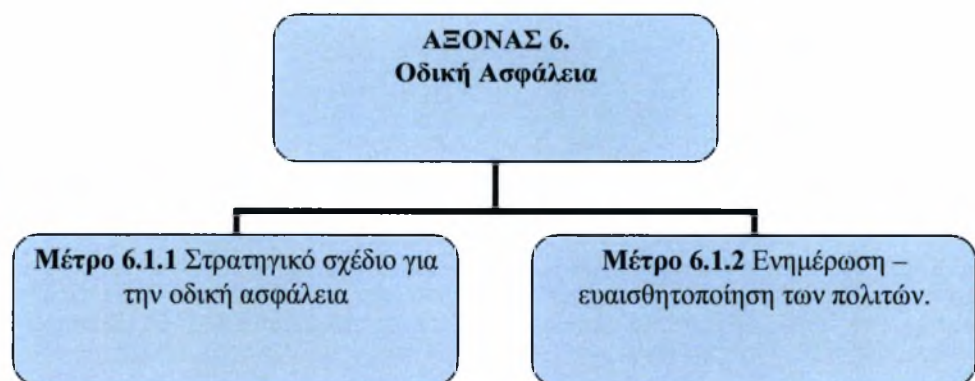
➤ Μέτρο 6.1.1 Στρατηγικό σχέδιο για την οδική ασφάλεια

Το μέτρο αυτό προδιαγράφει τη σύνταξη Στρατηγικού Σχεδίου για την οδική ασφάλεια στο δίκτυο του Νομού Κιλκίς. Η υλοποίηση του μέτρου κρίνεται απαραίτητη καθώς μόνο βάσει ενός στρατηγικού σχεδίου μπορεί να αντιμετωπιστεί ολικά το θέμα της οδικής ασφάλειας στο νομό Κιλκίς. Στόχος του Στρατηγικού Σχεδίου θα είναι να προδιαγράψει όλες εκείνες τις ενέργειες που θα απαιτηθούν να γίνουν από όλους του εμπλεκόμενους φορείς του νομού σε συντονισμό έτσι ώστε να υπάρξουν απτά και μετρήσιμα αποτελέσματα όπως η μείωση των τροχαίων ατυχημάτων και των θανάτων και σοβαρών τραυματισμών εξ αυτών κτλ.

➤ Μέτρο 6.1.2 Ενημέρωση – ευαισθητοποίηση των πολιτών

Το μέτρο αυτό προβλέπει δράσεις που θα απευθύνονται στο σύνολο των πολιτών του Νομού με κατ'εξοχήν στοχευόμενη ομάδα πληθυσμού αυτή των μαθητών και των εφήβων.

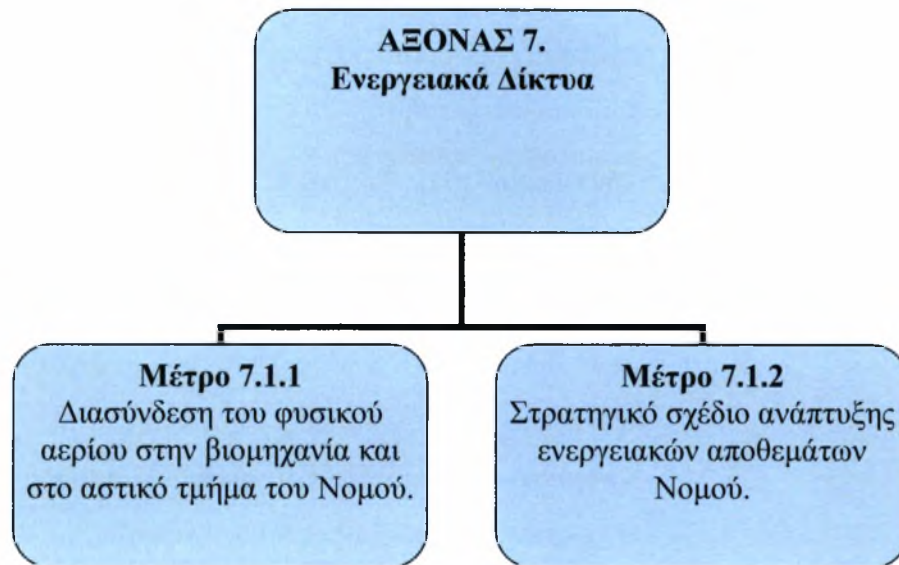
Δράσεις του μέτρου θα είναι η επέκταση και εντατικοποίηση των μαθημάτων και δράσεων κυκλοφοριακής αγωγής στα σχολεία με σεμινάρια από φορείς όπως η Ελληνική Αστυνομία, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο (Τμήμα Συγκοινωνιολόγων) κτλ. Επίσης το μέτρο θα προωθήσει δράσεις ενεργοποίησης Πάρκων Κυκλοφοριακής Αγωγής στα αστικά κέντρα του Νομού..

Εικόνα 3.18: Οργανόγραμμα Έκτου Αξονα Στόχου 6 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Άξονας 7. Ενεργειακά Δίκτυα

- **Μέτρο 7.1.1** Διασύνδεση του φυσικού αερίου στην βιομηχανία και στο αστικό τμήμα του Νομού.
- **Μέτρο 7.1.2** Στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης ενεργειακών αποθεμάτων Νομού.

Εικόνα 3.19: Οργανόγραμμα Έβδομου Άξονα Στόχου 6 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Άξονας 8. Ευρυζωνικά Δίκτυα

Η Ευρυζωνικότητα, με την ευρεία έννοια, είναι το προηγμένο, εφικτό και καινοτόμο περιβάλλον αποτελούμενο από:

- Την παροχή γρήγορων συνδέσεων στο Διαδίκτυο σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, με ανταγωνιστικές τιμές
- Την κατάλληλη δικτυακή υποδομή που επιτρέπει την αδιάλειπτη σύνδεση των χρηστών σε διαδικτυακές εφαρμογές και υπηρεσίες,
- Την δυνατότητα του πολίτη να επιλέγει ανάμεσα σε εναλλακτικές προσφορές σύνδεσης, σε διαφορετικές δικτυακές εφαρμογές και μεταξύ διαφόρων δικτυακών υπηρεσιών πληροφόρησης και ψυχαγωγίας

Η Ευρυζωνική Πρόσβαση ταυτίζεται με την ικανότητα μεταφοράς μεγάλου όγκου πληροφορίας, με έμφαση στην δυνατότητα συνεχούς σύνδεσης και την μετάδοση καλής ποιότητας διαδραστικού video.

Ο άξονας 8 είναι ίσως ο πιο διαδραστικός άξονας του Προγραμματικού Σχεδίου καθώς αφορά τη δημιουργία στρατηγικής υποδομής και την υλοποίηση δράσεων που άπτονται και ολοκληρώνουν μέτρα και δράσεις όλων των στόχων του Προγραμματικού Σχεδίου.

Τα ένα μέτρο του άξονα αυτού αναλύεται παρακάτω.

➤ **Μέτρο 8.1.1** Πλήρης ανάπτυξη των ευρυζωνικών δικτύων σε όλο το Νομό

Στόχος του μέτρου αυτού είναι η ανάπτυξη της ευρυζωνικότητας σε όλο το μήκος και πλάτος του Νομού δίνοντας το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της γνώσης, του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος του Νομού αλλά και την δημιουργία αλληλουχίας εφαρμογών παροχής υπηρεσιών από Δημόσιες υπηρεσίες σε πολίτες, λήψης αποφάσεων και έγκαιρης πληροφόρησης.

Οι προηγμένες αυτές εφαρμογές και υπηρεσίες, θα καλύπτουν τομείς όπως εκπαίδευση, υγεία, δημόσια διοίκηση, επιχειρήσεις, ψυχαγωγία, επικοινωνία, πληροφόρηση κλπ. Αναλυτικά, οι εφαρμογές αυτές μπορούν να αφορούν:

- Προηγμένες δυνατότητες τηλεφωνίας

Τα ευρυζωνικά δίκτυα προσφέρουν δυνατότητες μετάδοσης φωνής για την επικοινωνία μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων (Voice over IP) και τη μετάδοση κινούμενης εικόνας μαζί με τον ήχο (video telephony). Παρέχουν επίσης προηγμένες δυνατότητες τηλε-συνεδρίασης (video conference). Οι δυνατότητες αυτές θα αυξήσουν το αίσθημα ποιότητας ζωής στους κατοίκους του Νομού ενώ όσον αφορά τις επιχειρήσεις θα τους προσφέρουν υπηρεσίες που μπορούν να χαρακτηριστούν ως πολλαπλασιαστές της απόδοσης.

- Τηλε-εκπαίδευση (E-learning)

Με δεδομένη την γεωγραφία του Νομού τα ευρυζωνικά δίκτυα θα επιτρέψουν την καλύτερη αξιοποίηση διαδικασιών και μεθόδων που σχετίζονται με τηλε-εκπαίδευση (e-learning) μέσω διαδικτύου, την παροχή μαθημάτων σε ομάδες σπουδαστών (multicast of online courses), τη δημιουργία online βιβλιοθηκών κλπ. με σημαντικά οφέλη για την κυρίως ενδιαφερόμενη πληθυσμιακή ομάδα των νέων (μαθητές – σπουδαστές).

- Τηλεϊατρική (E-health)

Οι εφαρμογές τηλε-ιατρικής επιτρέπουν διάγνωση ασθενειών και εξέταση ασθενών από απόσταση. Η ανάπτυξη της τηλεϊατρικής σε συνεργασία με το νοσοκομείο της πόλης του Κιλκίς θα προσφέρει πρωτόγνωρες δυνατότητες παροχής ιατρικών υπηρεσιών όχι μόνο στα αστικά κέντρα το νομού αλλά και στους πιο

απομακρυσμένους οικισμούς καθώς τα διάφορα αγροτικά ιατρεία θα μπορούν να διασυνδεθούν όχι μόνο μεταξύ τους αλλά και με μεγάλες νοσοκομειακές μονάδες. Αυτή η δυνατότητα σε συνδυασμό με το ανθρώπινο δυναμικό που επανδρώνει αυτά τα ιατρεία (νέοι γιατροί περισσότερο δεκτικοί στις νέες τεχνολογίες) θα βελτιώσει κατακόρυφα τις υπηρεσίες υγείας στο νομό.

- Ηλεκτρονικό εμπόριο (E-commerce)

Το ηλεκτρονικό εμπόριο αποκτά πρόσθετη λειτουργικότητα με τα ευρυζωνικά δίκτυα. Πέρα από τη βελτίωση των υφιστάμενων λειτουργιών e-commerce (αναζήτηση και προμήθεια προϊόντων, καθώς και ηλεκτρονική πληρωμή) μια σειρά ψηφιακών προϊόντων μπορούν πλέον όχι μόνο να πωληθούν αλλά και να παραδοθούν στον χρήστη ηλεκτρονικά (π.χ. λογισμικό, ταινίες, τραγούδια κλπ.).

- Εφαρμογές «κατά παραγγελία» (Applications on demand)

Η διάδοση της ευρυζωνικότητας θα επιτρέψει την εμφάνιση εφαρμογών On demand. Με τον όρο αυτό, περιγράφονται οι εφαρμογές που ζητούνται από τους χρήστες, χρεώνονται από την υπηρεσία με κατάλληλη κωδικοποίηση και μεταδίδονται στο χρόνο που θα επιλέξει ο χρήστης.. Τέτοιες εφαρμογές είναι το Video on demand (για την παρακολούθηση ταινιών), News on demand (κατ'επιλογή παρακολούθηση ειδήσεων), Music on demand (για την ακρόαση μουσικής) κλπ.

- Παιχνίδια μέσω διαδικτύου (E-gaming)

Τα τελευταία χρόνια, με την εξάπλωση του Internet, αναπτύχθηκαν τα online παιχνίδια. Το πρόβλημα όμως που αντιμετωπίζουν πολύ από τους χρήστες, όταν θέλουν να συμμετάσχουν σε διαδικτυακά παιχνίδια είναι ότι η ταχύτητα διασύνδεσης πολλές φορές είναι πολύ αργή για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του παιχνιδιού (για παράδειγμα σε 3D shoot-em up ή σε real-time strategy). Η χρήση ευρυζωνικών δικτύων θα βοηθήσει τους χρήστες αυτών των κατηγοριών παιχνιδιών. Επίσης, θα επιτρέψει τη δημιουργία ακόμα πιο εξελιγμένων παιχνιδιών τα οποία με τη σειρά τους θα ενισχύσουν το ενδιαφέρον ακόμα περισσότερων χρηστών.

- Peer to peer applications

Πρόκειται για υπηρεσίες που δημιουργούνται και παρέχονται από τους ίδιους τους χρήστες. Οι υπηρεσίες αυτές αφορούν συνήθως διαδικτυακή συζήτηση, ηλεκτρονικά ημερολόγια ή ανταλλαγή αρχείων.

- Αμφίδρομη τηλεόραση (Interactive TV)

Τα δίκτυα μεγάλου εύρους ζώνης υποστηρίζουν την λειτουργία αμφίδρομη διαδραστικής τηλεόρασης. Οι πλατφόρμες διαδραστικής τηλεόρασης χρησιμοποιούν συνήθως διαφορετικά μέσα για το κανάλι μετάδοσης των υπηρεσιών και για το κανάλι επιστροφής. Η χρήση ενός ευρυζωνικού δικτύου για τη μετάδοση του video/audio stream θα επιτρέψει την απλοποίηση της αρχιτεκτονικής μιας πλατφόρμας διαδραστικής τηλεόρασης, καθώς και τη λήψη διαδραστικών τηλεοπτικών καναλιών μέσω υπολογιστή.

- Εφαρμογές εικονικής πραγματικότητας (Virtual Reality)

Ο όρος Virtual Reality (VR) είναι αρκετά διαδεδομένος στις μέρες μας. Σημαίνει τη σύνθεση ενός κόσμου μέσω υπολογιστή, ο οποίος προσομοιάζει κάποια χαρακτηριστικά του αληθινού κόσμου, στον οποίο όμως δεν υπάρχουν όρια και περιορισμοί. Τα ευρυζωνικά δίκτυα θα δώσουν τη δυνατότητα για την ανάπτυξη πραγματικά εντυπωσιακών online real-time συνθετικών κόσμων, οι οποίοι μέχρι σήμερα δεν ήταν δυνατό να δημιουργηθούν (όχι λόγω έλλειψης επεξεργαστικής ισχύος ή άλλων τεχνολογικών περιορισμών, αλλά αποκλειστικά εξαιτίας της έλλειψης ικανοποιητικού εύρους ζώνης). Με τέτοιες εφαρμογές π.χ. θα μπορούσαν να προβληθούν τα εκθέματα των μουσείων του νομού και οι ιστορικοί τόποι.

- Εφαρμογές συνεχούς ροής ήχου ή εικόνας

Πρόκειται για εφαρμογές που αξιοποιούν τη δυνατότητα συνεχούς ροής δεδομένων ήχου ή εικόνας για την παροχή υπηρεσιών ραδιόφωνου ή τηλεόρασης μέσω διαδικτύου, την αναμετάδοση γεγονότων σε πραγματικό χρόνο κλπ.

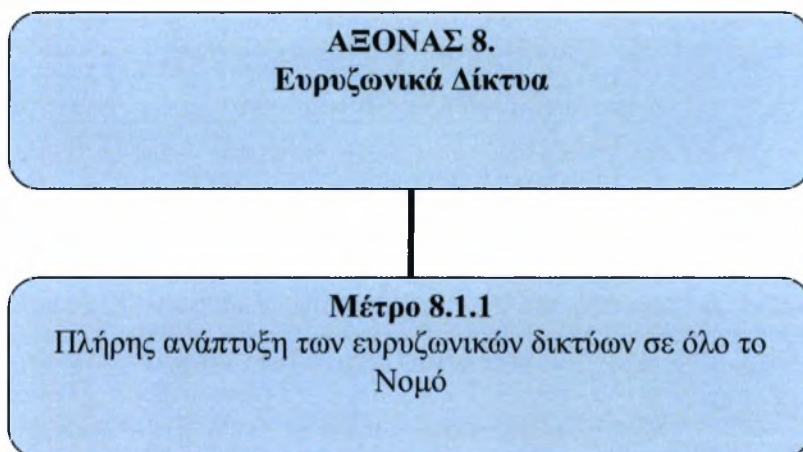
- Πρόσθετα πλεονεκτήματα σε υφιστάμενες υπηρεσίες

Τα ευρυζωνικά δίκτυα προσφέρουν επιπλέον χρησιμότητα σε πλήθος υφιστάμενων διαδικτυακών εφαρμογών ή λειτουργιών. Ο χρόνος σύνδεσης, η ταχύτητα της διαδικτυακής επικοινωνίας, το μέγεθος των ανακτώμενων αρχείων παύουν να

αποτελούν πρόβλημα για τους χρήστες ευρυζωνικών δικτύων. Επιπρόσθετα, γίνεται ακόμα πιο λειτουργική η αξιοποίηση υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-government), η τηλε-εργασία, οι εφαρμογές τηλε-διάσκεψης, τηλε-επιτήρησης κλπ.

Επίσης το μέτρο αυτό θα δημιουργήσει σύγχρονες υποδομές που θα στηρίξουν αποτελεσματικά δράσεις όπως:

- Η δημιουργία ηλεκτρονικής πύλης τουρισμού υπό την αιγίδα της Νομαρχίας τόσο για τους πολίτες όσο και για τις επιχειρήσεις και τουριστικές μονάδες (ενημέρωση, προώθηση τουριστικών πληροφοριών Νομού, κρατήσεις, αναζητήσεις και ταυτοποιήσεις μεταξύ καταλυμάτων και πρακτόρων κλπ.).
- Η Δημιουργία πιλοτικής ηλεκτρονικής πύλης(business gateway)με τη συνεργασία του Εμπορικού και Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου Κιλκίς για την ενημέρωση των μικρών επιχειρήσεων σε ότι αφορά:
  - τάσεις επιμέρους κλάδων (π.χ. τουρισμός, λιανικό εμπόριο κλπ.).
  - επιχειρηματική γνώση (marketing, επιχειρηματικός σχεδιασμός).
  - πληροφορίες για το θεσμικό πλαίσιο (δυνατότητα e-invoicing κλπ.).
  - απαντήσεις σε συχνές ερωτήσεις.
  - ανάδειξη επιτυχημένων επιχειρηματικών παραδειγμάτων του Νομού.

Εικόνα 3.20: Οργανόγραμμα Όγδοου Αξονα Στόχου 6 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Στόχος 7: Αξιοποίηση του πολιτισμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη

Αξονας 1. Ανάπτυξη και αξιοποίηση των πολιτιστικών επενδύσεων

Θεματική ενότητα 1.1 Προστασία και Ανάδειξη Πολιτιστικής Κληρονομιάς

- **Μέτρο 1.1.1** Μέτρα τόνωσης της ζήτησης στα μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία του Νομού

Το μέτρο αυτό στοχεύει στο να τονώσει την ζήτηση στα μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία του Νομού τόσο όσον αφορά το ενδονομαρχιακό ρεύμα αλλά και το εξω-νομαρχιακό. Το μέτρο θα σηματοδοτήσει δράσεις όπως έργα ανάπλασης στους χώρους, χορήγηση κάρτας ελεύθερης εισόδου ή μειωμένου εισιτηρίου σε ευπαθείς ομάδες πληθυσμού, δημιουργία επικοινωνιακού υλικού (π.χ CD) και διανομή του σε σχολεία του νομού, κλπ. Επιπλέον το μέτρο στοχεύει να δημιουργήσει δράσεις δημιουργίας των κατάλληλων υποδομών παρουσίασης των τόπων και εκθεμάτων π.χ με σύγχρονα οπτικοακουστικά μέσα κτλ..

- **Μέτρο 1.1.2** Σύνδεση αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικής μνήμης με πολιτιστικούς θεσμούς

Στόχος του μέτρου είναι να δημιουργήσει δράσεις που θα συνδέουν τους αρχαιολογικούς χώρους και τόπους ιστορικής μνήμης (π.χ Σκρα) με πολιτιστικούς θεσμούς που σκοπό θα έχουν κυρίως τη διατήρηση της συλλογικής ιστορικής μνήμης αλλά και την ανάδειξη του πολιτισμού του Νομού.

- **Μέτρο 1.1.3** Προστασία και ανάδειξη μνημείων και αρχαιολογικών χώρων σε βασικούς τουριστικούς προορισμούς

Το μέτρο αυτό στοχεύει στη δημιουργία δράσεων που θα αναδείξουν τα μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους του νομού Κιλκίς σε σημεία κεντρικού τουριστικού ενδιαφέροντος. Η ανάπλαση των περιβαλλόντων χώρων και η συντήρηση των μνημείων αποτελούν κεντρικές δράσεις του μέτρου αυτού.

Θεματική ενότητα 1.3 Ανάπτυξη του τομέα του Πολιτισμού στην Κοινωνία της Πληροφορίας

➤ **Μέτρο 1.3.1 Ψηφιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος του Νομού.**

Το μέτρο αυτό στοχεύει στην ψηφιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος του νομού έτσι ώστε να μπορεί να προβληθεί ευκολότερα κάνοντας χρήση των νέων επικοινωνιακών τεχνολογιών (διαδίκτυο, ευρυζωνικά δίκτυα κτλ.).

➤ **Μέτρο 1.3.2** Ενίσχυση της προσβασιμότητας σε βάσεις δεδομένων πολιτιστικού περιεχομένου.

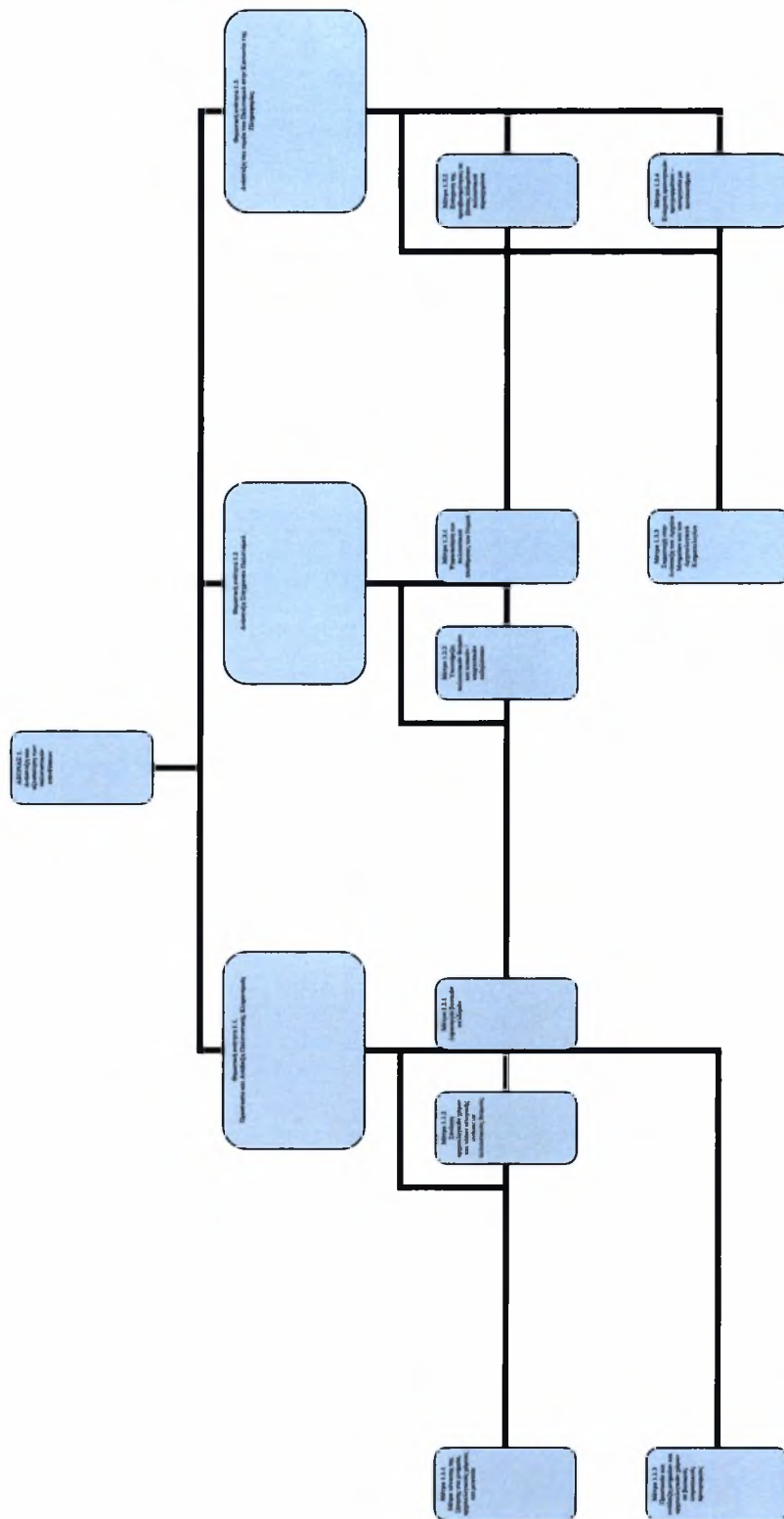
Βασικό στοιχείο του μέτρου είναι η δημιουργία χώρων πρόσβασης (ηλεκτρονικούς ή μη) για την προβολή του πολιτιστικού αποθέματος του Νομού Κιλκίς.

➤ **Μέτρο 1.3.3** Συμμετοχή στην Ανάπτυξη του Αρχείου Μνημείων και του Αρχαιολογικού Κτηματολογίου.

Το μέτρο αυτό στοχεύει μέσω της συμμετοχής του Νομού στην ανάπτυξη του Αρχείου Μνημείων και του αρχαιολογικού Κτηματολογίου να ενισχύσει την επίσημη καταγραφή των τόπων πολιτισμού του Νομού.

➤ **Μέτρο 1.3.4** Ενίσχυση ερευνητικών προγραμμάτων – συνεργασία με πανεπιστήμια.

Το μέτρο αυτό στοχεύει στο να ενισχυθεί η έρευνα επί του πολιτιστικού προϊόντος του νομού. Το μέτρο θα δημιουργήσει δράσεις χρηματοδότησης σχετικών ερευνητικών πανεπιστημιακών προγραμμάτων .

Εικόνα 3.21: Οργανόγραμμα Πρώτου Άξονα Στόχου 7 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Άξονας 2. Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού και Προώθηση της Απασχόλησης

Θεματική ενότητα 2.1 «Παιδεία και Πολιτισμός»

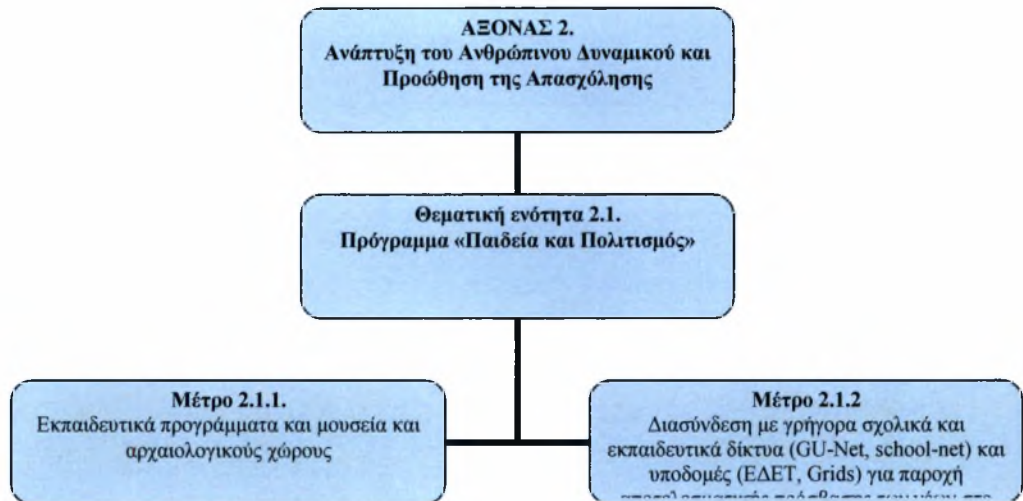
Σκοπός του υποπρογράμματος είναι να φέρει το σχολικό πληθυσμό του Νομού Κιλκίς πιο κοντά στον πολιτισμό του Νομού. Αυτό θα επιτευχθεί με την εφαρμογή των ακόλουθων μέτρων.

➤ **Μέτρο 2.1.1** *Εκπαιδευτικά προγράμματα σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους.*

Στόχος του μέτρου είναι να διευκολύνει την δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο μουσείο του Κιλκίς και στους αρχαιολογικούς χώρους του νομού έτσι ώστε πέρα από την «στείρα» πολλές φορές παρουσίαση των σχετικών θεματικών ενοτήτων στις σχολικές αίθουσες να υπάρχει η ζωντανή παρουσίαση στο χώρο.

➤ **Μέτρο 2.1.2** *Διασύνδεση με γρήγορα σχολικά και εκπαιδευτικά δίκτυα (GU-Net, school-net) και υποδομές (EΔΕΤ, Grids) για παροχή αποτελεσματικής πρόσβασης των νέων στο πολιτιστικό απόθεμα.*

Στόχος του μέτρου είναι να προσφέρει σε μαθητές και σπουδαστές του Νομού επιπλέον πληροφόρηση και να στους συνδράμει στη διαδικασία μάθησης κάνοντας χρήση των νέων τεχνολογιών της πληροφορικής. Έτσι, το πολιτιστικό απόθεμα του νομού μπορεί να γίνει ευκολότερα προσβάσιμο από αυτούς που ζητούν να μάθουν επιπλέον στοιχεία για τον Νομό ενώ παράλληλα συμβάλλει στην ερευνητική δραστηριότητα.

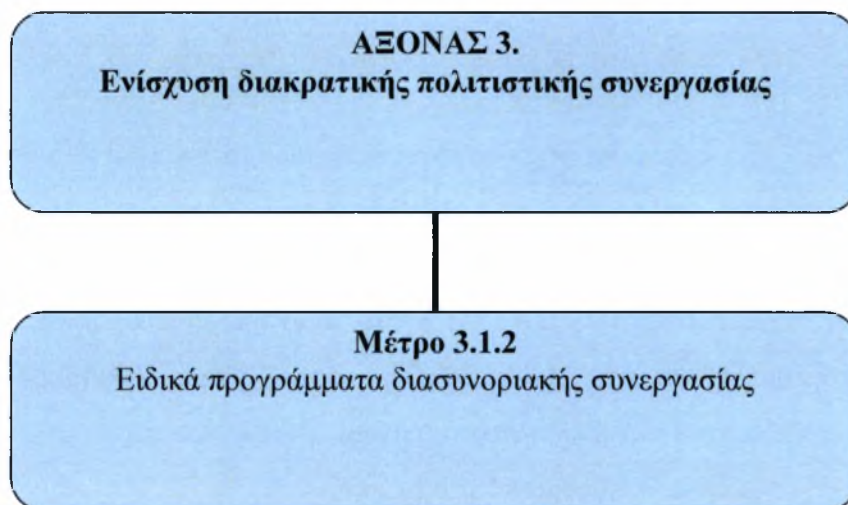

Εικόνα 3.22: Οργανόγραμμα Δεύτερου άξονα Στόχου 7 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Αξονας 3. Ενίσχυση διακρατικής πολιτιστικής συνεργασίας**➤ Μέτρο 3.1.2 Ειδικά προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας**

Το μέτρο αυτό έχει ως στόχο να ενισχύσει το πολιτιστικό προϊόν του νομού μέσω της στήριξης δράσεων με διασυνοριακό χαρακτήρα.

Ο σκοπός των δράσεων του μέτρου αυτού θα είναι να προωθήσουν τη ανταλλαγή πολιτιστικών στοιχείων μεταξύ του Νομού Κιλκίς και των όμορων χωρών έτσι ώστε να υπάρξει ουσιαστική βελτίωση στο πολιτιστικό απόθεμα του νομού.

Εικόνα 3.23: Οργανόγραμμα Τέταρτου άξονα Στόχου 7 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Στόχος 8: Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και επαγγελματική κατάρτιση

Άξονας 1. Πολιτικές για την προώθηση της απασχόλησης

Θεματική ενότητα 1.1 Προώθηση στην Απασχόληση

- **Μέτρο 1.1.1** Διαρκής βελτίωση και αναβάθμιση των Υπηρεσιών στην απασχόληση.

Το μέτρο αυτό έχει σκοπό να δημιουργήσει τις υποδομές εκείνες που θα θέσουν τις βάσεις για αειφόρα βελτίωση και αναβάθμιση των Υπηρεσιών του Νομού που σχετίζονται με την Απασχόληση. Τέτοιες δράσεις σε συμπλήρωμα του έργου που παρέχουν οι τοπικές υπηρεσίες του ΟΑΕΔ στο νομό μπορούν να είναι η δημιουργία ειδικού παρατηρητηρίου για την απασχόληση στον Νομό Κιλκίς με σκοπό την ανάπτυξη ερευνητικού και μελετητικού έργου, καθώς και τη παροχή υπηρεσιών πληροφόρησης στο εργατικό δυναμικό του Νομού.

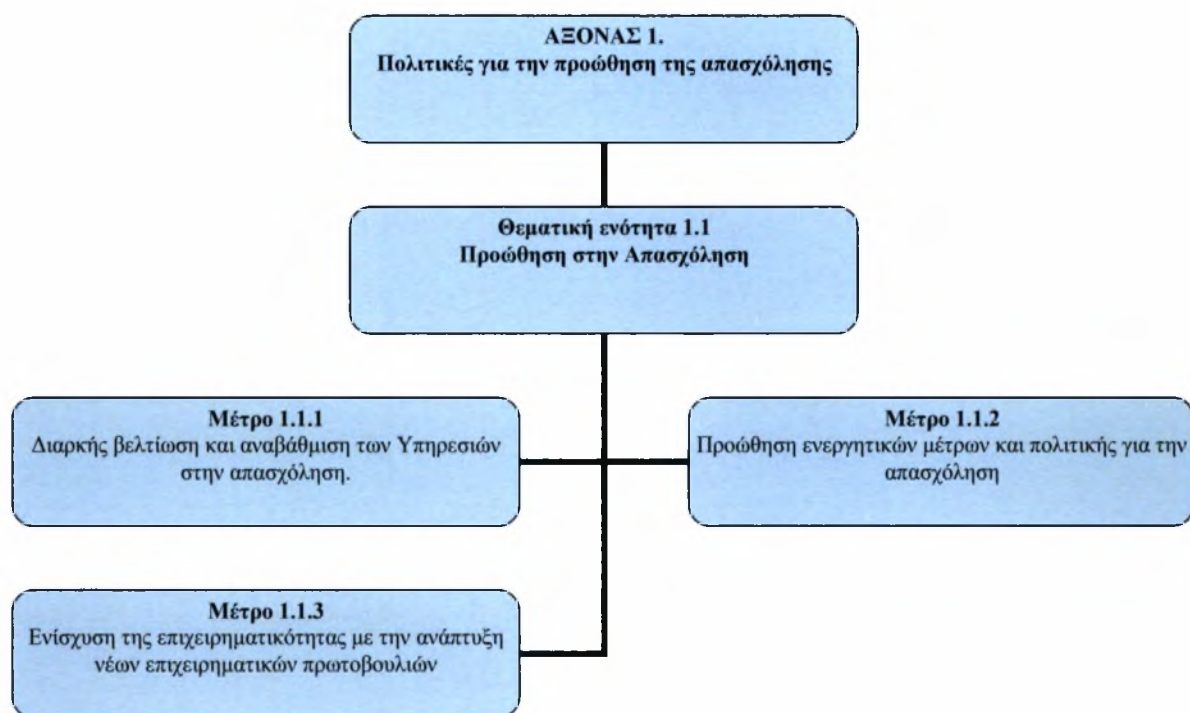
Βασικό στοιχείο επιτυχίας των δράσεων θα είναι η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών της πληροφορικής.

- **Μέτρο 1.1.3** Προώθηση ενεργητικών μέτρων και πολιτικής για την απασχόληση βάσει της διασφάλισης της δυνατότητας πρόσβασης όλων στην αγορά εργασίας.

Το μέτρο στοχεύει στο να διασφαλίσει πρωτίστως την προσβασιμότητα στην αγορά εργασίας των ευπαθών ομάδων όπως οι χρόνια άνεργοι, άτομα με ειδικές δεξιότητες, γυναίκες κτλ.

- **Μέτρο 1.1.4** Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας με την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, ιδιαίτερα από τους νέους και τις γυναίκες.

Στόχος του μέτρου είναι να δημιουργήσει δράσεις κινήτρων προς τους νέους και τις γυναίκες έτσι ώστε να προαχθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα αυτών των κρίσιμων για το Νομό Κιλκίς ομάδων πληθυσμού.

Εικόνα 3.24: Οργανόγραμμα Πρώτου άξονα Στόχου 8 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Αξονας 2. Αποτελεσματικότερη επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο και της διαβίου μάθησης

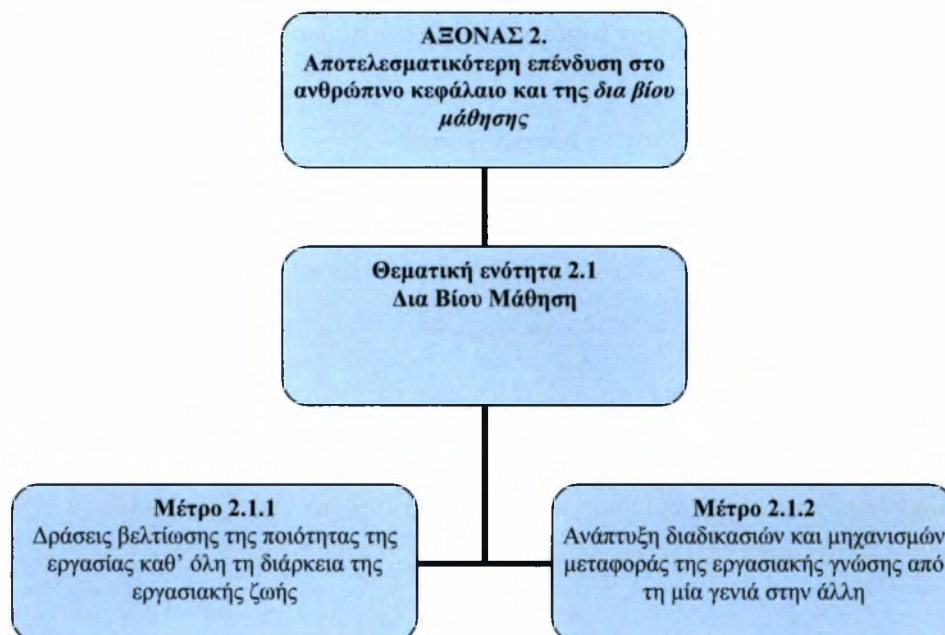
Θεματική ενότητα 2.1 Δια Βίου Μάθηση

- **Μέτρο 2.1.1** Δράσεις βελτίωσης της ποιότητας της εργασίας καθ' όλη τη διάρκεια της εργασιακής ζωής

Το μέτρο αυτό θα δημιουργήσει δράσεις που θα βελτιώσουν το αίσθημα ποιότητας στην εργασία των εργαζομένων στον Νομό Κιλκίς. Υπό την αρμοδιότητα και αιγίδα της Νομαρχίας αυτές οι δράσεις μπορούν να είναι η διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων σε τομείς εργασίας που σχετίζονται με τις οικονομικές δραστηριότητες στο νομό, η βελτίωση των υποδομών εν γένει (π.χ καλύτεροι δρόμοι, καλύτερες συγκοινωνίες κτλ.), η δημιουργία κινήτρων στους εργοδότες για παροχές όχι τόσο ποσοτικές προς τους εργαζόμενους όσο ποιοτικές κ.α.

- **Μέτρο 2.1.2** Ανάπτυξη διαδικασιών και μηχανισμών μεταφοράς της εργασιακής γνώσης από τη μία γενιά στην άλλη

Το μέτρο αυτό στοχεύει να δημιουργήσει δράσεις που θα προάγουν τη μεταφορά τεχνογνωσίας από τη μια γενιά στην άλλη. Τέτοιες δράσεις μπορούν να αφορούν την παροχή κινήτρων στους εργοδότες για δημιουργία συστημάτων κυκλικής εργασίας, τη δημιουργία προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης σπουδαστών σε διασύνδεση με ΤΕΙ και ΑΕΙ κτλ.

Εικόνα 3.25: Οργανόγραμμα Δεύτερου άξονα Στόχου 8 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Άξονας 3. Αναβάθμιση των δομών εκπαίδευσης του Νομού

Θεματική ενότητα 3.1. Δομές Εκπαίδευσης

- **Μέτρο 3.1.1** Δημιουργία τμημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης και διασύνδεση των βιομηχανικών περιοχών – ερευνητικών κέντρων του Νομού με αυτά

Το μέτρο αυτό προβλέπει την ενεργή υποστήριξη από μέρους των φορέων του νομού έτσι ώστε να προωθηθεί η δημιουργία νέων τμημάτων *Ανώτατης Εκπαίδευσης* στο Νομό Κιλκίς. Βασικό στοιχείο για την επιτυχία αυτού του μέτρου είναι τα τμήματα που θα δημιουργηθούν να έχουν προηγουμένως σχεδιαστεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να έχουν ως αντικείμενο τομείς όπου ο νομός έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα έτσι ώστε αφ' ενός μεν η λειτουργία των τμημάτων να έχει πραγματικό αντικείμενο, αφ' ετέρου δε η λειτουργία τους να συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη αυτών των πλεονεκτημάτων μέσω της διασύνδεσης των τμημάτων με τους ενεργούς οικονομικούς τομείς του Νομού, τις βιομηχανικές περιοχές και την επιχειρηματική δραστηριότητα. Τα οφέλη που θα προκύψουν θα είναι πέραν της ανάπτυξης, η συγκράτηση νέου πληθυσμού στο Νομό μέσω της δημιουργίας ευκαιριών απασχόλησης και η βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου του πληθυσμού του Νομού.

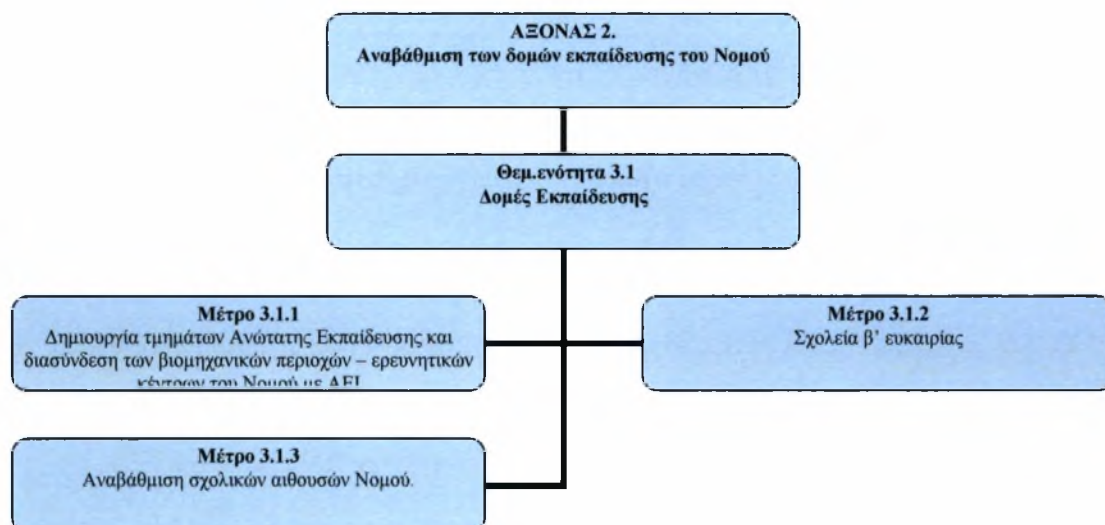
- **Μέτρο 3.1.3** Σχολεία β' ευκαιρίας

Στόχος του μέτρου είναι η δημιουργία σχολείων δεύτερης ευκαιρίας στο Νομό. Έτσι θα δοθεί η δυνατότητα εκπαίδευσης σε ομάδες του πληθυσμού που δεν είχαν προηγουμένως την ευκαιρία του ευεργετήματος της σχολικής εκπαίδευσης. Τα οφέλη από την επιτυχία αυτού του μέτρου θα είναι πολλαπλά καθώς θα βελτιωθεί ουσιαστικά ο δείκτης του μορφωτικού επιπέδου του Νομού.

- **Μέτρο 3.1.4** Αναβάθμιση σχολικών αιθουσών Νομού.

Η αναβάθμιση των σχολικών αιθουσών του Νομού θα έχει ως αποτέλεσμα την ποιοτική αναβάθμιση των υπηρεσιών εκπαίδευσης καθώς τα οφέλη θα είναι ουσιαστικά τόσο για τους μαθητές του Νομού όσο και το εκπαιδευτικό προσωπικό. Το μέτρο θα δημιουργήσει δράσεις ανανέωσης του σχολικού εξοπλισμού, δημιουργίας νέων και ανανέωσης των εργαστηριακών αιθουσών, διαμόρφωσης των περιβαλλόντων χώρων των σχολείων κ.α.

Εικόνα 3.26: Οργανόγραμμα Τρίτου άξονα Στόχου 8 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

Στόχος 10: Αναβάθμιση της υγείας

Αξονας 1 Βελτίωση της κατάστασης της υγείας του πληθυσμού

Θεματική ενότητα 1.1 Βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών και της προσβασιμότητας των πολιτών στις υπηρεσίες Υγείας και Κοινωνικής φροντίδας

Κύριο χαρακτηριστικό του υποπρογράμματος αυτού είναι η διαδραστικότητα του με άλλα υποπρογράμματα του Προγραμματικού Σχεδίου.

Το υποπρόγραμμα αυτό απαρτίζεται από τα ακόλουθα μέτρα:

➤ Μέτρο 1.1.1 Δημιουργία και Βελτίωση των υποδομών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης του Νομού Κιλκίς

Το μέτρο αυτό έχει ως σκοπό να δημιουργήσει νέες υποδομές και να βελτιώσει τις ήδη υπάρχουσες έτσι ώστε η πληροφόρησης πολιτών, αναβάθμιση της διαχειριστικής ικανότητας δημοσίων υπηρεσιών, ασφαλιστικών οργανισμών, φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης, ελεγκτικών υπηρεσιών δημόσιας υγείας κλπ.

➤ Μέτρο 1.1.2 Αναβάθμιση και Προστασία περιβάλλοντος και πρόληψη κινδύνων

Το μέτρο έχει σκοπό να δημιουργήσει δράσεις για την προώθηση μέτρων πρόληψης φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων, μείωσης της ρύπανσης και διαχείρισης απορριμμάτων και επικίνδυνων αποβλήτων καθώς η δημόσια υγεία μπορεί να επηρεαστεί από αυτούς τους παράγοντες.

➤ Μέτρο 1.1.3 Εκπαίδευση

Το μέτρο αυτό έχει ως αντικειμενικό σκοπό να δημιουργήσει δράσεις προαγωγής υγείας και εμβολιασμών, μέσω της αναβάθμισης της εκπαίδευσης των στελεχών των υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας.

➤ Μέτρο 1.2.4 Τουριστική Ανάπτυξη

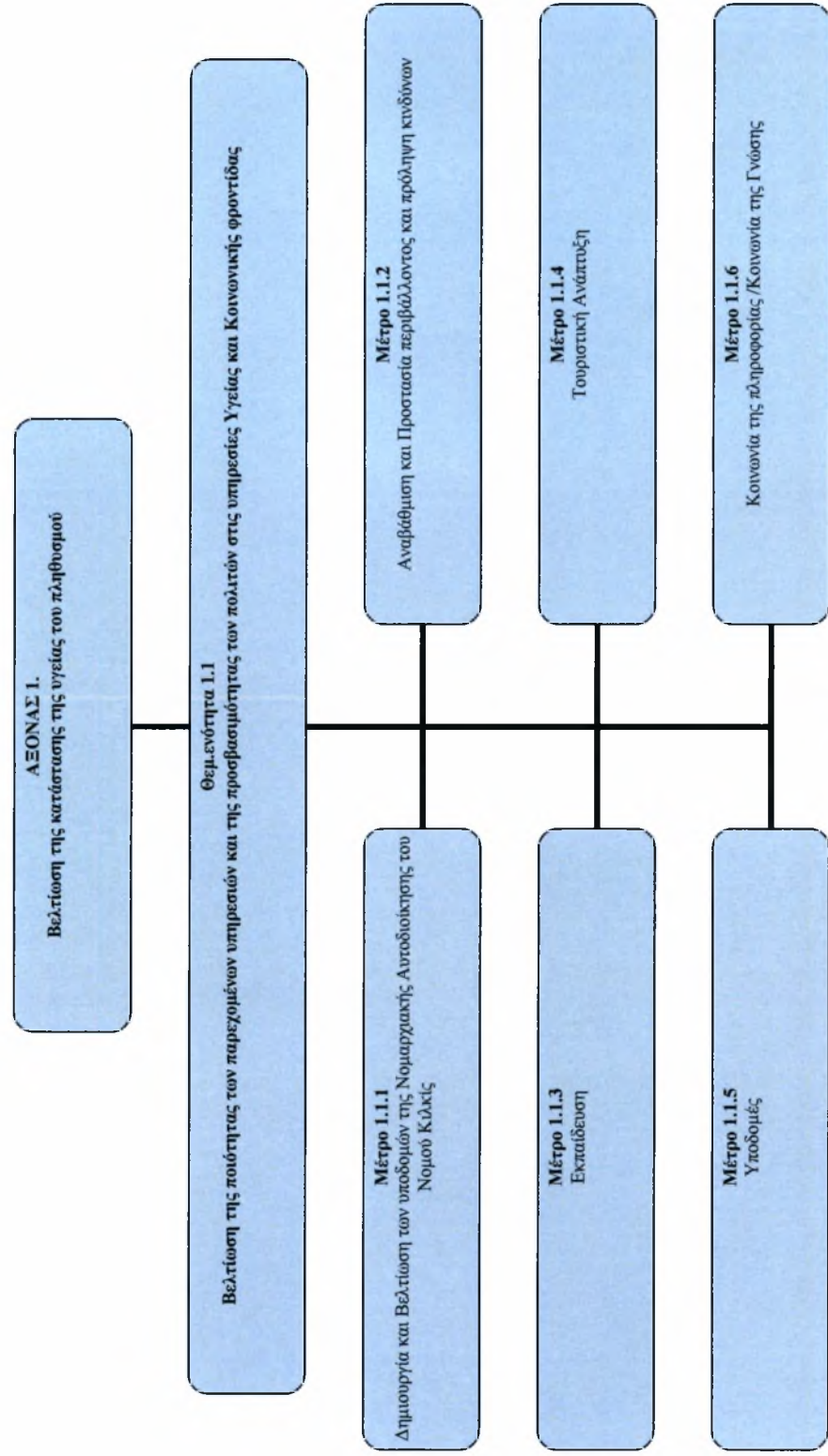
Το μέτρο αυτό στοχεύει να δημιουργήσει δράσεις που θα στηρίξουν την ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος μέσω της δημιουργίας υποδομών υγείας υψηλής ποιότητας που θα αναβαθμίζουν την ποιότητα του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος και θα δημιουργούν ελκυστικότερες συνθήκες για τουριστικές επενδύσεις. Η Τουριστική

προβολή του Νομού με αναφορά τις υποδομές υγείας στα Βαλκάνια μπορεί να αποτελέσει σημαντικό σημείο ανάπτυξης της περιόδου που έρχεται.

➤ **Μέτρο 1.2.5 Υποδομές**

Το μέτρο στοχεύει να δημιουργήσει παρεμβάσεις βελτίωσης της προσπελασιμότητας σε υπηρεσίες υγείας, με την ανάπτυξη υποδομών υγείας, μεταφορών και τηλεπικοινωνιών.

➤ **Μέτρο 1.2.6 Κοινωνία της πληροφορίας /Κοινωνία της Γνώσης**

Εικόνα 3.27: Οργανόγραμμα Πρώτου άξονα Στόχου 9 του Στρατηγικού Σχεδίου Νομού Κιλκίς

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διατύπωση ορισμένων παρατηρήσεων και συμπερασμάτων, στο τέλος της εργασίας, είναι επιβεβλημένη. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μια ανακεφαλαίωση των διαπιστώσεων που έγιναν κατά τη διάρκεια της εργασίας. Τα συμπεράσματα αυτά δεν θα πρέπει, ωστόσο, να εκληφθούν ως γενικοί κανόνες για όλους τους νομούς καθώς κάθε νομός έχει τα δικά του χαρακτηριστικά, όπως, η παραγωγική του διάρθρωση, οι κοινωνικές δομές του και η θέση του στα πάσης φύσεως δίκτυα.

Ο Νομός Κιλκίς βρίσκεται στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, η οποία, αν και χαρακτηρίζεται μια αναπτυγμένη περιφέρεια στα επίπεδα της Ελλάδας, συγκαταλέγεται στις μέτρια αναπτυγμένες περιφέρειες της Ε.Ε.. Ως εκ τούτου, ο Νομός βρίσκεται σε ένα χαμηλό αναπτυξιακό επίπεδο σε σχέση με την Ε.Ε. και τα ελληνικά δεδομένα. Ωστόσο, κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση σύγκλισης του Νομού Κιλκίς με τον εθνικό μέσο όρο, κυρίως σε ότι αφορά το κατά κεφαλή Α.Ε.Π., καθώς είναι και η δεύτερη σε σειρά σε επίπεδο περιφέρειας. Εκτός από τον νομό Θεσσαλονίκης και της Χαλκιδικής, οι υπόλοιποι νομοί της Περιφέρειας δεν έχουν σύγκλιση με τον εθνικό μέσο όρο. Απογοητευτικό είναι ότι ο νομός Κιλκίς αποκλίνει σε μεγάλο βαθμό από το κατά κεφαλή Α.Ε.Π. της Ε.Ε..

Η ύπαρξη του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης στα όρια του νομού διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στους περιορισμούς και τις δυνατότητες αυτόνομης ανάπτυξης του Νομού Κιλκίς. Η επιρροή αυτή, είναι διττή:

- α) Αφενός, η Θεσσαλονίκη δρα ανασταλτικά στην αυτόνομη ανάπτυξη του νομού, λειτουργώντας συγκεντρωτικά ως κύριος πόλος έλξης των οικονομικών, χρηματοδοτικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων της ευρύτερης περιοχής της Κεντρικής Μακεδονίας,
- β) Αφετέρου, παρέχει αρκετές δυνατότητες στον νομό Κιλκίς, όπως βασικές υποδομές (αεροδρόμιο, λιμάνι), την μεγαλύτερη δυνητική αγορά ενός εκατομμυρίου ανθρώπων, και τις αυξημένες δυνατότητες συνεργασίας με ερευνητικά ιδρύματα (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Τεχνολογικό Πάρκο).

Με βάση αυτό το αναπτυξιακό πρότυπο οι παραγωγικές δραστηριότητες συγκεντρώνονται, εκτός της πόλης της Θεσσαλονίκης, σε λίγα, μικρής έκτασης, χωρικά επίπεδα, τα οποία φθάνουν γρήγορα στα αναπτυξιακά τους όρια. Με βάση αυτή την

αναπτυξιακή διαδικασία ο Νομός Κιλκίς τείνει έντονα προς μια οικονομία του Πρωτογενή και Δευτερογενή τομέα με κυρίαρχες δραστηριότητες τη γεωργία, κτηνοτροφία, τις μεταποιητικές βιομηχανίες. Στον Τριτογενή τομέα πρωταρχικό ρόλο έχουν το εμπόριο, οι υπηρεσίες, η δημόσια διοίκηση, τα ασφαλιστικά ταμεία, χωρίς να αναπτύσσεται ο τουριστικός τομέας. Το αναπτυξιακό αυτό πρότυπο λειτούργησε ιδιαίτερα έντονα κατά την δεκαετία του '80, ενώ κατά την τελευταία δεκαετία φαίνεται ότι υπήρξε μία σταθεροποίηση έως και αύξηση του ακαθάριστου προϊόντος του Δευτερογενούς τομέα και περαιτέρω ανάπτυξη του Τριτογενούς, εις βάρος του Πρωτογενή τομέα, ο οποίος ήταν πολύ ισχυρός παλιότερα.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της οικονομίας του Νομού έτσι όπως έχει διαρθρωθεί μέχρι σήμερα είναι η ελλιπής λειτουργική διασύνδεση των παραγωγικών δραστηριοτήτων με ελάχιστες μεμονωμένες εξαιρέσεις μικρής κλίμακας, οι οποίες αναφέρονται στη διασύνδεση της φυτικής παραγωγής με την κτηνοτροφία, κυρίως σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης, όπως και στη διασύνδεση της ζωικής παραγωγής με τη μεταποίηση, κυρίως όσον αφορά στα γαλακτοκομικά προϊόντα.

Με αυτά ως δεδομένα το συγκεκριμένο αναπτυξιακό πρότυπο του Νομού δεν δημιουργεί δυναμική περαιτέρω ανάπτυξης για το σύνολο του Νομού, αν ληφθεί δε υπόψη και η έλλειψη δυνατών παραγωγικών / λειτουργικών διασυνδέσεων με όλους τους υπόλοιπους Νομούς της Περιφέρειας ή/και με την ευρύτερη περιοχή πέραν της Περιφέρειας, αφού όπως διαπιστώθηκε η οικονομία του Νομού παρουσιάζει παραγωγικές / λειτουργικές διασυνδέσεις με τον Νομό Θεσσαλονίκης, Πέλλας και Σερρών. Επίσης, ο Νομός Κιλκίς εμφανίζει αλληλεξαρτήσεις και με πόλεις άλλων Νομών, όπως η Θεσσαλονίκη, τα Γιαννιτσά και η Πέλλα. Το αρνητικό είναι ότι οι αλληλεξαρτήσεις που εμφανίζει ο Νομός Κιλκίς με τους άλλους Νομούς της Περιφέρειας, δρουν ανταγωνιστικά και αρνητικά προς αυτήν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η απορρόφηση επιχειρήσεων και εργατικού δυναμικού της Θεσσαλονίκης από ολόκληρο τον Νομό Κιλκίς.

Επίσης, ένα άλλο χαρακτηριστικό της παραγωγικής βάσης του Νομού, είναι η έλλειψη διασύνδεσής της με τα υφιστάμενα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα του Νομού Θεσσαλονίκης έτσι ώστε να εκσυγχρονιστεί η λειτουργία της και η επιχειρηματική δράση της για αύξηση της ανταγωνιστικότητάς της και διεύρυνση των παραγωγικών δραστηριοτήτων της. Μεγάλο πλήγμα για τον Νομό είναι και η

δυσλειτουργία του Τ.Ε.Ι. Κιλκίς, το οποίο έχει πρόβλημα με την προσέλευση των φοιτητών.

Με βάση τα παραπάνω χαρακτηριστικά του Νομού Κιλκίς οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι το βασικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο Νομός είναι η χαμηλή ανταγωνιστικότητά του, η περιορισμένη εξωστρέφεια της οικονομίας του και η απόστασή του από το επίπεδο ανάπτυξης της Ε.Ε.. Ένα δεύτερο σημαντικό πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζει ο Νομός Κιλκίς είναι η μείωση του πληθυσμού του, λόγω έλλειψης ευκαιριών και η συγκέντρωσή του στην πόλη της Θεσσαλονίκης κυρίως. Έντονο είναι το φαινόμενο της αστικοποίησης, καθώς οι νέοι του Νομού προτιμούν να μετακινηθούν στο Κιλκίς και στο Πολύκαστρο. Τέλος, αυτό δημιουργεί σημαντικές διαφορές στην παραγωγική διάρθρωση και στα επίπεδα ανάπτυξης ανάμεσα στον ύπαιθρο χώρο και τις πόλεις (κυρίως το Κιλκίς).

Παρά την εμφανή αρνητική προοπτική που διαγράφεται για την μελλοντική ανάπτυξη του Νομού, σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, αν και μέχρι σήμερα εμφανίζεται ως αργά αναπτυσσόμενος σε σχέση με τους υπόλοιπους Νομούς της Περιφέρειας, υπάρχουν ορισμένες ενδείξεις ή στοιχεία, τα οποία προσδιορίζουν τις προοπτικές αλλά και τις κατευθύνσεις ανάπτυξης του Νομού, και αν τις εκμεταλλευτεί θα λύσει πολλά προβλήματά του και θα εξελιχθεί σε πιο αναπτυσσόμενος Νομός.

Τις προοπτικές αυτές προσδιορίζει η ύπαρξη φυσικών και πολιτισμικών πόρων, οι οποίοι εφ' όσον αξιοποιηθούν ορθολογικά θα δημιουργήσουν μία άλλη αναπτυξιακή προοπτική για το σύνολο του Νομού. Οι πόροι αυτοί αναφέρονται, τόσο στον υπόγειο ορυκτό πλούτο, όσο και στους φυσικούς περιβαλλοντικούς πόρους, συμπεριλαμβανομένων και των δασικών συμπλεγμάτων του Νομού που βρίσκονται στον ορεινό όγκο. Η αξιοποίηση αυτών των πόρων μπορεί να κινηθεί προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης της λατομικής δραστηριότητας, η οποία είναι μηδενική και μπορεί να αξιοποιηθεί διότι υπάρχουν υποδομές, με εκσυγχρονισμό και ενίσχυση της ορθολογικής υλοτόμησης των δασών και με την τουριστική αξιοποίηση των φυσικών και ανθρωπογενών / πολιτιστικών πόρων.

Παράλληλα, όμως, υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης και μεγέθυνσης της κτηνοτροφικής παραγωγής με ενίσχυση των διασυνδέσεών της με την φυτική παραγωγή και με την μεταποίηση, καθώς και με τον ήπιο / εναλλακτικό τουρισμό, όπως ο αγροτουρισμός που ενδείκνυται για την περιοχή.

Επίσης, η αξιοποίηση των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Θεσσαλονίκης και η ενεργοποίηση και υποστήριξη των συνεταιριστικών οργάνωσεων του Νομού προς την κατεύθυνση ευαισθητοποίησης, υποστήριξης και ενίσχυσης του ανθρώπινου δυναμικού και των επιχειρήσεων για ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις αξιοποίησης των θετικών προοπτικών για ανάληψη νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων ή εξυγίανσης των ήδη υπαρχόντων.

Τέλος, οι προγραμματισμένες επεμβάσεις τοπικής κλίμακας βασικών υποδομών, κυρίως μεταφορικών, οι οποίες συνδέουν το Νομό με το ευρύ εξωτερικό οικονομικό και παραγωγικό περιβάλλον, δημιουργούν θετικές προοπτικές ανάπτυξης εισροών και εκροών του Νομού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η εξυγίανση του σιδηροδρομικού δικτύου και η ένωσή του με το ΒΙ.ΠΕ. του Νομού, ο οδικός άξονας Θεσσαλονίκη-Κιλκίς-Δοϊράνη και τέλος η μελλοντική αξιοποίηση του αεροδρομίου της Νέας Καβάλας. Η ολοκλήρωση των έργων αυτών θα συνδέσει το παραγωγικό σκέλος του Νομού με τις αναπτυγμένες περιφέρειες της χώρας και θα καταστήσει το Κιλκίς και το Πολύκαστρο κόμβο προς όλες τις γεωγραφικές κατευθύνσεις. Ωστόσο, η κατανομή των ωφελειών της εγγύτητας αυτής ενδεχομένως να γίνεται εις βάρος του Νομού Κιλκίς και προς όφελος των περισσότερο ανεπτυγμένων περιοχών (π.χ. Θεσσαλονίκη), καθώς, οι αγορές των περιοχών αυτών είναι πιο ισχυρές και μπορούν να εκμεταλλευτούν καλύτερα τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν τέτοιου είδους. Ο κίνδυνος αυτός καθιστά απαραίτητη την ενίσχυση της παραγωγικής δομής του Νομού Κιλκίς, μέσω κατάλληλων πολιτικών.

Στις προαναφερθείσες προοπτικές, αλλά και τις ανάγκες που διαπιστώθηκαν κατά την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης του Νομού Κιλκίς, στηρίχθηκε η χάραξη της αναπτυξιακής στρατηγικής του παρόντος σχεδίου. Η στρατηγική αυτή θέτει ένα αναπτυξιακό όραμα για το Νομό Κιλκίς το οποίο συνίσταται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της ελκυστικότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας με τη βελτίωση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής και την υιοθέτηση αειφορικών μεθόδων ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων και διαχείρισης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με την δυναμική αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του Νομού σε ένα νέο περιβάλλον όπου διαχρονικά αυξανόμενο ρόλο διαδραματίζει η επένδυση στην γνώση, την ποιότητα, την καινοτομία και τα δίκτυα.

Οι πολιτικές και οι δράσεις που προτείνονται στην παρούσα εργασία ανταποκρίνονται στο στρατηγικό σχεδιασμό και στην αναπτυξιακή στόχευση του νομού και η εφαρμογή τους μπορεί να ωθήσει τη διαμόρφωση μιας νέας αναπτυξιακής δυναμικής για το Νομό Κιλκίς, η οποία θα τον καταστήσει ικανό να αντεπεξέλθει στις απαιτήσεις του διεθνούς και ευρωπαϊκού οικονομικού συστήματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αραβαντινός, Α. (1997): «Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου», Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία

Αθανασοπούλου, Ε., Χ. Κοκκώσης και Α. Παρπαΐρης (2005): «Στούντιο Χωροταξίας Πα: Στρατηγική Χωροταξία / Περιφερειακό επίπεδο», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

«Βιώσιμη Ανάπτυξη». Διαθέσιμο στο: <http://www.spyridon.gr/pdf/2004e.pdf>

Γετίμης, Π. (2000): «Εναλλακτικές Μορφές Αστικής Διακυβέρνησης» στο Ε. Ανδρικοπούλου και Γ. Κανκαλάς (επ.) *Ο νέος Ευρωπαϊκός χώρος*, Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο

Γεωργίου, Γ. και Γ. Ψυχάρης (2003): «Το δημοσιονομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά τη διεύρυνση και οι επιπτώσεις του στην περιφερειακή συνοχή» στο «Αειχώρος. Κείμενα πολεοδομίας και χωροταξίας» Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Διαμαντούρος, Ν. (2005): «Ευρωπαϊκή Ένωση. Δίκαιο, οικονομία, πολιτική», Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

Κουτσούρης, Α. και Γ. Σιάρδος, (2004): «Αειφορική Γεωργία και Ανάπτυξη», Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζυγός

Λουκίσσας, Φ. (2001): «Θεωρίες και Πρακτικές Προγραμματισμού», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Μιχαηλίδης, Γ. (2007) «Studio Ανάπτυξης II. Θέματα αξιολόγησης προγραμμάτων», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Μπεριάτος, Η. (2005): «Η σημασία των δικτύων συνεργασίας στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών και ελληνικών πόλεων» στο Δ. Οικονόμου και Γ. Πετράκος «Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις αστικής ανάλυσης και πολιτικής», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Μπεριάτος, Η. (2006): «Στούντιο Χωροταξίας Ιβ: Σχεδιασμός Υπαίθρου και Περιβάλλοντος», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Οικονόμου, Δ. (2002): «Χωροταξία ΙΙ: Σχεδιασμός της υπαίθρου», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Οικονόμου, Δ. (2007): «Χωροταξική Πολιτική», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, (2005) (Α): «Μακροχρόνιο Σχέδιο Στρατηγικής Ανάπτυξης του Νομού Λάρισας, 2005 - 2020». Φορέας ανάθεσης: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας, Βόλος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, (2005) (Β): «Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μαγνησίας». Φορέας ανάθεσης: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας, Βόλος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, (2006): «Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Νομού Πιερίας». Φορέας ανάθεσης: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πιερίας, Βόλος

Περιφέρεια Θεσσαλίας, (2007): «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου».

Διαθέσιμο στο: http://www.hellaskps.gr/programper4/files/YP_SXEDIA_EP/OP12.pdf

Πετράκος, Γ. και Γ. Ψυχάρης, (2004): «Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα», Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική

Σκάγιαννης, Π., (1994): «Πολιτική προγραμματισμού των υποδομών», Αθήνα: Εκδόσεις Α. Σταμούλης

Σκάγιαννης, Π., (2005): «Πόλεις και τηλεπικοινωνίες» στο Δ. Οικονόμου και Γ. Πετράκος «Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις αστικής ανάλυσης και πολιτικής», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Σκούντζος, Θ., (1997): «Οικονομική Ανάπτυξη. Θεωρία – Πρακτική», Αθήνα: Εκδόσεις Α. Σταμούλης

Πρακτικά Ημερίδας «Δ' Κ.Π.Σ 2007-2013» Κιλκίς 2005.

Κέντρο υποδοχής επενδυτών Ν. Κιλκίς, Οδηγός Επενδυτών στο Ν. Κιλκίς, Κιλκίς Φεβρουάριος 2004

Οι Νομοί της Ελλάδος - 2002, Αθήνα 2003.

Επετηρίδες Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος

European Commission, Regions Statistical Yearbook 2000

European Commission, Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation and Development of the Regions in the European Union, 1999.

Παύλου Πασσαλίδη, Προοπτική Τοπικής Ανάπτυξης, Κιλκίς 1999

Η Κατάσταση της Γεωργίας στην Κοινότητα, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Έκθεση 1993.

Διαδικτυακοί τόποι

<http://www.economics.gr/AllMedia> (Allmedia)

<http://www.statistics.gr/> (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος)

<http://www.hellaskps.gr> (Συγχρηματοδοτούμενα Αναπτυξιακά Προγράμματα)

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (Eurostat)

www.ypan.gr

www.mnec.gr

www.kilkis.gr

www.infosoc.gr

www.antagonistikotita.gr

www.sustourism.net

www.agrotravel.gr

www.fbf.gr

www.eidisis.gr

www.ekathimerini.gr

www.news.kathimerini.gr

www.makthes.gr

www.eurocharity.org

www.live-pedia.gr

<http://diocles.civil.duth.gr>

www.eliamep.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Εφαρμογή – παρακολούθηση του προγραμματικού σχεδίου

Η διαχείριση και παρακολούθηση του προγραμματικού σχεδίου αφορά τη Νομαρχία Κιλκίς που έχει και την διοικητική αρμοδιότητα της περιοχής.

Όμως, για την αποτελεσματική εφαρμογή, παρακολούθηση και αξιολόγηση του προγράμματος απαιτούνται οι παρακάτω προϋποθέσεις

- Επαρκείς υποδομές οργάνωσης σε θέματα προγραμματισμού και διαχείρισης- παρακολούθησης έργων. Οι υποδομές περιλαμβάνουν, πέρα από τον απαιτούμενο εξοπλισμό, την στελέχωση της νομαρχίας με εξειδικευμένο προσωπικό στην διαχείριση-παρακολούθηση των έργων. Τέτοιες υποδομές μπορούν να ενταχθούν στη λειτουργία της Νομαρχίας ή άλλων φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης που μπορεί να αποτελέσουν υποστηρικτικό μηχανισμό εφαρμογής του προγράμματος.
- Αξιοποίηση των κατάλληλων χρηματοδοτικών ευκαιριών, γεγονός που βασίζεται στην έγκαιρη ενημέρωση για τους διατιθέμενους εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους.
- Εφαρμογή ενός συστήματος συνεχούς παρακολούθησης και αξιολόγησης του προγράμματος. Ένα παράδειγμα εφαρμογής ενός τέτοιου προγράμματος αποτελεί η διαχείριση των έργων με εφαρμογή των Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών.

Διαδικασίες εφαρμογής

Η εφαρμογή του προγράμματος ξεκινά με την οριστικοποίηση των προτεραιοτήτων των δράσεων που θα υλοποιηθούν

Στη συνέχεια, οι επιμέρους δράσεις μελετώνται ως προς την ωριμότητα τους. Η ωριμότητα προσδιορίζεται τόσο από τον βαθμό ετοιμότητας των μελετών, όσο και από την ολοκλήρωση εκείνων των διαδικασιών που πρέπει να ολοκληρωθούν πριν την υλοποίηση των συγκεκριμένων δράσεων (π.χ. αδειοδοτήσεις, απόκτηση γης, κ.λπ.)

Το επόμενο βήμα είναι η εξασφάλιση των απαιτούμενων πόρων ενώ παράλληλα οριστικοποιούνται οι μελέτες και η γενικότερη προετοιμασία ωρίμανσης της δράσης.

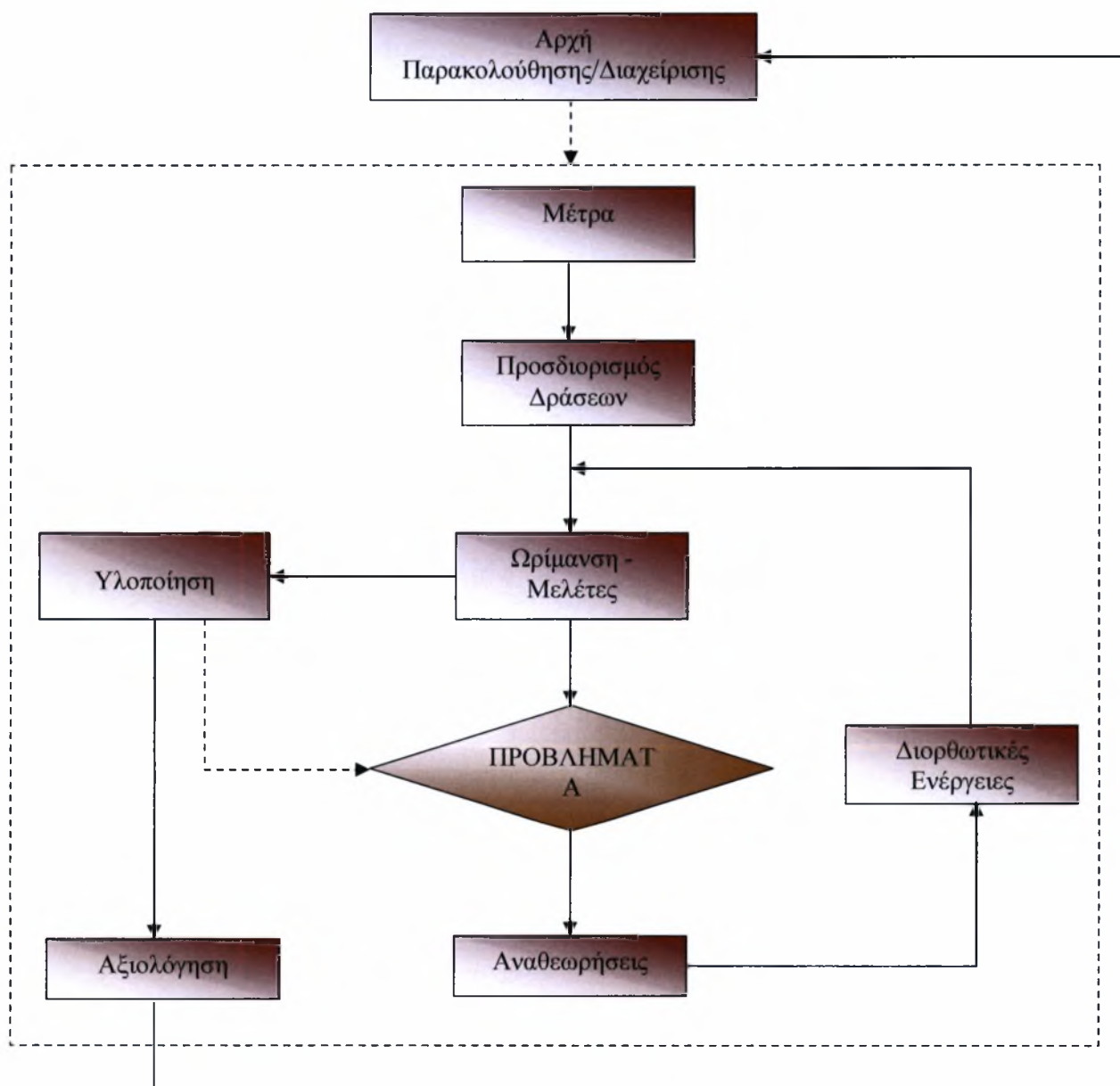
Εφόσον εξευρεθούν οι πόροι ακολουθεί η υλοποίηση και παρακολούθηση του έργου. Τέλος, γίνεται η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.

Διαδικασία Αξιολόγησης

Η διαδικασία αξιολόγησης πρέπει να επιτυγχάνει:

- Την αποτίμηση του συνόλου των επιπτώσεων που συνεπάγεται η εφαρμογή συγκεκριμένων δράσεων και μέτρων του προγραμματικού σχεδίου.
- Τον προσδιορισμό των κοινωνικών και οικονομικών μεταβολών που θα προκύψουν στην μετά την εφαρμογή του Σχεδίου σε ένα προσδιορισμένο χρονικό ορίζοντα.

Εικόνα: Εφαρμογή – Παρακολούθηση – Αξιολόγηση του Προγράμματος.

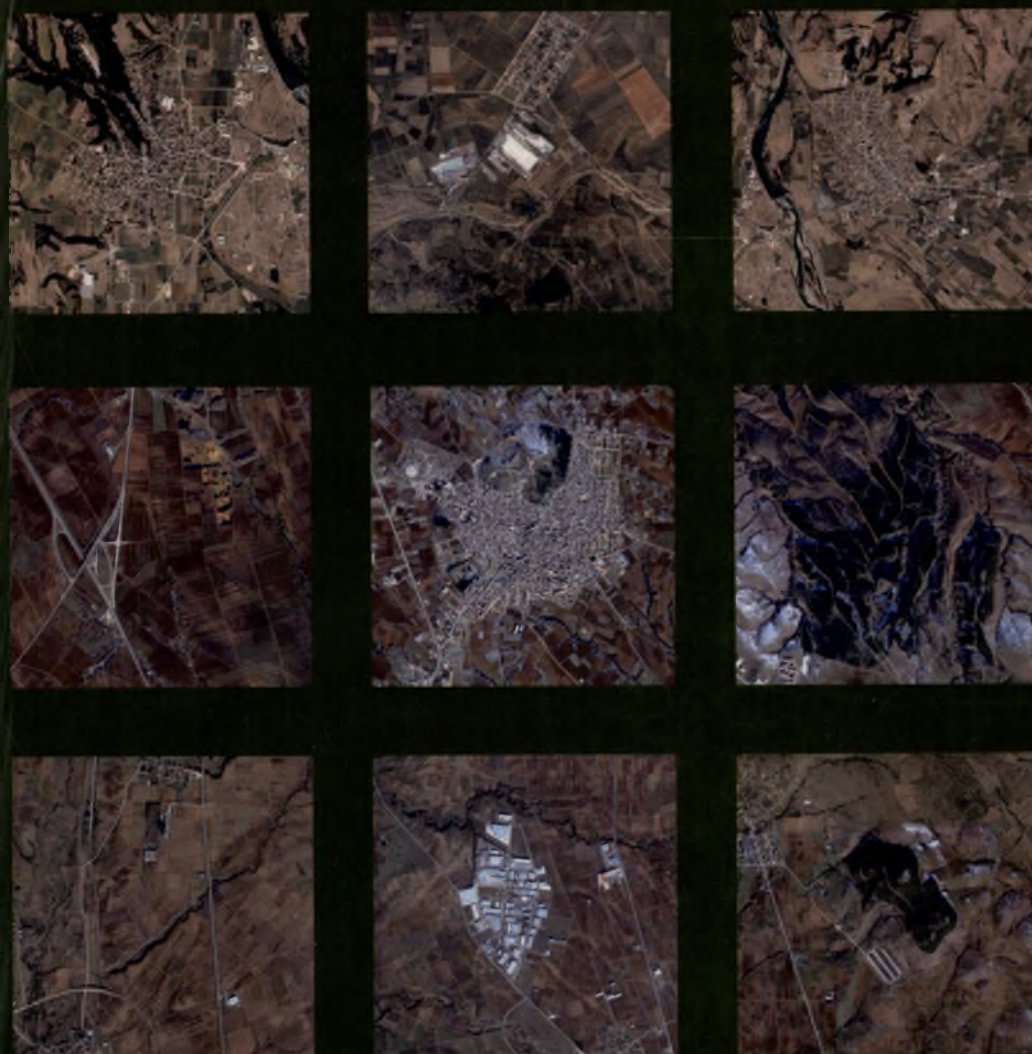

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000091632

Για να επιτευχθεί η μελλοντική στρατηγική του Νομού Κιλκίς θα πρέπει να τεθούν στόχοι, οι οποίοι θα επιτευχθούν κάτω από την εφαρμογή επιθετικών αναπτυξιακών πολιτικών, ώστε να επιταχυνθεί ο ρυθμός ανάπτυξης του Νομού, κινούμενος πάντα στα πλαίσια της βιωσιμότητας και της αειφόρου διαχείρισης των φυσικών πόρων.

Η τοπική οικονομία του Νομού Κιλκίς είναι πλέον λειτουργικά ενταγμένη στη διεθνή, ευρωπαϊκή και βαλκανική οικονομία και, συνεπώς, εξαρτάται άμεσα από τις τρέχουσες αλλά και τις διαμορφούμενες ευρωπαϊκές και διεθνείς εξελίξεις. Το γεγονός αυτό καθιστά απαραίτητη τη διαμόρφωση κατάλληλης στρατηγικής, η οποία αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα - ευκαιρίες και ελαχιστοποιώντας τις επιπτώσεις των μειονεκτημάτων - απειλών για το Νομό, θα συμβάλει στην ενδυνάμωση της περιοχής καθιστώντας την ανταγωνιστική και ικανή να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις, τόσο της τοπικής κοινωνίας, όσο και του οικονομικού συστήματος που την περιβάλλει.